

MADERSPACH VIKTOR
HAVASI VADÁSZATAIM

FÉNYKÉPFELVÉTELEKKEL

Dr. VAJNA ÉS BOKOR, BUDAPEST, 1942

TARTALOM

ELŐSZÓ

A PUSKA

MIVEL VADÁSZUNK?
VADÁSZATI BALESETEK
A MEDVECSAPDA

A SZALONKA

SZALONKATÖRTÉNETEK

A NYÚL

EMLÉKEZETES NYULÁSZÁSOK

A RÓKA

RÓKALES
RÓKA MISKA

AZ ŐZ

AZ ŐZ ELPUSZTULT, DE VISSZATÉRT
ŐZHIVÁS A HADIÖSVÉNYEN

HIÚZNYOMOZÁS

HIÚZNYOMOZÁS

VIDRA

VIDRALES ÉS VIDRAFOGÁS

FARKAS

HOGYAN ÉL A FARKAS
ROMULUS ÉS REMUS.
LUPI

SZARVAS

A SZARVAS ELBÚJDOSOTT, DE VISSZATÉRT
A HADISZARVAS

VADDISZNÓ

A VADDISZNÓ
LAVINAVESZÉLY
VADDISZNÓHAJSZA

MEDVE

A MEDVÉRŐL ÉS VADÁSZATÁRÓL
EGY RÉGI ISMERŐS
EGY HADIMEDVE

ZERGE

FÖLDRÉSZÜNK ANTILÓPJA - A ZERGE
ELSŐ ZERGÉM.
KÖDBEN ÉS HÓVIHARBAN.

VEGYES

IDŐSZAKOS JÓLÉT AZ ERDŐBEN
GENTLEMAN »RAUBSCHÜTZ«

ELŐSZÓ

Szomorú kötelességet kell teljesítenem. Megígértem, hogy leghűségesebb jóbarátom és munkatársam készülő új könyve elé bevezető sorokat írok. Akkor még nem sejthettem, hogy a megígért előszó posthumus munka élére kerül. Könyvét megírta, sajtó alá rendezte, a nyomda el is készült vele, csak az utolsó ívek korrigálásában akadályozta meg a halál a nagynevű szerzőt. Nem sejthettem, hogy ez lesz az utolsó alkotása, hiszen a h a v a s o k h ő s é n e k oly sok érdekes élménye, küzdelmes életének rengeteg tapasztalata, megfigyelése várt még feldolgozásra. Csodálatos munkabírása még sok értékkel gazdagította volna a magyar vadászirodalmat, aminthogy hazájának is nagy szolgálatot tehetett volna éppen most, amikor minden derék fiának önfeláldozó áldozatára van szüksége. Ezt az áldozatkészséget Maderspach Viktor a magyar szabadságért vértanuságot szenvedett őseitől kapta örökségül. Ezen örökséget őrizte utolsó percéig, a magyar szabadság hőseinek tüze égett vérében. Mindig törhetetlen reménnyel az integer Magyarországról álmódott s amikor azt hitte, hogy ennek megvalósításában rá is szüksége van a hazának, azonnal és önként vállalkozott a legveszedelmesebb feladatokra is. Ez is lett a végzete. A hősök tragédiáját ő is végigszenvedte. Ősi nagy birtokától megfosztva földönfutó módjára küzdött, dolgozott tovább törhetetlen erővel, talán az a soha el nem halványuló reménység tüzelte, hogy visszatérhet még oda, szabadon, imádott havasai közé.

H a v a s i v a d á s z a t a i m. Ezt a címet adta utolsó könyvének. Ebben tükröződik nemcsak vadászszenvedélye, de főképp a természet alkotásai iránt való rajongó szeretete, a havasok növény- és állatvilágának csodálata. Az ősember bámulatos kitartását, fizikai és lelki erejének megnyilatkozását látjuk munkája soraiban, hiszen a vadászat mesterségét nem írásból tanulta, atyjának munkásai, az alpesi olasz favágók - szabad idejükben szenvedélyes vadászok - vezették be gyermekkorában a havasi vadászat titkaiba. Ezekből tanulta és szokta meg a fáradságot nem érző kitartást, az elemekkel való hősiesség küzdelmet, nélkülözést, igénytelenséget.

Ennek a könyvnek nincs szüksége semmiféle reklámra. Nincs benne semmi kendőzés, egyszerű és igaz. Egyaránt élvezetet talál benne a vadász és természetbarát. Feltárul benne a havasok egész életvilága; ősbükkösök, komor fenyvesek, havasi virágok, zúgó pisztrángos patakok, lavinák, kőgörgetegek. És a rengetegek állatvilága! Egy-két állatnovellát talál benne az olvasó, de ezek sem költött dolgok, hiszen az azokban szereplők személyes ismerősei. Nincs olyan tudományos természetrajzi munka, mely hűvebben és világosabban mutatná be az állatok életét, mint az ő leírásai. A farkas, medve, zerge, hiúz élete tisztán áll előttünk. Vadászik rájuk, de féltő szeretettel, csak a farkas nem számíthat nála kegyelemre, mert kegyetlen ellensége az erdő védtelen lakóinak.

Ismétlem, ennek az értékes könyvnek semmi szüksége ajánlásra; én csak arra kérem elköltözött kedves barátunk tisztelőit, magyar vadásztestvéreit, olvassák és ismertessék minél szélesebb körben, ezzel tiszteljük meg az elhunyt emlékét, erkölcsi tartozásunkat rójuk le vele és némi szolgálatot teszünk árván hagyott kedves családjának is.

Budapest, 1941. október.

Kittenberger Kálmán.

A PUSKA

MIVEL VADÁSZUNK?

Mielőtt a húst fogyasztó ember háziállatok tenyésztésével foglalkozott volna, ilyenmű táplálékát csak vadászaton vagy halászaton szerezhette meg. Ezért fegyvereket és szerszámokat kellett készítenie. Azoknak hozzávetőleges ismerete nélkül a fentemlített, a legkezdetlegesebb ösfoglalkozások körébe vágó tevékenységet, nem lehet megérteni.

Köteteket lehetne megtölteni annak a fejlődési folyamatnak a leírásával, amely a bottól és kőtől a modern automatafegyverig vezetett. Szerény soraimnak keretében csupán arra szorítkozom, hogy a szíves olvasót ezen a téren annyira tájékoztassam, hogy elbeszéléseim és leírásaim fonalát megfelelő érdeklődéssel követhesse. E cél érdekében igyekszem azt a fejlődési folyamatot néhány rövid ismertetés keretében vázolni, melyen a puska és a lőszer készítése és gyártása átesett.

A sörétes fegyver a primitív ember mentalitásának mindig és mindenütt jobban megfelel, mint a golyópuska. A valószínűség, hogy a vad felé röpített számos lövedék egyike célját eltalálja, sokkal nagyobbnak látszik a sörétes fegyverrel, mintha a kívánt eredményt egyetlen golyóval akarjuk elérni. A lövés hatását illetően a néger és a Déli-Kárpátok parasztpuskása más álláspontra helyezkedik, mint a kulturált sportvadász. Előbbiek a vaddal ellenséggént bánnak, melyet mindenáron el akarnak pusztítani. Ha az első lövéssel nem bírják elejteni, legalább meg akarják sebezni, mert céljukat ezzel már egy lépéssel megközelítették: a vérnyomot mindenesetre könnyebben lehet követni, mint a sértetlenül menekülő vadat. A kulturálatlan ember az állat szenvedéseivel mit sem törődik. Ezért a középafrikai néger és sok balkáni színvonalú európai pecsényevadász a vágott ólomdarabtól eltekintve, bakancsszöget, láncszemet és hasonló jókat szokott lövedék gyanánt felhasználni.

Ezzel szemben az úri vadász felfogását egy angol vadászati író a következő imaszerű kívánságban jellemezte: »Uram Istenem, engedd meg, hogy minden lövésem, amely talál, azonnal öljön. De ha nem öl, úgy ne ejtsen sebet.«

Amikor a perkussziós (gyutacsos) fegyver a kovás helyébe lépett, az apróvad fogására használt háló mindinkább háttérbe szorult. A fegyverkovácsok ezután arra törekedtek, hogy olyan vadászpuskákat készítsenek, melyekkel foglyot, nyulat és más apróvadat el lehet ejteni anélkül, hogy a lövedék azt összeroncsolná és használhatatlanná tenné. Kívánatosnak látszott azonkívül, hogy a kilőtt fegyvert gyorsabban lehessen újra megtölteni. A hátultöltő megszerkesztésénél a feltalálót nagyrészt az utóbbi elgondolás irányította.

A fegyver e hiányának pótlását már Napoleon is döntő fontosságúnak tartotta. A francia katonacászárnak a harctéren aratott sikereit nemcsak hadvezéri adottságának, hanem szervezőképességének és az okok és okozatok mélyére hatoló, kutató lángeszének köszönhetette. Nem kerülte el figyelmét, hogy katonáit az ellenséges tüzelés főleg akkor veszélyezteti, amikor saját puskáikat megtöltik. Az elöltöltőnél ezt csak állva lehetett végrehajtani: a puskaport ugyanis csak akkor lehet a csőbe betölteni, ha azt függőleges helyzetben tartják. Ezért Napoleon 100 arany jutalmat tűzött ki oly puska szerkesztésére, melyet fekvőhelyzetben is meg lehet tölteni.

A hátultöltő eszméje legelőször egy Dreyse nevű német puskaműves agyában fogamzott meg. A gyutacs elhelyezésére egy véletlen tanította meg, mely azonban ránézve bizonyos tekintetben végzetessé vált. Egy gyutacs, melyet tüvel piszkált, felrobbant és egyik szemére megvakította. A most is használatos hegyes gyújtószög gondolatát ez a tű ébresztette életre.

Dreyse az első hátultöltőt már a múlt század harmincas éveiben állította össze. Ez a találmány a fegyvertechnika terén korszakalkotó jelentőségű volt, de katonáék arról egyelőre hallani sem akartak. Az új találmány a hadseregben csak akkor tudott érvényesülni, amikor sok éven át mint vadászfegyver bevált.

A régi Ausztria, mely mindig elkésett egy gondolattal, a königgrätzi csatát főleg azért vesztette el, mert az elöltöltő mellett kelleténél tovább kitartott.

Amióta a hátultöltő, mint vadászfegyver a világot meghódította, mind golyós, mind sörétes kivitelben bizonyos változásokon esett át.

A nyolcvanas években a golyós puskák külsőleg alig különböztek a sörétesektől. A legtöbb fegyvert úgy készítették, hogy ugyanazon agyra sörétes és golyós csöveket lehetett szerelni. Utóbbiak lényegileg csak abban különböztek az előbbiektől, hogy a furatnak azonos átmérője mellett annak belsejét csavaralakú huzalokkal látták el. Ezekből a vont csövekből a vad felé ólomlövedékeket röptettek. A hatást a furat és az ahhoz tartozó lövedék átmérőjének növelésével igyekeztek fokozni. Teleki Sámuel gróf elefántölő puskájának 8 számú furata volt. Ez azt jelenti, hogy 8 ilyen átmérőjű ólomgolyó nyom egy angol fontot. Ezek a vadászgolyók még olyan fizikummal bíró embert is, mint amilyen Teleki Sámuel gróf volt, túlságosan megviselték. Nem szégyellem bevallani, hogy az atyámtól örökölt 12-es számú vontcsövű lankasztertől félttem, mert minden lövés után majdnem megsüketültem és vállamban olyanforma fájdalmat éreztem, mintha egy ló megrúgott volna. Ezeknek a diónagyságú ólomdarabokat okádó szörnyetegeknek a helyébe azóta a katonafegyverek mintájára készült messzehordó, kisméretű, acélköpenyes lövedékeket röptető puskák léptek. Többnyire ismétlőszerkezettel bíró závarzékkel készülnek. Hatékonyságukat nem a furat növelésével fokozzák. Ehelyett az acélköpeny hegyét vágják le, miáltal elérik, hogy találat után a burájából kitóduló ólommag deformálódik és az áldozat testében aránytalanul nagy roncsolásokat okoz. A puskára szerelt távcső a célzás biztonságát növeli. A fegyver valóságos mérnöki műszerré válik. Nem az én ízlésem! De erről tudvalevőleg nem lehet vitatkozni.

Legfőbb ideje, hogy a találékonyságnak és műszaki haladásnak ezen a téren gátat vessenek. A vadász és a vad közötti egyenlőtlenség előbbinek javára túlságosan fokozódik. Szegény állat a fejlett technikát nem tudja a maga javára érvényesíteni.

VADÁSZATI BALESETEK

A vadászfegyver, mely az embernek még a legfélelmetesebb vadállatok feletti uralmát is biztosította, sok esetben tulajdonosa, vagy annak bajtársa vagy barátja ellen fordul. Ennek bebizonyítására néhány történetet akarok elmondani, melyeknek közvetlen tanúja voltam:

A vadászok golyóra töltöttek, mivel medvére, vaddisznóra, farkasra, őzre volt kilátás. A vadászat rendezője megtiltotta, hogy nyúlra, rókára lőjenek.

Az egyik vadász előtt őzbak jelent meg, melyet egyetlen lövéssel leterített. A vad feldőlt törzs mögött rogyott össze, úgyhogy a szerencsés Nimród azt nem is láthatta. Fegyelmezett vadász létére azonban állását nem hagyta el és a hajtók érkezését mozdulatlanul várta meg. Egyszerre azt véli észrevenni, hogy az általa elejtett őz felemelkedik. Második lövést ad le, mire a célbavett vad újra a fatörzs mögött tűnik el.

A hajtásnak vége. A szóbahozott vadász odamegy, ahol véleménye szerint az őzbaknak feküdnie kellett volna. Ott is feküdt. De mellette vérbefagyva szintén ott feküdt szomszédja,

aki szürke farkasbőrbekecsbe öltözött. A golyó a hátába fúródott és szívét ütötte át. Azonnal meghalt.

A törvényszéki tárgyaláson mint szakértő szerepeltem. A szerencsétlen vadász ártatlansága mellett kardoskodtam. A vádlott szabályszerűen viselkedett. Állását nem hagyta el. Azt sem hihette, hogy szomszédja hajtás közben oda fog somfordálni, hogy az általa lőtt őzrel foglalkozzék, vagy kíváncsiságát ily szabályellenes és meg nem engedett módon elégítse ki. A helyszínen a tragédiát lövés nélkül újra eljátszották. A bizottság egyetlen tagja sem tudta a szerencsétlenség alkalmával elejtett őz bőrét a farkasbőrbekecstől megkülönböztetni.

A vádlottat felmentették, mivel a bíróság megállapította, hogy a halálos balesetet kizárólag az áldozat szabályellenes viselkedése okozta.

* * *

Egy alkalommal egyik tapasztalt öreg vadőrömmel egy mély szakadék túlsó oldalán levő havasi rétet figyeltem. Triéderemmel dögkeselyűket vettem észre, melyek elhullott nagyobb állat maradványai körül civakodtak. Nőstényfarkas, mely két kölykével az ingyenpecsenye felé közeledett, az egész társaságot szétugrasztotta. A földön ügyefogyottan sántikáló és ugráló dögmadarak mint a mesebeli boszorkányok forgolódtak a falatozó ragadozók körül.

A haditerv gyorsan elkészült: Egy, a hullaeltakarítás helyéig húzódó, vízmosásban a farkasokat észrevétlenül meg lehetett közelíteni. Azonnal elindultunk.

Legnagyobb sietség ellenére mégis jó negyedóra múlt el, mielőtt azt a bizonyos pontot elértük, ahonnan a farkasra lőhettem volna. Amikor a szakadékba rejtőzve a réten végignéztem, legnagyobb meglepetésemre azt vettem észre, hogy a farkasok eltűntek. Messze, lőtávolon kívül, hosszú ugrásokkal a láthatárt alkotó hegygerinc felé igyekeztek, mely mögött eltűntek. De ekkor a mellettem guggoló Petru meglökött: »Nézd, más farkas jött a dőghöz. Lőj gyorsan.«^{*} A keselyűk is szárnyra keltek és ott keringtek terített asztaluk fölött, melynél nem mertek helyet foglalni.

Petru türelmetlenül biztatott, hogy lőjek.

Azt a bizonyos valamit valóban célbavettem, de az ujjamat nem akartam meggörbíteni, mielőtt nem láttam volna, hogy a golyót a testnek melyik részén helyezhetem el.

Újra elővettem a triédert, mely egyenesen felemelkedő emberi alakot varázsolt közvetlen közelembe. Nekem hátat fordított.

Az események egymásutánját azután könnyen megállapítottam: Elhullott ló tetemén keselyűk lakmároztak. A keselyűket a farkas zavarta meg. Mialatt a lakoma helyére közeledtem, egy pásztor érkezett, ki a farkast és a keselyűket elriasztotta. Aztán a ló bőrét kezdte lefejtetni és azalatt lehajolva, Petrunak és nekem hátat fordított. Ebben a helyzetben száz lépésnyi távolságról a birkabőrbundába burkolt embert tényleg nem lehetett felismerni.

A pásztornak (csobánnak) azonban nem árultam el, hogy milyen nagy veszélyben forgott.

* * *

Az uradalmi vadőr a nyulakkal megrakott szán mellett állott. Töltött lefauchez rendszerű fegyverének agyát a földre támasztotta.

Kutyája a szánra ugrott és a nyulakból kiszivárgó vért nyaldosta.

* Az elmenekült farkasok helyét tényleg valami meghatározhatatlan alak foglalta el.

A vadőr a kutyát a szánról leparancsolta. A hűséges állat azonnal engedelmeskedve leugrott. Első lábaival az ósdi fegyver ravaszát ütötte meg, mire az elsült. Az egész töltés a szerencsétlen ember agyába fűrődött és azonnal megölte.

* * *

Az élelmezési raktárban régi, elöltöltő fegyver lógott. A raktárt lezárták és abban senki sem tartózkodott. Az ivóban nyugodtan kvaterkázó erdőmunkásokat a mellékhelyiségben eldördülő lövés riasztotta meg.

Mindenki a raktárhelyiségbe sietett, melyet a puskaapor-füst annyira megtöltött, hogy az ablakon át beszűrődő napsugár azon alig tudott áttörni. A puska erősen himbálódzva a szögön lógott.

Az eset megmagyarázhatatlannak látszott. A munkások keresztet vetve csendesen távoztak. Véleményük szerint az ördög világos nappal üzte játékát.

Az eset előttem is évekig megmagyarázhatatlan volt.

Egyszer íróasztalom mellett ülve azt vettem észre, hogy a papírkosár tartalma ég. Nem lévén dohányos ember, a szokásos eldobott gyufával vagy szivarvéggel összefüggő magyarázat nem volt helytálló. Tekintetem az ablakpárkányon álló vizespalackra esett. Úgy működött, mint a nagyító üveg, melynek gyújtópontja a papírkosárra vetítődött.

Most már tudtam, hogy a raktárhelyiség asztalán levő vizespalack a nap kicsinyített, de égetően forró képét a falon lógó mordály csövére vetítette, mely annyira átmelegedett, hogy a puskaapor elsült.

A MEDVECSAPDA

A téli facsúsztatást joggal tartják a fatermelés keretébe tartozó munkanemek legveszélyesebbjének. A gerendákból összerótt vályúszerű csuszornyában a több métermázsányi rönk hihetetlen sebességgel száguld a völgyben lévő rakodóig. Néha előfordul, hogy kő vagy fadarab útjából eltéríti s ágyúgolyó módjára, kiszámíthatatlan röppályán, emelkedik a magasba. Jaj annak a szerencsétlennek, akit ez a lövedék ér.

Azok a munkások, akik a facsúsztatást végzik, állandóan életveszedelemben forognak. A kockázat nem sokkal csekélyebb, mint az, melyet a lövészárookban harcoló katonának kell vállalnia. A mellett éppúgy, mint a hadiszolgálat, éjjel-nappal megszakítás nélkül folyik.

Ennél a munkánál csak a legválogatottabb munkásanyagot lehet foglalkoztatni. Ezeket az elszánt, szívós, minden veszedelemmel szembenező férfiakat nem csupán a magas fizetés és a kedvező kereseti lehetőségek bírják rá arra, hogy ilyfajta munkát vállaljanak. A csuszornyamunkások bizonyos tekintetben a szakmabeli arisztokráciához tartoznak. Veszélyes feladatuk megoldása után, eltekintve attól, hogy szép keresetükből pár görbe napot és éjszakát engedhetnek meg maguknak, a munkaadó is megkülönböztetett bánásmódban részesíti őket. Olyan dolgok felett is szemet kell húnynia, melyek miatt más alkalmazottat azonnal elbocsátana.

Pár évtizeddel ezelőtt Észak-Olaszországból és Dél-Tirolból jöttek a legjobb erdőmunkások. Üzemem egyik legmegbízhatóbb és legügyesebb embere Lionardo L'African volt. Valódi nevét sohasem tudtam kideríteni. Az igazat megvallva, nem is törődtem azzal. Emberem birtokában lévő különböző útlevelek egyikén mint Lionardo Bucci szerepelt. Az African elnevezést munkástársaitól kapta, mert mint katona az eritreai harcokban vett részt és egyik

szemét ott vesztette el. A megmaradttal azonban elég jól látott. Félszeme ellenére vadorzó maradt. Kiváló használhatósága miatt azonban e felett szemet kellett húnynom.

Abban az évben, mikor elbeszélésem eseményei lejátszódtak, a csuszornyamunka kedvező időjárás mellett igen korán fejeződött be. A zsilvölgyi bányavárosok összes csapszékeiben erdőmunkások dorbézoltak. Ilyenkor napirenden voltak késelések is.

Az erdőmunkások és a csapszéktulajdonosok egész szokatlan üzleteket kötöttek, melyek némileg a nagyvárosi penzióban szokásos eljárásra emlékeztettek. A mulatni vágyó vendég előre kialakított áron néhány napot vásárolt, melyet előre ki kellett fizetnie. Ez alatt az idő alatt a hetedik mennyország összes örömeire igényt tarthatott. A terminus lejárta után holt-részezen dobták ki. Miután mámorát kialudta, az erdőben lévő munkahelyére ment vissza, ahol a hónapok után bekövetkező legközelebbi leszámolásig józanul és keményen dolgozott.

Valamikor Lionardo is résztvett az ilyen orgiákon, de amióta a Gyiska cigány nemzetségéhez tartozó fekete Paraszkiát megszerette, került a csapszéket. Nem is ért volna rá a lumpolásra, mert a füstös sógorság egyre fokozódó igényeit alig bírta kielégíteni. A fekete had állandóan húsért rimánkodott és ezért Lionardónak szabad idejében vadásznia kellett. Húst minden áron! Folyton ezt üvöltötték a homokkőszikla tövében épült putri lakói. Ámor legyőzte Bacchust.

Zanin Luigi munkavezetőm gondterhes arccal állított be az irodába.

- Signore! Lionardót valami nagy baj érte.

Remélem, nem késelték meg. A vörös Segelstein Nuchem kocsmájában ez gyakran elő szokott fordulni.

Erről szó sincs! Amióta azokkal az átkozott cigányokkal szűrte össze a levet, nem kell neki sem bor, sem pálinka. Megint vadászni ment. Épp egy hete, hogy elindult és még mindig nem tért vissza. Caesarnak, a szakácsnak, azt mondta, hogy a Cserna völgyében vaddisznót akar lőni. Ha nem esett volna valami komolyabb baja, már két nappal ezelőtt vissza kellett volna térnie, mert csak négy-, legfeljebb ötnapi eleséget vitt magával.

Míg az öreg Luigi mindezt elmondta, szememet végigjártattam a hóval borított gyárudvaron. Még mindig havazott. A téli nap csendjét éktelen vijjogás hasította szét, mely leginkább valamely éhes ragadozómadár hangjára emlékeztetett. Paraszkiwa jajveszékelve tépdeste fekete haját.

A Cserna völgyét ismertem. Forrásaitól Herkulesfürdőig több mint 60 kilométernyi távolságra ösbükkösökkel borított, lakatlan ősvadonban folyik végig. Néhány nap óta megszakítás nélkül havazott. Hogyan akadjunk rá a magányos ember nyomára?

Midőn aggodalmaimat kifejtettem, Luigi előadta mentési tervét.

Mindenekelőtt elmondta, hogy beérkezett jelentések szerint azon a vidéken Lionardo elindulása óta alig havazott. Azért abban bízik, hogy Carlo és Morro, kik órálókkal felszerelve már tegnap elindultak, bajtársuk nyomát meg fogják találni. Arról is intézkedett, hogy négy ember élelmiszerekkel megrakva menjen ugyanarra a vidékre. Nézete szerint azonban Lionardót nem fogják a vadonban megtalálni.

Emberünket másutt kell keresnünk. Lionardo vaddisznó-nyomokat követve, havasalföldi községek közelébe merészkedett és ott elfogták. Végig kell járnunk a határmenti falvakat. Erre mi ketten vagyunk a legalkalmasabbak, mivel rendes útlevelünk van. Jelenlétünk senkiben sem fog gyanút kelteni.

Másnap a Szurduk-szorososi országúton Tirguziu felé röptett a szán. Zanin Luigin kívül az ölestermető Valentinót is magammal vittem, mivel egyike volt azoknak a ritka embereknek, akik már akkoriban sielni tudtak. Karabélyainkat a szénából készült ülés alá rejtettük. Havasi

kirándulást, melyre esetleg vállalkoznunk kellett, nem akartam fegyvertelenül megkockáztatni.

A szoros bejáratától Tirguzsiuig állandóan déli irányban haladtunk. Onnan egyenesen nyugat felé fordultunk.

Havasalföld a farkasok és rókák hazája. Erről az út mentén látható számtalan nyom tanuskodik. Az egész úton csak egyetlen nyúlnyomot láttam. Valóságos csoda, hogy a tapsifülesek nemzetségének ez az utolsó hírmondója elkerülte társainak sorsát.

A határhavasok déli nyúlványain, a tölgyesek letarolása után, galagonyából, csipkerózsából és más gyomnövényekből álló bozótfelületek terültek el. Ezek a farkasok és rókák legkedveltebb rejtekhelyei. Nappal itt tartózkodnak, míg éjjel a falvak közelében lévő juhkarámokat és tyűkretreceket keresik fel. Jobb híján falusi kutyával vagy a szabadban kóborló cicával is beérik. Erről a farkasbőségéről európai Nimródok már régóta tudnak. Néhány hírneves nagyvadász itt szerezte farkastrofeáit. Dombrowsky, a közismert vadászati író felesége, jelenleg Rainer Richardné, valamint a Braganza-i hercegnő szintén az eredményes farkasvadászok közé tartoznak.

Faluról falura hajtva mindenütt kérdezősködtünk, de az eredmény nemleges volt: Eltévedt vagy elfogott olasz munkásemberről senki sem hallott. Mire Tizmánába értünk, besötétedett.

Ez a falu a Havasalföld híres búcsújáróhelye. Az erdő mélyén monumentális épület emelkedik: görög szerzetesek kolostora. Valamikor ehhez a kolostorhoz óriási erdőbirtok tartozott, mely a háború előtti országhatárig terjedt. Ez azután szekularizáció útján az állam tulajdonába ment át.

Zanin Luigi abban reménykedett, hogy Lionardót esetleg a kolostorban fogjuk megtalálni. A szerzetesek vendégszeretetükről híresek és eltévedt vándorok náluk mindig biztos menedékre számíthattak. Ebben az esetben valószínű, hogy emberünket a gesztenyeerdőben tanyázó vaddisznók csábították erre a vidékre.

A kolostori látogatást másnapra halasztottuk.

Aznap este ismerős, jómódú falusi birtokosnál szálltunk meg. A majdnem százkilométeres úttól fáradt lovakra a pihenés nagyon is ráfért. Magam, Luigival együtt, lefeküdtem, miután Lionardóról itt sem lehetett semmit sem megtudnunk.

Alig, hogy lefeküdtünk, házigazdánk bekopogtatott. A »han«-ból, azaz kocsmából jött. Az ott hallott érdekes újdonságot lefekvés előtt el kellett mondania: Este a havasokról két ember érkezett, akik azt állították, hogy az ördöggel találkoztak. Siralmas állapotban, több sebből vérezve vánszorogtak a faluig. A szerencsétleneket még az éj folyamán a városba viszik, hogy az ottani kórházban orvosi kezelésben részesülhessenek.

Sebesüléseiket az ördög okozta, aki rájuk lövöldözött. Mindenesetre feltűnő jelenség, mert a nálunk kialakult felfogás szerint a lőfegyver semmi esetre sem tartozott Belzebub felszerelésének rekvizitumai közé. Egyetlen szemét, melyből mérges pillantásokat lövelt, sűrű bozontos szakáll vette körül és félelmetesen csörgetett egy hosszú láncot. Amikor házigazdánk magunkra hagyott, Luigi azon meggyőződésének adott kifejezést, hogy ez az ördöghistória bizonyára Lionardóval függ össze: bozontos szakáll és félszeműség: Lionardo legfeltűnőbb vonásai.

Mindenesetre menjünk a »han«-ba és beszéljünk a kárvallottakkal.

A fél falu faggatta a két vérrel borított, kimerült fiatalembert, kiknek a forralt szilvapálinka már megoldotta a nyelvét.

Valóban azt állították, hogy ott, ahol egyik medvecsapdájukat felállították, az ördöggel találkoztak. Fogát félelmetesen vicsorította, láncát csörgette és azután rájuk lőtt. Állításuk valódisága mellett sebeik tanuskodtak. Határozottan megállapíthatjuk, hogy azokat apró sörétszemek okozták. Sőt, a bőrben látható folytonossági hiányok egyikéből 8-as számút szedtem ki.

Szállásunkra visszatérve, Zanin most már teljes határozottsággal állította, hogy az ördög nem lehet más, mint Lionardo. A sörétszem is azt bizonyítja. Ilyennel akart nyusztot löni. Más vadászó ezt nem is használja.

Ily körülmények között elhatároztuk, hogy Valentinóval azonnal a sebesültek által megjelölt helyre indulunk, hogy ott Lionardo után kutassunk. A vidéket különben igen jól ismertem, mert magam is ismételten jártam arra vaddisznóvadászaton.

A megfelelő előkészületek után, melyek főképpen abban álltak, hogy hátizsákjainkat lehetőleg sok élelmiszerrel, főleg tengeriliszttel megtöltük, azonnal elindultunk.

A telihold a friss hóval borított tájra majdnem nappali világosságot varázsolt. A falu végén a határhavasok felől érkezett ördögáldozatok nyomát megtaláltuk. Itt a sít felcsatoltuk és a karabélyokat, melyeket addig köpenyeink alá rejtettünk, vállunkra vettük.

Egész éjjel törtettünk előre. A kolostor mellett haladtunk el. A lombnélküli gesztenyefák alatt, melyek helyébe a magasabb régiókban oszlopszerű bükkfák léptek, elég jól lehetett látni. Amíg az erdőben meneteltünk, a hóviszonyok, síelés szempontjából, a lehető legkedvezőbbek voltak: porhó, melybe a hóráfokon cammogó falusiak majdnem térdig süllyedtek, míg a kőrifából készült lábszán selymes puhaságban simán csúszott előre.

Az erdőzóna felett, az előttünk északi irányban elterülő hegygerincen, a sörétezett emberek nyomait szél által tisztára separt helyeken egy ideig nem tudtuk követni. Ez azonban csepp gondot sem okozott. Az erdő szélén, ahol a hóviszonyok kedveztek, a rétegvonal mentén folytattuk utunkat. Tudtam, hogy a Turcsinyásza nevű hágón az elveszett nyomokra újra rá kell akadnunk.

Az erdőben szélcsend. Templomi nyugalom. Csak a nagy távolságban, mélyen alattunk, a vízeséstől vízesésig siető patak orgonaszerű zúgása hallatszott.

A hold a nyugati láthatár felé közeledett, ahol a Cserna patak a Dunába ömlik. A kétezer méter fölé emelkedő határhavasok cukorsüvegszerű csúcsainak színe, mely a reggeli szürkületben szürkéskéknak látszott, sárgává, majd tűzvörössé változott. Amikor a nap még magasabbra emelkedett, a kohó izzó fehérségében ragyogtak. Napsütötte tisztásra érve határozott körvonalú, hosszúra nyúlt árnyékunk érintetlen hólepelre vetődött. Csak egy róka gyöngy-sorszerű egyenes nyoma tanúskodott arról, hogy rajtunk kívül más élőlény is tartózkodik ezen a látszólag elhagyatott havasi tájon.

Nem kellett sokat haladnunk és az ördögüldözte falusiak nyomait újra megtaláltuk. Azokat követve enyhe lejtőjű széles erdőnyíláson kilométernyi távolságra kellett lefelé ereszkednünk.

Az ördöglátók leírása szerint furcsa kalandjuk színhelyétől már nem lehettünk messze. Most már szédítő iramban haladhattunk. Amikor az erdő széléhez értünk, a víz megerősödött zúgása után ítélve, a Cserna-patak medrétől már nem lehettünk távol.

A nyomokat tovább követve, a hegyoldal mentén oszlopszerű bükkfákból alkotott erdőben haladtunk előre. Mintha füst szagát érezném. Valentino is észrevette. Annyira siettünk, hogy a nagy hideg ellenére verejtékeztünk.

De most a hóban furcsa nyomot láttunk. Mintha az itt járt emberek valami nagyobb tárgyat vonszoltak volna maguk után.

Megint tisztásra értünk, melynek túlsó szélén a magas hóból kunyhó emelkedett ki. A kémény nélküli tetőről a hó lehullott. A rések között kékes füst emelkedett az ég felé. A furcsa, meghatározhatatlan alakú nyom a kunyhó felé vezetett.

Amikor a sí lecsatolása után a füsttel telt homályos helyiségbe léptünk, csak annyit vettünk észre, hogy pislogó tüzecke mellett báránybőrbundába burkolt emberi alak kuporog.

- Épp jókor jöttetek! Ha estig késtek, csak holttestemet találtátok volna - mondta Lionardo.

Milyen siralmas állapotban láttuk viszont! A felismerhetetlenségig lesoványodott, össze-vissza kuszált fekete szakállal borított arcából lázas fényben égő szem pislogott felénk.

- Mindenekelőtt a medvecsapdából szabadítsatok meg. - Ezek voltak első szavai.

Szemünk időközben a kunyhóban uralkodó félhomályt megszokta és az újra élesztett tűz lángjának fényénél eleget láttunk, hogy megértsük egy szerencsétlenül járt ember kétségbeejtő helyzetét: Lionardo medvecsapdába lépett. Az ördögös kinzóeszköztől saját erejéből nem tudott megszabadulni. Hogy a szerencsétlenség helyétől hogyan tudott elvánszorogni a kunyhóig, azt egyelőre magam sem tudtam megérteni.

De mielőtt kérdésekkel faggattam volna a megkínzott embert, mindenekelőtt a csapdától kellett megszabadítanunk, melynek hegyes fogai a lábszárhoz mélyen bevésődtek. Szerencsére a gyapjúharisnya, a magasszárú durva fűzőcipő és a gyapjúból kötött lábszárvédő némileg enyhítették az erős rugó által feszített állkapcsok szorítását. Kevésbé védett lábszárcsont mindenestre eltört volna.

Mindenekelőtt leoldottuk egyesült erővel a csapdát, melyen két méter hosszú lánc lógott. Azután a cipőt és a megalvadttal vérrel megtelt ruhadarabokat szedtük le és a sebeket megmostuk és bekötöttük. Fenyőgallyakból ágyat készítettünk és a sebesültet lefektettük. Egy csésze forró teával és meggyújtott pipával a kezében Lionardo hozzálátott veszélyes kalandja elbeszéléséhez.

Az erdei munkatelepről elindulva egynapi menetelés után a Cserna völgyébe ért, ahol magános tanyáját előrehajló szikla tövében ütötte fel. Másnap, disznókonda nyomát friss havon követve, egy vadkant sikerült elejtenie. A hús legnagyobb részét egy fa ágára akasztotta, hogy farkastól és rókától megóvja. Azután hússal megrakva visszatért táborozási helyére.

Másnap a vaddisznóhús visszamaradt részéért ment. Sok rókanyom mutatta, hogy a pecsenye szaga a kis vörös haramiákat a hússal megrakott fa tövéig csalogatta. Az elérhetetlen magasságban lógó lakoma környékét annyira össze-vissza járták, hogy a havat teljesen letaposták. Egy nyuszt szerencsésebb volt. Részére a pecsenye nem volt elérhetetlen. Felmászott a fára, alaposan lakmározott és azután odébbállt.

Lionardo most ennek a kis tolvajnak a nyomát követte, hogy az okozott kárt bundájával fizettesse meg. A nyomot jó ideig követte kitartással. Tapasztalatból tudta, hogy esetleg sok kilométeres hajszára lehet elkészülve. Egy ideig meredek hegyoldalon kellett felfelé kapaszkodnia, ahol a hó alig ért bokán felül. Itt a hóráfokat lecsatolta, hogy könnyebben gyalogolhasson. Vesztére tette. Alig néhány száz lépésnyire haladt, medvecsapdába lépett, melynek állkapcsai alsó lábszárát összeszorították. Hóráfokkal a lábán a szerencsétlenséget valószínűleg elkerülte volna.

Lába azonnal elzsibbadt. Mindent megpróbált, hogy a csapdától megszabaduljon: fejszéjével egy, a kezeügyébe akadó fenyőfácskából, emelőrudat készített. Ezzel semmire sem ment, mert eltört. A fájdalommal nem törődve valamivel odébb akart vánszorogni, hogy más karót készítsen. Ekkor azt vette észre, hogy a csapdán lógó lánc másik végéhez koloncként súlyos fatuskót erősítettek. Ezt fejszéjével sikerült széthasítania, minek megtörténte után a láncot

maga után vonszolva az erdő széléig vánszorgott. Itt újra emelőrudat akart készíteni, de most szerencsétlenségére a fejsze nyele tört el. Ezután pusztá kézzel összeszedett faágakból tüzet rakott. Ez volt szerencséje, mert különben megfagyott volna.

Hogy ebben a helyzetben mennyi időt töltött el, azt nem tudta megmondani. Egyedüli reménye abban állott, hogy a csapda tulajdonosa előbb-utóbb meg fog érkezni és még életben találja. Ebben a feltevésben nem csalódott. Amikor a kora reggeli hideg ellen védekezve néhány keservesen gyűjtött gallyat a tűzre rakott, két havasalföldi ember közeledett.

Lionardo már messziről integetett, hogy szabadítsák ki a csapdából. De az idegenek nem akartak közeledni. Nagy körben gyanakodva járták körül és a világért sem lehetett őket rábírní arra, hogy segítsenek. Suttogva beszéltek, úgyhogy a szerencsétlen olasz egyetlen szavukat sem értette meg.

Kegyetlen türelmi játék, mely a megkínzott embert hovatovább mindinkább feldühösítette.

Mikor azután megálltak és még mindig tanakodtak, Lionardo türelme végkép elfogyott. Háromcsöves fegyverének két sörétes csövét megtöltötte és az embereket célba véve elkezdett lövöldözni. Golyót is utánuk röpített volna, de már nem volt. Az utolsót ugyanis mindjárt fogása kezdetén a csapda rugójának szétlövésére akarta felhasználni, ami azonban nem sikerült.

A két ember erre, mindenét cserben hagyva, hanyatt-homlok elmenekült. Bundáikat, elemőzsiával megtelt tarisznyáikat és a szilvapálinkával teli lopótökkulacsot is elejtették.

Lionardo nagynehezen összeszedte ezeket a kincseket. Mikor az erdőtisztás közepén elejtett lopótökig jutott, megpillantotta a kunyhót, melynek létezéséről eddig semmit sem tudott. Utolsó ereje megfeszítésével odáig vánszorgott.

A kunyhóban elegendő száraz fát talált. Tüzet gyújtott, evett és azután a bundákba burkolódzva lepihent. Lába annyira elzsibbadt, hogy a kízó fájdalmat alig érezte. Most azután vigasztaló jóbarátot is talált: a pálinkáskulacsot. Elhatározta, hogy ha az utolsó csöppet megitta, főbelövi magát. Elbeszélésének befejezése után mély álomba merült.

Példáját mi is követtük. Súlyos léptek zaja ébresztett fel. Carlo és Morro érkezett meg.

Lionardo nyomára akadtak. Táborozási helyét megtalálták és onnan tovább nyomozva a disznóhúsíg és végre jelenlegi tanyánkíg jutottak el.

Lionardót sikerült megmentenünk. Azután is még sokat vadászott tilosban.

A SZALONKA

SZALONKATÖRTÉNETEK

A szalonka az a szárnyas vad, melynek tavaszi jövetelét a legtöbb vadász epedve várja. Róla, a tavasz hírnökéről, a legforróbb lelkesedés hangján emlékeznek meg. Vadászata körül a legélesebb ellentétek merülnek fel. A tavaszi klopfolás hívei és ellenfelei oly elkeseredéssel rontanak egymásnak, mint a középkorban a Guelfek és Ghibellinek, vagy a fehér és vörös rózsá lovagjai.

Be kell vallanom, hogy a szalonkavadászat terén egész életemben outsidernek éreztem magam, holott a világ legjobb szalonkaterületén, az Isztambul melletti Sanstefano-i mezőn is vadásztam. A szalonkavadászatért lelkesedő angol barátaimat kísértem el, kik azon a szép őszi napon annyi töltényt puffogtattak el, amennyi nálunk még a legszerencsésebb szalonkavadász egész évi szükségletét is fedezné. Jómagam is szerencsésen úsztam meg azt a nevezetes napot. Abból a megszámlálhatatlan sörétszemből ugyanis, melyet a török főváros kocavadászainak légiója kilőtt, egyetlenegy sem fűródott bőrömbe.

Erdélyi hazámban szerzett szalonka-tapasztalataim nagyon szűk körre szorítkoztak, de azért a szíves olvasó engedelmével azokról is beszámolok.

Este hideg őszi eső esett. A sűrűn szitáló cseppek közé néhány lomhán hulló kövér hópehely is keveredett. Mikor azonban másnap reggel kimentem a kertbe, már verőfényes, szép nap-sütés ragyogott. Az előző napon sűrű felhőköpenybe burkolt hegyek a korai, páramentes verőfényben fehér hópalástban tündököltek. A park égerfáinak levelei részben már lehullottak és puha szőnyeget alkottak a nyirkos földön, részben pedig még ideig-óráig a fák ágaihoz tapadtak. Innen minden pillanatban egy-egy levált, majd ejtőernyőszerű lassúsággal, csavar-menetben vagy cikk-cakkos pályán, lassan ereszkedett le. A mind magasabba emelkedő nap sugarai azonban még a nyári időkre emlékeztető meleget árasztottak, mely az utolsó idők őszi hidege elől rejtekhelyükre menekülő rovarokat újra a szabadba csábította. A nyár csalóka újjászületése sok növényt is tévedésbe ejtett; néhány színpompás tavaszi virág is kidugta mézzel telt kelyhét, melyet azután elkésett méhek és dongók körülrajongtak. Egy vérszegény, bágyadt pillangó is ott bukdácsolt a levegőben, mintha elaggott nagy szárnyai már megsántultak volna.

Atyám kétszövű puskával a vállán jött ki a házból.

- Fiam! Vedd magad mellé 2-3 játszótársadat és induljatok. A pópa háza feletti hegyoldalban az árkokat hajtjátok meg, de előbb a patakmenti égerbozótot is végigjártok.

Nem kellett kétszer mondania. Maga a puska oly varázseszköz volt, mellyel engem a világ végéig is el lehetett volna csalogatni. Az öntudatra ébredő gyermek legforróbb vágyainak végcélja, melynek elérése egyelőre egy messzi jövő ködös, beláthatatlan távlata mögött rejtőzött. A férfiaságnak, előkelőségnek, nagyságnak és hatalomnak titokzatos szimbóluma, mely csak a sors kiválogatottjait ékesíti. Apámat éppúgy a mezitláb, vagy bocskorban járó parasztok fölé emelte, mint ahogy engem a harisnya, fűzőscipő és kabátocska az egy ingben szaladgáló parasztyerekektől megkülönböztetett.

Apám a víz partján elterülő ciheres egyik végén helyezkedett el, míg magam a többi gyerekekkel azt feléje hajtottuk meg. Két szalonka szállt fel. Az egyik apám felé tartott, ki azt egy lövéssel leszedte, míg a másik a folyón repült át és a hegyoldal bokrai közé ereszkedett le. Így telt el hajtással és mogyorószedéssel a szép őszi nap délelőtti, melynek folyamán apám

4-5 szalonkát lőtt. Egy napon a hirtelen beállott havazás annyi hosszúcsőrűt szorított a hegyekből a hómentes völgybe, hogy apám egy délelőtt fenti zsákmányának háromszorosára tett szert. Az első szalonkát magában a parkban lőtte.

Tavasszal, amikor az első barázdabillegetők visszatértek és a közeli hegyoldal bükkösében a hó még nem olvadt el teljesen, apám egyedül, játszótársak nélkül vitt az erdőbe. Amikor elindultunk, a nap még magasan állott, de mire az erdő egyik tisztására értünk, a távoli, nyugati láthatárt alkotó, hóval borított hegycsúcsok mögé szállott alá. A koratavaszi alkonyi templomi hangulatát az a mélységes csend juttatta kifejezésre, melyet csak egy-egy nyugalomra térő rigó ideges csicsergése szakított meg. Az elenyésző világosságban a szem recehártyáján csak az égboltozattól éles körvonalak által elválasztott fakoronák rajzolódtak le. A föld felületén titokzatos életet eláruló mozgolódást lehetett sejteni. Egy nesz, melyet inkább érezni, mint hallani lehetett, valamely kisebb emlős jelenlétét árulta el. Egy egérke kíváncsiszkodott apám cipője hegyénél.

Egy kövön guggolok, mikor újabb nesz az erdő széle felé tereli figyelmemet. Lassú, ügyetlen, hullámzó mozdulatokkal egy nagyobb állat közeledik felém: esti legelőre baktató nyúl. A mozdulatlanul álló embert nem veszi észre s annak közvetlen szomszédságába közeledik. Apámat meglököm és a nyúl felé mutatok, de ő a türelmetlenségét eláruló kézmozdulattal leint s így adja értésemre, hogy ez az állat most nem érdekli. Ez a kis megmozdulás azonban nem kerül el a tapsifüles figyelmet. Pár ugrással a közeli bozótban eltűnik.

Fölfelé nézek és egy felénk közeledő fekete pontot veszek észre, mely repülésének irányát pillanatról-pillanatra cikázva változtatja. Az ébredő tavasz másik kedves hírnöke, egy denevér volt.

Most azonban úgy érzem, mintha villanyáram szaladt volna végig apám testén. A telepátiaának egyik megnyilatkozása ez, mikor hirtelen támadó hangulatok és érzések titokzatos módon a közelben lévő emberben is hasonló lelki hullámokat gerjesztenek.

Madár csőréből jövő pisszegés, majd egy mélyebb, igen halk, de inkább emlős hangjára emlékeztető nesz hallatszik. A láthatáron a hang irányában nagyobb madár alakja tűnik fel, mely egyenes vonalban felénk közeledik. Apám puskájának csöve abba az irányba mutat. Fényes tűzcsőva tör ki belőle, mely látszólag a madár testéig ér. Az est mély csendjét robbanás szakítja meg, mely kíméletlen erejével és durvaságával a közvetlen közelben lévő szemlélőre úgy hat, mintha egy világkatasztrófa kezdetét jelezné. Tompa koppanás jelzi a helyet, ahol a megölt madár teste a repülés lendületével megtoldott esési sebességgel földet ért.

Ez volt az utolsó vadászati lecke, melyet atyámtól kaptam, aki ugyanez év nyarán hirtelen a boldog vadászterületekre költözött.

Puskáját anyám a jóbarátoknak és ismerősöknek kölcsön adta. E miatt szinte hamleti gyászt és fájdalmat éreztem. A puskát el is loptam és évekig Cesarenál, egy öreg famunkás kunyhójában rejtettem.

Nehezen és csak kerülő úton jutottam lőszerhez. Olasz tanítómesterem utasításai szerint a kilőtt hüvelyeket újra felszereltem gyutaccsal. A töltényeket az ő vadorzóetikájának megfelelően készítettem. Az apróvad előtte nem számított. A legkisebb élőlény, melyet érdemesnek tartott arra, hogy meglője, a nyúl volt. Nyulat, rókát nullás söréttel terített le. A többi vad részére golyós töltényeket készítettem. Diónagyságú lövedékeket öntöttem, melyeket nagy adag puskaporral megtöltött tizenkettes papírhüvelyekbe gyúrtam. Apám rövid, golyós váltócsöves puskájához ilyenek illettek. Minden lövés borzalmas esemény volt részemre. Száz lépésen belül a golyót már a kívánt pontra tudtam elhelyezni. A dürgő siketfajd majdnem széttépve esett a földre.

Ilyen körülmények között a szalonka iránti érdeklődés kihalt lelkemből.

Később úri vadászokkal jutottam érintkezésbe. Tavaszi szalonkalesre is mentem velük és az őszi kis hajtásokban is résztvettem. Ilyenkor, mint puskás, alig szerepeltem.

Nem tudtam repülő vadat lőni. De a többiek szenvedélye engem is elragadott és a társaság kedvéért gyakran elmentem a szalonkalesekre s ott gyönyörködtem április legelején a tavasz ébredésében. Kellemes hangulatom legfőbb kelléke volt a szalonka kettős hangadásának meglesése és hangtalan, denevérszerű szállingózásának figyelése.

A szalonkázás, mint vadászat, akkor sem vált szenvedélyemmé, mikor egyszer egy jó repülő-vad-lövő hírében álló ismerősömet május első napjaiban magammal vittem siketfajd-vadászatra. Ő szalonkát lőtt, én siketfajdot. A helynek és időnek megfelelő sportélvezeteken testvériesen osztozkodtunk. Este a Sztrugu egyik gerincére mentünk, hol barátom az erdő szélén lesve egy este huszonkét lövést adott le és sok hosszúcsőrűt zsákmányolt. A teríték nagyságára nem emlékszem, de az felkeltette az e téren bennfentesek bámulatát és irigységét.

Egyik barátom a havastetőkön észlelhető júniusi húzást is szenvedéllyel üzte. Ez azonban szemmel láthatólag csak afféle utószüret volt, mely a tavaszi ilyfajta sportot meg sem közelítette.

A petrozsényi vadászó intelligenciának megengedtem hogy szalonkahúzáskor a területemen lévő leshelyekre menjen. Egyszer magam is ott voltam. Két szalonkát hibáztam. Azután egy bagoly suhant el felettem, melyet leterítettem. A különben hasznos állatot csak azért lőttem le, mert a petrozsényi gimnázium természetrajzi gyűjteménye részére ki akartam tömetni. Az illető tanár, aki maga is vadászgatott, már régóta panaszkodott, hogy éjjeli ragadozómadárra nem tud szert tenni.

Zsákmányomat kezembe véve, hazafelé indultam.

Egyszerre egyik leshely irányából lövés durran el. Odasietek és a természetrajz-tanárra bukkanok, aki az időközben beállott sötétségben a földön keresgél.

Megkérdezi, hogy mit lőttem.

- Egy szalonkát - válaszoltam arcátlanul.

Ő is rálőtt egyre. Látta leesni, de most mégsem találja.

Villanylámpásommal magam is kerestem. Megtalálom a szalonkát.

Felveszem és kicserélem a bagollyal, amelyet a tanár megtalál. Nagyon csodálkozik. Szégyeli, hogy természetrajz-tanár létére ilyen tévedésbe esett. Megvigasztaltam és megettem a szalonkáját. Baglyom pedig halhatatlanságra tett szert, mert kitömve a gimnáziumi szertár különlegessége maradt. A tanár úr a bagoly elejtéséről érdekesnél érdekesebb történeteket adott elő.

Még egy történetet beszélek el, melyben szintén csak statisztáltam.

A szalonka a helyi bank könyvelőjének nagy szenvedélye volt. F. úr annyira rövidlátó volt, hogy két pápaszem is alig segített a baján. E fogyatékoság jellemzésére hadd mondjam el a következő esetet:

Míg egy forró nyári napon a lövészegylet tagjai a hús lugasban sörözgettek, F. úr szorgalmasan puffogatott a céltáblára. Egyszerre csak elhallgatott. Mintha »tüzet szüntess«-t fújtak volna. Csak néha-néha célozgatott, majd sovány, ádámcsutkás nyakát előre nyújtogatva, a céltáblát nézegette.

Végre a lövészmasterhez fordulva megszólalt:

»Te Jóska! Nem tudom, mi lelte azt a sajbát. Alig, hogy feketéjét célba veszem, eltűnik. Azután pár pillanatra újra megjelenik. Mi lehet ennek az oka?«

Jóska bácsi a baj okát azonnal felfedezte. A lövölde öreg szolgálja, a fehér ünneplőbe öltözött Dumitru, olyankor, amikor F. úr találatait a sajbán hiába kereste, a fekete célpontot eltakarta. A rövidlátó könyvelő azt az oláh hátán hiába kereste.

Ennek ellenére a szalonkavadászon aránylag szép eredményeket tudott felmutatni. Rendesen többet lőtt, mint a gyógyszerész, akit ezért a kaszinóban vérig bosszantottak. Hat szemével a világos égbolton végigcikázó hosszúcsőrűt meglátta. Azt az oláh szolgálja nem takarta el és F. úr keze néha odaeszketett.

F. úr különösen a siketfajdvadászon szerzett tapasztalataim iránt érdeklődött. Hallotta, hogy olyankor sok szalonkát is láttam, melyekkel azonban a magam részéről egyáltalán nem törődtem. F., körülöttem settenkedve, könnyen érthető célzásokkal értésemre adta, hogy mennyire szeretne velem tartani. Nem akartam megsérteni. Attól félttem, hogy a siketfajdvadászattal együttjáró megerőltetések és fáradalmak a gyöngye testalkatú könyvelő erejét meghaladják. Azért a legközelebbi siketfajddürgésre vadörömmel, Gyorgyéval, F. nélkül mentem el.

Erőltetett, hótaposással súlyosbított menetelés után a tábori tűz mellett aludtam. Gyorgye felébresztett:

- Domnule! Valaki a nyomunkat követve felénk közeledik. Ha nem csalódom, a könyvelő úr.

Gyorgye nem csalódott. A triéder, a puska és hátizsák súlya alatt görnyedő F. képét közvetlen közelembé varázsolta.

Amikor tűzünkhöz ért, teljesen kifulladt. Tolakodásáért bocsánatot kért, de amit a szalonka-paradicsomról hallott, annyira felizgatta, hogy minden mellékgondolatot félretéve nyomomat követte. A cigánygyerek, akit a hátizsák hordozására felfogadott, cserbenhagyta. A szerencsétlen füstöstől különben is alig lehetett megkívánni, hogy a térdig érő havat órákhozát meztláb tapossa.

Megbocsátásom jeléül a hivatlan vendéget egy csésze teával és elemózsiával kínáltam meg.

Mikor az esti dürgés ideje eljött, F. elkísért. De mielőtt a dürgési helyre értünk volna, egy jó szalonkaállást jelöltem meg és meghagytam, hogy tovább ne kövessen. Tudtam, hogy a hosszúcsőrűek ott igen jól húztak.

A dürgés azonban igen gyenge volt. Egyetlen kakast láttam, de az rövid idő múlva elszállt. Valami nyugtalanította. A szürkület beálltával azután több lövés dördült el. Csak a könyvelő lehetett. De nem ott lövöldözött, ahol elhagytam; sokkal közelebb jött.

Mikor felkerekedtem, hogy a tábori tűzhöz visszatérjek, már besötétedett. Nyomomon haladva alig háromszáz lépésnyire a könyvelővel találkoztam. Két szalonkát lőtt. Midőn kérdőre vontam, hogy az általam kijelölt állást miért hagyta el, bevallotta, hogy félt ottmaradni, azért igyekezett a közelembé. Félelme különben nem volt alaptalan, mert két farkas megtámadta. Gyors egymásutánban azokra duplázott.

Este a tűz mellett a hangulat nem volt nagyon barátságos. Tudtam, hogy az esti lövöldözés ijesztette el a kakasokat. A dürgés elromlott. A farkasokról mondott mesét nem akartam elhinni.

Másnap egyetlen kakas sem dürgött.

Amikor kivilágosodott és a tűzhöz visszatértem, a farkasok nyomát kerestem.

Két csapát valóban találtam. A könyvelő mellett, alig húzlépésnyi távolságban haladtak el.

De ezek őznyomok voltak.

A bak, melynek agancsát még duncs borította, a havon feküdt. Az esti szürkületben nem vettem észre.

A NYÚL

EMLÉKEZETES NYULÁSZÁSOK

A nyúl e sorok írójának vadászéletében mint tömegcikk nem szerepel. A legtöbb erdélyi Nimród a tapsifülest egyéniségnek tekinti, melyhez néha nevezetes vadászati események emléke fűződik. Azért a szíves olvasót, aki ily viszonylatban csak sablonos tömegmészárlásokra gondol, arra kérem, hogy az itt leírtak elolvasásához szükséges türelmet és érdeklődést előlegezze.

Nyúlnyomozás

Bármennyire paradoxnak is látszik, de azért bátran merem állítani, hogy a nyúl életét, szokásait és intimitásait tulajdonképpen hazájában, az Alföldön, a körvadászatok és más tömeges apróvad-öldöklések színhelyén, a legtapasztaltabb vadászok sem ismerik annyira, mint az erdélyi havasok és havasaljai területek Nimródjai. A tömegmészárlásokra alkalmas síkságon, hol a vadász egy többé-kevésbé jól megszervezett üzem keretén belül főleg mint lövő érvényesül, a nyúl egyéni tulajdonságai az érdeklődés körén kívül esnek. Szokásai, érzékszerveinek élessége, gyorsasága, szóval a létért való küzdelemben érvényesülő összes tehetségei, megmenekülésének szempontjából minden jelentőségüket elvesztették. Hiszen a körbe zárt ravasz róka életbenmaradásának esélyei alig nagyobbak, mint a nyulé és csupán abban állanak, hogy a véletlen a kitörési kísérletnél jó avagy kevésbé jó lövő puskacsöve elé hozza. De a nyúlterületeken más módszerek szerint vadászó ember sem bírja esélyeit, a lövési ügyességtől eltekintve, másnemű tapasztalatok avagy képességek latbavetésével növelni.

Egészen másképp áll a dolog ott, ahol a vadász elindul, hogy a *Nyulat* lője meg. Azt a bizonyos nyulat, mely a nyom tanúsága szerint a múlt este a falutól pár kilométernyi távolságban lévő mogyorósból jött és virradat előtt megint oda visszament. A.-nak gyümölcsösében megrágtta az oltványokat, B.-nek a földjén kikaparta a káposztatorzsákat, a pap bekerített sarjuboglyájából lakmározott, még egy pár szomszéd kertjébe ellátogatott és végre, a jövetelét eláruló nyomával párhuzamosan, attól alig 10 lépésnyi távolságban, visszabaktatott a mogyorósba.

Annak a nyúlnak, melyet az ember őszi zergecserkészéskor, kisarjadzott rét szélén, esti lesen ejt el, külön fejezet jut.

Emlékezetes marad az a tapsifüles, melyet az ember sikeres téli vaddisznóüldözés után golyóval terít le, amidőn a nyomát követő vadász elöl egy fatörzs tövében levő vackából felkelve óvatosan odébb akar somfordálni.

Ezeknek a nyulaknak külön történetük van. Nem szerepelnek csupán mint vadászati hekatombák kevés jelentőséggel bíró, élettelen számai.

Mivel azonban a friss havon való nyomászás legszebb emlékeim közé tartozik, azért fejtegetéseimet ennek a sportnak leírásával akarom kezdeni.

Este havazott, de tíz óra felé kiderült. Másnap verőfényes hideg reggelre ébred a természet. Az érintetlen puha hófelület mindenről számot ad, ami az éj folyamán erdön-mezőn történt. A pici nyomocskák még az egérkének, egy fától a másikig való, kalandozását is elárulja.

Ketten indulunk. Vadőröm, aki mint hajtó, jobban mondva vadterelő szerepel, a golyós fegyvert hozza. Ahol az ember a farkassal való találkozásra mindennap el lehet készülve, ott az esetleg igen jó szolgálatokat tehet. De igen gyakran előfordult, hogy a másik hegyoldalon nyugodtan sütkérező rókára oly távolságból tehettem lövést, mely a sörétesfegyver használatát teljesen kizárta.

A nyúlnyomot a gyümölcsösben találom meg. Miután azonban a fákat nyúlragás ellen védelmet nyújtó kenőccsel kenték be, a tapsifüles itt nem soká tartózkodott, hanem a veteményeskertre nyíló résen átmászott, hogy ott a havat félrekaparva káposztatorzsákat keressen. Itt sok jövés-menéssel annyi nyomot taposott, hogy az öreg béres reggel egy egész nyúlcsordát emlegetett, mely a havat úgy összejárta, mintha juhok lettek volna.

De azért egész biztosan tudom, hogy csak egy volt, mert a kertbe egy nyom vezetett be, egy pedig ki.

Mikor még fiatal, tapasztalatlan kezdő voltam, a nyomot következetesen bogoztam ki. Később azonban pár kilométernyi nyomozási munkát megtakarítottam azzal, hogy a falu végéig menve, megkerestem a reggeli nyomot, mely a régebbi, ez alkalommal meglehetősen behavazott, esti nyommal párhuzamosan haladva vezetett oda vissza, ahol a nappali órákat, rendesen verőfényes helyen, fa vagy bokor tövében szundikálva, szokta eltölteni.

De a nyúlnak a mogyorócserjékkel benőtt hegyoldal alján elterülő réten valami kellemetlen kalandja lehetett. Hihetetlenül hosszú ugrásai elárulják, hogy erejének teljes megfeszítésével menekült. Valamely falusi kuvasz rövid távolságon meghajkurászta, de mivel az üldözés kilátástalanságáról rövidesen meggyőződött, poroszkálva kullogott vissza.

Üldöztetését azonban a nyúl sem vette túlkomolyan. Az eszeveszett menekülést abbahagyva, újból csak baktatva haladt odébb. Már a mogyoróbokrok között vagyunk és egyelőre a nyom további követését abbahagyom, nehogy a sűrűben botorkálva túlsók időt vesztesse. Azért elhatározom, hogy a vadőrrel két oldalról fogjuk a cserjést körüljárni és a dombtetőn találkozunk. Ha a nyomot nem keresszük, mindjárt helytállva maradok és a vadőr azt felveszi ott, ahol elhagytuk, hogy a nyulat ilyformán felugrassa és puskacsövem elé terelje. Ha ellenben kiment, akkor azt kénytelenek leszünk tovább követni.

A megbeszélt helyre előbb érkezem. A nyúl nyomát nem láttam, ellenben a róka csapáját kereszteztem, amely azt mutatja, hogy a vörös rabló a havazás megállása után ment be a mogyorósba. Így felette csekély a kilátás arra nézve, hogy a nyúl a körülnyomozott területen belül maradt volna. A vadőr különben ebben a pillanatban megjelenik a tisztás túlsó szélén. Tőle mindent megtudok.

Azt jelenti, hogy a nyúl tőlem hatvan lépésnyire a körülnyomozott körből kiváltott és egy behavazott marhacsapást, mely a dombgerinc élén nyugati irányban vezet, követett.

A nyúl kiment, ellenben a rókát bekerítettük. Próbáljunk szerencsét.

Az ismert rókaváltón, a sűrű bozóttal benőtt helyen állok fel, míg a vadőr a nyomot követi.

Egy ideig hiába várok. Azután a vadőr jelenti, hogy a róka az ő nyomát keresztezve a körből kitört, mielőtt a hajtást megkezdhattuk volna.

Menjünk most inkább újra a nyúl után.

A dombél tetején a marhacsapás mentén vezető nyúlnyomot egy ideig követjük. De az hirtelen megszűnik. Mintha a tapsifüles a levegőbe emelkedett volna. De a nyúl szokásos csalafintaságával nem tud rászedni. Cseppet sem lepődöm meg, hanem balra kanyarodva egy nagyobb kört írok le mindaddig, míg a saját nyomomba vissza nem tértem. Ezzel meggyőződtem arról, hogy a nyúl ebben az irányban semmiesetre sem távozhatott el. Most azután fokozott figyelemmel mindig jobbra nézve újra az eredeti nyomot követtem, melyet jövetelem alkalmával, régi nyomozószabályt követve, egy lépéssel sem tapostam össze. A baloldallal egyáltalában nem törődöm, mivel már meggyőződtem, hogy a nyúl arra nem ugrott el. Egyszerre csak azt veszem észre, hogy előttem dupla nyúlnyom van. Jövet ez figyelmemet elkerülte. Most azonban látom, hogy itt van a hely, ahol félre kellett ugrania. Még erőltet-

tebb figyelemmel nézek jobbra, de azért egy pillanatig sem állok meg. A helyzet azt kívánja, hogy ne haladjak előre. Azért helyben taposom a havat. A tapasztalat megtanított arra, hogy a cselvetéstől nem messze fekvő nyúl abban a pillanatban ugrik fel, amikor az ember megáll.

Végre a kiugrás helyét fel bírom fedezni. Legalább hatméternyi távolságra vetette magát jobbra éspedig egy bokor tövéig, miért is nyomát alig bírom felfedezni. A folytatást nem is láthatom, mivel a következő ugrással a sűrűséget már elérte.

Mindazon olvasóimnak, akik a nyúllal csak mint tömegvaddal foglalkoztak, tartozom annak leírásával, hogy hogyan keresi fel vackát. Ezt az Alföldön, ahol a havat sok nyúl tapossa össze, nem is lehet megállapítani. Aki azonban vadszegény vidéken a nyúl nyomát friss havon követte, az mindig azt tapasztalhatta, hogy hirtelen megfordulva 50-60 lépést a saját nyomán jön vissza. Aztán lehető nagy ugrással jobbra vagy balra veti magát, miáltal üldözőjét meg akarja téveszteni. Ez után a csel után már nem megy messze, hanem alkalmas helyen lefekszik.

Amennyire tapasztalatom terjed, minden nyúl ehhez a cselhez folyamodik.

A cselugrás felfedezése után folyton menve igyekszem eltávozni, hogy a nyúl időelőtti felzavarását elkerüljem.

A vadőrrel a további tervet csak most tudom megbeszélni. Magam a domb tetején lévő tisztást állom el, a vadőr pedig a nyomot addig követi, míg a nyulat fel nem ugrasztja és puskám csöve elé kényszeríti.

A nyúl hazájában egy rendes, eredményes nyomászás körülbelül így folyik le.

Néha azonban hiába vártam a nyulat. A vadőr jött és azt jelentette, hogy a vackában fekvő nyulat meglátta és, a nélkül, hogy felugrasztotta volna, értem jött, hogy odavezessen.

A vackából általam ugrasztott nyúl elejtése nekem mindig nagyobb örömet okozott, mintha azt más hajtotta. Az ember ilyenkor majdnem az összes, a nagyvad becserkészésével járó, érdekesítő momentumokat élvezi végig.

De a nyúl nem kerül mindig az első bekerítés és ugratás után terítékre. Bármennyire is ismeri a vadász a váltót, a vadnak azon való átváltására mégis csak a valószínűségnek egy bizonyos fokával számíthat. Ha a nyúl másutt tör ki, azért ugyanaz napon való elejtésének reményét még nem kell feladni. Az ember azért legokosabban cselekszik, ha a kitört nyúl nyomát csak egy óra múlva követi. Ugyanis ilyenkor nem fekszik le azonnal, hanem többé-kevésbé gyors iramban azt az árkot vagy bozótos hegyoldalt keresi fel, ahol nappali pihenését folytatni akarja. Itt azután egy ideig ébren figyel, hogy üldözője nincs-e nyomában. Ha meggyőződik, hogy senki sem követi, megismétli az első lefekvése előtti csel, amennyiben saját nyomán egy darabig visszaszalad és azután abból nagy oldalugrással eltávozva felkeresi vackát. Az ember ilyenkor megint ugyanazon esélyekkel ismételheti a bekerítést, mintha a nyulat még egyáltalában nem ugratta volna.

A másodszor felzavart nyúl rendszeren nem fekszik le. Hosszabb kóborlás után valamely bozótba húzódik és a rövid téli nap hátralevő részét ott ébren tölti el. Azért nyomon való további üldözése mégsem mondható reménytelen vállalkozásnak. Ügyességgel és kitartással még mindig be lehet keríteni és egy váltóra kihajtani, ahol azután a jólmegérdemelt lövést megkaphatja. Általában azt tapasztaltam, hogy a nyulat minél többször hajtják fel, annál kisebb távolságra menekül, mielőtt újra valamely rejtkehelyen megállapodna. Rendszeren egy nagyobb kör befutása után első szöktetésének a helyére tér vissza. Ilyformán egy nyúl néha reggeltől estig tartó sportélvezetet nyújthat, melynek folyamán a vadásznak nagy és fárasztó utakat kell megtennie és a nyomozás és vadászati leleményesség terén oly tevékenységet fejthet ki, mely a nagyvadászat által kívánt teljesítmények mögött alig marad el.

Egy külön fejezet a sebzett nyúlnak vérvnyomon történő üldözése. Olyan rókadús vidéken, mint amilyenek az erdélyi területek, a vörös rablónak a legszemérmertlenebb módon való beavatkozására lehet számítani. Igen gyakori eset, hogy a sebzett nyúlnak a nyomába egyszerűen a rókanyom lép. Csak a havon látható, vércseppekkel tarkított sáv mutatja azt, hogy a róka a beteg, illetve kiszenvedett zsákmányát szájában hurcolta. Egyszer oly szerencsés voltam, hogy egy golyólövessel a rablót és zsákmányát egyszerre szereztem meg.

Őszi vadászexpedíciók alkalmával a havastetőkön nagy előszeretettel mentem ki az esti nyúlra. Az elhagyatott marhakarám mellett sarjadzó zöld fűpásztára a nyúl a sötétség beállta előtt ki szokott jönni, hogy ott legeljen. A havasi nyulat kevésbé óvatosnak találtam, mint a falu közelében élő.

A havastetőkön, melyekről a legelő háziállatok már elvonultak, a legmélyebb és legünnepélyesebb csend uralkodik. Szélcsendes időben minden rovar fészkelődését, az egérke megmozdulását, egy késői madárka repülése okozta zúgást meg lehet hallani. A mélyen alattam sötéten elterülő fenyvesből egy feketeharkály riadószerű sipítása élesen hangzik fel hozzám. Magasan felettem egy, az éjjeli szállás felé igyekvő holló károgása rövid, kemény staccatója hasogatja a levegőt. Azután tökéletes csend és mozdulatlanság. Az őszi est hidegében az összes apró állatok mozgólódása megszűnik.

Magam is kővémeredve ülök egy sziklatömb tövében. A teljes mozdulatlanság minden egyéb fedezéket feleslegessé tesz. A környezet színének megfelelő ruhába öltözött ember abba teljesen beleolvad és láthatatlan.

A nap leáldozott.

A kezdődő szürkületben a közeledő nyúl sokkal nagyobbak látszik, mint amilyen a valóságban. Ha a nesztelenül, szőrös talpakon közeledő tapsifülest jellegzetes mozdulatai el nem árulnák, az ember majdnem özne nézhetné. Ily körülmények között a golyólövésnek lehetőségei minimummá zsugorodnak össze.

De annál nagyobb az öröm, ha a nyúl mégis helytmarad.

A nyúl elejtése nekem mindig és minden körülmények között nagy örömet okozott. Nem adnám oda a hajtó avagy körvadászatokon elejtett nyulak hekatombáiért.

Az én nyulam

Miklós bácsi valamikor szegény diák volt. Fiatal korában nem ért rá, hogy a vadászat nemes sportját kultiválja. Már legzsengőbb kollégiumi éveiben keservesen kellett a megélhetésért dolgoznia, midőn a vagyontalan szegény fiúkat jellemző szívóssággal és céltudatossággal mind a középiskola, mind az egyetem összes gátjain és akadályain átjutott.

De a jó Isten szorgalmát megjutalmazta.

Férfikorának alkonyán szép vagyon ura volt, az egész vármegye tiszteletét és megbecsülését élvezte, egyik leányát pedig Géza barátom vezette oltárhoz, aki mint jómódú nagybirtokos a legszebb nyúl vadászatokat rendezte.

Azok a vadászatok, ahol szeptember kezdetén hivatalosak voltunk, csak az erdélyi nyulászások standardját ütötték meg. Tíz vendég és a házigazda egy napon tizenöt nyulat, két foglyot és hat rókát ejtett el. Az eredménnyel mindenki meg volt elégedve, mert a házigazda szerepét betöltő Géza barátomon kívül az összes vendégek lövéshez jutottak. De egy, a többi történés felett kimagasló esemény, a napnak különösen örvendetes jelentőséget kölcsönzött.

Miklós bácsi meglőtte az első nyulat

Amikor az öregúr vacsora előtt és vacsora közben kalandjának legapróbb részleteit előadta, csak azt sajnáltam, hogy ezt az elbeszélést May Károly nem hallgatta végig. A hallottakból a legérdekesebb kötetrevaló anyag telt volna. Az ember szinte hallotta, hogyan törtet az a nyúl a kökénnyel, csipkerózsával és galagonyabokrokkal benőtt domboldalon Miklós bácsi állása felé. Amikor azután egy kis réten végig akart baktatni, akkor az öreg Jákob, aki soha egy percre sem tágitott Miklós bácsi oldala mellől, rövidet füttyentett. Erre a nyúl megállt és Miklós bácsi lőtt. A sörétek a nyúl előtt, mögötte, jobbra és balra becsapódtak és a tapsifülest valóságos porfelhőbe burkolták. De ez csak a sörétszemek fölöslege volt, mert azoknak javarésze a nyúlba fúródott. És az a szörnyeteg mégis elment. Szőr, vér jelente visszavonulásának nyomát. De Miklós bácsi hajtókkal, szomszédokkal, vadászszabályokkal nem törődve, azonnal felvette az üldözést. Galagonyán, csipkerózsán, kökényen áttörtetve a szabad mezőre jutott. Ruhája épp oly szaggatott és rongyos volt, a szövetcafatok éppúgy lógtak kabátjáról, nadrágjáról, mint a véres szörpamacsok a lassan baktató nyúl bundájáról. Ennek láttára a hajtók között a rend felbomlott. A fiatalság a sebzett nyúl után vetette magát, melyet végre, hosszas hajkurászás után, lebunkóztak. A hajtásnak ezzel persze végeszakadt és midőn a bosszankodó és méltatlankodó puskások a gyülekezőhelyre értek, csak egy nyúl feküdt a terítéken: Miklós bácsi nyula. Elejtője büszkén pihentette rajta lábát.

Vacsora után előkerült a híres nyúl. Miklós bácsinak igaza volt, midőn azt állította, hogy a többi nyúl közül egyik sem léphet az ő nyulának a nyomába. A legnagyobb és a mérleg tanúsága szerint a legnehezebb volt. De Ádám bácsi, az akkori idők medverekordere, akit barátjának minden vadászszabályt lábbaltipró magatartása némileg felbőszített, csípős megjegyzést tett: »A te nyulad nemcsak a legnagyobb és a legnehezebb, hanem a legbutább.«

Nagy apprehenzió, mely majdnem odafajult, hogy az ügyet segédeknek kellett volna kezükbe venniök.

No, de ennyire mégsem jutottak. Az egész összekoccanásnak csak az lett a következménye, hogy Ádám bácsi a vadásszá avatásnál talán kissé több lendülettel kezelte azt a bizonyos »töltő-vesszőt«, melyet a régi Erdélyben ilyenkor használtak.

Mielőtt a társaság széteszlott volna, Ádám bácsi vadőre jelentkezett. Habzó lóról szállt le és jelentette, hogy gazdájának kukoricását medve dézsmálja.

Ádám bácsinak a Retyezát alján lévő birtokán ősszel, kukoricaérés idején, ez majdnem minden évben előfordult. Olyankor szokták azokat a bizonyos, híresekké vált vadászkat rendezni, melyeken néha egy hajtásban 2-3 medve is esett.

A híres terület gazdája azonnal intézkedett. Géza barátom vendégeit, akik még nem oszlottak szét, meghívta medvevadászatra. A meghívást nem mindenki fogadhatta el, mert némelyiknek halaszthatatlan dolga volt, lévén másnap a híres hátszegi vásár. Másnak nem volt alkalmas fegyvere. Azért mégis hatan voltunk, akik azonnal befogattunk, hogy az éjszakát kocsin töltve, másnap reggel a medvevadászaton résztvegyünk. Géza is eljött. Barátomat azonban némileg az a körülmény kedvetlenítette el, hogy apósát nem lehetett lebeszélni arról, hogy a mai sikerült nyúl vadászat után holnap medvevadásznak ne csapjon fel.

Az öregúr vejének ellenvetéseire csak azt hangoztatta, hogy most, miután annak rendje és módja szerint vadásznak avatták, ő is éppúgy ért a mesterséghez, mint a többiek. A medvét sem kell másképp meglőni, mint azt a bizonyos nyulat. Végre Ádám bácsi Gézát megnyugtatta. Arról biztosította, hogy apósát olyan helyre fogja állíttatni, ahol sem a medvében, sem magában nem fog kárt tenni.

A kezdetben három kocsiból álló menet egész éjjel ügetve haladt célja felé. Reggel a medveadászat színhelyéhez közeledtünk. Útközben azonban még ugyanannyian csatlakoztak hozzánk, kiket Ádám bácsi szintén meghívott.

Rövid reggeli után felkerekedtünk. A cselédség jelentése szerint a medve a múlt éjszaka is a kukoricásban garázdálkodott. Nappal azonban a mezőkhöz csatlakozó domboldalba vonult vissza, melyet sűrű mogyoróbokrok borítottak. Ezt kellett meghajtani. A hajtók a mogyorós mezőfelőli végéről indultak el. A puskások az ellenkező oldalon azokat a váltókat állták el, amelyeken a medve előreláthatólag a nagy, szálas erdő felé fog igyekezni. Miklós bácsi a jobb szárnyon, a szabad mezőn állott. Az öregúr később bevallotta, hogy ez az elrendezés nagyon is tetszése szerint volt. Azt a »nyulas« helyet sokkal jobbnak találta, mint a »medvés« sűrűt.

Ádám bácsi, mint a vadászatot rendező gazda, arra kérte vendégeit, hogy ebben a hajtásban kizárólag csak medvére lőjenek. Még az esetleg puskacső elé kerülő vaddisznó után se durrantsanak. Csak Miklós bácsit biztatta, hogy akármire lőhet. Nyúl, róka, vadmacska: neki minden szabad.

Állásomat sűrű fiatalosban jelölték ki. Egyik szomszédom Géza barátom, a másik egy körjegyző volt, aki már több medvét terített le. Szomszédjaimtól alig ötven lépésnyi távolság választott el.

Ádám bácsi kitűnően fegyelmezett hajtósereg felett rendelkezett. Jól kiigazodva, szótlanul, mint eleven lánc, közeledtek felénk. Mindjárt a hajtás elején egy lövés dördült el. A hang iránya és a távolság után ítélve, csak Miklós bácsi lőhetett. A lövöldözés mégegyszer megismétlődött. Az öregúr a vadászat gazdájának engedelmével élve, a mező felé kitörő apróvadat ijesztgette.

Balszomszédom gyors egymásutánban kétszer sütötte el fegyverét. Géza volt. Nemsokára a hajtók is megérkeztek.

Mire lőttél, Géza?

Ez a kérdés hangzott fel több oldalról, amikor a gyülekezési helyen találkoztunk.

»Medvére« - volt a felelet.

Minden további kérdezősködést a hajtók örömrivalgása tett feleslegessé. Nemsokára hozták az elejtett mackót.

Közepes kanmedve. Bőre kifogástalan állapotban.

Gézának is át kellett esnie a medveadászá váló fájdalmas avatáson.

Azután mindenki a medvére vonatkozólag tett megjegyzést. Az öreg vadászok a közelmúltban és a régi jó időkben elejtett medvékkel hasonlították össze. Az egyik szerint a szőr túlságosan világos volt. A másik annak sűrűségét kifogásolta. Mindenki egy-egy dícsérő, vagy gáncsoló megjegyzést tett.

Végre Miklós bácsi is szemügyre vette.

»Medvének medve! De az én tegnapi nyulam se kutya!«

A RÓKA

RÓKALES

Goethe a »Reineke-Fuchs« című bájos költői elbeszélésében a vörös útonállónak halhatatlan emléket emelt. A durva erőszakkal szemben, fölényes szellemi tulajdonságainak latba vetésével, mindig és mindenütt diadalmaskodik. Elszánt merészséget, életrevalóságot és könnyedséget megszemélyesítő szélhámos. Az állatvilág Cagliostroját rokonszenves színekben tünteti fel.

Ha a nagy német költő megállapításai természettudományi szempontból nem is állják meg a legaprólékosabb részletekre kiterjedő kritikát, úgy az általa festett képtől állatpszichológiai szempontból a helyes és gondos megfigyelést és a szeretetteljes gondosságot nem lehet elvitatni. A róka ravaszsága és fürgesége a vadásznak minden körülmények között jó sportot biztosít.

Az alföldi körvadászaton a barázdák és buckák között bújkálva keres egerutat. Az erdei hajtásban óvatosan közeledik a puskások által megszállt vonal felé és sokkal inkább figyel előre, mint a hátulról óbégatva és torkuk szakadtából ordítózza közeledő hajtókra. Az erdőben járkáló parasztot, ki fennhangon biztatja ökreit, már megszokta. Tudja, hogy attól semmi veszély sem fenyegeti. Azért csak lassan kullog a hajtók vonala előtt, kiknek zajongása a favágók és fuvarosok zsvijától nem különbözik. De orrát előlről valami szokatlan, nem mindennapi szimat üti meg. A finom dohány füstjének a ruhában megrekedt szagát, a friss fehérnemű illatát, mely a ruhaszekrény kinyitásakor a mi orrunkat is megüti, valamely illatszer, ember által észre sem vehető, sejtését az ő kifinomult szaglási érzéke már mint félreérthetetlen »Menetekelt« fogja fel, mely azonnali visszatérésre és a hajtóvonalon való áttörésre ösztönzi. A havasföldi és bánási ősbükkösökben éppoly otthonos, mint a Retyezát, Páreng vagy a Fogarasi-havasok hóborította gerincein és jégpáncélos sziklacsúcsain. A kisázsiai hegyek között éppúgy ráakadtam, mint a tengerparton. Ahol a tyúk - legyen az vad- vagy háziállat - futkos, egér cincog, bogár dong, ahol a kukorica, szilva, füge vagy akár a kőkény és galagonya megéri, ott mindazt megtalálja, ami életének fenntartására szükséges. De azért mégis a leggyakrabban az emberi lakások környékén található, ahol a világ kétlábú urának az asztalát is többé-kevésbé megdézsmálhatja.

Azon a vidéken, ahol legtöbbet vadásztam, a Retyezát-hegységben és annak környékén, a legközönségesebb vad a róka volt. Mindenesetre sokkal több rókanyomot lehet látni, mint nyúlnyomot. Ez általános vadászati szempontból mindenesetre sajnálatos jelenség, de nekem a vörös lovaggal való találkozás mindig és minden körülmények között sokkal nagyobb örömet okozott, mint a tapsifüles. Sőt, ha zergét követtem és a napsütötte hegyoldalon végigszaladó vörösprémes gavallért megláttam, még akkor sem sajnáltam tőle a golyót, ha ezáltal zergecserkészetemet eredménytelenné tettem. Egy alkalommal a zergefalkától csak egy kis hegygerinc választott el, melynek napsütötte lejtőjén izzadva törtetem felfelé a térdigérő hóban. Ha felérek, úgy a kapitális bakot, mely háremjével a túlsó oldalon a napon sütkérezve hevert, könnyen meglőhetem. De tőlem alig százötven lépésnyire rókát látok. A havat annyi hévvel és szenvedéllyel kaparta, hogy közeledésemet nem vette észre. A vadászati, ez esetben egerészeti szenvedély teljesen elvakította. Puskámat kőre feltámasztva rálövök. A róka óriásit ugrik jobbra: A becsapódó golyót akarja elfogni. Azután, mintha mi sem történt volna, előbbi foglalkozását folytatja. A második lövés utáni becsapódást is nagy ugrás követi. A harmadikkal nem is törődik. A negyedik eltöri a gerincét.

Általában véve azt tapasztaltam, hogy az ember verőfényes napokon, amikor a hóvakság ellen sötét pápaszemmel kell védekeznie, igen rosszul lő.

Az elejtett rókával egyelőre nem törődve, újra töltök és a hegygerince felsietek. Abban reménykedem, hogy a lövésem által felzavart zergék talán még nem távoztak el annyira, hogy a nagy bak után golyót ne küldhessenek. Csalódtam: a lövések a zergéket nem zavarták meg. Ott feküdtek, ahol őket lövöldözés előtt feltételeztem.

A róka a havasi nagyvadász cirkulusait egyáltalában nem zavarja. A siketfajdállományban valószínűleg nem tesz nagy kárt. A Lotruban, ahol az a nemes tollas vad hihetetlen nagy mennyiségben él, igen sok rókanyomot is láttam.

Azért a kis bosszúságért, amelyet azáltal okozott, hogy megsebzett és elhullott vadat kikezdet, azzal a kedves szórakozással, melyet néha megfigyelése nyújtott, bőven kárpótolt. Az esti sötétség beállta előtt az erdőrégió feletti havasi rét magas fűvében egerésző rókát néhányszor negyedóráig volt alkalmam szemlélni. A kígyó hajlékonyságával kúszik a búzaszerűen ringó szálak között, hol pillanatokra megjelenik és újra eltűnik. Jelenlétét néha csak az a kis dzsungelt alkotó füvek mozgása árulja el, mely a nagy hal hátuszonya által fodrossá tett tó hullámaira emlékeztet. Azután, mint a víz pikkelyes lakója, óriási ugrással bogár vagy pillangó után veti magát, melyet röptében fog el. A bélsár igazolja, hogy nyári főtápláléka az egér, melynek szürke bundája kis szörpamacsok alakjában újra napfényre kerül. De az egerésző között rendszeren az elfogyasztott bogár fényes chitin-páncélja is ott csillog és ha az ember behatóbb vizsgálattól nem riad vissza, úgy megállapíthatja, hogy a szabad természetnek ez az ínycse a vadászsákmányt áfonyával, eperrel és málnával körítve fogyasztja el.

Egy alkalommal saját káromra tapasztaltam, hogy étlapját hallal is szívesen teszi változatossá. Tengersizemben horgásztam. A part közelében kisebb gubbenők voltak, melyekben a megfogott pisztrángot elevenen gyűjtöttem. Épp nagy halat sikerült hosszabb küzdelem után a hálóval a vízből kiemelnem, melyet a többi fogolyhoz a gubbenőbe készültem vinni. Megfordulva egy rókát láttam, amint egyik legszebb halamat a gubbenőből kilopva elkullogott. Cseppet sem sietett.

Féktelen vadászszenvedélye és szákmány utáni sóvárgása miatt néha az óvatosság legelemibb követelményeiről is megfeledkezik. A jégkéreggel borított patak egyik be nem fagyott gubbenőjében tókéskacsák úszkáltak. A partmenti égerfák védelme alatt a jég széléig tudtam kúszni, a nélkül, hogy a szárnyasok észrevettek volna. A hóban fekvő a sörétespuska dupla csövét a kimagasló part felé toltam és a rucákat készültem célbavenni. De ebben a pillanatban egy állat puskacsövemet félretolta, szemüvegemet leütötte és hátamon végigvágatva odébbállott. Az égerfák gyökerei közt leskelődő róka volt, mely a kilátásban lévő préda szemlélésébe annyira elmélyedt, hogy közeledésemet csak akkor vette észre, mikor hátát már a puska csövével cirógattam. Végeredmény: se róka, se ruca.

Remélem, hogy kedves olvasóim közül senki sem helyezkedik az angol sportfelfogás orthodox álláspontjára, mely szerint mindenkit, aki a rókát másképp, mint lovasvadászaton ejti el, a tisztességes emberek sorából kizárják. Ezért bevallom, hogy a rókalesen eltöltött éjszakáim legkedvesebb vadászemlékeim közé tartoznak.

Nem minden télen lehet a rókát csalétekkel a puska csöve elé csábítani. Ha az erdőben a hó alatt sok bükkmag fekszik és az egerek nagyon elszaporodtak, a vöröst semmi sem bírja rá arra, hogy a friss peccenyével bőven megterített erdei asztalhoz hűtlen legyen. Ugyanazt kellett azonban akkor is tapasztalnom, amikor a havasi csatateret temetetlen, vagy rosszul eltemetett hullák ezrei borították.

Amikor kezdő vadászkoromban rókára kezdtem lesni, a pagony szélén félig földbe süllyesztett kis kunyhót építettem, melynek lőrése mögött sok téli éjszakát töltöttem el. Az

eredmény távolról sem felelt meg a várakozásnak, amennyiben az egész idény alatt nem tudtam annyi rókát lőni, mint az öreg Gavrilla, ki saját lakásából lesett. Nála a csípős füstöt terjesztő tűz egész éjjel égett, az unokák sírtak és a parázsban megmelegített pipa mérges füstje által megdoppingolt házigazda köhögött. Gavrilla minden kertelés nélkül felvilágosított arról, hogy eredményeit ennek köszönheti. A róka a lakott ház környékén az ember jelenlétét eláruló zajokat és szimatokat számba sem veszi. A magányos kunyhótól megijed, ha meggyőződik arról, hogy abban ember tartózkodik. Azért később magam is a csalétket ablakom elé tettem. Az egyik üvegtáblát kivettem és a nyílást összegöngyölt szövetdarabbal torlaszoltam el, melyet a lövés előtt zajtalanul el lehetett távolítani. Csaléteknek meglőtt kóborkutyának húsát használtam. Ennek minden más hússal szemben megvan az az előnye, hogy a legtöbb kutya nem bántja.

Mielőtt az ember a kutyának valamely testrészét a földbe vert cölöphöz erősítené, tanácsos azt megpörkölni és a reklám kedvéért a közeli erdőben meghurcolni. Egész kutyát nem szoktam kitenni, mert egyrészt a hússal takarékoskodtam, másrészt pedig azt tapasztaltam, hogy a túlnagy csalétek a rókát a gyenge éjjeli világítás mellett részben, sőt néha egészen eltakarja.

Néha kutya helyett heringet is használtam. Ez talán legjobban vontta magára a róka figyelmét. De azért egy idő múlva újra a kutyahússra tértem át, mert a sózott hal átható szaga a kutyákat, de még inkább a macskákat vonzotta.

Szigorú télen és nagy hóeséskor a róka minden időben eljött. Sötét éjszakákon bátran és határozottan viselkedett. Amikor a hold a fehér téli tájon majdnem nappali világosságot terjesztett, óvatoskodott.

Aki a rókalest unalmasnak tartja, annak a természet intím szépségei iránt nincs érzéke. Ha a faluban az összes lámpákat eloltották, akkor a lőrésnél vagy ablaknál leső vadász minden pillanatban el lehet készülni a róka megjelenésére. Először igen távol, a szemközti levő holdsütötte hegyoldalon suhan végig. Eltűnik és újra megjelenik. Ilyenkor nem is teszi egy húsból-vérből álló élőlény benyomását. Csupán egy árnyék, egy csalóka képzelet, egy elköltözött lénynek kísértete. Az a bizonyos röpke valami azután egy idő múlva már a park kerítésén belül van. De itt is, szabad áttekintést nyújtó gyepfelületeken, csak pillanatokra mutatkozik. Közélről még kísértetiesebbnek, még árnyékszerűbbnek látszik. A havon néha végigsurranó árnyék a csalétek iránt látszólag egyáltalában nem érdeklődik. Amikor feltűnik, olyan hosszúnak látszik, mintha két rókát ragasztottak volna össze. Ez a feltevés optikailag nem is esik messze a valóságtól, mert a megfigyelőnek a szeme nem is látja pontosan, hogy hol végződik a test és hol kezdődik az árnyék. A kettő rendszeren egybefolyik. Végre azután elkövetkezik a pillanat, amikor a túlóvatos vendég mégis rászánja magát arra, hogy a terített asztalhoz közeledjék. Mielőtt ott helyet foglal, párszor csak megközelíti, hogy azután annál nagyobb gyorsasággal újra elsurranjon. Először a pörkölés után még megmaradt szőrdarabokat távolítja el. A letépett pamacsokat energikus fejmozdulatokkal szanaszét dobja. Azután nagyobb falatot elnyel és újra elszalad, hogy rövid távollét után visszatérjen.

Gyakran voltam tanúja, amint két róka a hús körül kergetőzött.

Ha egy rókára eredményesen vagy eredménytelenül rálőttünk, úgy a leshelyet még nem kell okvetlenül elhagyni. Rendszeren az éjszaka folyamán egy második róka is megjelenik. Sőt, egyszer azt a hihetetlennek látszó megfigyelést tettem, hogy az első éjjeli órákban általam súlyosan megsebesített róka a csalétekhez visszatért, hol azután egy második lövéssel leterítettem. Az azonosságot másnap reggel a nyomokon minden kétséget kizáró módon állapítottam meg.

A csalétek melletti lesnél a rókának hangutánzással való csalogatását talán még mulatságosabbnak tartottam. Utolérhetetlenül finom hallása, melynek segítségével a csendes téli

éjszakán az egér cincogását nagy távolságra észreveszi, ilyenkor vesztére válik. A kis rágcsáló hangjának sokak által ajánlott utánzásával azonban nem volt szerencsém. Ellenben egy érzékeny kakas karatyolása hatékonyabbnak bizonyult. Sok rókát csalt annak a szénakazalnak a közelébe, melyben a kakast szorongató Gyorgyival rejtőztem.

A róka pusztítását sohasem tartottam ajánlatosnak. Azért méreggel egyáltalában nem dolgoztam.

A törvény a négy lábú Cagliostrót egyáltalában nem védi. Minden pusztítását célzó szernek használatát, vagy eszköznek igénybevételét megengedi. De azért vadásztársaimnak a »fair play« elvének vele szembeni alkalmazását ajánlom. Teljes kiirtása a természet háztartásában valószínűleg nehezen pótolható ürt támasztana. A poézisnek forrása, melyből a nagy Goethén kívül mások is számtalanszor merítettek, örökre elszikkadna.

RÓKA MISKA

Négyen voltak testvérek. Mint rablólovag-család ivadéka, várkastélyban látták meg a napvilágot. Ha ebben az esetben ugyan egyáltalán világosságról lehet beszélni! Mert a kis rókák ablak nélküli, pincyszerű helyiségben, teljes koromfekete sötétségben léptek az élőlények világközösségébe. Rókamama a gyermekszoba megválasztásánál sokkal nagyobb súlyt helyezett az állatstratégiai szempontból vett biztonságra, mint emberi elképzelés szerinti higiénikus elgondolásokra. Mintha családját harminc és feles ágyúk lövedékei ellen akarta volna biztosítani! Hatalmas kőszikla alá vájt üregben telepedett meg, melyet ásó és csákány segítségével nem lehetett megközelíteni. Az igen szűk lakosztályhoz kanyargós folyosó vezetett. A négy lábú építésznek majd jobbra, majd balra kellett fordulnia, hogy a puha földben maradhasson és az útjába eső nagy köveket, vagy a sziklából kiálló bordákat elkerülhesse. De helyenként tárnyszerűleg lefelé is tartott hogy aztán újra felfelé törve a sziklatömb súlypontja alatti gyermekszobát elérje. Itt a folyosót, a rókakényelem követelményeinek megfelelően, katlanná tágította ki. Egy másik, szintén a tér mindhárom irányában kanyargó folyosó a sziklatömb másik oldalán a szabadba vezetett. A nyílás egy nagy bükkfa gyökerei alatt végződött, honnét az odvas fa belsejébe lehetett jutni. Onnét egy korhadt ág lehullása után keletkezett folytonosság hiány a szabadba vezetett. Ezt a vészkijáratot még a legleleményesebb vadász sem tudta volna felfedezni. De rókák sem szokták mindennap használni, nehogy ezt a titkot a kívülvilágnak elárulják. Ez, a családi tanács határozata szerint, csak az öregek előtt ismeretes vészkijárat maradt. Rókamama azt a hálót, melyet egy pók a kerek nyílás elé kifeszített, a világért sem tépte volna szét.

A négy rókacsemete életének első napjaiban a világosságot nem nélkülözte. Hiszen vakon léptek az élőlények soraiba. De amikor szemük kinyílt, akkor sem érezték a világosság hiányát. Puha szőrrel kibélelt meleg vackukban, ahol a gondos mama a csemetétet kellő időben megszoptatta, igen jól éltek.

Rókamama csemetéit az odu kijárata elé először egyenként, a szájában hozta ki. A rikitó, szokatlan napfény kezdetben nem volt kellemes. De a kicsikék hamarosan megszerették a világ szemmel látható csodáit. Hihetetlenül rövid idő múlva már a gondos mama felügyelete mellett egymást hajszolták, fogdosták, mardosták. A játszótér a rókalyuk előtt elterülő fővény volt. De a kis rókák a szellős, verőfényes külvilágban rájöttek arra, hogy nemcsak látás, hanem szaglás útján is lehet eddig ismeretlen örömökre és gyönyörökre szert tenni. Egy kotlós libatozás, melyet a mama a folyó partján egy rekettyésben talált és a maga gömbölyded épségében elhozott, nagyszerű játékszer volt, melyet ide-oda lehetett gurítani. De amikor egy

kőnek nekiütődött, a repedésből szívós, enyvszerű folyadék szivárgott ki, melyből, rókaszem-pontból, mennyei illatok áradtak szét. A négy kis rózsaszínű nyelvcske mohón nyaldosta a nektárt. Ez volt az első lecke, melyen a kicsik megtanulták, hogy a mama emlőin kívül az éhséget mással is lehet csillapítani. A tojás elfogyasztása után gyors egymásutánban megtanulták, hogy a cserebogarat, a szöcskét, az egeret, a csibét, a malom kiszáritott árkában talált illatos halat és ezer más csemegét hogyan kell megbecsülni és elfogyasztani.

Szép tavaszi nap reggelén a kis család ott hancurozott a bejárat előtt. A kis rókák már azt is megtanulták, hogy az arra vetődő lepkét merész ugrással a levegőből elkapják és hogy az egeret, melyet a mama elevenen tett le a rókakastély pitvarába, lefüleljék. Ép javában folyt a játék, amikor az őrt álló gondos szülő megadta a vészjelt, melynek hallatára mind a négyen a lehető legnagyobb sietséggel a várba visszavonultak és meg sem álltak mindaddig, míg a katlanba meg nem érkeztek. Azon ugyanis már régen túl voltak, hogy az anyjuk a szájában hordozza őket. Már jónéhány nap óta igen ügyesen tudtak a maguk lábán mozogni a lakásban és annak közvetlen környékén. Sőt, már a vészjelt is megtanulták, mely őket a biztonságos sziklavárba való visszavonulásra utasította.

Rókamama egy ugrással ott termett az odu bejáratánál és visszafelé csúszva tűnt el a sötét folyosóban. De csemetéit nem követte a katlanig. Csak annyira vonult vissza, hogy a nappali világosságban lévő jövevény meg ne lássa. Ő maga ellenben a vár pitvarát és annak közvetlen környékét figyelte.

Az odu bejáratához tizenöt év körüli suhanc közeledett. A róka-bankettek maradványait nagy érdeklődéssel szemlélte. Mindenféle madár tolla, csontok, szanaszét dobott nyúlászörpamacskok, egy özgidának a lába, szétrágott kerti csigák héja stb. Egy gyöngytyúk pettyes farktollát felvette és kalapjára tűzte. Azután körüljárta a sziklát, mely alatt a rókavárat sejtette. Rókamama most kijött a szabadba és óvatosan utánasompolygott. Legnagyobb aggodalma látszólag nem volt alaptalan: suhanc az odvas bükkfa körül foglalatoskodott. A vészkijárat gyanánt szolgáló kerek nyílást vette szemügyre, de miután a pókhálót meglátta, érdeklődése szemmel láthatólag másfelé terelődött. Az odvas fa belsejében még egér sem járhatott, mert a pókhálót annak is szét kellett volna tépnie. Azután felmászott a fára, ahol a gajdácsló és károgó mátyások hangos tiltakozásának ellenére, a fészekben lévő fiókákat kiszedte. Rókamamát a sanda irigység fogta el, mert ezt ő is már régóta szeretne volna megtenni, de a Teremtő megtagadta tőle a képességet, hogy, úgy, mint örök ellensége, a vadmacska, fákra is fel tudjon mászni.

Miután a suhanc elment, a veszély egyelőre elmúlt. A gyerekek ismét gondatlanul játszadoztak a bejárat előtt, de a mama, miután gyanút fogott, fokozott figyelemmel őrködött.

Pár nappal a suhanc látogatása után a kis család újra a szabadban tartózkodott. Ma a csemeték már egy kis sétát is megkockáztattak. Alig száz lépésnyire a kastélytól pele kötötte le figyelmüket, mely egy bokor tövében az avar alatt elrejtett tavalyi mogyorót készült elfogyasztani. Az igénytelen kis szürke rágcsló csak az utolsó pillanatban tudott a cserje tetejéig felmászni, honnét merész ugrással terebélyes bükkfa ágára szökött. Innét az izgága rókacsemetéket a legnagyobb lelkinyugalommal szemlélte, míg egy, a fa tetején ülő mokus méltatlankodásának hangos prüszköléssel adott kifejezést. Ekkor hangzott el a rókamama vészjele, melynek hallatára az egész banda hanyatt-homlok igyekezett a várkapu felé, melyben szempillantás alatt eltűnt. De ez alkalommal a mama is követte csemetéit a katlan mélyéig. Csak ott fordult meg és óvatosan kúszott vissza a bejáratig, hogy körülnézzen.

Amit látott, annak a fele sem volt tréfa. Négy ember és egy kutya közeledett a vár kapujához. Az emberek között határozottan felismerte azt a suhancot, aki pár nappal azelőtt a környéken forgolódott. Az a bizonyos gyöngytyúktoll most is ott volt a kalapján. Hárman ásóval, csákánnyal, kalapáccsal és vasrudakkal voltak felszerelve, míg a negyediknek a vállán puska

lógott. A kutya azonnal dühös ugatással a kapu előtt termett, melybe be akart mászni: Alacsony termetű, hosszúderékú, görbelábú tacsó. A folyosóba behatolva a kétségbeesetten védekező rókamamát lépcsőről-lépésre szorította vissza. Kezdetben az aránylag tág folyosóban az erős kutya esélyei kedvezők voltak. A kívülről behallatszó hangos biztatások szenvedélyét a paroxysmusig fokozták. Nem törődve azzal, hogy a róka az egyik füléből tallérnyi darabot tépett ki és hogy arca és egyik első lába harapás okozta sebekből vérzett, a kutya a földalatti küzdelmet a legnagyobb elkeseredéssel folytatta. Térnyerésének azonban egy váratlanul felmerülő akadály vetett véget. A tetőt alkotó sziklából lefelé nyúló borda elkerülése végett a folyosónak éles szögben kiásott kettős kanyarulata következett. Itt a valamivel vaskosabb testű tacsó a hajlékony rókát nem tudta követni. Előrehatolását be kellett szüntetnie, hogy a folyosót kaparással kitágítsa. Az első lábaival meglazított földet a hasa alá tolt, ahonnan azt azután hátsó végtagjaival visszafelé továbbította. Rókamama észrevette azokat a nehézségeket, amelyekkel támadójának meg kell birkóznia és most a maga részéről fokozott erővel és önbizalommal ment át ellentámadásba. A földtömegek közé szorult tacsót annyira összevissza harapta, hogy az most már, a kívülről hallatszó buzdítás dacára, visszavonulásra gondolt. De most kínos helyzet állott elő, melyet leginkább az a kifejezés jellemez: Se előre, se hátra. A kutya dühös csaholását fájdalmas vonítás váltotta fel.

Az emberek néglábú segítőársuk kétségbeejtő helyzetét felismerve, a mentéshez hozzáláttak. Egyik negyedóra a másik után telt el, mialatt a kemény földet és a még keményebb köveket csákányokkal döngették és a törmeléket ellapátolták. Végre a nyílást annyira sikerült kitágítani, hogy a suhanc hasoncsúszva bebújhatott és a megrekedt kutya egyik hátsó lábát megragadta. Amikor kihúzta, az össze-vissza mart és a megfulladás határán lévő tacsó már alig élt.

A vadászok most azon tanakodtak, hogy a rókalyuk másik kijárata hol lehet. Nem bírták felfedezni. Az odvas fára senki sem gyanakodott.

Miután látták, hogy az eddig alkalmazott támadási taktikával semmire sem mennek, mert a szikla alatt lévő rókakastély bevehetetlen várnak bizonyult, cselhez folyamodtak. A kutya kiásása alkalmával kitágult bejárat elé tüzet raktak. Arra számítottak, hogy a behúzódó füstnek a vészkijárat betorkolásánál meg kell jelennie és így a róka visszavonulási útját meg fogják találni.

Amikor a csípős füst a katlanba behatolt és a négy csemete, mely az eddigi zene-bonát értelmetlenül hallgatta, prüsszökölt és köhögött, rókamama belátta, hogy helyzete tarthatatlan. Azért gyors elhatározással mindenekelőtt a füst behatolását azáltal igyekezett megakadályozni, hogy a folyosót földdel eltorlaszolta. De miután a katlanban való tartózkodás a már behatolt füst és a levegőhiány miatt lehetetlenné vált, elhatározta, hogy kis családjával el fog menekülni. Azért mind a négy csemetét addig vezette, biztatta és tuszkolta, míg az odvas bükkfában teljes számban együtt nem voltak.

Itt a további menekülés komoly akadályokba ütközött, mely a keresztülvitelt, ha nem is tette lehetetlenné, de mindenesetre erősen késleltette: A kis rókák az odvasfa oldalán levő nyíláshoz nem tudtak felkapaszkodni.

Rókamama azonban, a fáját jellemző találékonyssággal, itt is segített magán. Legkedvesebb kölykét a szájába kapta és azzal kiugrott a szabadba. Drága terhével a patakig lerohant és ott a vízben szaladt, hogy az esetleg üldöző kutya szimatját elveszítse. Azután gyermekét egy buján sarjadzó csalánpalántákkal körülvett nagy kő tövében letette. Rókanyelven szigorúan meghagyta, hogy onnét tapodtat se távozzék. Ezt az eljárást még kétszer sikeresen megismételte, miáltal három reményteljes csemetét biztonságba helyezte. Amikor azonban az utolsó gyermekéért elindult, rettenetes robbanás hallatszott. Rosszat sejtve, annál gyorsabban igyekezett az odvas bükkfát elérni. De amikor azt meglátta, ereiben a vér megfagyott. Az

általa össze-vissza harapott tacsó a fa belsejébe vezető kerek nyílás előtt ugrándozott, amelybe be akart hatolni. Ez azonban, testének gömbölydedsége miatt, sehogy sem sikerült.

Rókamama belátta, hogy ezzel a görbelábú díjbirkozóval szabad ég alatt nem boldogul. Azért szomorú szívvel cserben kellett hagynia szerencsétlen csemetéjét. Visszatért azokhoz, melyeket sikerült kiszabadítania és a lehető leggyorsabb menetben biztonságosabb helyre távozott.

De térjünk vissza a vadászokhoz és a cserben hagyott róka-csemetéhez: Miután előbbieket rájöttek arra, hogy tűzzel sem mennek semmire, hosszú mogyorófpálca segítségével a rókalyukba egy dinamitpatront toltak, melyet gyutaccsal és zsinórral szereltek fel. Azután meggyújtották a gyújtózsínort és bizonyos távolságra visszavonulva, vártak.

A robbanás által, a rettenetes detonációtól eltekintve, látszólag semmi eredményt sem értek el.

Mialatt a további teendőket megbeszélték, a tacsó, mely a földalatti expedíció következményeit némileg kiheverte, elkezdett szaglászni és a szikla másik oldalán lévő bükkfához szaladt. Ott izgatottan ugatott. Midőn odasiettek, azt vették észre, hogy a kutya a törzsön látható kerek lyukba erőnek-erejével be akar hatolni.

Az alatt a kis róka az odvas fa belsejébe iszkolt. A robbanás mód felett megijesztette. Ijedelme azonban még inkább növekedett, amikor a tacsó ugatása elárulta, hogy rejtekhelyét felfedezték. Először arra gondolt, hogy az elhagyatott sziklaalatti kastélyba vissza kellene menekülnie. De a robbantás okozta megrázkódtatás az amúgy is szűkre méretezett vész-kijáratot eltorlaszolta. Így rezignáltan várta a további fejleményeket.

A lyukon keresztül emberi kéz nyúlt az odvas fa belsejébe.

A kis róka a feléje közeledő ismeretlen valamibe belemélyesztette villogó fehér fogcskáit.

A kéz gyorsan visszahúzódott: Rettenetes káromkodás, baltacsapások.

A nyílás gyorsan tágult.

Azután a kis róka körül minden elsötétedett.

A vadász a nyíláson át bedugta sapkáját, melyet a kis, harapós fenevadra ráborított. Azután megfogta és tarisznyájába dugta.

Amikor magához tért, nagy, vörös mező közepén állott.

Az úri kastély szalonjában kiterített perzsaszőnyegre tették és a gyermekek ujjongva táncoltak körülötte.

Első pillanattól a kis Marianne kedvence volt.

Ő nevezte el Róka Miskának.

Az üreginyúl nagyságú rókakölyök gyorsan megbarátkozott az új viszonyokkal. A véletlen úgy akarta, hogy a gyermekek kedvencének, az egyik foxinak, Róka Miskával egyidős csemetéi voltak. Anyai szívét azonban nagy bánat érte, mert a kegyetlen emberek hat közül négyet elpusztítottak és csak kettőt hagytak meg. Azért csonka farkát csóválva a legnagyobb gyengédséggel fogadta be az újonnan érkezett kis árvát, melyről éppúgy gondoskodott, mint saját magzatjairól. Róka Miska már az első napon meggyőződhetett arról, hogy a kutyatej sem rosszabb a rókatejnél. És a mellett sokkal bővebben jut, mert Diana mama kényelemben és bőségben élt, míg Róka mamának ezer veszély, küszködés, futkosás és fáradalom árán kellett azt a néhány koncot összeszednie, amelyből egyrészt megélt és tejet termelt, másrészt pedig, különösen az utolsó időben, örökké éhes és falánk gyermekeinek is juttatott. De az anyatejtől eltekintve az asztalt is bőségesen megterítették: tejbe áztatott

zsemlye, leves, hófehér szalonna és rózsaszínű sonkaszeletek, csirkecsont stb. Úgy érezte magát, mint az a gyermek, mely a rizshegyen át Meseországba jutott, hol a kerítést kolbászból fonták, a házat mézeskaláccsal fedték, a tejestóban pedig sült kacsák úsztak.

Miután Róka Miska várban született és állati szempontból tekintve arisztokrata család tagja volt, az illem szabályait is époly gyorsan és pontosan tanulta meg, mint tejtestvérei, a kis foxik, kikkel, mint egyenrangú társakkal, házban, udvarban és kertben szabadon játszott és hancúrozott.

Igy, egy-egy kellemetlen epizódtól eltekintve, békésen teltek napjai. Azt a harmóniát, mely közte és a háziállatok, valamint az emberek között uralkodott, csak Kormos, a fekete kandúr, az öreg szakácsné kedvence, zavarta meg. Magába zárkózott, rosszkedvű, zsémbes bugris. Foxi-mama is gyűlölte és amikor a kert virágágyai között végigsompolygott és a díszbokrokban fészkelő feketerigókra leskelődött, saját gyermekeivel és fogadott fiával együtt mindig megkergette, amíg a park kerítésén vagy valamely fán menedéket nem talált.

Egy alkalommal Kastor, Róka Miska egyik tejtestvére, egyedül játszadozott a parkban. Hozzácsatlakozott és a nagy virágágy körül versenyt rendeztek, melyből, mint mindig, győztesként került ki. Hej, szegény Róka Miska akkor még nem sejtette, hogy milyen futásokra kell még elkészülnie! Azért vígan rótt a köröket, amikor Kormos hirtelen elébe toppant. A vén zsémbest ügyes kanyarulattal és ugrással alig tudta elkerülni, amikor az őt nyomon követő Kastor úgyszólván a kandúrba belébotlott. A következő pillanatban a kis foxival gomolyaggá összekapaszkodva, mindketten prüszkölve, köpködve, ugatva és vonítva a sétaút fővényén hemperegtek. Róka Miska ebben a pillanatban tudta, hogy mi a kötelessége: egy ugrással a harcolók mellett termett és abban a pillanatban, amikor Kormos fölülkerekedett, éles fogait tarkójába mártotta. Kormos ugyan megmentette nyomorult életét, de amikor az öreg szakácsné kedvencének szánalmas állapotát meglátta, sírva fakadt. A kertész, aki az egész harci jelenetnek tanuja volt, Róka Miskát megláncolta. Ebből a kellemetlen és megszégyenítő helyzetből azonban a kis Marianne kisasszony pár nap múlva megszabadította.

Róka Miska napjai nem teltek el csak szibarita dözsöléssel, henyéléssel és játékkal. Diana mama lelkiismeretes, kemény foxi létére, természetes kötelességeiről sem feledkezett meg és gyermekeit is azoknak teljesítésére szoktatta: az istállóban és a malomban foxiék legelkeseredettebb ellenségei, a patkányok garázdálkodtak. Esténként a három foxi és a róka közösen indultak lesre és igen sok patkány, mely az esti órákban a szabadba jött, hogy a malomárokba igyék, párját a családi alapon közösen vadászó foxi-rókatársaság fogai között lehelte ki. Foxiék a megölt undok rágszálók hült tetemeitől undorral fordultak el, de Róka Miska eredeti természetét nem tudta megtagadni. Ő bizony szőröstől-bőröstől megette az elejtett vadat és azt találta, hogy az jobban ízlik, mint az emberek konyhájából származó legválogatottabb inyencfalatok. De ettől eltekintve szükségét is érezte, hogy az ilyen eredetű, természetes koszton is éljen. Mintha a patkányszőr az emésztést is előmozdította volna.

Ily módon elmúlt a nyár, az ősz és a tél első fele. Róka Miska testét szép vörös, hosszúszőrű bunda borította. Boldogsága zavartalan és tökéletes volt, mert napjait jó foxitársaságban, mint a ház népének dédelgetett kedvence élte le. Ha a szalonban túlságosan meleg volt, bátran kimehetett. Éjjeli szállását, mostohatestvéreitől eltérőleg, a szabadban, a padlásra vezető lépcső alatt ütötte fel. Ha a kutyukák reggel, a meleg szobában töltött éjszaka után, kijöttek, vígan megindult a hancúrozás a szűziesen fehér porhóban.

De amikor Karácsony után a napok roppant lassan, de mégis észrevehetően meghosszabbodtak, amikor az éjjeli farkasordító hideg dacára dél felé a hó olvadt, amikor a tavasz ígérete és sejtése kihallatszott a szél zúgásából, Róka Miska lelkét eddig nem ismert nyugtalanság szállta meg. Valami ismeretlen után vágyódott. Megszokott környezetétől lassacskán idegenkedett. Az egyik foxival az udvaron össze is marakodott. A két krakélt csak a kocsis ostor-

csapásai választották szét. Attól a perctől a régi jó viszony nem állt többé helyre. Róka Miska idejének legnagyobb részét egyedül töltötte. Leginkább a padlásra vezető lépcsőt kedvelte, ahonnan a közeli bükkfaerdőre és a domboldalon terjedő mogyoróbokrokra nyílt kilátás.

Csak Marianne iránti vonzalma nem változott. Boldog és büszke volt, ha a kislány ölébe ülhetett, sőt bizonyos rosszmájúsággal élvezte a foxik irigységét, mert azok elhanyagoltaknak érezték magukat. Róka Miska még azt is nyugodtan eltúrta, hogy Marianne ezüst fülbevalót erősített bal fülébe, noha a fül cimpájának átlyukasztása egyáltalában nem volt kellemes érzés.

Mikor egy alkalommal, január hó végén, nyugtalanul virrasztott a padlás lépcsőjén, mert az utolsó időben mindinkább éjjeli életet kezdett élni, fülét addig soha sem hallott, csodálatos hang ütötte meg.

Pu-pu-pu-pu-pu-pu...

Kiskutyaszerű ugatás és mégis valami egészen más. Csodálatos érzelmeket és hangulatokat ébresztő dallam. És amikor odafigyelt, ahonnan a jéghideg szél ezeket a hangokat hozta, orrába csodálatos illat lopódzott. Miként a fiatal jogászyerek az első bálon a Eaux-de-mille-fleurt, az Ylang-Ylang, vagy a gyöngyvirág észbontó illatát szívja magába! És a hallgatag Róka Miska egyszerre szükségét érezte annak, hogy ő is ismeretlen, eddig soha nem sejtett érzelmeinek kifejezést adjon.

Pu-pu-pu-pu-pu...

Igy csendült meg a róka szava a padláslépcsőről, minek hallatára a házban alvó foxik felébredtek és észbontó lármát csaptak, melynek hallatára az egész ház népe összeszaladt.

A következő napot Róka Miska félrevonulva, magányosan töltötte el.

Az embereket kerülte, de még inkább undorodott a foxiktól.

Besötétedés után izgatottan leste a hangot és az illatot.

Amikor az előbbi elhangzott, habozás nélkül válaszolt.

Ekkor az illatot is megérezte.

Ez volt az, ami után napok óta vágyódott, ami lelki nyugalomát felborította, esztét elvette.

Most már semmi sem tartotta vissza.

A parkot körülzáró fal alatt még a nyáron felfedezte egy menyét oduját. Ezt már annak idején annyira kitágította, hogy azon át a szabadba kijuthatott.

Mint az őrült, úgy rohant arra, amerre a szag vonzotta.

Pu-pu-pu-pu-pu...

Róka Miska egy pillanatra megállt és válaszolt.

De azután tovább iramodott.

Mint a tenger hullámai alatt tovasikló torpedó, úgy rohant a szél által ringatott mogyoróbokrok között.

Azután a szálas bükkösbe ért.

Egy felhő, mely eddig a hold arcát eltakarta, elvonult és az oszlopszerű törzsek között kékes fénysávok vetődtek a hófelületre.

Ott Róka Miska egyik fajrokonát pillantotta meg, melyből az észbontó illatok szétáradtak. Gondolkodás nélkül oda akart rohanni, hogy végre minden boldogság látható kútforrásának közelébe juthasson.

De egyszerre az erdő mélyéből felhangzott az a bizonyos hang.

Kihívó, szemtelen, zavaró, bosszantó ugatás.

Erre erélyesen válaszolt.

A következő pillanatban sötétszínű árnyék kígyószerű hajlékonysággal és sebességgel közeledett feléje. Ugyanaz a szemtelen krakéler, aki az előbb hangoskodott. Haragjában felborzolódt minden vörös szőrszál tarkóján és hátán.

A következő pillanatban már az ellenfél fogait érezte.

De ő sem maradt adós.

Verekedve, prüszkölve, köhécselve hemperegtek a hóban.

De Róka Miska ellenfele keményebb iskolába járt. Mozgékonyabb, szívósabb, elszántabb és vadabb volt, mint ő, aki a jó kosztón és kényelemben elhízott, elpuhult.

Amikor végre ellenfelétől megszabadult, a sok sebtől és vérvesztéstől alig tudott a lábán megállani.

Az észbontó szagot terjesztő fajrokona eltűnt, mint a lidércfény.

Róka Miska hazafelé készült.

Amikor azonban a mogyoróbokrokból kilépett és a fallal körülvett kastélyt megpillantotta, három kuvasszal gyűlt meg a baja.

Itt csak a gyors menekülés segíthetett.

Vissza az erdőbe!

Csak hosszú hajsza után tudta üldözőit lerázni.

Amikor végre egy nagy fa tövében megállapodott, rájött arra, hogy a kastélyba, a kényelembé, a jó falatokhoz nem térhet többé vissza.

Róka Miska elvesztette a paradicsomot.

AZ ŐZ

AZ ŐZ ELPUSZTULT, DE VISSZATÉRT

Minden vidék faunája organikus egészet alkot, mely mind összességében, mind egyes részeiben, a minden természetes folyamatot jellemző hullámszerűség törvényének engedelmeskedik. Egyes földrészek és vidékek faunájának történetében időbeli és térbeli viszonylatban tapasztalható változások szoktak mutatkozni, melyeket egy emberéleten belül is meg lehet figyelni.

A Retyezát-hegység déli lejtőinek vadállományában néhány évtized alatt észlelt változásokról, különösen az őzről, akarok e helyt egyet-mást elmondani.

Amikor fiatal gimnazista koromban a falu legvénebb emberével, az öreg Gavrillával halászni mentem, a Szurduk-szorost az országút megépítése előtti vad romantikájának gyönyörűségétől és szűzies érintetlenségének bájától még nem fosztották meg. A két Zsil hatalmas hegyifolyammá dagadt vize kristálytisztán, hatalmas eséseket alkotva, rohant sziklás medrében Havasalföld felé, hol ő sem kerülte el minden nagyobb folyó végzetét. Lomhán, ellaposodva, megsárgulva kúszik füzesekkel és nádasokkal benőtt partok között az Al-Duna felé. Akkor még nem voltak meg a kőszénbányák mellett működő vegyi gyárak, melyek később mérges szennyvizüket a telep mellett folydogáló patakba bocsátották, miáltal az egész halállományt majdnem teljesen elpusztították. Nagyobb gűbbenők fővenyes partján, hol a víz hullámai elsímultak, majdnem méterhosszúságú galócát lehetett látni. A gyorsabb folyású helyeken a lepényhal tartózkodott, a salmonidák egyik legérdekesebb képviselője, mert tudtommal ez az egyedüli, melynek síma testét kemény pikkelyek fedik, szájában pedig alig észrevehető igen piciny fogacskák vannak, melyek csak a legnagyobb példányoknál mutathatók ki. Ezekre különben alig van szüksége, mert ez a gyönyörű, ezüsthéjű ragyogó hal, melynek oldalait rózsaszínű, inkább sejtető, mint látható sáv díszíti, csupán apró, a víz felületén lebegő legyecskékkal táplálkozik. Merész ugrással, a levegőből szokta azokat elkapni. Akkoriban a vidra is még igen gyakori volt és minden alkalommal láttam néhány példányt, amint a tajtékzó hullámokat felülmulhatatlan biztonsággal szelte át. Vijjogását különösen tavasszal lehetett hallani, amikor kölykeit hívogatta.

A természet e kincseinek legnagyobb része a vidék kultúranélküli indusztriálizálásának esett áldozatul. A halakat az utat építő munkások dinamitja tette tönkre. A vízi élet utolsó nyomait a vegyigyárak mérges hulladékai pusztították el. A halakkal együtt a vidra, a vízirigó és minden folyónak legbájosabb díszje, a smaragd zöld jégmadár is eltűnt.

A műúton e helyett benzinbűzt terjesztő és túlkölő autók száguldanak végig. E szép vidék a bőrpárnákon nyújtózkodó sznob részére is hozzáférhetővé vált. De annak igazi báját és fenséges intimitásait csak azok ismerhették meg, akik testi fáradalmaktól és bizonyos nélkülözésektől vissza nem riadva az őstermészet szervezetébe maguk is be tudtak illeszkedni.

Az öreg Gavrilla, kivel az éjszakát sikeres halászat után a szikla tövében gyújtott tűz mellett töltöttem, a környék vadászati multjáról szokott egyet-mást elbeszélni. Az azelőtti vadbőség szerinte sohasem fog többé visszatérni. A Petrozsénybe vezető vasút és a két Zsil völgyében épített országutak üzembevétele óta az őz teljesen eltűnt. Azelőtt, nyári estéken, az erdei réteken kaszáló emberek az őzgida sípolását époly gyakran hallgatták, mint a fűrj csattogását vagy a harismadár berregését. A völgyben az esti nyugalmat semmiféle zaj sem zavarta meg. A vonat fűtülését és zakatolását csak azok az emberek ismerték, akik Hátszegen túl a vásárookra jártak, vagy málháslovakkal Nagyszében vidékéről sót hoztak. A Zsil völgyében még a szekér is ismeretlen fogalom volt, mert a partmenti füzesek és égerfák között kanyargó

gyalogösvényeken csak a puha talajon zajtalanul haladó hátszló lépkedett. Az őz akkor a hegyoldalakat borító ősbükkösökből bátran merészkedett ki, hogy a kunyhók közvetlen közelében termő kukoricának és káposztának zseme leveleit csipkedje. Annak ellenére, hogy akkoriban a szögrol lekasztott puskával mindenki annyi vadat ejtett el, amennyit tudott, mégis sokkal több volt, mint napjainkban, amikor minden nyúl nyomát egy-egy csendőr és finác őrzi.

De jött a Baráberek nagy sokasága. A földet feltúrták és napfényre hozták a szenet, melynek Isten rendeltetése szerint örökké a föld sötét mélyében kellett volna maradnia. Hátszegtől Petrozsényig és Petrozsénytől Kimpuluineáig az egész vidék a vasutat és országutat építők csákánycsapásaitól és robbantó lövéseitől visszhangzott. Vasárnap pedig a hajtók kurjantása, kopók csaholása és lövések dördülése verte fel a mészárszékké vált erdők csendjét. Sok őz pusztult el, különösen tavasz kezdetén, amikor a hasas suták már alig bírtak menekülni és a megfagyott hóréteg tetején szaladó kopók azokat elevenen fogták meg. Amikor azután később a kakastollasok a vaddal törödni kezdtek, már nem volt semmi, amit meg lehetett volna védeni. Egy szigorú télen azután a farkasok az őzek utolsó hírmondóit is elpusztították.

Azóta, mondja az öreg Gavrilla, nálunk nincs őz. Alig hiszem, hogy vén napjaimra még egyet is fogok láthatni.

Miután a sült halat elfogyasztottuk, egyikünk sem élesztette a tüzet, mely csendesen, pattogás nélkül pislogott. A hegyifolyó egyenletes zúgásától eltekintve, semmi sem zavarta a nyári est csendjét. A fák koronái közt a kecskefejők és denevérek hangtalanul cikáztak.

Gavrilla csendesen pipázgatott, magam pedig az annyiszor látott nyári est varázsát, mely minden alkalommal új benyomásokkal lepi meg az embert, mint soha nem látott csodát élveztem.

A partmenti buja dudva és embermagasságú fű között szikrázó szentjánosbogarakat néztem, midőn hosszúra nyújtott, füttyszerű hang ütötte meg a fületem. Többször, többé-kevésbé egyenletes időközökben ismétlődött. Kérdőleg néztem Gavrillára, de az öreg akkor már közvetlen közelemben kúszott és azt súgta a fülemben, hogy: Őz!

Egy ideig csendesen hallgattuk. A sípolás felénk közeledett. Egyszerre kutyaugatásszerű, erős hang hallatszott, mire a gyengéd hívogató elhallgatott.

A hang a távolodás arányában gyengült.

Igy hallottam először életemben az őz riasztását és a gida hívogatóját.

Tehát mégis maradt hírmondó.

Minden csülkös vad közül az őz a legkényesebb. Legkevésbé tudja elkerülni azokat a pusztításokat, melyekkel a vad természet viszontagságai és vadállatai állományát csökkentik. A vadász is az őzt ejti el a legkönnyebben. Ahol száma erősen megcsappant, vagy éppenséggel teljesen elpusztult, nagyon nehezen tud újra elszaporodni.

Mikor a múlt század nyolcvanas éveinek végén vadászni kezdtem, az őzet csak az öregebb emberek elbeszéléseiből ismertem. A kilencvenes évek elején egy-egy példány mutatkozott, de megjelenése azon a vidéken mindenütt ritka vadászati eseménynek számított. A szaporodást gátló más kedvezőtlen tényezőktől eltekintve, a szigorú telek elenyésző minimumra apasztották le az amúgy is csekély számot. Hiszen a hósarukon baktató vadászok és a megfagyott hó tetején könnyen mozgó farkas és róka elevenen is megfogták az őzet. A vadászati törvény mind komolyabb alkalmazása és az erdészeti viszonyok bizonyos tekintetben végbemenő változása azonban az őz állomány örömdetes szaporodását eredményezték.

A Zsil völgyében, a vadászati törvény életbeléptetése előtt, néhány község részben vadászatból élt. Urikányban és Kimpuluineágon minden ember vadászó volt. Ősszel hetekig tartó vadász-expedíciókon szerezték be téli húskészletük nagy részét és alig volt ház, amelyben nem lehe-

tett látni füstön és levegőn szárított, vékony szalagok alakjában elraktározott vadhúst, az ú. n. pasztrámát. Nagy havazások után pedig az egész falu hósarut csatolt, hogy az utolsó őzikét is elfogja.

Ezeket az állapotokat a fegyverviselést elég szigorúan ellenőrző csendőrség sem tudta teljesen megszüntetni. Amióta a kakastollasok a falu környékén sűrűbben cirkáltak, a vadorzás mégsem volt annyira kényelmes és veszélytelen foglalkozás, mint azelőtt. Az orvvadász azért a világért sem vált volna meg elöltöltő puskájától, csupán működésének színhelyét helyezte át távolabbi és félreesőbb vidékekre. A mordály már nem lóghatott a kunyhó falába vert faéken, hanem az őserdő belsejében, nehezen feltalálható odvas fába, avagy rejtett barlangba került. Már senki sem vadászott a falu közvetlen környékén, ahol lépten-nyomon belebotlott a csendőrbe és fináncba. Hetekig tartó vadászati expedíciókat sem lehetett többé szervezni, hol 8-10 málhásló vitte az elemózsiaát és hozta a zsákmányt s 20-25 hajtó terelte a vadat a váltókon leselkedő vadorzók felé. Ezért inkább szerényebb keretek között vadászgattak távolabbi, lehetőleg az országhatáron túl eső területeken. Sokan e kevésbbé hasznos foglalkozást teljesen abbahagyták.

Erdészeti szempontból az őz elszaporodását főleg a lakott helyektől távolabb eső őserdő-területek letarolása mozdította elő. A zártállású bükkös vagy fenyves igen kevés, vagy éppen séggel semmi legeltetési alkalmat sem nyújt. Az erdőtüzek vagy széldöntések által okozott tisztások, kis terjedelműknél fogva, táplálékszerzési szempontból nem bírnak túlságos jelentőséggel, másrészt ellenben az őzre leselkedő ragadozóknak szolgálnak búvóhelyül. Az ősfenyvesekkel borított Felső-Lotru völgyében alig lehetett az őz nyomát felfedezni. Az erdőben nem tudott volna jóllakni, az erdőfeletti régiókban elterjedő nagy havasi réteket pedig a sok kőszáli sas és saskeselyű miatt alig kereshette fel.

A nagykiterjedésű erdőirtások ellenben nemcsak bőséges legelőt nyújtanak, hanem kellő mozgási szabadságot is biztosítanak. A megmaradt cserjék és felcseperedő facsemeték mégis elegendő rejtkehelyet nyújtanak, melyekben az őz a nagy ragadozó madarak támadásai ellen is oltalmat talál.

Ilyen helyeken szaporodott az őz.

Midőn a kilencvenes évek végén a Lotru felső folyásánál lévő, utolérhetetlenül szép és vaddús siketfajddürgő-helyeket kerestem fel, a felcseperedő csemetékkel, málnásokkal és szederrel benőtt vágásokban igen sok őzet találtam. Később annyira elszaporodott, hogy majdnem biztosan számíthattam útközben szerezhető őzpecsenyére. Tavasszal különösen a bodzabokrokkal benőtt helyeket kedvelték. A zsenge hajtásokat nagy előszeretettel csipkedték és a bak az agancsról lekíváncozó duncsot ott kedve szerint dörgölhette.

Innen és más vágási területekről szétszóródva az őz nagyobb mennyiségben jutott el a Zsil völgyébe is, hol újra benépesítette azokat a helyeket, melyeken az öregek elbeszélése szerint a múlt század hetvenes éveitől oly nagyszámban volt található. A vadvédelmi viszonyok a bennszülött oláh őslakók s a bányá- és iparvállalatok által odacsődített munkások vadorzó hajlamának megfékezése által sokkal kedvezőbbek lettek. Az enyhe telek hosszú sora szintén hozzájárult ahhoz, hogy ez a szép és kedves vad újra a nyári erdők legszebb díszé lehessen. A fűrj csattogása, a harismadár berregése és a különböző rovarok dongása mellett az őzgida melódikus sípolása ismét elfoglalta helyét abban a bűvös zenekarban, melynek titokzatos hangjaira Pukk, Titánia és a Szentiván-éj többi manója és tündére a minden meleg nyári éjszakán örökké újra megisméltődő varázstáncot lejtik.

Nyáron, amíg a háziállatok a havasi legelőkön tartózkodtak, őzet főleg az erdei tisztásokon és az erdő alsó szélén elterülő kaszálókon lehetett találni. Kaszálás és szénacsinalás után a parasztok nyájaikkal ezekre a rétekre vonultak le. Az őz ekkor a háziállatokkal egyszerűen

helyet cserélt. Nyár végén és az ősz kezdetén a havasi legelőkön kisarjadt friss fűvet legelte és az elhagyatott havasi kunyhók körüli szózatot kereste fel. Ha bő bükkmagtermés volt, egészen a bükkösökbe húzódott. A telet lehetőleg hómentes déli oldalakon töltötte, hol a vágásokban oly nagy mennyiségben termő szederindákkal táplálkozott.

Miután az őz különböző viszonyokhoz való alkalmazkodási képessége rendkívül nagy, azért talán a legkozmozopolitább vadfélék egyikének tekinthetjük. Egyrészt az Alföld akácosaiban, vetések és szőlőültetvények között él és szaporodik, másrészt viszont a havastetőkön, a zerge-területeken, égbenyúló sziklafalak árnyékában, az örök hómezők közvetlen szomszédságában is jól érzi magát. A háborúelőtti utolsó években egyik zerge-területemen rendkívül elszaporodott és a kérődzők családjához tartozó távoli rokonával, a zergével, látszólag a legjobb egyetértésben élt. Ezzel azonban távolról sem akarom azt mondani, hogy közöttük az együttélésnek olyan nemét tapasztaltam volna, mint amilyenről az afrikai vadászok a gnura és zebrára vonatkozólag írnak, mely állatok állítólag együtt legelve figyelmeztetik egymást a közeledő veszélyre. Azt azonban ismételtelen megfigyeltem, hogy őzek és zergék egymás közvetlen szomszédságában legelésztek, a nélkül, hogy egymást kerülték, vagy hogy az egyiknek a jelenléte a másikat bármiképpen is zavarta volna. A kolumbácsi legyek okozta veszedelem elől az őz ugyanazokra a szélnek kitett hegy- és sziklacsúcsokra menekül, mint a zerge. Mindez csupán a hómentes időszakokra vonatkozik, mert a szegény, hegyes lábacsúcsokon járó őzike a mély hó elől mindig lejjebb fekvő, védettebb helyeken kénytelen menedéket keresni.

Az őz és a zerge fent leírt együttélését megfigyeltem az összes retyezáti területeken, melyeket a háború alatt mint vadászkülönítmény-parancsnok hetekig bejártam.

Erdélyi tartózkodásom utolsó éveiben nagy kedvvel és szenvedéllyel hódoltam az őzcserkészlet sportjának is: Részben ugyanazon a helyen, mint ahol a zergevadászatot gyakoroltam. Egy-egy őzba elejtése azonban aránytalanul nagyobb gondot és fáradságot okozott, mint a zergéé. A zergét, mely helyi vonatkozásban sokkal hívebben ragaszkodott szokásaihoz, különösen fejlett szaglási érzékének tekintetbevétele mellett, aránylag könnyen tudtam megközelíteni. Az őz megjelenésében azonban mindig valami titokzatos, kísérteties, kiszámíthatatlan volt. Ha valahol a sziklák között vagy egy tisztáson megláttam, rendszeren, mire nagy kerülő után odajutottam, csak hült helyét találtam. Általában azt figyeltem meg, hogy legelészés közben, amikor nem zavarják, sokkal nagyobb területen mozog, mint a zerge.

Őszintén be kell azonban vallanom, hogy csekélyebb sikereimet az őz vadászat terén főleg annak a körülménynek kell tulajdonítanom, hogy ennek a vadnak a szokásait és sajátosságait nem ismertem annyira, mint a zergéét. Nem nőttem fel vele együtt, mint büszke hegyi antilopunkkal, melyet vadászati pályafutásom kezdete óta ismertem. Az őz után szenvedélyesen cserkésztem, megfigyelése mindig a legnagyobb örömet okozta, utolérhetetlenül kecses mozdulataiban gyönyörködtem, de a lövésről néha megfeledkeztem. Sőt rendszeren azt sem bántam, ha hibáztam. Úgy voltam vele, mint a havasi gyopárral, melynek a környezettel harmonizáló egyszzerű, fehér szépségét bámultam, de sohasem szerettem letépni.

A hírek, melyek szűkebb hazámból száműzetésem helyéig eljutnak, az ottani őzállomány jövőjére vonatkozólag nem sok jóval kecsegtetnek. A fehér Mahdisták Erdélyben épúgy, mint fekete elődeik a Szudánban, minden könnyen elejthető vadat elpusztítanak. Ottlétemkor, 1919 tavaszán már megkezdték a hasas suták gyilkolását. A vadállomány hullámvonala, mely a magyar uralom alatt emelkedő irányzatot mutatott, meredeken lefelé esik. Attól félek, hogy Erdélybe való visszatérésünk után magunkat minden tekintetben egy hullámvölgynek eddig nem tapasztalt és el sem képzelhető mélységben fogjuk találni. A viszontlátásban rendíthetetlenül bízom, de mire az 1918-as állapotok visszatérnek, addig a mostani vadásznemzedék már a túlvilági boldog vadászterületeken fog cserkészni.

ŐZHIVÁS A HADIÖSVÉNYEN

Ezerkilencszáztizenhatban, az oláhok betörése előtt, a nagyszebeni hadtestparancsnokságtól azt az utasítást kaptam, hogy román területen járőrözök és mindenről küldjek jelentést, amit ellenséges földön látok és tapasztalok. - Az egészben az volt a bökkenő, hogy működési területem hivatalosan nem is volt ellenséges föld, miután a hadüzenet még meg sem történt. - Azért a legnagyobb elővigyázatossággal kellett eljárnom, hogy a névleg még semleges oláhok vállalkozásaimról tudomást ne szerezzenek. Ez annál nehezebb volt, miután július vége felé a havasokon még legeltettek. Mindenütt a kutyák ugatása és a legelő állatok kolompolása! Csak a nagy, összefüggő erdőterületek és a sziklás havastetők, a tulajdonképpeni zergeterületek, hová a háziállatok nem tudnak behatolni, voltak elhagyatottak és néptelenek.

Járőrömmel nappal csak ezeken a helyeken tartózkodtam. Éjjel azonban a nyílt havastetőkre merészkedtem, hogy az oláhok útépítési munkálatait ellenőrizzem és azokról jelentést tehessek.

Nyolc emberből álló járőröm a lehető legvegyesebb társaságból verődött össze. Tiroli császárvadász-örmestert is vezényeltek oda, kit előzőleg Nagyszebenben valami oktató tanfolyamon alkalmaztak. Válogatott altiszteket kellett a puskalövés magasabb művészetére tanítania.

Valentin, a tiroli őrmester, az említett járőrszolgálat szempontjából az elképzelhető legalkalmatlanabb volt. Lőni ugyan csodálatosan tudott, de ezzel kimerültek mindazon tulajdonságok, melyek a közönséges halandót jó katonává teszik. A betegességgel határos félnksége járőrszolgálatra úgyszólván használhatatlanná tette. Valentin mindig félt. Egyike volt azoknak a kivételeknek, melyek a császárvadászok bátorságáról szóló szabályt megerősítették. Az oláhoktól különösen rettegett. De este a tábortűz mellett, az erdő mélyén folytatott beszélgetések közben, kiderült, hogy a vadászat minden neméhez ért. Engem különösen az érdekelt, amit az üzekedő őzbaknak síppal való csalogatásáról mondott. A síp nála volt és azt kívánatra meg is szólaltatta. Akkoriban a vadászatnak erről a módjáról csak hallomásból értesültem. Ezért szerettem volna kipróbálni a dolgot. Az évszak kedvezett ennek a kísérletnek, mert a déli Kárpátokban az őz üzekedési ideje éppen július közepére esik. Mi történetesen a Szadu völgyét borító sok négyzetkilométerre terjedő bükkösben voltunk, ahol mindig aránylag sok őz tartózkodik. Az »aránylag« szót nem tudom eléggé hangsúlyozni, mivel a sok róka, farkas és szörványosan előforduló hiúz ennek a szép vadnak elszaporodását mindig igen szűk határok közé szorította.

Egy helyen, ahol üzekedő őzek a kis erdei tisztáson a fűvet körben letaposták, felszólítottam Valentint, hogy próbálja ki sípját. A jáger azonban erre igen kevés hajlandóságot mutatott. Attól félt, hogy egy lövés által eláruljuk jelenlétünket az oláh határőrkatonáknak, amiből még kellemetlenségünk lehet. Erélyes közbelépésemnek azonban engedett. Rászánta magát arra, hogy a hívogató sípot megszólaltassa. Engem ez alkalommal, az újdonság varázsától eltekintve, a jó őzpecsenyére való kilátás is érdekelt.

A járőr emberei a rétecskétől bizonyos távolságra a zúgó patak mellett pihentek. Valentin mellett csak magam maradtam Gyeszpa nevű vadőrömmel, aki erre az expedícióra szintén elkísért. Ő egyik sörétes fegyveremet vitte, míg magam jól kipróbált manlicher puskámat helyeztem készenlétbe.

Valentin hívogatni kezdett. Amikor a sípot harmadszor vagy negyedszer megszólaltatta, a kis rétecskén hirtelen előttünk termett: egy farkas. Fegyveremet azonnal felkaptam, de még mielőtt az ordast célbavehettem volna, Valentin puskája már eldőrdült. A húsz lépésnyi távolságban lévő farkas helyben maradt.

Óriási nőstény volt, melyen azonban meglátszott, hogy kölykei voltak és ettől meglehetősen lesoványodott. Bőre teljesen értéktelen volt. Gyomrában csak sáskát, egy vakondot és néhány egér maradványát találtam.

Valentint a lövés dörrenése rendkívül idegesítette, de mivel az annyira rettegett oláhok nem jöttek, rövidesen megnyugodott.

A kaland érdekes és tanulságos volt s Valentin bebizonyította, hogy az óvatos farkast is félre tudta vezetni. De az eredmény még sem elégitett ki. Az elemózsiából majdnem teljesen kifogytunk s így őzhúsrá nagyon is szükségünk lett volna. Ha Gyeszpának a mai nap folyamán nem sikerül egy bárányt lopnia, úgy holnap koplalnunk kell és vissza kell térnünk Magyarországra.

Míg Gyeszpa a bárányért ment, mi aludtunk. Az est beálltával felkerekedtünk és egész éjjel menetelve a Lotru folyó forrásvidékére értünk, mely kétezer méteren felüli sziklás zerge-terület. Az egyik katlanban sötét tengerszem kékllett. Amikor odaértünk, a Nagyszeben irányában felkelő nap első sugarai a tó fodros felszínét csillogtatták meg. - A havasi-rózsa virulásának ideje ugyan már elmúlt, azért egyes helyeken a virágok még mindig élénkvrös foltokat alkottak. Egy zergesuta, melyet gidája nyomon követett, legelőjét nagyokat pisszentve hagyta el. Ebben az évben valószínűleg még nem látott embert.

Ezen a helyen egyáltalán nem kellett felfedezéstől félnünk. A pásztorok ezt a vidéket nemcsak azért kerülték, mert zordsága és járhatatlansága miatt nem lehetett rajta legeltetni, hanem főleg azért, mert féltek a medvétől. A Lotru-tó körül elterülő gyalogfenyő rengetegek ugyanis arról hírhedtek, hogy ott állandóan mackók tartózkodnak. Az oláh határőröknek és katonáknak pedig álmukban sem jutott volna eszükbe, hogy ott járőrözzenek.

Itt szándékoztam eltölteni a napot, hogy az éj folyamán Novács felé járőrözsek. Ezt a helyet azért választottam, mert dél felé, amikor a tó vize felmelegszik, horgászni akartam. Gyeszpa a szétszedhető angol horogbotot hozta, magam pedig katonasapkámra selyembélre szerelt angol műlegyeket erősítettem.

A tó partján táboroztunk és aludtunk. A virrasztó ör szerepére Valentin önként vállalkozott, mert senkit sem tartott eléggé ébernek és megbízhatónak, amikor arról volt szó, hogy az oláhok ellen kell magunkat biztosítanunk.

Mély álmomból Gyeszpa ébresztett fel. Karórám pont kilencet mutatott. Valentint elnyomta az álom és hátával egy nagy kőnek támaszkodva szundikált. Vadöröm elkérte messzelátómat, hogy a tó túlsó partját tüzetesen szemügyre vegye. A havasi égerbokrok közt valami mozgást vett észre. Egy ideig figyelmesen nézegetett. Azután a túlsó oldalra mutatva azt mondta: »Özbak«.

Ennek valóságáról azonnal meggyőződtem. Egy őzbak ott legelészett a bokrok között. Néha felvetette fejét és körülnézett, mintha valamit keresne, majd nyugodtan folytatta a legelést.

Felébresztettem Valentint, aki szokása szerint megint rettenetesen megijedt. Miután azonban megtudta, hogy őzbakról, nem pedig ellenséges szándékú oláhokról van szó, megnyugodott.

»Valentin! most mutassa meg mit tud. Szóltassa meg sípját, hadd lássuk, hogy meg tudja-e csinálni az őzbakot is épügy, mint a tegnapi farkast.«

Valentin először óvatosan körülnézett, azután pedig szájához illesztette a sípot. Azalatt a távcsővel felfegyverzett szememet az őzbakról egy pillanatra sem vettem le.

Az első hívásra felemelte fejét és fülelt. Mintha villamosáram futott volna végig testén. A következő hívásra néhány ugrással a tó partjához közeledett és még egyszer körülnézett.

Bátran nekiment a jéghideg víznek és nyílegyenes irányban felénk tartott. Mikor a sziklás-parton ki akart mászni, Gyeszpa megfogta agancsát és partra húzta.

Igy jutottunk a legszebb őzpecsenyéhez a nélkül, hogy egy lövéssel is megzavartuk volna a természet ünnepi csendjét.

Dél felé elég jó eredménnyel horgásztam, éjjel pedig hírszerző feladatomat oldottam meg.

Másnap visszatértünk magyar területre. Valentin itt már bátrabban hívogatott. Őz helyett azonban a bányavidék legveszedelmesebb vadászója, Pongracsek, igyekezett bennünket becserkészni. Ezt Valentin a gyakorlott tiroli uradalmi vadász ügyességével és rátermettségével azonnal lefűlelte. Pillanatok alatt össze volt szíjazva mind a két keze.

Ezzel a hívogató a háromszoros próbát fényesen kiállotta.

HIÚZNYOMOZÁS

HIÚZNYOMOZÁS

Egyet sem lőttem, de nem is láttam. A Zsilvölgy legvénebb parasztpuskásai is csak hírből ismerték. A »Riszu«-ról mindenki tudott mesélni, de csak hallomásból. Nem találkoztam olyannal, aki látta volna.

Grosz Herman, a petrozsényi vadbőrkereskedő boltjában egyszer két furcsa bőrt láttam. Ő maga sem tudott felvilágosítást adni arról, hogy milyen állat testéről fejtették le. Ismeretlen oláh hozta és potom áron adta el. A két »rókabőr« nagy volt, de feltűnő színük és megcsontított farkuk miatt alig lehetett volna értékesíteni őket. Egy jó rókabőrért mind a kettőt megszereztem. Magam is csak a füleken látható szőrpamacsokról ismertem rá: a hiúz bőrökre. Igen sajnáltam, hogy nem tudtam kinyomozni azt az ismeretlen oláht, mert rendkívül érdekelték volna a mi vidékünkön annyira ritka vad elejtésének vagy megfogásának közelebbi körülményei.

Az oláhországi Klosányi erdőkből jövet a Zsil és Cserna patakokat elkülönítő, sűrű ősbükkös-sel borított vízvásztón pihentünk. Vadöröm és jómagam jókora kettévágott vaddisznó egyegy felét hoztuk és ezért meglehetősen elfáradtunk. Míg ebéd után a tűz mellett nyújtózkodva sziesztáztam, addig a fáradhatatlan Gyorgye felcsatolta a sít és egy útunktól némileg félreeső nagy erdei tisztásig ment, hogy vadnyomokat figyeljen.

Mikor visszajött, jelentette, hogy farkasnyom kivételével semmit sem látott. Azt állította róla, hogy az minden tekintetben furcsának látszott. A farkas egyenletes lépésben, minden letérés nélkül, nyílegyenes irányban szokott haladni. Ez, mint a gazdáját sétára kísérő kutya, összevissza szaladgált. De a nyom azért nem kicsi. Sőt ellenkezőleg. Igen nagy. Mindenesetre kinőtt állaté lehetett, csupán az alakja felette szokatlan.

Mivel egy farkasnyom követése vadászati szempontból minden körülmények között teljesen kilátástalan dolog, így nem tartottam érdemesnek elmenni, hogy Gyorgye jelentésének helyességéről meggyőződjem. Hiszen az emberek nyoma sem egyenlő. Miért ne különbözzék az egyik farkasnyom a többiétől? Összevissza járkált, amit annak a körülménynek tulajdonítottam, hogy egerészett. A bélsárban található szürke szőrpamacsok már régóta meggyöztek arról, miszerint a szükség néha ezt a nagy ragadozót is arra kényszeríti, hogy táplálékát látszólag hozzá nem méltó módon keresse.

Mielőtt elindultunk, magános szirtre kapaszkodtam, honnan verőfényes, sziklás hegyoldalra nyílt kilátásom. Február utolsó napjaiban, a késő délutáni órákban, a napkorong már elég magasán állt a láthatár felett. Távcsöveimmel minden gyalogfenyőcsoportot, minden egyedülálló cirbolya tövét a legnagyobb gonddal vizsgálgattam, de sehol sem tudtam zerge nyomát felfedezni. Mindenesetre szokatlan jelenség, mivel ilyen időben ott látnom kellett volna több anyazergét felnőtt gidájával és egyedül járó bakokat. Összetartó rúdlikkal az ember ebben az évszakban már nem igen szokott találkozni.

Visszamentem a tűzhöz.

Mindegyikünk a hátára vette a maga terhét és elindultunk. A szálás bükkösben kígyóvonalakat leírva ereszkedtünk a Kimpusirului-rétek felé, hogy az ottani barlangban éjjeli szállásunkat elkészítsük. Csomó fát kellett összehordanunk. Másik vadörömnek postámmal és élelmiszerekkel aznap oda kellett érkeznie.

Amint az erdő széléhez értünk, Gyorgye felhívta figyelmemet a túlsó hegyoldalon, a fák tövében látható nagyobb nyomra, és annak a meggyőződésnek adott kifejezést, hogy az az általa felfedezett farkasnyom folytatása. Most már tudtam, hogy ez esetben farkasról szó sem lehet. Az ordas nem szokott fák között bújkálni.

A farkas nem kerüli a nyílt területet.

A gyanus nyomot azután közlőről tüzetesen szemügyre vettem. Határozottan nagy állattól származott. A lépések nagyok voltak, de a vonalvezetés, amint azt Gyorgye már első megtekintés után is jelentette, cseppet sem volt farkasszerű. Magát a lábalkot azonban nem láthattam, mivel a mély, lisztszerű hó azt betemette. Azonban egy fenyőfa tövében, ahol a sziklalapot csak ujjnyi hóréteg fedte, e tekintetben is bizonyosságot szereztem. A macsok valamivel nagyobbak voltak, mint a farkasé, de attól főleg abban különböztek, hogy egészen kerek alakúak és a körmök lenyomatait egyáltalán nem lehetett látni. Ezek határozottan macskanyomok voltak. Most már tisztában voltam azzal, hogy hiúzzal van dolgom.

Mivel a hó már kétnapos volt, a nyomok keletkezésének pontos idejét nem tudtam meghatározni.

A terhet azonnal leraktam és meghagytam Gyorgyénak, hogy vigye a barlangig, mely már csak pár száz lépésnyire volt. Magam az érdekes nyomot követtem, mely jövetelünkkel ellenkező irányban, a vegyes erdővel benőtt hegyoldalon haladt felfelé. Csak rövid ideig kellett követnem és meggyőződhettem arról, hogy Gyorgye állítólagos farkasa egy alacsony bükkfára mászott. Itt azután egy időre elvesztettem a nyomot.

Körözéssel igyekeztem újra megtalálni. Először nyúlnyomot találtam. A tapsifüles a lefekvés előtti cselt vetette, amennyiben a saját csapásán ment vissza és azután félreugrott. Rövid keresés után a folytatást is megtaláltam, de ez alkalommal nem számíhattam arra, hogy a nyulat felugratom, mert a hó egynaposnál régibb volt, tehát a nyom tegnapi is lehetett. Egyszerre azonban a nyúlnyom a hiúzéval vegyült össze. A nagy macska minden valószínűség szerint egy fáról ugrott áldozatára. Pár igen hosszú ugrással üldözte, de ez alkalommal nyilvánvalóan célt tévesztett, mert ahogy a nyúl nyoma mutatta, a préda a lehető legnagyobb sebességgel elmenekült, míg a hiúz letért és útját egyedül folytatta.

Óvatosan követtem.

Mindinkább a felé a hely felé közeledtem, ahol alig egy órával ezelőtt a zergéket hiába kerestem. Széltöréshez értem, ahol két őz nyomát fedeztem fel. Egymás mellett haladva szederindákkal benőtt tisztásba hatoltak, ahol azok a feldőlt törzsek között felcseperedő fenyőfácskákkal és fűzfacserjékkal összefonódva szinte áthatolhatatlan dzsungelt alkottak.

A hiúz útját egy ideig a szálas erdőben folytatta, de a nyomoknak egy csenevész bükkfa tövében hirtelen vége szakadt. Megálltam és a környező fák koronáit szemügyre vettem. Semmit sem láttam.

Esteledett. Pacsirtanagyságú kis bagoly sipoló hangját hallatta. Visszatértem.

A barlangban mindent a legjobb rendben találtam. Iuon levelekkel, ujságokkal és elemózsiával megrakva megérkezett. Acetylén-lámpást is hozott, melynek fénye mellett a tűz füstmentes oldalán olvastam.

Iuon útközben szerzett tapasztalatairól számolt be: Arról a feltűnő jelenségről tett említést, hogy sok, igen sok friss zergenyomot keresztezett. Mind, kivétel nélkül, a verőfényes hegyoldalról az árnyékos felé váltottak át. Nem lehetnek messze, mert ott csak igen kis kiterjedésű sziklás területrészt van, ahol mindenesetre meg kellett állapodniok. Kár, hogy most már nem

szabad lőni, mert a nyomok után ítélve néhány igen erős bak is lehet közöttük. Vajjon mi lehet ennek az oka? A zergék télen az északi árnyékos oldalon nem igen szoktak tartózkodni.

Másnap reggel Gyorgyéval együtt a hiúznyom üldözésére indultam. Iuon visszamaradt, hogy tűzifát gyűjtsön és az ilyen tanya körül felmerülő egyéb háztartási munkákat elvégezze.

Tegnap esti csapásomat követve haladtunk felfelé. Az éj folyamán egy nyúl, valószínűleg tegnapi ismerősöm, kétszer, azaz menet-jövet, keresztezte a nyomomat. Mikor ahhoz a ponthoz értünk, ahonnet visszafordultam, egy friss rókanyomot is láttunk, mely a vörös tolvaj mult éjszakai kalandozását árulta el.

Óvatosan köröztünk, hogy az elveszett hiúznyomot újra megtaláljuk. Nem kellett soká keresnünk. Leütött őz maradványai mellett akadtunk rá. De a kill óta huzamos idő telhetett el, mert a pecsenyéből már néhány róka is jóllakott. A szegény állat kitépett szőre nagy körben szét-szórva feküdt a havon.

A jóllakott hiúz azután a déli napsugárnak kitett sziklapárkányon pihent. Onnét útját egyenesen felfelé, a zergeterület irányában folytatta.

Számításom szerint az őzet tegnap korán reggel üthette le, dél felé pedig pihent, majd folytatta útját. Most már zergenyomokat is kereszteztünk. Arra az erdő feletti sziklás helyre értünk, melyet tegnap figyeltem. Itt a hó egyes helyeken olvadásnak indult, majd újra megfagyott. Rendkívül sok zergenyom volt, sőt a havat egyes helyeken úgy összetaposták, hogy a hiúznyom abban teljesen elveszett. Zergét egyet sem láttunk, de a nyomok állapotából következtetve ez a vad legkésőbb tegnap délelőtt tartózkodhatott ott. A nappali olvadás után újra megfagyott havon még egy karcólást sem lehetett észrevenni. A hiúz nyomát is teljesen elvesztettük. Csak nagy körözés után lehetett újra ráakadni.

Visszamentünk arra a helyre, ahol a mancsok lenyomatát utoljára fel lehetett ismerni és onnan a bekerítést két ellenkező irányban kezdtük meg. Gyorgyét bal felé azzal az utasítással indítottam útnak, hogy állandóan az erdőben fekvő lágy hóban menve, a megfagyott hóval borított tisztást kerülje meg mindaddig, míg velem nem találkozik. Ezt az utasítást a magam részéről jobb felé igyekeztem végrehajtani. A tisztás nagy kiterjedésére és a talaj járhatatlanságára való tekintettel alig számíthattunk arra, hogy három órán belül találkozzunk. Gyorgyenak az egész hegytetőt kellett megkerülnie. Utam jóval rövidebb volt.

Nem siettem. Nekem egyelőre a rétegvonal mentén kellett haladnom. A sít többször lecsatoltam, hogy egyes feldőlt fákon és a köztük felcseperedő cserjék labirintusán átvergődjem. Császármadártól eltekintve, más vadat nem láttam. Sok, látszólag régi, zergenyomot kereszteztem, de a hiúzét hiába kerestem. Megálltam és a távcsővel a túlsó hegyoldalt nézegettem, ahova Iuon állítása szerint a zergéknek nyoma vezetett. Csak egy vén bakot láttam, mely fenyőfáról lelógó fehér moszatot szedegetett. A 9-szeres nagyítású prizmás távcsövön át a fák között látható hófelületeken számos nyomot láttam, mely csakis zergétől származhatott. Végre körútam azon pontjához értem, hol - ha a tisztás-szélén tovább akartam volna haladni - már felfelé kellett volna másznom. Itt megálltam és addig vártam, amíg Gyorgye meg nem érkezett. Ő is, épúgy mint én, mindenütt a körből kifelé vezető zergenyomokat látott. A hiúz nyomára csak közvetlenül, mielőtt velem találkozott, bukkant rá.

Gyorgye igazat mondott. A hiúz nyoma találkozási helyünktől alig 80 lépésnyire volt. Látszólag egyenesen a völgy fölé tornyosuló sziklafalakhoz közeledett.

Elhatároztam, hogy egyedül megyek utána. A sínek itt úgysem vehettem hasznát. Ezért a hosszú fatalpakat Gyorgye nyakába akasztottam, azzal az utasítással, hogy térjen vissza barlangi tanyánkra. Magam ellenben a hiúznyomokat követtem.

Ez fáradtságos és veszélyes sportmunka volt. A sziklafalak, melyek az embert nyáron is komoly és nyaktörő mászkálásra kényszerítették, most, hóval és jéggel borított állapotban, fokozott mértékben veszedelmesek voltak. Az egyik függélyes falon csak úgy tudtam leereszkedni, hogy a közelében álló fenyőfa ágaiban kapaszkodva, azt úgyszólván létrának használtam. Minden pillanatban abban reménykedtem, hogy meglátom a hiúzt. Ennek a fának a tövében egy széttépett fajdyúk sárga tollait találtam. A nagy macska nyomait azután egy ideig egy párkány mentén követtem. Itt határozottan megállapítottam a helyet, ahol nagy ugrással egy fenyőfára vetette magát, melyen lefelé mászva a sziklafal aljáig juthatott. Magam nem boldogultam ilyen könnyen. Nagy kerülőt kellett megtennem, míg egy sziklahasadékot találtam, melyen azután, térdemet és hátamat a falaknak támasztva, legnagyobbbészrzt annak a mászási technikának az alkalmazásával tudtam lejutni, melyet a kéményseprő a kémény belsejében szokott gyakorolni.

Itt azonban a nyomot elvesztettem. A sötétség beállta miatt a további keresést abba kellett hagynom.

Hosszadalmas, fáradtságos hótaposás után végre elértem a barlangot, hol embereim pompás vacsorával és megvetett fenyőgallyággal vártak.

Az éj folyamán havazott. Most végleg lemondunk arról a reménységről, hogy a hiúz nyomát újra megtaláljuk.

Reggel felé a havazás elállott. Haza felé indultunk, de elhatároztuk, hogy a legközelebbi nyusztnyomot, mely utunkat keresztezi, felvesszük.

Tegnap esti nyomom, melyen visszafelé haladtunk, már alig volt látható. Elhaladtunk a mellett a hely mellett, ahol a szikláról leereszkedtem. Itt megállva, embereimnek tegnapi utam egyes részleteit magyarázgattam. Azután folytattuk menetelésünket. Alig, hogy elindultunk, a hiúz teljesen friss nyomára bukkantunk.

Most már nem is gondoltam a hazamenetelre. Gyorgyéval elemózsiát magunkhoz véve, újra felvettük az üldözést.

Bár ne tettük volna.

A nyomot másnap délután Tizmana közelében, egy házi kecskenyáj által taposott csapásban veszítettük el.

Útközben egy leütött nyúl maradványait találtuk.

Ezzel mindent elmondtam, amit a hiúzról tapasztaltam.

VIDRA

VIDRALES ÉS VIDRAFOGÁS

Mielőtt a Szurduk-szoroson át Oláhországba vezető út kiépült volna, a Zsil mentén elhúzódó sziklakatlanok és mellékvölgyek a természeti szépség legválogatottabb remekeit rejtegették. Az ember ötven kilométer hosszú, aránylag keskeny sáv mentén megtalálhatott mindent, ami csak a Déli-Kárpátokban a vadász, halász és természetbarát figyelmét lekötötte és szívét gyönyörködtette.

A nap sugarainak kitett és a hideg szelek hatása ellen védett katlanokban a mérsékelt égöv legmelegebb tájainak buja vegetációja tenyészett. A szelídgesztenye és diófa, valamint köris és tölgyfa által alkotott berkekben a szeder, málna, csipkerózsa és galagonya szinte áthatolhatatlan dzsungelkévé sűrűsödött. A naptól átmelegített sziklafalak repedései a meleg éghajlatnak egyik jellegzetes, de legkevésbé sem rokonszenves állatját, a skorpiót rejtegették. Medvén, farkason, vaddisznón és özön kívül a Szurduk-szoros sziklái között zergét is lehetett találni, mely télen-nyáron 400 méternyi tengerfeletti magasságban tartózkodott. Kevesen tudják, hogy a büszke hegyiantilóp nemcsak ott él, ahol a pusztító hidegnek csupán a havasi gyopár, boróka, gyalogfenyő és cirbolya tud ellentállni.

Gyermekkorom leggyönyörűbb emlékei közé sorolom azokat a halászkirándulásokat, melyeket atyám a Szurdukban rendezett és amelyeken elkísérhettem. A legizgatóbb dolog a galócahalászat volt. Csalétek gyanánt kis halacska szolgált, melyet játszótársaimmal, a falusi gyerekekkel, a közeli kis patakocskában kézzel fogtam. De erre a célra nem minden halacska volt alkalmas. Leginkább a »Vurluga«, egy 5 centiméteres, márnaszerű, bajuszos, símatestű halacska vált be, melyet vízzel töltött edényben elevenen gyűjtöttünk. Ezenkívül a kecskebéka is megfelelt, melyet atyám elevenen szerelt a horgonyalakú horog mellé.

Ilyen halászkirándulásokra tavasszal indultunk. A völgymenti fák és berkek már kizöldültek, a lombfaerdő talaját a legtarkább virágszőnyeg díszítette, de a havasokat a fenyővig fehér hópáncél borította. A hóolvadáستól megdagadt patakok nem voltak kristálytiszták és átlátszók, de azért agyagsárgák és földszínűek sem, mint akkor, amikor nyári zivatarok után zúgva és tombolva kiáradtak. Sekélyebb helyeken a víz fenekén lévő kavicsot is meglehetősen látni; mintha szürkészöld üvegen át nézte volna az ember.

Egy alkalommal figyeltem atyámat, amint a csalétekkel felszerelt horgot a gübbenő vízébe eresztette és szakavatott mozdulatokkal úgy vezette, mintha élő halacska volna. Roppant büszke voltam, mert a kétcsövű puskát gondjaimra bízta.

Szívszorongva vártam a pillanatot, amikor a nagy galóca a csalétket bekapja és a küzdelem, az úgynevezett »Struggle« kezdődik.

Azon a bizonyos napon nem kellett sokat várnom. Az erős bambusz-bot íj módjára hajlott és a menekülő hal által megrántott zsinór berregve forgatta a tekercset. Ez a hang az embert leginkább az éjjeliszekevényen zakatoló ébresztőórára emlékezteti. Izgatottan, egész testemben remegve vártam, lestem a struggle-t, azt a lélegzetet elállító sportküzdelmet, melyet atyám az egyelőre vízben rejtőző pikkelyes ellenféllel folytatott. Amidőn azonban a galóca a küzdelem hevében hatalmas ugrással a víz fölé emelkedett, megijedtem. Majdnem akkorán láttam, mint amekkora jómagam voltam. Gavrilla a kézi hálóval, a »katcher«-rel állott mögöttem és leste a pillanatot, amikor atyám a kifáradt halat a parthoz közelítheti.

Egyszerre azonban olyasmi következett be, amire legmerészebb álmomban sem lehettem volna elkészülve: Gavrilla izgatottan figyelmeztette atyámat, ki erre hirtelenül megfordult s egyik kezével a puskát akasztotta le vállamról, a másikkal pedig a botot adta kezembe azzal a meghagyással, hogy tartsam, amíg visszajön.

Mindkét kezemmel fogtam a nehéz botot. A hatalmas hal rángatózásait úgy éreztem, mintha váltoáram által okozott villanyütések lettek volna. De akkor már ellestem néhány fogást, amelyet atyám nagy halakkal való küzdelmeiben alkalmazott. Ha a galóca aránylag nyugodtan viselkedett, a tekercest forgattam és a zsinórt lehetőleg megrövidítettem. Amikor ellenben erősen húzott, akkor a tekercest berregve engedtem lecsavarodni.

Két lövést hallottam. A hang abból az irányból jött, ahol atyám és Gavrilla a folyó legközelebbi kanyarulata mögött eltűnt.

Visszaérkezésüket már türelmetlenül vártam. Kimerültem, de akaraterőm végső megfeszítésével küzdöttem.

Végre atyám átvette a horogbotot. A küzdelem a hallal most már gyorsan végetért. A hatalmas galóca a hálóban vergődött. Csak most értem rá, hogy körülnézzek. A hal nem volt az egyedüli zsákmány. A fővényen hosszú, fekete, símaszőrű, hengeralakú állat feküdt. Atyám megmagyarázta, hogy ez a vidra, a halak legveszedelmesebb pusztítója. Két lövéssel sikerült leterítenie. Gavrilla utána vetette magát és a vadászsákmányt úszva hozta ki a víz sodrából.

A Szurduk-szorosban ezután még gyakran láttam vidrát. Élesen visító hangját különösen tavasszal hallottam, amikor a kölykök, anyjukat elkísérve, a halászmesterséget tanulták. Ezt az óvatos és ürge állatot azonban rendkívül nehéz volt a puska csöve elé kapni. Halszálkák-ból és rákkéregből álló ürülékét nyáron a vízből kiálló fehér köveken lehet látni. Télen viszont a vidra a hóval borított jégen egész csapásokat tapos, melyek egyik létkől a másikig vezetnek.

Az országút megépítése után a Szurduk már nem volt az a nehezen megközelíthető sportparadicsom, mely csak azok részére nyílt meg, kik a vízbegázolástól és sziklafalak veszélyes megmászásától nem riadtak vissza. A folyó harmonikus zúgásával összevegyülő kocsizakatonlás, később pedig a gépkocsik töfögése és túlkölése a természetimádás atmoszférájának utolsó foszlányát is eltűntették. A zúgó hegyifolyamból a hal is eltűnt. De nem a vidra pusztította el. A minden élő víziállatot megölő dynamit, mellyel az útépítő munkások halásztak, a vidrát is tönkretette. A pusztításnak ezt a művét a Lupényben épített vegyigyárak fejezték be, melyeknek a Zsilbe folyó szennyvizei mindent megmérgeztek, amit a robbantások meg nem gyilkoltak.

Volt alkalmam a vidrát a Szurdukon kívül is megfigyelni. Eziránt a szép, mozgékony és nézetem szerint rendkívül intelligens ragadozó iránt mindig a legnagyobb mértékben érdeklődtem. Mint szenvedélyes horgász, természetes ellenségemnek tekintettem. Meg kell azonban jegyeznem, hogy a meg nem engedett eszközökkel, a méreggel és robbantó-szerekkel dolgozó ember halászati szempontból mindig sokkal kártékonyabb.

A véletlen szerencse horgászás közben nekem is két alkalommal kedvezett, amikor egy-egy vidrát sikerült leterítenem. Vidravadászattal, főleg azonban vidrafogással, csak télen foglalkoztam. Az eredmény, amit ezen a téren puskával elértem, nem volt kecsegtető. Mégis legszebb sportemlékeim közé az éjjeli vidralesek tartoznak. Csak lesen tudtam célt érni.

Holdvilágos éjszakákon a fehér hófelületek felett majdnem nappali világosság terjeng. Ilyenkor szoktam, meleg farkasbőrbundámba burkolódzva, lesbeülni. Fűzfabozótba rejtőzve, hosszú éjjeli órákon át várom a pillanatot, amikor a vidra hengeralakú, nyúlánk teste a fehér jégfelületen megjelenik.

Ismerőseim és barátaim gyakran kérdezték tőlem, hogy nem untam-e meg soha a hosszadalmas éjjeli várakozást? Ők nem tudják, hogy a természet szabad színpadán sokkal érdekesebb jeleneteknek vagyok tanúja, mintha bármely, sokezer gyertyafényes világításban ragyogó, színházi látványosságot szemlélnék. A kísérőzenét a patakzúgás és a téli éjszaka csodálatosan változatos hangegyvelege adja, mely néha alig hallható pianissimóvá halkul, néha pedig erőteljes fortissimóvá dagad.

A falusi komondorok ugatása el-elhallgat. A patakszélén kiemelkedő magas égerfa irányából időnként ismétlődő éles fütty hallatszik: egerésző törpebagoly. Látszólag jó területen vadászik. Fülemet a közvetlen közelemben tartózkodó egér cincogása üti meg. A kis állat a következő pillanatban már a holdvilágos hófelületen cikkázik végig. De vesztébe rohan. Az apró faunának kis tigrise, a menyét, a következő pillanatban már megragadta. Lépteket hallok, melyek zaját a hó tompította. Alig húsz lépésnyire tőlem nyúl baktat. A patakon átkel és a túlsó parton a hó alól kikandikáló káposztatorzsákat rágcsálja. Egy ideig teljes figyelmét ennek a foglalkozásnak szenteli, majd felágaskodva, minden irányban figyel. Azután hosszú ugrásokkal menekül. Addig követem szemmel, míg a hegyoldalt borító mogyoróbokrok között el nem tűnik.

Ugyan mitől ijedhetett meg a tapsifüles? A rejtély rövidesen megoldódik. A hómezőn hosszú, karcsú, árnyékszerű alak suhan végig. Az elmenekült nyúl nyomát követi, de a vörös lator bizonyára tudja, hogy a tapsifülest nem tudja utólélni. Azért irányt változtatva, egy szénaboglya felé tart. Ott kitartóan egerészik, mert jobb egy biztos egér, mint egy bizonytalan nyúl.

Erős hidegben az ember gyakran pisztolylövészerű dörrenést hallhat. Mintha a fák a törzsüket hasogató fagy miatt panaszkodnának. De nemcsak ők hangoskodnak. Az előttem elterülő jégtakaró is robbanásszerű dőrejjel sülyed, mert a patak a nagy hideg folytán összezsugorodott. Megriadt vízirigó szárnyra kel és egy ideig céltalanul repdes ide s tova, míg a csend helyreálltával meg nem nyugszik és megzavart álmát valamely fának gyökere alatt nem folytatja. Egy ideig a róka is figyel. Miután azonban a zaj veszélytelenségéről meggyőződik, az egerészést nyugodtan folytatja.

A téli éjszaka nyugalmát hirtelen keletkezett, pokoli hangzavar szakítja meg. A domboldal felől a legkülönbözőbb állati és emberi hangok egyvelege fülsiketítő lármává folyik össze. Ott, ahol juhászok éjjeleznek, emberi kurjantások, pisztolylövések, kutyaugatás, megriadt juhok bégetése, kolompolás, a farkasok támadási kísérletét jelzik. De a vihar lassan elül. Az emberek, juhok és kutyák elcsendesednek és a végén a legkitartóbb eb is abbahagyja az ugatást.

De mi az, ami most hirtelen felhangzik? Hosszúra nyújtott, az összes magánhangzókat magábafoglaló vonítás, mely mérföldekre is elhallatszik? Az éhes farkasok hangoskodása. Úgy hangzik, mint egy pusztuló világ hattyúdala. Ezt napról-napra kevesebb ember fogja hallani.

Abból az irányból, ahol a patak rohanó vize a jégtakaró alá bújik, csobogásszerű hang üti meg fülemet. A jégen hosszú, henger alakú, sötét állati test látható. A vidra a nyestre emlékeztető fűrészeggel szalad a jégfelületen, hogy az ellenkező oldalon mutatkozó szabad vizet elérje.

Bármennyire sajnálom is, nem érek rá, hogy ebben a szép állatban gyönyörködjem. Sietnem kell a lövéssel, mielőtt a vidra a jégfelület végét elérné.

Mintha a puska dörrenése a környezetemet alkotó világot egy csapásra elsüllyesztette volna. A törpebagoly füttye megszakadt, a falusi kuvaszok egy pillanatra elhallgattak, a cincogó egér csendesen meglapult, a róka eltűnt.

Egyedül maradtam a haláltusájában vergődő vidrával, melynek vére a holdfényben tündöklő jégfelületen sötét foltot alkot.

Azért nem minden, ily körülmények között leadott lövésem volt halálos. Egy vidra súlyosan megsebezve a léket elérte és a vízben eltűnt. Másnap reggel megtaláltam a havon virító piros vérrózsákat. Pár nap múlva az öreg Gavril a vidrát elhozta. A vén raubschütznek feltűnt, hogy egy róka az egyik helyen minden éjjel kaparászta a jeget. A jég alatt nem volt víz, mert a folyó állandóan apadt és így a part mentén egy napról-napra nagyobbodó jégbarlang keletkezett. A sebesült vidra ebben húzódott meg, ahol Gavril megtalálta.

Sokkal jobb eredményeket csapdával értem el. Öreg olasz kőműves tanított erre. A csapdát az ürülékekkel megtelt kő mellett kellett elhelyeznem. Ezzel a módszerrel majdnem mindig célt értem.

Végül még egy furcsa vidrakalandomat akarom leírni. Siketfajddürgés idején elkésett hóvihar a vidéket a fővölgy fenekéig hóval borította. Amikor az Izvoru nevű pizstránpatak partján hazafelé tartottam, egy vidranyomot láttam, mely a patak mellett húzódó meredek hegyoldalon felfelé vezetett. Kíváncsian követtem. Meredek mészkősziklafal aláig vezetett, ahol a nyomokból azt lehetett kiolvasni, hogy az állat valamit keresett. Megláttam a vidrát, amint egy rókát vagy nyusztot megszegező gyorsasággal lefelé rohant. Első lövésemmel elhibáztam. A második golyó eltörte a hátgerincét. Vadöröm az elkeseredetten védekező tehetetlen állatot agyonütötte.

Kíváncsi voltam, hogy vidrámat mi készítette a szárazföldi kirándulásra. Midőn gyomrának a tartalmát megvizsgáltam, csigahéjakat találtam benne. A vidra a szikla alján csigákat keresett.

Gyermekkoromban legkedvesebb állati játszótársam egy tökéletesen megszelídített vidra volt, mely kutyamódra, szabadon járt és tejben áztatott kenyeret evett. Atyám ezt a szép állatot, nagy szomorúságomra, a budapesti állatkertnek ajándékozta.

FARKAS

HOGYAN ÉL A FARKAS

A napilapok a beállott téli hideggel összefüggésben minden évben a farkascsoordákat kezdik emlegetni. Mintha ez a hatalmas ragadozó meleg időben egyáltalán nem létezne, vagy az év bizonyos szakában láthatatlanná válna. Mintha bizonyos rovarfajokat utánozna, melyek időnként mindent elpusztító rajokat alkotnak, azután pedig, megváltozott alakban, a föld mélyébe bújva, teljesen eltűnnek.

Csonka hazánknak a közelmúltban végbement megnagyobbodása óta a farkast is a nálunk előforduló vadnemek közé sorolhatjuk. A nyájtulajdonosok és havasi pásztorok igen jól tudják, hogy a farkas nyáron is létezik. Sőt kártékonyága épp akkor válik leginkább érezhetővé, amikor valamely sűrű bozótba rejtett sziklaoduban tartózkodó kölykeiről gondoskodik. Vakmerősége, amellyel ilyenkor a falvak közelében legelésző vagy a havasi legelőkre felhajtott háziállatokat megtámadja, sokkal nagyobb, mint télen. A legeltetési időszak lejártával, mikor a zsákmányolható háziállatokat éjjel aklokban őrzik, a falusi komondorok alkotják az ordasok főtáplálékát. Azokat még akkor is aránylag könnyen lehet elragadni, ha torkukat szöges nyakörv védi.

Mindaddig, míg az erdőben a fák tövében magas hó nem fekszik, a farkas a vadállományban aránylag kevés kárt tesz. Oly években, mikor a bőséges makktermés a gyorsan szaporodó egerek millióinak ad megélhetési lehetőséget, a farkas sem éhezik. Főleg egerészettel foglalkozik és mind háziállatok, mind hasznos vad szempontjából kevésbé kártékony. Hullatéka, a nagyságtól eltekintve, a bagolyéhoz és a rókáéhoz hasonlít. Majdnem kizárólag szürke egerészőrből áll.

Nagy hóesések után, amikor lágy idővel váltakozó kemény fagy a fehér takarót jégréteggel borítja, a farkas veszedelmes vadpusztítóvá válik. Az aránylag vékony jégkéreg az őz és a szarvas csülke alatt beszakad és a szerencsétlen állat lábszárát véresre horzsolja. Ilyenkor a hó tetején szabadon mozgó farkas, sőt a róka is, könnyen megfoghatja. Ezt a ragadozók hullatékában található szőrök is bizonyítják.

A farkas a bivaly kivételével minden magyarországi háziállatot megtámad. De a makkoltatóskor kondákba összeverődő házisertéssel nem mer kikezdeni. Ezzel távolról sem akarom azt állítani, hogy a disznóhúst megveti. Magam is elejtettem olyan farkast, mely egy cigány disznóját a fűzfavesszőből font és vājoggal betapasztott ólból szedte ki. Mértéktelen falatozása után annyira ellustult, hogy a vérengzés színhelyétől alig néhány száz lépésnyire távozott el, ahol sorsa utólérte.

Ezt azonban egészen kivételes esetnek kell tekinteni. A farkas ugyanis egy-egy sikerült prédázás után többnyire igen hosszú utat szokott megtenni. Megtöltött bendővel száz kilométernyire is elporoszkál. Lehetőleg kényelmesen utazik, amennyiben többnyire erdei utakon halad. Ha ilyenkor üldözőbe veszik, a már felfalt, de még nem teljesen megemésztett táplálékotmegeket kihányja, hogy magán azáltal könnyítve, gyorsabban menekülhessen. Erre a helyre azonban lehetőség szerint visszatér, hogy azt, amit kiadott, másodszor is felfalja.

A farkas az embernek Európában élő legnagyobb háziállatját, a lovat is elejti. Volt alkalmam személyesen is meggyőződnöm arról, hogy két ordas miképpen ütött le egy lovat. Annak leírására később térek vissza.

A farkas a vadásznak épp annyi kárt és bosszúságot okoz, mint az állattenyésztőnek. A Déli-Kárpátok egy-egy vadászterületén a farkasok, nagy hóesések alkalmával néha az egész őz-állományt maradéktalanul kiirtották. A Zsil-völgyében pl. ezt a szép vadat évekig egyáltalán nem észlelték. A szarvasok teljes elpusztítását ugyan sehol sem lehet egészen az ordasok számlájának a terhére írni, de ott, ahol sok farkas garázdálkodik, a szarvasbőgés rendszeres lefolyására egyáltalán nem lehet számítani. Anatóliában az erdők agancsos királya hatalmas hangját csak elvétve hallatja. Ha a hosszúra nyújtott farkasvonítás - mely a betűsor összes magánhangzóit magába foglalja - elhangzik, szerényen elhallgat.

A farkast nagy kártékonyága miatt mindenütt minden eszközzel üldözik. Síkságon és lóháton vagy szánon megközelíthető területen, nevezetesen Lengyelországban, igen kielégítő eredménnyel lehet rendezni hajtóvadászatiakat. Amennyiben ennek a vadnak tartózkodási helye környomozással megállapítható, azt biztosan puska csöve elé lehet terelni. Miután a farkas mindentől, ami az emberrel vagy annak tevékenységével összefügg, a legnagyobb mértékben fél, az úgynevezett »lapnizást« a biztos siker reményében lehet alkalmazni. Német nyelven »Lappen« rongydarab, melyet ebben az esetben hosszú zsinórhoz erősítenek. A környomozott erdőrészt ilyen zsinórral, melyen sokezer riktó színű zászlócska lóg, be szokták keríteni. Ilymódon a gyáva rablót, mely az embermagasságban fityegő szövetdarabokat sohasem meri megközelíteni, a szó szoros értelmében megfogták. A kifeszített zsinór mentén addig szalad, míg annak folytonossági hiányát fel nem fedezi. És midőn itt ki akar törni, a puska csöve elé kerül.

A hegyvidéken rendszeren nagy hivatalos apparátussal rendezett hajtóvadászatok ritkán sikerülnek. Erdélyben a farkasok számát főképpen méreg segítségével sikerült lecsökkenteni.

Egy idő óta a vadászati irodalmunkban uralkodó irányzat minden élőlény létjogosultsága, sőt emberi szempontból vett hasznossága, mellett kardoskodik.

A magam részéről az ordasok létének fenntartása mellett sohasem fogok síkra szállni. Még az utolsó hírmondó megkímélését is fölöslegesnek tartom. Azt a rendőri szerepet, melyet a fajfenntartásra alkalmatlan hasznos vad elpusztítása által betölt, nyugodtan másokra lehet bízni. Ennek az abszolút gyilkosnak a képében egyetlen engesztelő vonást sem lehet felfedezni.

ROMULUS ÉS REMUS.

A Déli Kárpátokat gyakran bebarangoltam a felejthetetlen emlékü Nopcsa Ferenc báróval. Kétezerméternyi magasságban a földteke legbájosabb virága, az alpesi rózsa, a rhododendron, a tengerszem feletti hegyoldalt pirosra festette. Rózsaszínű, lehellyszerű virágainak millióiból szinte folytonosságihiány nélküli szőnyeget szőtt, mellyel a szétszórtan fekvő szürke szikladarabokat letakarta. A buján virágzó dísznövény fölfelé terjedésének csak egy szűziesen fehér hómező szabott határokat, míg a természetes virágágy alsó szélét smaragdzöld tó alkotta. A tóból eredő patakocska óriási kőkockák között, az azokon termő törpefenyőbokrok által eltakarva, csörgedezett a sötét fenyves széléig. Ott egy frissen zöldülő rétet, mint ezüstösen csillogó sáv, választott ketté. Szürke málháslovunk egyedül legelészett az erdő szélén. Senki sem őrizte, mivel arról a helyről, ahol a lelkes fiatal tudós nekem a völgy keletkezését elmagyarázta, állandóan láthattuk. Meg sem béklyózták. Hiszen a tapasztalt, vén állatról alig lehetett feltételezni, hogy a buja friss legelőt el fogja hagyni.

A lángelméjű fiatal tudós magyarázatának hatása alatt a tájnak a mult mélységébe temetett képe újra megelevenedett lelki szemeim előtt. A jelenlegi hegyek csak apró epigonjai azoknak az ég felé tornyosuló bérceknek, melyeket az idő foga, az eső, hó és a napsugár hatása elkop-

tatott. A hegyeket lassan, de következetesen megórló óriási malom a jégkorszak gleccsere volt. Emlékét hosszúra nyúló, kötörmelékből rakott morének alakjában örökítette meg.

Kis zergefalca léptei alatt meglazult kavicsok gurultak le az egyik meredek hegyoldalon, melynek sziklapárkányai között a zsemlyeszínű, lassan, meggondoltan lépkedő állatok lelésttek.

»Ime az interglaciális korszak élő emlékei - magyarázta a lelkes tudós. - Annak a megszámlálhatatlan antilópcsordának utolsó maradványai, melyek a Földközi-tenger keletkezése előtt a Jóreménység fokától a Nordkap-ig terjedő kontinenst az orrszarvúval és az oroszlánnal együtt benépesítették.«

Mialatt tudós barátom még a Pliocén-korszak barlangi medvéjéről és az óriás szarvasról elmélkedett, fantáziájának szárnyain sok millió évet visszafelé is átugorva, a Jura- és a Kréta-korszak dinosaurus-airól beszélgetett. Ekkor tekintetemet újra az egyedül legelésző Lila felé fordítottam. Leírhatatlan meglepetésemre az évek óta mindig csak lassú lépésben mozgó kis hegyiló a tőle telhető legsebesebb vágóban száguldott a rétecskén végig. Szürke kutya követte. A ló azután hirtelen megtorpant, mert egy másik, az előbbihez látszólag hasonló üldöző toppant elébe és útját elvágta. A triéder azonnal kézzelfogható közelségembe varázsolta a jelenetet. Egyelőre sehogysen tudtam megérteni. Első pillanatra leginkább azon csodálkoztam, hogy a szegény kancánkat meghajkurászó kutyák egyáltalában nem ugatnak.

Kételyeim azonban gyorsan eloszlottak: a lovat nem kutyák, hanem farkasok támadták meg.

Bennünket nem annyira a távolság, mint a köztünk és a támadás színhelye között lévő akadályok gátoltak meg abban, hogy a ló segítségére siessünk. Azért arra szorítkoztunk, hogy messzelátóinkon át figyeljük a jelenetet, mely zoológiai szempontból mindenesetre igen érdekesnek ígérkezett. Út nélkül a gyalogfenyőn átvergődni legalább egy óráig tartott volna. De ettől eltekintve meg voltam arról győződve, hogy Szamoila nevű pásztorom, akit már táborozási helyüinktől való elindulásunk előtt a szomszéd havasra elküldtem, sokkal előbb fog az állatragédia színhelyére megérkezni, mint mi. Ő azután majd elkergeti a farkasokat. Elöltöltő puskája nála volt.

Szegény Lilát azonban végzete sokkal gyorsabban érte utól, semmint gondoltam volna. A két farkas közül az egyik előlről, a másik hátulról igyekezett áldozatának közelébe férközni. A derék kanca rúgott, de első lábaival is védekezett. Az egyik farkasnak sikerült fogait a kimerült ló orrába mélyeszteni. Az áldozat erre mint a pergettyű a saját tengelye körül kezdett forogni, mialatt a farkas a centrifugális erő következtében nagy kört leírva, a levegőben repült. De a bestia állkapcsai nem tágultak. Az izgalmas haláltánc azzal végződött, hogy a ló elsédült és elesett. Ezzel sorsa megpecsételődött. A következő pillanatban mindkét farkas marcangolta a gyepen heverő áldozatot.

Most már pillanatig sem vártunk. Minden izom megfeszítésével igyekeztünk a gyalogfenyődzsungelen áthatolni, hogy a rablókat lakmározás közben meglephessük és leterítsük.

Hol mászva, hol bujkálva, hol egyik erős ágról a másikra ugorva igyekeztünk előrejutni. Sok izzadság és alaposan megtépázott ruhák árán végre kijutottunk a rétecskére. A farkasok ekkorra már eltűntek. Ellenben Szamoila ott állott a kimúlt ló mellett, melyből a falánk fenekvadak már jó néhány falatot kitéptek és elnyeltek. Pásztorom épp a legrosszabb időben érkezett. Túlkésőn, hogy szegény Lila szétmarcangoltatását megakadályozza, viszont túlkorai jövetelével elriasztotta a farkasokat, melyeket esetleg lakmározás közben elejthettünk volna.

Szamoilát elküldtem, hogy a szomszéd havasról szerezzen egy málháslovat, mellyel poggyászunkat a legközelebbi faluig szállíthatjuk. Visszajöveteléig horgásztam, míg Nopcsa ezalatt egy, a ló tetemén lakmározó kopasznyakú keselyűt leterített.

A kora délutáni órákban elindultunk. Mikor a szomszéd havashoz értünk, az ottani pászortanya feldúlt hangyabolyhoz hasonlított. Két farkas időközben ott is leadta névjegyét. Világos nappal megtámadtak egy juhnyáját és hat darabot megfojtottak. A juhászok épp az erősen megtépázott áldozatok megnyúzásával foglalkoztak: veszett fejsze nyele!

Hazaérkezve Nopcsa a főszolgabírói hivatalba sietett. A főszolgabíró a legközelebbi vasárnapra hivatalos hajtóvadászatot rendelt el: gyülekező reggel hétkor a Samu kocsmája előtt.

Miután a bíró szokásos módon közhírré tette, hogy minden ember, tekintet nélkül arra, hogy megfizette-e a fegyveradó, vagy sem, résztvehet, sőt köteles a vadászaton résztvenni, a legkülönbözőbb mordályokkal felfegyverzett alakok jelentek meg. Kovás-puska, gyutacsos előltöltő, Remington, Sniders és Henry Martini szíjon, spárgán és kecskeszörből készült bocskorkötővel felszerelve lógtak a farkasvadászok vállán. Abesszíniai mozgósítás! A hajtósereget körülbelül száz suhanc, asszony és gyerek alkotta. Az urak kocsin és lóháton érkeztek.

Miután a kölcsönös üdvözlés után egy kupica szilvóriumot lehörpintettek, tanácskoztak. Előbb azonban a csendőrhadnagy, az erdész, a jegyző és az állatorvos összevesztek. Ki vezesse a vadászatot? A gyógyszerész a vitatkozásban ugyan nem vett részt, de duzzogva félrevonult és a legmélyebb sértődöttség hangján elpanaszolta az esperes úrnak, hogy tapasztalataira és vadászati múltjára való tekintettel őt illetné meg a rendezés.

A vitának a főbíró megjelenése vetett véget, aki hatalmi szóval elrendelte, hogy Ruszalin, a tapasztalt öreg erdőőr, fogja a vadászatot rendezni.

Mialatt Ruszalin a puskásokat felállította, egy másik erdőőr a hajtókat rendezte, akik az adott jelre óriási kiabálással, pisztolydurrogatással és sípolással elindultak. Három óra hosszat tartott a hajtás, melynek folyamán egy vadkan a patikus mellett kiváltott. Békében távozott, mivel az alkalmi Nimród a barátságatlan kinézésű sertéssel nem akarta megkezdeni az ellenségeskedést, melynek kimenetelét sohasem lehet megjósolni. A farkasok állítólag visszafelé, a hajtók vonalán át, törtek ki.

Amikor a késő délutáni órákban az egész társaság szétoszlott, a főbíró, tapasztalt vadász és sportsman, tizenöt puskást és húsz hajtót maga elé szólított és kijelentette, hogy holnap reggel ő fogja az igazi farkasvadászatot rendezni. Az általa kiválogatott csapattal a Prislop-havasra vonult, ahol az egész társaság tábori tüzek mellett töltötte el az éjszakát.

Másnap, azaz hétfőn reggel sűrű bükkfifialossal benőtt völgyet, régi erdőégés nyomán felcseperedett sűrűt, akart meghajtatni. Ruszalin állítása szerint a farkasok, sikeres prédázás után, többnyire ott szoktak tartózkodni. A farkaskölyköknek is ott kell lenniök. A sok bejelentett kárt azok szülei okozták.

Hajnalban, alig, hogy kivilágosodott, elindultunk. A puskásokat maga a főbíró állította föl. Nekem egy kis tisztás jutott, melyen két méter magas, majdnem kockaalakú kő feküdt. A kő tetején, áfonya cserjék között, vad ribiszkebokor vert gyökeret. Itt helyezkedtem el. A környezet felett kimagasló kő tetejéről az előttem elterülő erdőrészletet elég jól át tudtam tekinteni. Nopcsa Ferencet a puskások vonalának jobbszárnyán állították fel. Neki onnét egy szálas bükkfákkal benőtt hegyoldalra igen jó kilátása nyílt. Távcsöves puskájával az egész területet kétszáz lépésnyi távolságig uralhatta.

A hajtók csupa javakorabeli, tapasztalt ember, azt az utasítást kapták, hogy hajtás közben egyetlen hangos szót vagy kurjantást se hallassanak. Csupán a fejsze fokával kopogtassák a fák törzsét. Szigorú parancs értelmében állandóan kiigazodva és az egymás közötti távolságokat lehetőleg betartva kellett haladniok.

Alig, hogy a hajtást megindító jelzölövés elhangzott, egy róka surrant el mellettem. Mielőtt a kis tisztásra kimerészkedett volna, megállt és egy ideig a hajtók kopogását figyelte. Azután

megindult és tőlem alig tíz lépésnyi távolságban haladt el. Természetesen nem lőttem, mivel a hajtás eredményét egy ilyen jelentéktelen kis zsványra leadott lövéssel nem akartam kockára tenni. A nagy haramiát vártam. Azután szólalt meg Nopcsa puskája. A Manlicher Schönauernek ostorpattogásszerű hangja ötször szakította meg az erdő mély csendjét. Azután jó ideig teljes nyugalom. Csak egy mátyás jelezte izgatott károgással a helyet, ahol a hajtók vonala kopogtatva haladt előre. A kopogtatások láncszerű sorozata mutatta, hogy a hajtók feladatukat lelkiismeretesen és ügyesen hajtják végre. Soruk alig száz lépésnyire lehetett: A várakozás legidegfeszítőbb pillanatai! A fák közötti résekbe igyekszem betekinteni. Elsurranó árnyék!... Mókus! A mátyás alig tíz lépésnyire egy bükkfa ágai között károg. A hajtók már annyira közeledtek, hogy minden pillanatban el lehettem készülve arra, hogy valamelyiküket a fák között meglássam. Most egy árnyékszerű szürke alak suhan el a fák között. Nem tart felém. A hajtók arcvonalaival párhuzamos irányban balról jobbra iramodik. Ez kétségkívül a farkas! Nincs szerencsém, mert jobb szomszédom felé tartott. Minden pillanatban várom a lövést, de hiába. A ravasz bestia végigtapogatja a hajtók vonalát és keresi a helyet, ahol hátrafelé ki lehetne törni. Most újra megjelenik. Most úgy áll előttem, mint a céltábla. De nem merek löni, mert ugyanabban az irányban, alig húsz lépésnyi távolságban, egy hajtót látok. A farkas ebben a pillanatban irányt változtatva mellettem akart elhaladni, a nélkül, hogy a kis tisztásra kilépett volna. Amikor két fatörzs között megláttam és nem kellett attól tartanom, hogy akár hajtó, akár szomszédom épségét veszélyeztetem, a ravaszt elhúztam. A lövés után a farkas eltűnt. Mintha a föld elnyelte volna. Ekkor azonban már az egyik hajtó mellettem állott.

Azonnal odamentünk, ahol a farkast utoljára láttam. Nagy szőrösöm jelezte a találatot. Azután széles vérnyom. Alig ötven lépésnyire ott feküdt a farkas. A Manlicher csövéből kiröpített dum-dum lövedék megtette a kötelességét.

Igen sovány, tépett bundájú nőstényfarkas volt. Emlőiből még néhány csepp tejet lehetett kiszorítani.

A gyülekezőhelyen nagy mozgalom: a Nopcsa által elejtett vadkant két ember hozta. Mindenki együtt volt. Csak az öreg Ruszalin hiányzott.

Mikor az eseményeket megtárgyalva hazafelé menet az első téli tanyát, úgynevezett »konak«-ot elértük, ott várt bennünket Ruszalin. Tarisznyájában két farkaskölyköt rejtegetett: Romulust és Remust.

LUPI

A Bratku-patak balpartján, égfelé meredő mészkősziklák között, jött a világra. Mint minden farkaskölyök, napokig vak volt. Csak annyiban adott magáról életjelt, hogy anyjának »farkastej«-től duzzadó emlőit szopogatva, kismacska módjára nyávogott. Három testvérével együtt igen gyorsan fejlődött, mert az öreg Lupának elég teje volt. Az elmúlt tél folyamán igen jól élt és nem koplalt. A mindennapit könnyen szerezte meg, amennyiben az erdőben a bő bükkmagtermést fogyasztó nagyszámú egér összefogdosása kevés gondot és fáradságot okozott. Aprólékos, nagy ragadozóhoz méltatlan foglalkozás, de veszélytelen és kényelmes. Amikor azután a tavaszi ólmosesők az apró rágcsálók milliányi seregeit elöntötték, az egérpecsenye elmaradásaért a mészkősziklák tövében található sok csiga majdnem egyenlő értékű kárpótlást nyújtott.

De szoptató nőstényfarkas böjti eledellel sokáig nem tud meglenni. Különösen akkor, ha a fiatal csemetéket hovatovább húsevésre is kell szoktatnia. Azért Lupa, miután négy kölykét a maga módja szerint figyelmeztette, hogy a védelmet nyújtó sziklahasadékot ne hagyják el,

hosszabb zsákmányszerző útra indult. A Bombesty község körül ólálkodó kutyákra pályázott. A háziállatokká vált, elkorcsosodott rokonok sorából készült egyet kiválasztani, hogy a sok egerészés és csigaevés után végre egy nagyobb, melegvérű állatnak húásával lakjék jól. A felcseperedő kölykök részére ízelítőként csontot és pecsenyét is kellett hoznia.

A kutyafogás tervszerűen folyt le. Lupa a nyomorult kuvaszt, melynek életét egy harapással kioltotta, a Zsil-folyó partján sarjadzó fűzesben fogyasztotta el. Egyik combját a szájába véve a havasi legelők felé vezető ösvényen haladt fölfelé. A gyermekszobának berendezett szikla-hasadékot ily módon puskalövésnyi távolságra kényelmesen meg tudta közelíteni. Vedlésnek induló télbundáját az úttalan sziklafalak között buján sarjadzó bokrok és cserjék tüskéitől meg akarta kímélni.

Hazaérve nagy szomorúság érte: csak hárman fogadták. Lupinak egyik testvére, az anyai intelmeket semmibe véve, a sziklafalig kóborolt. Ott a gonosz kis rokonnal találkozott. A vörösszőrű kegyetlenül megfojtotta és részben a helyszínen megette. A gyermekrablással foglalkozó gangster-t a sok szétszórt, gyapjúszerű szőrpamac árulta el. A róka az áldozatát mindig megszokta koppasztani, mielőtt éles fogaival szétszedné.

Lupa bosszút esküdött. Mindenekelőtt azonban arról kellett gondoskodnia, hogy csemetéit hasonló támadások ellen biztosítsa. Azért azokat egyenként szájába vette és biztonságosabb helyre költöztette.

A megmaradt három csemete, melyek között Lupi a legerősebb és legéletrevalóbb volt, gyorsan fejlődött. Amikor a pásztorok a juh- és kecskenyájukat a havasokra hajtották, Lupa már három csemetéjével együtt vadászott. Egy-egy kutyán kívül bárány és gida is akadt. Egy kirándulás alkalmával a tapasztalatlan gyerekek azonban bajba keveredtek. Lupinak egyik testvére, mely szófogadatlansága és vakmerősége miatt anyjának sok gondot okozott, ez alkalommal el is pusztult: sűrű bozóttal borított mocsaras völgyben vígan futkosó, egymással játszó, csíkos néglábú jószágokra akadtak. Lupa az egyiket villámgyorsan a szájába kapta és elrohant. De ugyanakkor megadta a vészjelt. Ilyenkor a kölyköknek oly gyorsan kellett volna az anyjukat követniök, ahogy csak bírtak. A vizslanagyságú Lupi és egyik testvére anyja mögött nem maradt el. De a rakoncátlan harmadik az egyik vadmalacra vetette magát. A koca abban a pillanatban ott termett és a vakmerő rablócsemetét darabokra tépte.

Lupi és életbenmaradt nőtény testvére anyja vezetése és gondozása mellett erős és fürgé farkassá fejlődött. A mellett sok és értékes élettapasztalatot gyűjtött. Megtanulta, hogy nem szabad egyhelyt vesztegelni. Ha valahol nagyobb juh- vagy éppenséggel szarvasmarharablás sikerült, a pecsenye elfogyasztása után azonnal kereket kell oldani. De a farkas szempontjából nem elég, hogy a szomszédban valamely védelmet nyújtó sűrűségben húzódjék meg. Legalább száz kilométerrel kell odébbállani.

Ez ellen az óvatossági szabály ellen Lupáék csak egyetlen egyszer vétettek: amikor a sátoros cigányoknak egyik félszemű lovát elejtették, annyit ettek, hogy teljesen ellustultak. Nem tudtak a kísértésnek ellenállani, hogy a sűrű mogyoróbokrokkal borított sziklás hegyoldalon a reggeli napon ne sütkérezzenek. Dél felé el akartak indulni, de a repedésig megtömött bendő még mindig kibírhatatlanul súlyos tehernek bizonyult. Azért lassan ügetve a havasi legelők felé vezető marhacsapásokon poroszkáltak, midőn Lupa éles szeme egy fa mellett álló embert vett észre. Kezében puskát tartott. A három farkas egy-egy ugrással az ösvény melletti sűrűbe vetette magát, de ekkor már eldőrdült két lövés. Erre a völgy felől egetverő ordítás hallatszott. A hajtók torkuk szakadtából kiabáltak: »Vigyázzatok, hogy a farkasok ki ne törjenek«.

Lupa ebben a pillanatban a gyomrát terhelő lóhúst kiadta. Kölykei önkéntelenül követték példáját. Azután megkönnyebbülve mindhárman az öreg anyafarkas által megjelölt irányban rohantak. Egyenesen a kurjantó hajtók felé tartottak. A három farkas az ordító, botokkal és

fejszéssel hadonászó emberek között tört utat. Még egy elöltöltő pisztolynak mozsárszerű durranása sem térítette őket vissza.

Amikor biztonságban érezték magukat, mindenekelőtt örömmel állapították meg, hogy egyikük sem sebesült meg. Az örökké vadászó, de soha semmit sem lövő gyógyszerész, aki egyetlen hivatalos hajtóvadászatról sem maradt el, oly izgatott volt, hogy a hirtelen megjelenő farkasokat elhibázta. Lupiék csak azt a sok jó lóhúst sajnálták módfelett, amelytől a menekülés kezdetekor meg kellett válniok.

A tapasztalatokon okulva, ezentúl sohasem tartózkodtak addig egyhelyt, míg bekeríthették volna. Az utánuk rendezett hajtóvadászatról mindig csak akkor szereztek tudomást, amikor már minden veszélyen messze túl voltak.

Tél beálltával még óvatosabban kellett viselkedniök. Rablásaikat mindig úgy tudták intézni, hogy a bekerítésükre kiküldött vadőrök a hivatalos hajtóvadászat rendezőségének kénytelenek voltak jelenteni, hogy a három farkas kitört.

Február hó folyamán a háromtagú farkascsaládhoz erős hímfarkas csatlakozott. Ezentúl együtt vadásztak. Lupi és testvére, mely akkor már jól megtermett farkaskisasszony volt, a jövővénnyel egyáltalában nem rokonszenveztek. A nagy farkas különben főleg az öreg Lupa iránt érdeklődött. A zsákmány megszerzésénél nem tanúsított annyi rátermettséget, mint amennyit tőle, falánkságára való tekintettel, el lehetett volna várni. Ha a társaságot veszély fenyegette, ő volt az első, aki egérutat keresett és talált.

Egy februári éjszakán Várhely környékén juhnyájba sikerült betörniök és rettenetes vérfürdőt rendeztek. Mielőtt a pásztorok felocsúdtak volna, mind a négy farkas annyi húst tömött bendőjébe, amennyi belefért. Azután Lupa vezetése alatt elindultak.

A menetelés igen rosszul esett. Mindegyik sokkal szívesebben lefeküdt volna, hogy nyugodtan emésszen. A befagyott Strij-folyón átkelve a Lunkányi erdőkbe hatoltak be. De Lupa kijelentette, hogy itt még nem érzi magát biztonságban. A szászsebesi völgyig semmi esetre sem akart megállni.

Sebeshely környékén egy behavazott erdei ösvényen felfelé haladva Lupit, amint anyja mögött poroszkált, emésztési bódulatából közvetlen közelből leadott lövés riasztotta fel. Ösztönszerűleg azonnal a legnagyobb gyorsasággal törtetett előre és csak azon csodálkozott, hogy anyja ez alkalommal nem vezetett. Az öreg Lupa, ahelyett, hogy szaladt volna, hátsó lábait a hóban vonszolta. A lövés szemelláthatólag a hátgerincét érte. A hímfarkas annál elszántabban és gyorsabban törtetett előre, testvére pedig követte. De mielőtt Lupi teljes gyorsaságra kapcsolhatna, (bocsánat az automobilizmus eszmeköréből vett kifejezésért) a gyomrát terhelő birkahústól igyekezett megszabadulni. Ezt különben előresiető társai is megtették, melyeket azután minden erejének megfeszítésével követett.

Lupát cserben kellett hagynia. Abba is bele kellett törődnie, hogy pompás téli bundájában ezentúl a farkasok nemzetségének egyedüli komoly ellensége, az ember, fog melegedni.

Lupira szomorú napok következtek. A nagy hímfarkassal, amely Lupa elpusztulása után leányának tette a szépet, semmiképpen sem bírt megbarátkozni. Miután a birkahús kiadása után még sok kilométeren át rohant és barangolt, roppant megéhezett. A szászsebesi völgyben könnyűszerrel meg tudtak fogni egy őzbakot, mely a kérges hóba besüppedt. De ebből Lupinak semmi sem jutott. Az erős idegen és szívtelen testvére, mely a családba betolakodóval oly túlgyorsan megbarátkozott, nekiestek és össze-vissza marták.

Lupi szomorúan és éhesen ballagott visszafelé a saját nyomán. Elmaradt édesanyját kereste. Először azt a juhhúst találta meg, melyet ő és menekülő társai kiadtak. Egy nyuszt, néhány károgó mátyás és mitugralsz cinegék a kevésbé étvágygerjesztő »felfaltból« alig hagytak

meg valamit. De a kiéhezett farkas ezeket a maradékokat sem vetette meg. Azután eljutott oda, ahol anyját meglőtték és megnyúzták. Egy róka a csontokról az utolsó húsmaradékokat rágta le.

Lupi a vörös ellenséget, amely annakidején öccsét felfalta, azonnal üldözőbe vette. Rövid hajsza után utolérte és leteperte. A sarokba szorított róka kétségbeesetten védekezett, de Lupi végeredményben mégis felülmaradt. Testvérének gyilkosát azzal a jóleső farkasérzéssel falta fel, hogy a családon esett sérelmet sikerült megbosszulnia.

Lupi ezentúl magános életet élt. Amíg lábai fürgék és fogai erősek voltak, a mindennapit meg tudta szerezni és a minden oldalról fenyegető veszélyeket el tudta kerülni.

De az évek során fogai mindinkább elkoptak. Amióta jobb első lábának a körmeit egy csapdában hagyta, a futásban sem bízott annyira, mint azelőtt. Csak dögtereken és egerekből, valamint csigából tudott igazán jóllakni, mert a legközönségesebb farkaseledellel, a kutyákkal, már nem bírt. Kukorica- és szőlőérés idején még aránylag a legjobban élt, mert ilyenkor bendőjét kénye-kedve szerint megtömhette.

Még a disznóvésznek sem tudott igazán örülni. A hatósági rendeletre eltemetett sertéseket ugyan kikaparta, de a kemény bőrt nem tudta átrágni.

Egy éjjel cigányok putrija körül settenkedett. Az öreg Gyiska egy elhullott sertést felszeletelt és a döghúst egy fűzfára akasztotta. Ez volt éléskamrája. A falusi kutyák oda nem tudtak felkapaszkodni.

De Lupi merész ugrással elérte a pecsenyét és a húst megette. Jóllakottsága ifjúsága legszebb napjaira emlékeztette. Most már nem tartotta érdemesnek, hogy elmeneküljön. A legközelebbi verőfényes domboldalon egy bokor tövében leheveredett.

A városi vadásztársaság nyúlra és rókára rendezett hajtást. Ez alkalommal a sok tapasztalattal bíró Lupi nem kerülte el végzetét.

Ugyanaz a patikus, aki évekkal azelőtt elhibázta, nyúlnak szánt sörétes lövéssel terítette le.

Sic transit gloria mundi!

SZARVAS

A SZARVAS ELBÚJDOSOTT, DE VISSZATÉRT

A Zsil-völgyben töltött gyermekkorom legelső emlékei közé tartozik: a »Cserbu«. Oláh karácsony napján fantasztikus csodaállat maszkjában oláh legény furulyaszó mellett táncolt. A gólya csőrét utánzó, kelepelő, harapófogószerű száraival szedegette az adományokat és azzal ütögette a taktust is. A jelmezhez különböző vadbőrökön kívül két faág is tartozott, melyet szarvasagancs módjára erősítettek a szörnyeteg fejéhez.

Ily alakban maradt fenn a nép képzeletében a szarvas emlékezete. A régi krónikák feljegyzése és a nép száján élő hagyomány szerint ez a nemes vad a Zsil folyó mindkét partján elhúzódó őserdőkben igen gyakori volt. De az életben maradt legöregebb parasztpuskások között már egyet sem lehetett találni, aki ezekre az időkre visszaemlékezett volna.

Más jelekből is lehetett következtetni a szarvasnak a távoli múltban való előfordulására. Sok parasztpuskásnál, akik a múlt század végéig kivétel nélkül elöltöltő puskát használtak, szarvasagancsokból kezdetleges, de sok nemes ízlést eláruló művészettel és ügyességgel faragott puskaporos szarvakat lehetett találni. A tulajdonosok állítása szerint azok a távoli ősoktól megmaradt családi emléktárgyak voltak. Minden utánjárásom ellenére egyetlen ilyen puskaporos szarvat sem tudtam megszerezni. A sóvár parasztok, akiktől készpénzért mindent meg lehet kapni, valami babonás odaadással ragaszkodtak ezekhez a tárgyakhoz.

Szarvasok eltűnésük után legelőször a múlt század nyolcvanas éveiben mutatkoztak: a Magyar-Zsil folyamrendszeréhez tartozó Zsiec-völgyben, mely a Páring-hegység északkeleti oldalán fekszik. Itt kezdték legelőször az őserdőket letarolni. A vágásokat ellepő mellmagasságú fű és a málnáscserjék vonzották őket. A szomszédos szászsebesi kincstári erdőkből és a Lotru-folyó völgyében elhúzódó rengetegekből váltottak ide át. Sőt a kilencvenes években ez a terület az ottani szarvasbőség és az elejtett kiváló szarvasok miatt bizonyos hírnévre tett szert.

De a Román-Zsil völgyében és a Retyezát-tömbhöz tartozó területeken a jelen század első évtizedében senki sem látott szarvast.

1912. év október hó végén a Román-Zsil folyó forrásvidékén lévő területen cserkésztem. Egyedül voltam. Az éjszakát a Zsil és Cserna közötti vízvásztón töltöttem: Igen széles hegygerinc, melyet szálas bükkfaerdő borított. Tanyámat az elszórtan előforduló terebélyes jegenyefenyőfák egyikének tövében ütöttem fel. Vadörömet iderendeltem. Másnap reggelre vártam. Málhás lóval kellett jönnie, hogy két meglőtt zergémet hazaszállítsa.

Még mielőtt kivirradt volna, már a magas füvel borított erdei rét szélén voltam. Vaddisznókra lestem, mert friss tőrásaik elárulták éjjeli látogatósaikat.

Amikor annyira kivilágosodott, hogy a nagyobb tárgyak körvonalait bizonyos távolságra is meg lehetett különböztetni, nagyobb állatot vettem észre, mely a rét túlsó szélén, körülbelül 200 lépésnyi távolságban, legelészett. Eleinte azt hittem, hogy az a bizonyos erős őzbak, melynek nyomait a friss disznótúrásban már előző nap észrevettem. A teljes világosság beállta után azonban életem legnagyobb vadászati meglepetésében részesültem: hatalmas agancsokat viselő gímszarvas volt.

Akármire inkább lehettem elkészülve, minthogy ezt az állatot itt meglássam. Ezen a vidéken, úgy hallottam, még nem fordult elő. Ha az embereknek elmondom, senki sem fogja elhinni.

Órákhosszat bámultam a szarvast, mely időközben nyolcvan lépésnyi távolságra közeledett. A fehér dérral borított füvet oly mohón legelte, mintha kiéhezett igavonó ökör lett volna. A látvány szokatlan szépségétől elbűvölve, a gyönyörű állatot szemléltem. Nem is gondoltam arra, hogy meglóhetném.

De a szarvas egyszerre felvetette fejét és a rét alsó vége felé nézett, ahol a keskeny gyalog-ösvény az erdőből a tisztásra kijut. Azután csendesen ügetve, az ijedtség minden jele nélkül, tűnt el az erdő sűrűjében.

A következő pillanatban vadőröm a vezetéklovakkal jelent meg.

Amikor az 1916-os év őszén néhány hetet a Retyezát-hegységben töltöttem, ismételten láttam szarvasokat, ahol addig nem észleltek. Azt hiszem, hogy nyugatról, Krassó-Szörény megyéből, vándoroltak be a Skarisora déli lejtőire és a Bránu nevű hegységbe.

1919 volt az erdélyi magyarságnak első, gyászban és megaláztatásokban teli éve. Jó magyar ember vadászfegyvereit már csak biztos rejtekhelyeken tarthatta. A magaméit messze a háztól, az erdőben, egy odvas kőrisfában helyeztem volt el. Ekkor hozták nekem hírül, hogy a Strij patak forrásvidékén is megjelentek szarvasok. Megbízható emberektől tudtam meg, hogy szeptember közepe után a Drugu havason hallották őket orgonázni. Ez a hír annyira felkorbácsolta bennem az ideig-óráig visszafojtott vadász-szenvedélyt, hogy kockázattal és veszedelemmel nem törődve, egyedül indultam el. Először éjnek idején Manlicher-karabélyomért mentem. Azután egyik kevésbé ismert havasi legelőm felé igyekeztem, ahol utolsó, a harc-térről hazahozott lovamat a mindent elrekviráló oláh katonák elől rejtegettem. Miután azt egy megbízható öreg pásztorom segítségével megfogtam és felynyergeltem, a Drugu felé lovagoltam. Rejtett erdei ösvényeken haladva, későn este érkeztem arra a helyre, ahol a szarvasok állítólag bögtek. Széles, kopár hegygerinc, mely a Kudzsiri havasok fővonalától dél felé elágazva, sűrű bükkössel borított fennsíkká laposodik. A nyugat felé mély szakadék által elválasztott sziklás hegyoldalt öt-hat évvel ezelőtt fenyves borította, melyet kivágtak. Mellmagaságig érő fű, málna és epilóbiumcserjék valóságos dzsungellé sűrűsödtek.

Terebélyes bükkfa alatt ütöttem fel tanyámat. Tüzet gyújtottam és a nyereg súlyától megszabadított lovat, miután megbéklyóztam, kicsaptam a legelőre. Azután az erdő szélére mentem és hallgatództam. Rendkívül erős szél kerekedett. Az erdő zúgásánál egyebet nem hallottam. Amikor visszatértem, a ló a pislogó tűz közelében legelészett.

Éjfél után kettőkor újra talpon voltam. A szél elcsendesedett. Csillagos, hideg éjszaka! Kelet felé indultam, hogy a Petrillai határ felé hajló hegyoldalon hallgatódzam. Ott is nagykiterjedésű régi vágások voltak. Délelőtt kilenc óráig cserkésztem. Az eredmény negatív volt. Igen szép őzbakot lőhettem volna, de erről lemondtam, mert szarvasesélyeimet nem akartam elrontani.

Amikor táborozási helyemre visszatértem, kellemetlen meglepetésben volt részem: Valami ragadozó állat, valószínűleg róka, felhasználta az alkalmat és távollétem alatt elhurcolta a hátizsákomat. A tűztől ötven lépésnyire találtam meg. A bestia a vásznat szétharapta és az összes elemózsiámat tönkretette. De alig, hogy ettől a csapástól felocsúdtam, azt vettem észre, hogy lovam eltűnt. Hosszas nyomozás után az erdőben megtaláltam. A szegény pára valamitől megijedt, mert a lábaira erősített béklyókkal nem törődve, igen messzire elszaladt. Egészen átizzadt és reszketett. Amikor meglátott, halkan nyerítve adott kifejezést örömének. Levettem a béklyókat, visszavezetem a tűzhöz és ott újra megbéklyóztam. Mialatt ezzel foglalkoztam, egy szarvas bögése ütötte meg a fületem. A ló újra nyugtalankodott és el akart menekülni. Alig bírtam lecsitítani.

De most már lóval és vadonbeli háztartásom ügyes-bajos dolgaival nem törődve, egész figyelmemet a szarvasnak szenteltem. Kár volt a petrillai határ felé elkalandozni, mert az istenadta a

szomszédságban orgonázott. Csak az előbb említett mély szakadék választott el tőle, melyen tíz perc alatt átkeltem.

Ekkor a szarvas megszűnt bögni. Délig vártam, de nem hallottam többé a hangját.

Táborozási helyemre visszatértem. Ebben a percben senkit és semmit sem irigyeltem annyira, mint lovamat, mely a meleg szeptemberi napsütésben a buján kisarjadzott friss fűvet legelte. Magam koplaltam.

Ez tarthatatlan állapot volt! Miért nem lőttem meg ma reggel azt az őzbakot, amely majdnem egy negyedóraig ötven lépésnyi távolságban céltábla gyanánt mutatta lapockáját. Késő bánat! A puskámat hátamra vettem és visszatértem az erdőbe. Szeder és gomba annyi volt, hogy szükségletem fedezéséről a legrövidebb idő alatt gondoskodtam. Az Isten egy császármadárral is összehozott, melyet golyóval leszedtem. Az egyik verőfényes hegyoldalon mogyorót találtam.

Igy valamiképpen elhallgattattam korgó gyomromat, aminek megtörténte után lepihentem.

A szarvas hangja ébresztett fel. Teljes szélcsend volt. A szakadékon túli hegyoldalon ketten feleltek egymásnak. Lovam ismét megbolondult. Miután egész nap legelészve jóllakott, a tűz közelében kipányvázta. De a hatalmas kérődzők mennydörgésszerű hangját nem tudta megszokni. Minden strófára hangos horkolással reagált.

Még az est folyamán igyekeztem a szarvasokat megközelíteni. A szél iránya kedvező lévén, ez elég jól sikerült, de a sötétség miatt nem jutottam lövéshez.

Hogy meddig bögtek, nem tudnám megmondani, mert egy fa tövében kuporogva elaludtam. Amikor felébredtem, az egyik szarvas alig 80 lépésnyi távolságban alattam a vágásterületen orgonázott.

Szívszorogva lestem a virradatot. Amikor már elég világos volt, az irányékban nyugvó célgömböt a lapockára irányítottam és elhúztam a ravaszt. A szarvas tűzben maradt és a meredek hegyoldalon az erdő széléig gurult, hol egy bodzabokorban megakadt.

Páratlan tizenégyes volt. Az agancsokat a vadászkes segítségével lefejtettem és egy sziklahasadékban elrejtettem. Valószínűleg még most is ott van és vár, hogy hazavigyem és a hallban az őt megillető helyen a falhoz erősítem.

A megrongált hátizsákot valahogyan összefoltoztam és szarvashússal megtömtem.

Mint valami vadorzó, kerülőutakon tértem vissza.

Másfél évvel később, mint üldözött vad, magam voltam kénytelen odébbállni: Épp akkor, amikor a szarvas hosszas távollét után a retyezáti és páringi boldog vadászterületekre újra visszatért.

A HADISZARVAS

1916. évben, szarvasbögés idején... A Déli-Kárpátok lakatlan bércei között járőröző különítmény már több, mint két hete, csak abból élt, amit maga szerzett. Felvételezés nem volt. Saját csapatjától elvágva, erőltetett menetelésekkel igyekezett a körülvevő gyűrűből kiutat találni. Csak ha ez sikerül, akkor remélhette, hogy a kerekekre szerelt húsosfazekat, a mozgókonyhát, viszontláthatja.

Reggeli még jutott: parázson sült gomba és leves. Utóbbi az oláh hadifoglyoktól zsákmányolt kockákból főztük, melyeket valahol Angliában szivarskatulyanagyságú pléhdobozba csoma-

goltak. A mellékelt nyomtatott használati utasítás értelmében azok forró vízben feloldva levessé válnak. Maga a leírás is azt ajánlotta, hogy lehetőség szerint húst is tegyenek hozzá. De ha nincs, úgylis leves. Hogy milyen, azt a szegény katonák azon a reggelen kitapasztalták. Az egyik baka szerint olyan volt az íze, mintha az ember esős időben a nyelvét az ablakon kilógatná.

Mint a különítmény parancsnoka, letáborozás után, mindenekelőtt azon voltam, hogy azt a bizonyos húst megszerezzem. Miután a csapat biztonságáról gondoskodtam, tisztiszolgámat, aki békeidőben vadőröm volt, magam mellé vettem és vegyes állagú erdővel borított széles hegygerincen nyugat felé mentem. Ideális szarvasterületen jártam és meg voltam győződve, hogy a nagy erdőégés szélén Diana templomának mélyhangú orgonája meg fog szólalni.

Mielőtt besötétedett volna, odaértünk. Vadőrömet, Gyeszpát, a táborba küldtem és meghagytam, hogy szükség esetén azonnal jöjjön értem.

A legény elment, míg magam egy lábon álló száraz fa tövében lepihentem.

Teljes csönd! A nap vérvörös korongja azon a résen kandikált át, melynek felső szélét egy koromfekete felhő, az alsót pedig a láthatárt alkotó egyenes hegygerinc alkotta. Azután éjjeli szállásuk felé húzó varjak károgása okozott nekem némi bosszúságot, mivel zavarta feszült figyelmemet, melyet szarvasbögésre igyekeztem beállítani. De egyelőre az annyira várt hang nem ütötte meg a fülemet. Most nyugati irányban ágyúdörgés hallatszott. Négy lövés, melyet egyenlő időközökben a négy becsapódás tompa dörrenése követett. Még egy négyes széria, melyet nyilván az ellenfél adott le. A tüzerek feleselgetése. De itt, a mélységes csendes őserdőben az egész oly távolinak és valószínűtlennek tűnt fel, mintha a tüzérségi harcnak a zaja más bolygóról tévedt volna hozzám.

Amikor a nap véres korongja eltűnt, az égés túlsó oldaláról, karácsonyfanagyságú fenyő-fácskákból alkotott sűrűségből, egy szarvas szólalt meg. Nem késett soká a válasz sem, mely egy mély szakadék által elválasztott másik hegygerincről érkezett. A két dalia feleselgetett a nélkül, hogy észrevehetőleg egymás felé közeledtek volna. Csak amikor már teljesen besötétedett, akkor kerekedett fel a közeli sűrűben levő bika és a szakadék felé tartott. Elég gyorsan haladt, mert nemsokára ellenfelét már annyira megközelítette, hogy alig bírtam a kettőjük hangját egymástól megkülönböztetni.

Szerettem volna utána menni, de nem mertem, mivel Gyeszpa szükség esetén nem talált volna meg. A felhők mögött bujkáló hold gyenge világítása mellett, melyet alig lehetett félhomálynak nevezni, két nagyobb állatot vettem észre, mely a magas erdei fűvel borított égési területen legelészett. Suták vagy borjak voltak. Ez nem tartott volna vissza attól, hogy az egyiket, vagy akár mindkettőt le ne terítsem. Hiszen húst kellett éhező embereim részére előteremnem. A lövéstől csupán és kizárólag a rossz világítás tartott vissza.

Fáradt voltam. Az ágyúk egyhangú bömbölése elbágyasztott. A fának nekitámaszkodva, elaludtam.

Amikor felébredtem, fáztam. A hold már a láthatár mögött eltűnt, ezért még sötétebb volt.

A két szarvas még mindig a túlsó hegyoldalon bögött. De most egy harmadiknak a hangja is hallatszott. Mintha a tábor irányában orgonázna. Itt a közelben, a sokat ígérő erdőégésen, semmi!

De mi ez? Mintha egy nagyobb állat közeledne. Azután távozik. Most úgy rémlik, mintha az erdőből kilépett volna az égésbe. Két vagy három nagyobb állat törtet a bozótban. Valószínűleg a szarvastehenek, melyeket az ismeretlen jövevény megijesztett. Azután erős fűvás. Mint amikor a Westinghouse-fékből a levegőt kieresztik: Vaddisznó! Most halk fütty, amelyre válaszolok. A következő percben Gyeszpa áll mellettem.

- Mi baj? Talán nem szöktek meg a foglyok.

- Semmi baj. A foglyokat megbéklyóztuk és azok alszanak. Tessék azonnal visszajönni. A tábortól alig kétszáz lépésnyire két szarvas bög.

Lámpást gyújtottam és szaporán igyekeztünk visszafelé. Minél inkább közeledtem a táborhoz, annál jobban lehetett a két bika feleselését hallani. Félöt és még teljes sötétség. De mintha keleti irányban a fenyőfák nyílhegyszerű csúcsai fölött már valami kivilágosodást lehetne észrevenni.

A gyöngye szellő iránya kedvező lévén, annak a rétnak a széléig kúsztam, ahonnét a bögés hallatszott. A szarvasok kint voltak a réten, de egyelőre semmit sem lehetett látni. Csak lábuk dobogása és erős csattogás hallatszott: Valószínűleg az agancsok összecsapása.

Igen lassan világosodott. Most már egyes alakokat meg lehetett különböztetni. Mintha több állat mozogna a réten, valószínűleg tehének is voltak.

Amikor kivilágosodott, már csak egy szarvast láttam. A rét túlsó szélén állt. Mintha céltábla lett volna. Alig nyolcvan lépésnyire lehetett.

Az irányzékban pihenő célgömböt a lapockához illesztettem és elhúztam a ravaszt.

A Manlicher ostorcsapásszerű pattanása után a szarvas eltűnt.

A lövés helyén szőr és habos vér. A kivilágosodott erdőben a vérrózsák alkotta láncszemek egymásutánját könnyen lehetett követni.

Alig ötven lépésnyi távolságban feküdt. Agancsa egy fenyőfácska ágai között megakadt és azért az eleje kissé felpeckelődött.

A legvígabb disznótoron vagy falusi parasztlakodalmon sem láttam oly jókedvű embereket, amilyenek a különítménybeli katonáim voltak. Reggelire már minden sajkában, amellet a bizonyos leveskocka mellett, hús is főtt.

Magam részére vesevelőt készítettem. Ezt az ételt azonban szarvasbögéskor csak annak ajánlom, aki erős aromák iránt különös előszeretettel viselkedik.

A velőscsont és az abból főtt leves kifogástalan volt.

Csak azt sajnáltam, hogy kenyér helyett a parázson sült gombával kellett beérem.

VADDISZNÓ

A VADDISZNÓ

Az összes élőlények életviszonyait a maga tetszése és kedve szerint szabályozza: az ember. Akaratától talán egyetlen vadállat sem tudta magát annyira függetleníteni, mint a vaddisznó. Ahol a megélhetési viszonyok megfelelnek, ott, a legkegyetlenebb üldöztetéssel is dacolva, él és elszaporodik. A legelterjedtebb kozmopolita létére minden talajhoz és minden éghajlathoz alkalmazkodik. A havasalföldi síkságba nyúló szőlőket és kukoricaföldeket megdézsmálja, de fajtársai ugyanazon időben 2000 méter körüli magasságban a gyalogfenyő-bokrok közt termő áfonyát szedegetik. Télen a fenyvesek tisztásain termő páfrány gyökerei után túrkálnak. Az emberen kívül egy élőlény sem mer az erdők sörtés daliájához ellenséges szándékkal közeledni. A vadász elől a legtöbb esetben el tud menekülni. Ellenségei által okozott, aránylag csekély veszteségeit, óriási szaporasága által a legrövidebb időn belül ki tudja pótolni.

Legrokonszenvesebb vonása az az abszolút bátorság és önfeláldozás, mellyel az emse a malacokat s a felnőtt kan az egész kondát megvédi.

Ennek a nemes, lovagias vadnak azonban kérlelhetetlen ellensége a *sertésvész*, mely gyakran megritkítja sorait. Ez az oka annak, hogy már három medvét és sok zergét ejtettem el, mielőtt első vaddisznómmal találkoztam volna.

Első vaddisznóm.

Mikor a múlt század kilencvenes éveinek kezdetén a nagyvad és annak vadászata iránt érdeklődni kezdtem, a Zsil völgyében és annak környékén a vaddisznót csak hírből ismerték. Öreg vadászok afelett vitatkoztak, hogy egyáltalán volt-e azon a vidéken?

Az első vaddisznó a millenniumi évben, 1896-ban, mutatkozott.

Havasi bérlőim pásztorai azt mesélték, hogy a kora reggeli órákban ismételten oly helyeken látták legelni, ahová a juhokkal nem jutottak el. A tömegesen érő fekete és vörös áfonyát ott szedegette, ahol csak a zerge szokott tartózkodni. A dolognak mindenképpen végére akartam járni. A kérdés annál is inkább érdekelt, mivel idősebb úrivadászok, kiknek az ügyet előadtam, az egészet valószínűtlennek tartották. Hunyad megye egyik leghíresebb vadásza, Bornemissza Tivadar báró, ki vadászörökben észak-sarkvidéki vadászexpedíciójáról ismeretes, kikacagott. Szerinte a pásztor vagy hazudott, vagy pedig korán vedlő zergét vagy medvét nézett vaddisznónak.

Buda Ádám ellenben nem kételkedett. Saját bő tapasztalatainak tárából csomó esetet sorolt fel, amikor meggyőződött arról, hogy a disznó és a zerge néha egy és ugyanazon a helyen tartózkodik.

Abban a reményben, hogy a disznó esetleg puszkacsó elé kerül, felkerestem a pásztorok által megjelölt helyeket.

Augusztus végén a fekete áfonya megérett.

A mészhegység sziklaparkányai között, fenyőfák, csenevész lucfenyő és cirbolyafák alatt cserkésztem.

Minden talpalatnyi helyen áfonyacserje nőtt. Ez az örökzöld, aprólevelű növény ebben a környezetben igen jól fejlődik. A cserjék majdnem térdmagasságot érnek el, és miután élet-

tartamuk több évre terjed, a törzs valósággal elfásodik. Gyümölcsstermőképességük pedig a hihetlennel határos, amennyiben néhol több a bogyó, mint a levél.

Kutatásaim kezdetén semmiféle olyan jelt sem tudtam felfedezni, melyből a disznó jelenlétére kétségbevonhatatlan biztonsággal következtethettem volna. Találtam ugyan sok, a bogyófogyasztástól indigókékre festett ürüléket, de az éppúgy a medvéé is lehetett volna. Ilyenkor különben az egyes állatok ilyenmű maradékát csak nagyságuk szerint lehet megkülönböztetni: A siketfajdé és a császármadaré éppoly indigókék, mint a rókaé és a nyesté.

Az ürülék tüzetesebb megvizsgálásánál azonban áfonyán és annak levelein kívül páfránygyökerek maradványait is találtam. Minden kételyem eloszlott, midőn egy kis rétecskén, mely a gyalogfenyőbokrok közé ékelődött, friss túrást találtam. A túrásban pedig ott volt a disznó nyoma, mely a háziéhoz viszonyítva óriásinak látszott.

Elhatároztam, hogy még aznap este lesni fogok.

A késő délutáni órákban, teljesen szélcsendes, verőfényes napon, már a gyalogfenyőbokrok közötti leshelyemen ültem, honnét az egész feltúrt területrészt végignézhettem.

A távoli környék a legelő állatok kolompjaitól, a kutyák ugatásától és a pásztorok kurjantásaitól volt hangos. Költözködéskor a havasi pásztorok a magasan fekvő legelőket elhagyták és minden havasi ösvény, minden - háziállatok részére hozzáférhető - hely nyugalmát megzavarták.

Most értettem csak meg, hogy a disznó miért húzódott fel a természet által a zerge részére fenntartott helyekre. Hiszen a lejjebb fekvő erdőben sem lehetett nyugta, mert az erdei réteken javában folyt a kaszálás, a széltörésekben és vágásokban pedig a málnát szedő asszonyok és gyermekek járkáltak. Ilyenkor még a jámbor őzike is hozzáférhetetlen helyeket keres fel.

Leshelyemen a kellemes nyárvégi délutánt a legnagyobb mértékben élveztem. Alig kő-dobásnyira tőlem egy siketfajdcsalád áfonyát szedegetett. A kis tisztásra egy őzsuta is kilépett. Csibéit a fajdtyúk azonnal maga mellé szólította. Majdnem akkorák voltak, mint az anyjuk. Miután meggyőződött arról, hogy a havasi rétecskén az erdő legjámborabb lakója jelent meg, teljesen megnyugodott és a család gondtalanul folytatta a legelészést. Figyelés közben arról is meggyőződhettem, hogy a kis fajdocskák a nagy szöcskéket fogdossák. Mint a pulykacsibék, előrenyújtott nyakkal és csőrrel rohanva, egy-egy menekülő rovarot csíptek el.

A leáldozó nap sugarai a múlt éjszakai záporosó után smaragdzöld színben tündöklő Oszli-havas tetejét világították meg. Mintha a vörös napfény még rikítóbb színekben tüntetné fel a frissen sarjadzó füvel borított legelőterületeket. A juhnyáj, mint egy tündöklő világos folt, lassú, egyenletes mozgással tolódott el a havasi karám irányába. Az esti fejés ideje közeledett.

Leírhatatlanul szép és kellemes lett volna minden. Csak a tavaszi rajzás óta visszamaradt kolumbácsi legyek ne lettek volna. De ezek a kis, borlégyszerű hasonló, rovarok az ember minden percét elkeserítették. Ebben az évszakban ugyan sem állatra, sem pedig emberre nézve már nem veszedelmesek, de szúrásuk azért mégis kellemetlen.

Mindazt egybevetve, amit tapasztalt vadászoktól hallottam, a disznót csak a sötétség beállta után vártam. Csak óvatosságból foglaltam el leshelyemet a késő délutáni órákban.

Még világos nappal volt, mikor az őz, hirtelen riasztva, hosszú szökésekkel távozott. De nem ment messze, hanem a rét túlsó szélén megállt s mereven egy pontra nézett. A siketfajdcsalád is felriadt és dübörgő szárnycsattogással felszállva, a közeli sűrűben eltűnt.

A disznó megjelent az erdő szélén.

A tegnapi túrás helyéhez szimatolva, óvatosan körülnézve, hallgatódzva közeledett. Miután meggyőződött, hogy semmiféle veszély sem fenyegeti, nyugodtan elkezdett túrni.

Tőlem 50 lépésnyire lehetett.

A lapockáját mutatta.

Vadászásra átalakított Mauser-fegyverem volt.

A gyönyörű vadat célbavettem.

A puska csütörtököt mondott.

A vadkan ugyan meghallhatta a csettintést és fejét felemelve egy ideig körülnézett, de túrási munkáját azután nyugodtan folytatta.

A závarzékot kezembe rejtve, a töltényt a legóvatosabb módon igyekeztem eltávolítani. A disznóról pillanatig sem vettem le szememet. A művelet sikerült a nélkül, hogy a vad valamit észrevett volna. Most egy másik töltényt igyekeztem a csőbe tolni.

Nem ment.

A závarzék valamiben megakadt.

Korpaszerű, füstnélküli lőpor szóródott szét.

A csütörtököt mondott töltény hüvelye a földön feküdt.

Az egész bajt egyszerre megértettem.

Midőn a csettintés után a töltényt kihúztam, a hüvelyben rosszul megerősített golyó a csőben maradt. A závarzék a hüvelyt eldobta, a puskapor pedig kihullott. A következő töltényt a benne rekedt golyó miatt nem tudtam a csőbe tolni.

Kezembe vettem a töltényt, a golyót a fogammal kihúztam és azután a hüvelyt, a nélkül, hogy a puska port elszórtam volna, a csőbe dugtam.

Most újra töltött fegyverem volt.

De a disznó eközben már eltűnt.

Elkerülhetetlen kis mozgolódásomat észrevette.

A puskaműves később megállapította, hogy a gyujtószeg rúgója elgyengült, a csőnek azt a részét ellenben, hol a lövedék a lövés előtt helyet foglal, egy keveset kiesztalgálta.

Mindez azonban nem változtatott azon a tényen, hogy első disznómat ily gyászos módon elszalasztottam.

A következő tél folyamán oláh vadászok a Bou-patak ösbükkösei között meglőtték ezt a vadkant, mely rövid idő alatt az egész vidéken mint az ottani vadon egyedüli sertés lakója bizonyos hírnévre tett szert.

LAVINAVESZÉLY

A támadó vadkan és a malacokat védő emse veszélyességéről sok igaz és kevésbé igaz történetet írtak, melyek gyűjtésével köteteket lehetne megköltetni. A Déli-Kárpátok különleges viszonyait alanti történet jellemzi, melyből - a cím után ítélve - inkább zergevadászaton átélt kalandokra következtethetnénk.

Éjfélig havazott. Aztán szétoszlottak a párák, s a csillagok egymásután bújtak ki.

Az öreg Mazett, aki olasz erdőműködésaim között a legszenvedélyesebb vadász volt, már reggel négy órakor megfőzte a forró polentát, melyet vadászaton kenyér helyett szoktam fogyasztani. Ötkor felcsatoltuk a sít és a csillagok halvány fénye mellett a táborozási barlangunktól egy órányira lévő erdei rétre mentünk, hol a vaddisznók a hóval borított földet páfránygyökerek után szokták feltúrni.

Mazett egyike volt azoknak az olasz munkásoknak, akiket társai a »L'Afrikan« névvel jelöltek meg. Mint olasz katona harcolt Eritreában és ott is felhasznált minden alkalmat arra, hogy Afrikában is kielégítse vadászszüvedélyét, melyet az olasz-tiroli határhavasokból, a vadászók őshazájából, úgyszólván mint apai örökséget hozott magával. Azután csempészettel és orvvadászattal foglalkozott, míg golyója egy olasz fináncot le nem terített. Mint erdőműködés bebarangolta Kanadát, a Kaukázust, a Retyezát-hegység és a Fogarasi havasok különböző fatelepeit, miközben mind az exotikus, mind a hazai nagyvad-vadászat terén oly tapasztalatokra tett szert, melyekért akár Niediek is megirigyelhette volna.

Mire a rétet elértük, már kivirradt. A friss nyomok azt mutatták, hogy magános, nagy vadkan járt ott az éj folyamán és hatalmas ormányával a hó alatt a puha földet valósággal felszántotta. A száraz páfránycserjéket, melyeknek gyökereit megette, szanaszét szórta és földdel kevert friss hóba taposta. A legbiztosabb jel azonban az volt, hogy jövetelünkkel nem zavartuk meg, mert a nyomok azt mutatták, hogy az erdőknek ez az egyedüljáró sörtés remetéje lépésben távozott el.

Az ég újra beborult és a gyöngye szellő hópolyheket fújt arcunkba. Ez a körülmény cserkésztünknek kedvezett. Egyrészt a disznó kevésbé kaphatta meg szimatunkat, másrészt pedig a fákról hulldogáló hódarabok a vad figyelmét elterelték lépéseink zajától.

Órákhosszat követtük a nyomot a nélkül, hogy a kan valahol megállapodott volna. Egy erdei forrás melletti mocsárban turkált, hogy ott, a hó alatt is zöldelő növényeket legeljen. Majd egy rothadt bükkfa maradványait forgatta.

A hó mindjobban esik és a szél mind erősebben zúg. A nyomok lépésről-lépésre elhomályosodnak. Ott azonban, hol a vadkan a havat a mellével töri, a nyom nehezen tűnik el teljesen. Ezt a legnagyobb havazásban is még órákhosszat lehet követni. Most folyton felfelé vezet. Már a fenyvesben vagyunk és még mindig nincs megállás. A szél viharrá dagadt. A hajlongó fenyőfák annyira recsegnek-ropognak, hogy egész bátran haladhatunk előre, mert most már egyáltalán nem kell attól tartanunk, hogy a zajtalanul előrecsúszó sí közeledésünket elárulhatná. Előre-előre, nehogy a szél mégis eltemesse a nyomot, mielőtt a nappali sziesztáját élvező kan vackát elérnők.

Tisztásra érünk. A ledőlt, száraz ágait ég felé meresztő fenyőfák labirintusába nem lehet sível behatolni. A tisztást körüljárjuk. A nyom nem jött ki. A vadkannak ott, abban a feldőlt fákból, ágakból, szederindákból, száraz málna- és epilóbium-cserjékből alkotott dzsungelben kell pihennie.

Haditervünk kész: nagy hóban a megzavart vadkan mindig a saját nyomán szalad vissza. Valószínűleg tudja, hogy könnyebb járt utakon haladni, mint új nyomokat törni. Ezért a tisztás szélén a nyomon maradok. Mazett először a sít csatolta le, azután a széltörésbe a másik oldalról hatolt be.

Két császarmadár berregve repül fel. A málnásból két őz bontakozik ki, s magas ugrásokkal menekül. A bak szőrös duncsa még alig nőtt ki a koponyacontból.

De mi ez? Harminc lépésnyire megmozdul egy hódombocska, amelyet behavazott fatuskónak néztem. A fehér lepel leválik és előttem áll a vadkan. Abban a pillanatban már a puska

irányzékában ülő célgömb a fehér hótól rikítóan körülhatárolt sötétszínű állatot fedi. Puskám eldördül. A kan pár ugrással eltűnt a fenyvesben.

A lövés talált. A nyomon visszahagyott sertepamacs és a világos, habzó vér tüdőlövésre enged következtetni. Mazett gyorsan felcsatolja a sít s lábunk és tüdőnk minden erejével üldözünk. Ez ugyan ellenkezik minden írásba foglalt vadász-szabállyal, de mivel azokat többnyire németek írták, kik sem a hóviharral, sem a sebzett vadat követő rókával és farkassal nem számolnak, utasításait csak a viszonyoknak megfelelő kereteken belül szoktam figyelembe venni.

Ez alkalommal különben a disznó sem törődik a jáger-szabályzattal, mely a súlyosan sebzett nagy vadnak előírja, hogy lefelé, lehetőleg valamely vízfolyáshoz meneküljön. Ennek a nyomma egyenesen felfelé vezet, úgyhogy a meredek lejtőn csak cik-cakban síelve tudjuk követni. Így rövidesen elhagyjuk a szél ellen némi védelmet nyújtó fenyvest. Szerencsére ezen a helyen nincs gyalogfenyő. Előttünk havasi rét terül el, mely két nagy hegyipatak között vízváltót alkot. A nyomot itt már egyáltalán nem látni, mivel az orkánszerűen tomboló vihar teljesen elfújta. De a nyom eddigi irányából arra kellett következtetnünk, hogy a sebzett kan a túlsó völgy felé igyekezett.

Mazettel visszamegyek az erdőbe, ahol a szél ellen némi védelmet találunk. Tanácskozunk. A szabad rét felett hótömegeket felkorbácsoló viharban egy szót sem lehet hallani. Megállapodunk abban, hogy átmegyünk a túlsó völgybe, mert csak ott lehet kilátásunk arra, hogy a sebzett vad nyomát újra megtaláljuk. Minden elszántságunkat és akaratunkat meg kellett feszítenünk, hogy a viharverte vízváltót átvergődjünk.

A túlsó völgyben meglehetősen szélcsend uralkodott. A disznó nyomát is fel tudtuk fedezni. Egyenesen lefelé, az erdőnek tartott.

A rövid téli nap vége felé járt. Az idő kitisztult, a havazás megszűnt és a szél is elállt. A nap már lenyugodott, csak a patak túlsó oldalán ágaskodó hegyóriások cukorsüvegszerű csúcsai pompáztak abban a tüzes rózsaszínű fényben, melyet a német »Alpenglühen«-nek nevez.

Mazett azt ajánlotta, hogy váljunk el. Ő az éjszakát egy elhagyatott favágókunyhóban akarta tölteni, mert attól tartott, hogy a vadkan esetleg lefelé fog kitörni és ott útját állhatja. Én ellenben háljak meg a nem messze lévő pásztorkunyhóban. Reggel az elhagyott nyomot kövessem. Ő óvatosan fog felfelé jönni a patak mentén s holnap délelőtt találkozunk.

Az indítványhoz hozzájárultam és miután az ő hátizsákjából még némi élelmiszert vettem magamhoz, elváltunk. Jól tudtam, hogy az öreget előttem be nem vallott szándékok vezérik: a nyomozásra alkalmas havat fel akarta használni arra, hogy nyusztot lőjön.

Pásztorkunyhóm meredek havasi rét alján épült. A meredek hegyoldal grandiózus templom tetejére emlékeztetett, mely fölött többszáz méteres sziklafal, mint templomtorony, emelkedett a csillagos ég felé. A kunyhó mellett cirbolyafák álltak őrt. Alatta sötét fenyves terült el: érintetlen őserdő.

A kunyhót a hó annyira betemette, hogy csak a zindelytetőbe tört nyíláson keresztül sikerült sötét belsejébe behatolnom. Gyertya fényénél megtaláltam a tűzhelyet és meglepetésemre azt vettem észre, hogy mindenütt gyufa van elszórva, melynek feje lepattant anélkül, hogy meggyulladt volna. Valaki átázott gyufaskatulyával akart tüzet gyújtani, ami nem sikerült. Az ismeretlen az elkészített faforgácsot felhalmozta és kikészítette, így aztán a gyertyával pár pillanat alatt barátságos tüzet gyújtottam. Mintha csak jótékony manók segítségemre lettek volna, úgyszólván minden, amire pillanatnyilag szükségem volt, kezem ügyébe akadt. A félhomályban tapogatódzva egy baltát találtam, mellyel a kunyhóm egyik, száraz fenyőrudakból

összeállított, polcát tűzifává aprítottam föl. Hogy a szememet csipő füstnek jobb kijáratot biztosítsak, a tetőbe még egy lyukat törtem. Azután körülnéztem.

Csak ekkor vettem észre, hogy nem vagyok egyedül!

A kunyhó egyik sarkában egy oláh darócruhába öltözött öreg emberke kuporgott.

Megfagyott!

Azonnal tisztában voltam mindennel. Az ismeretlen halottat egy késő őszi vihar a havas tetején érte utól. A kunyhóban keresett menedéket, de a teljesen átázott gyufával nem tudott tüzet gyújtani. Az esőből havazás lett, a hűvös, zimankós őszi időből csontfagyasztó tél, mely a nedves ruhában kuporgó, gyöngye emberrel rövidesen végzett. A falraakasztott tarisznyában pisztráng volt, melyet ívás idején nyilván kézzel fogdosott össze.

Attól tartottam, hogy a csonttá fagyott test a tűz melegénél meg fog olvadni. Ezért a kunyhó ajtaját baltával fölfeszítettem és a holttestet az eresz alá tettem. Azután hóléből teát főztem, megvacsoráztam és a tűz mellett végignyújtózkodva elaludtam.

Mire reggel hatkor felébredtem, a tűz elaludt és a kunyhóban teljes sötétség uralkodott. Dideregtem. Igyekeztem tüzet gyújtani, hogy meggémberedett tagjaimat fölmelegítsem. A világosságot és meleget terjesztő tűz mellett megreggeliztem. Két pisztrángot is megsütöttem.

Elhatároztam, hogy a megfagyott embert senki előtt sem fogom emlegetni. Azzal, hogy az egész hivatalos apparátust idecsődítem, senkinek sem használok. Magam részéről csomó kellemetlenséget kerülök el.

A disznónyomot megtaláltam. Nem soká kellett követnem. A kunyhó alatt elterülő sűrű fiatalosig ment. Szikla tövében feküdt.

Letapostam a havat s nagy tüzet raktam. Egyrészt, hogy a vadat könnyebben kizsigerehessem, másrészt, hogy Mazett a verőfényes időben a füstoszlopot meglássa és segítségemre siessen.

Alighogy munkámmal elkészültem, már Mazett is ott volt. Hátizsákján friss nyusztbőr lógott.

A disznót azután a kunyhóig elvonszoltuk, melybe azt a tetőbe tört nyíláson keresztül dobtuk be. A nyílást újra beszegeztük és eltorlaszoltuk, nehogy a rókák az annyi fáradsággal megszerzett zsákmányt tönkretégyék. Ha a hó annyira megkeményedik, hogy a hóráfós embert elbírja, többek segítségével majd hazavisszük.

Egy óra járásnyira onnét, még tavasszal, siketfajddürgés idején, medvebarlangot fedeztem föl. Miután már itt voltunk, elmentünk odáig, hogy azt megnézzük. A kutatás negatív eredménnyel végződött.

Visszajövet rettenetes, a mennydörgést megszegyenítő dübörgés hallatszott, mely a talajt is megrázkódtatta. Szólni nem akaró recsegés, az elkeseredett vadállat hangjához hasonló morajlás, zúgás, ropogás hallatszott. Hatalmas hóporfelhő szállt ég felé, mely eltakarta a napot.

Aztán egyszerre tökéletes csönd... A hófelhő leülepedett és a nap újra sütött a békés havasi tájképre.

Mazett száját csak ez az egy szó hagyta el:

La lavina!

Saját nyomunkon mentünk vissza. Egyórai menetelés után elértük a kunyhót. Óriási méretű hócsuszamlás nyomait láttuk, mely a havastetőről elindulva a völgy fenekéig mindent magával ragadott. Helyenként sziklákat tolt el. A kunyhónak nyoma sem maradt. Alatta az erdőt leborotválta. Nyílegyenes lénia húzódott végig a völgy fenekéig, hol a fával és szikla-

darabokkal kevert hótömegek tömör gátat alkottak, amely a víz folyását elzárta. A lavina fölött a patak kristálytiszta vize már egy kék színben ragyogó tóban gyűlt össze, melyből egyes fenyőfák teteje látszott ki.

Disznónk a kunyhó maradványaival együtt eltűnt. De a lavina magával vitte a magános vándor titkát is, kinek a természet szeszélye oly hatalmas síremléket emelt.

VADDISZNÓHAJSZA

A tizmanai kolostor egyike azoknak a helyeknek, melyek mindig vonzottak és érdekelték. Építőjének művészi ízlése bizánci stílusban épült, tornyos, kupolás csodakastélyt varázsolt a legelhagyatottabb vadonba, hol azt, mint fecske a fészket, örökzöld borostyánnal benőtt sziklafalhoz tapasztotta. Boltíves kapuján nagy hegyipatak folyik át, mely ebből a mesterséges kőszájból kitörve bömbölő, fehéren tajtékzó vízesést alkot.

Hogy ki és mikor tervezte ezt az épületet, arról senki sem tud felvilágosítást adni.

Semmiesetre sem volt oláh.

A mostani lakói sem azok. Görögök, akik még a jelenlegi oláh uralom alatt is meg tudták őrizni hajdani gazdagságuknak, hatalmuknak és befolyásuknak kis részét.

Búcsúzásakor, mielőtt a behavazott udvaron a sít felcsatoltuk volna, a zárdafőnök arra figyelmeztetett, hogy a kolostor környékén levő édesgesztenyeerdőkben igen sok vaddisznó szokott tartózkodni.

Két erdőörömmel cik-cak vonalban haladtam felfelé az erdőben. A hóviszonyok a síelésre a lehető legkedvezőbbek voltak. Pár nappal ezelőtt eső esett, mely lassan havazássá változott át.

A beálló hideggel az alsó átlágyult hó megfagyott és a ráeső fehér puha réteg azzal úgyszólván szervesen összenőtt, anélkül, hogy a régi havat a frisstől az a bizonyos tükörsima jégréteg választotta volna el, melytől minden síelő irtózik.

Az időjárás még teljesen télies volt. Az üde, lisztes porhó után ítélve, akár január kezdete is lehetett volna. De a gyakorlott megfigyelő mindenféle jelből sejtette már a tavasz közeledését. A nyúlnyomokat csak párosával lehetett látni. Egyes helyeken a havon található nyúl-szőrpamacsok szerelmi életet árultak el. Az éneklőmadarak, különösen a cinegék, nagyon megélnkültek. A bükkfák és a terebélyes gesztenyék kopasz ágain a barna tokba burkolt rügyek feltűnően dagadtak. A nap aranyos sugaraival átszótt kristálytiszta levegő a csípős hideg ellenére a közeledő melegség sejtelmével telt meg. A szerelmes róka kiskutyaszerű ugatása ismételten megütötte fülünket.

A főkalugyer által jelzett vaddisznók nyomait megtaláltuk. Pár malacból és egy kocából álló konda volt, de a nyom határozottan tegnapi vagy tegnapelőtti lehetett. A szerencsétlen állatok a vastag, csonttá fagyott hóréteget nem igen tudták áttörni, hogy az alatta található édesgesztenyéhez jussanak.

Nyomuk felfelé vezetett.

Mi követtük azokat a nélkül, hogy a síelőre nézve oly kényelmes cik-cakozást abbahagytuk volna. Meg voltunk győződve, hogy a disznók addig fognak északi irányban menni, amíg puha hóra nem akadnak, ahol a táplálékot adó anyaföldet túrva elérhetik. Erre pedig alig lehetett kilátásuk, mielőtt a hegygerincen áthaladva annak északi, árnyékos oldaláig nem jutnak.

Mint a helyi viszonyokat ismerő vadászemberek körülbelül sejtettük, hogy a Pribeagu hegygerincig meg sem állnak, ahol a hó még bizonyára nem keményedett meg, miért is az ott nagy tömegekben termő páfrány gyökereit kitérhetjük.

Délután, amikor az erdőt elhagytuk, az idő megváltozott. Az erős szél a porhavat, valóságos felhőket alkotva, kergette az Arkánu-hegység kopár hómezőin. A disznók nyoma teljesen eltűnt. Nemsokára havazni is kezdett és a sötétség beálltával a természetnek az az eszeveszett, félelmetes orgiája tombolt körülöttünk, melyet hóviharnak neveznek.

Miután az ember tájékozódására szolgáló két legfontosabb szerv, a látás és a hallás, teljesen kikapcsolódik, a hóvihar emberi áldozatát főleg az eltévedés veszélye fenyegeti. Amellett megfigyeltem, hogy a legtöbb ember akaratereje majdnem egy csapásra megsemmisül. Csak azt teszi vagy akarja tenni, amit a külső tényezők befolyása alatt keletkező pillanatnyi inger diktál. Ez pedig arra ösztönzi, hogy a szélnek hátat fordítva, annak irányában haladjon. Hogy ez azután nekiviszi egy sziklafalnak, melyről lezuhanva pozdorjává töri magát, vagy bele-sodorja egy tengerszembe, melynek vékony jégrétege alatt a hideg, nedves sötétségbe süllyed, azzal éppoly kevésbé törődik, mint a megriadt birkanyáj, melyet a pásztor a szél által diktált iránytól nem tud elterelni. Szerencsére a dolog többnyire nem végződik ily tragikusan. A szélhajtotta vándor rendszeren a védelmet nyújtó erdőbe ér, hol lelki egyensúlyát az aránylagos szélcsendben visszanyeri és csak akkor veszi észre, hogy eredeti útirányától mennyire tért el.

Mind a hárman azonban nem olyan fából faragott emberek voltunk, akik a széllal szaladtunk volna. A villanylámpát és az iránytűt elővettem és lehetőleg északi irányban igyekeztem előre. A vihar időnként és helyenként oly erős volt, hogy lábunkon megállni nem tudtunk. Olyankor leguggolva, egymásba kapaszkodva vártuk be a legerősebb roham elmúlását.

A sielés ilyen helyen és ily viszonyok között különleges gyakorlatot és tudást kíván. A hó határozottan rossz. Csupa hepehupa, vagy pedig éppenséggel fagyott jégdarabokból áll, melyeken az ember azzal az érzéssel mozog, mintha kavicszott országúton haladna sível. Itt csak egy bottal lehet boldogulni. Merész telemark és christiania fordulatokról álmodni sem lehet. Az ember lépésről-lépésre vergődik felfelé. Lefelé csakis óvatosan, a hegyoldal mentén csúszva, lehet haladni, mivel merész és élvezetes csúszamlást a hó és a fa között pillanatról pillanatra változó súrlódási tényező sem enged meg.

Igy haladtunk órákhozott északi irányban. Nem volt teljesen sötét. Csupán a koromsötétség szürke ikertestvére vett körül, mely a szem rekehártyáján bizonyos gyenge fényingert idéz elő, de gyakorlatilag a feketeségnél semmivel sem jobb.

A vízválasztót elértük, a túlsó lejtőn leereszkedtünk, ami majdnem keservesebb volt, mint a hegymászás.

Miután lefelé, jobban mondva a hegyoldal mentén mégis valamivel gyorsabban haladtunk, állandóan fennforgott az egymástól való elszakadás veszélye.

A bömbölő vihar zúgása az emberi hangot már igen kis távolságra teljesen elnyelte. A nyomot pedig, a rossz világítástól eltekintve, már azért sem lehetett követni, mivel a szél azt pillanatok alatt eltüntette.

Végre elértük a szél ellen védelmet nyújtó erdőt. Úgy éreztük magunkat, mintha meleg szobába jutottunk volna. Pedig itt is jó néhány fok lehetett a fagypont alatt, mert a porhó még a ruhán sem olvadt meg.

Hogy hol vagyunk, azt egyikünk sem tudta volna tizenöt kilométeren belüli pontossággal megmondani.

Valahol a Negru- és Bou-patak mentén. Az erdőhatár felső széléig nyúló ősbükkösben, sudár, oszlopszerű törzsek között, melyek a sielőt legkevésbé sem akadályozták. Amellett földig érő porhó.

Itt még nem volt olvadás, mint a Kárpátok déli, oláhországi lejtőin, hol az azután beálló fagy a puha havat valóságos jégpáncéllá változtatta.

Miután már 10 óra elmúlt, csak szálláskeresésre gondolhattunk. Még egy félóra hosszát haladtunk keleti irányban, lehetőleg a rétegvonal mentén. Végre feldőlt jegenyefenyőfára akadtunk, melynek törzse és gyökerei valóságos kunyhót alkottak. Miután azt fenyőgallyakkal kipárnáztuk, melyeket a ledőlt pátriárka karácsonyfanagságú utódainak testéről vágunk le, a viszonyokhoz képest eléggé lakható éjjeli szállást készítettünk.

A tűz meggyújtása sem okozott különösebb nehézséget, mivel ilyenkor a tarisznyámban rendszeren benzint szoktam magammal vinni.

A hóviharban való tűzgyújtás nehézségeire különben Gyorgye, az egyik erdőőr is gondolt, mert a kolostor templomából csomó gyertyavéget hozott.

Vackunkban a lobogó tábori tűz mellett ingre vetkőzve töltöttük el az éjszakát.

Reggel már nem havazott. Az idő kitisztult és így azonnal könnyen tudunk tájékozódni. Sokkal inkább nyugatra jutottunk, mint ahogy kezdetben hittük volna.

Most mindenekelőtt azon voltunk, hogy a disznók nyomait találjuk meg.

Egy ideig keleti irányban haladtunk. Egy kopár hegygerincről a Pribeagu páfránnyal benőtt tisztására nyílt kilátás. A messzelátóval azonnal észrevettem, hogy a hó össze-vissza van túrva.

Megláttam a disznókat is: Egy koca négy malaccal. Menekültek. Nyilván észrevettek, mert amilyen gyorsan csak tudtak, úgy igyekeztek tért nyerni.

Az öreg anyaállat úgy törtetett, mint egy hóeke. A méteres, puha hó a majdnem egyéves malacokat szinte elborította. Szorosan az öreg nyomában maradtak.

Lőni nem lehetett, mert kb. 500 lépésnyire voltak.

Ily körülmények között nem tehattunk egyebet, mint hogy őket nyomon kövessük.

A vadászatnak ezt a nemét igen kevesen ismerik és ismerhetik. Félig-meddig civilizált vidékeken nincsen oly nagy terület, hogy az ember a vaddisznót a legnagyobb hóban utól tudná érni, a nélkül, hogy a szomszédhoz áthajtaná.

Az oláhországi határhavasok ősbükköseiben, melyek megszakítás nélküli összefüggésben Orsova vidékétől a Szurduk-szorosig vagy a Pareng-hegységtől a Vöröstorony vidékéig terjednek, az ilyen kicsiségeken senki sem akadt meg. Itt az győz, aki tovább bírja tüdővel, szívvel és lábbal. Az egész terület azé, aki a téli vad természet eshetőségeivel dacolva azt birtokába meri venni.

Azon a napon különben a sielő vadász szempontjából az eshetőségek a lehető legkedvezőbben alakultak. A friss porhó a sielést a legnagyobb mértékben elősegítette, míg az egész testével elsüllyedő disznónak huzamosabb idő alatt még a legerősebb állati szervezetet is felőrlő, sziszifuszi munkát kellett végeznie.

Az üldözést Georgeval, a fiatalabb erdőőrömmel vállaltuk. Petru, aki már idősebb volt és sielni is csak egy év óta tudott, hátizsákjainkat hozta utánunk.

Ha a falkavadászat a tereplovaglásnak, úgy a vadüldözés a sielésnek a magas iskolája. Az ember nemcsak a nemes sporttal összefüggő testi ügyességét gyakorolja és fejleszti, hanem

egszersmind megtanulja, hogy az adott terepviszonyok között melyik utat kell választania, hogy a lehető legcsekélyebb megerőltetéssel és legnagyobb gyorsasággal tudjon tért nyerni.

Az ősbükkösben, mely mély árkokkal és szakadékokkal átszelt területeket borít, hol az üldözött vad gyakran hegygerincről völgyfenéknek nekimenve toronyirányban igyekszik előretörni, a nyomot nem lehet szakadatlanul szemmel tartani és szorosan követni. Kombináló tehetség, - melyet bizonyos esetekben majdnem vadászati intuíciónak mernék nevezni - kell ahhoz, hogy az ember azt az utat találja el, melyen a sítechnikának legmegfelelőbb talajon haladva kellő időben újra az üldözött vad nyomára akadjon. Az üldözött vad útja, az üldöző vadásznál, rövidebb. Amíg a disznó a meredek árokoldalakon, különösen a patakenél közelében, hóval borított tömkelegeken, széltörések össze-vissza kuszált labirintusain kénytelen átvergődni, addig az ember, a rétegvonalakhoz lehetőleg hozzásimulva, kevés fáradtsággal és jóval gyorsabban halad. Hiszen ott, ahol a talaj lejt, a sielő, hihetetlen sebesség kifejtésével, az üldözés mérlegét a maga javára billenti.

Azt is tapasztaltam, hogy a fáradt disznó a rossz és a sielő részére is kevésbé járható helyeket mindinkább kerüli.

Izzadok. A kabátot és a mellényt már régóta levettem, abban bízva, hogy a nyomunkat lassan követő Petru azt fel fogja szedni. A vastag nadrág szövetségén az izzadság (nagy nedves foltokat alkotva) áthatolt. A kigombolt ing gallércsücske, melyen a verejték megfagyott és jégcsapot alkot, lelóg és mozgás közben mellemet verdesi. A mellett folyton havat eszem. Tüdő, szív és lábak mozgását bizonyos egyensúlyhelyzet harmóniája szabályozza. Ha az ember ezt elérte, a fáradtság érzésén már túl van. Ebben az állapotban viszont a teljesítő-képesség fokozása alig lehetséges.

A disznók még mindig libasorban törtetnek előre. Elöl a koca, nyomában a malacok. Helyenként azonban már egy-egy malac letér és külön utat keres. Azonban gyorsan észreveszi, hogy így nehezebben halad. Rövid idő múlva újra visszatér a konda nyomába. Ez a jelenség annál sűrűbben ismétlődik, minél kimerültebb a vad. Most már öt, külön-külön menekülő állat nyomát tudom megkülönböztetni.

A hegyoldal legmagasabb rétegvonalának mentén menekülő malacot követem. Valamivel felette haladok. Gyorgye egy másik, lejjebb vezető nyomot követ.

Nem soká kell haladnom. Malacomat alig ötven lépésnyi távolságban meglátom, amint teljesen kimerülten, csak lépésről-lépésre tud haladni. Bizonyos elégtétellel látom, hogy minden csuszamlásnál tért nyerek. Már majdnem felette vagyok. Most egyenesen feléje csúszok. Majdnem rátaposok. Ekkor hirtelen megfordul és a saját nyomában visszafelé igyekszik. Most megállok. A puskát, melyet huszár módjára felcsatolva vittem, lerántom. Mire lövésre készen a hóba állított sítotnak támasztom, a malac már 30 lépésre van tőlem. Egyik golyót küldöm a másik után. Ziháló mellett, kifulladásra nem tudok biztos lövést leadni. Végre a negyedikkel lefektetem.

Alighogy elejtett zsákmányomhoz értem, Gyorgye Werndl-karabélyá is megszólal. Azután egy hosszúra nyújtott segélykiáltás. Kőrisfából készült sítotom szíjhurkon lóg. Ezt a hurkot gyorsan a kb. 30 kg-os malac hátulsó lábához erősítem és így, zsákmányomat féknek használva, az alattam segítségért kiáltó Gyorgyehez csúszom.

Mire odaérek, Gyorgye talpra áll és lerázza magáról a havat. Az össze-vissza taposott hó előre nem látott küzdelemre enged következtetni, melyben Gyorgye szemmel láthatólag nem volt győztes. Össze-vissza szaggatott nadrágja cafatokban lóg. A havon vérnyomok piroslanak.

Mi történt?

»Lövésessel egy malacot megsebeztem. Midőn a fejsze fokával agyon akartam ütni, kegyetlenül visított. Erre egy kan, melynek nyomát eddig észre sem vettük, nekemrontott, felfordított és agyarával nadrágomat összehasította. Szerencsére nem sebesített meg.«

Ez a kaland szerencsésen végződött.

A sebzett malacot rövid üldözés után megtaláltuk. Gyorgye most nyugodtan kivégezte.

A malacokat gyorsan kizsigereztük. Aztán sietve tüzet raktunk. Miután a nagy testi munka okozta fűtés megszűnt, keservesen fáztunk. Átizzadt és ázott ruhánk pillanatok alatt jégpáncéllá változott. Ingujjra vetkőzve a tűz mellett is alig tudtunk felmelegedni. Az elhagyott ruhadarabokat és az ételt utánunk hozó Petru megérkezése valóságos megváltás volt.

Petru azonban nem érkezett egyedül. Lorenzo Sommariva, egy félvér olasz (anyja oláh asszony volt) élelmiszereket hozott.

Már beesteledett.

Az éjtszakát a restováni barlangban töltöttük. Igen meleg, de roppant füstös hely. Fekvő helyzetben azonban az ember semmit sem érzett. Ülni is lehetett. Az álló embert azonban a füst megfojtotta.

Reggel el kellett intéznem a postát. A régóta nem látott napilapokba is belepillantottam. Mire elindultunk, 10 óra lett.

Verőfényes, szélcsendes idő. Száraz hideg. Porhó.

Petru és Lorenzo a két malacot hátára veszi és hazafelé indul.

Gyorgyival a házsártoskodó vadkan nyomát követjük, melyet a malacölés helyén megtalálunk. A kondától elvált és keleti irányban, a Pojána-Makrisului felé haladt.

Az az irány nekünk is megfelelt. Oly helyre vezetett, ahol 10-12 medvevackot ismertem. Ez alkalommal ezeket is meglátogathattuk.

Ma azonban taktikát kellett változtatnunk.

Arra nem is gondolhattunk, hogy ezt a sörtés atlétát, az erdő eleven hóékéjét, lehalalizzuk. Különösen a tegnapi teljesítmény után! A túleröltetéstől minden izmunk megmerevedett, minden ízület recsegett, ropogott. Egyelőre kényelmesen követjük nyomát. Talán észrevétlenül meg tudjuk közelíteni ott, ahol sziesztázik. Esetleg elébe kerülhetünk, bekeríthetjük és azután visszafelé hajthatjuk, hol egyikünk nyomát elállja és lövéshez juthat.

A tegnap esti támadás után nem ment messze. Mocsaras forrásnál turkált és a hó alatt zöldelő növényeket legelészte. Az éjtszaka nagy részét itt kellett eltöltenie. Azután egy ideig egy nagy fenyőfa tövében feküdt, hol az összesározott csülkeiről leeső pizok, megfagyott fekete földdarabok alakjában, maradt vissza. A fenyőtörzshöz is dörgölődött. A fa szurkos kérgében névjegyét néhány hosszú, sötétszürke sörte alakjában hagyta vissza. Majd útját a szálas bükkfaerdővel borított vízválasztón délkeleti irányban megszakítás nélkül folytatta. Két őz egy szederindákkal benőtt széltöréssig követte a nyomát. Itt hangos riasztással menekültek. Egyelőre a puha porhóban még aránylag jó dolguk lehetett. De ha olvadás után jégkéreg képződik, mely gyenge lábszáraikat megsebzí, még a róka is veszedelmes ellenségükké válik. A farkasok ilyenkor egyes vidékek teljes őzállományát kipusztítják.

De mi ez!

Ma úgylátszik nem fogunk egyedül vadászni.

Délről, Oláhország felől jövő két órás embernyomra bukkanunk. A nyomok egészen frissek. Mindenesetre maiak, mert a disznó nyomát fedik. Tapasztalt vadászok lehetnek, mert az üldözés folyamán a vad nyomát kerülik.

Gyorgyéval tanakodunk.

Mitévők legyünk?!

Érdemes-e ezt a csapatot tovább követni?

Ha már itt vagyunk, járjunk a dolog végére. Hadd lássuk, hová fejlődik ez a kaland?

Követjük a három nyomot.

Az egyik embernyom letér és a vadnyomot derékszőgben elhagyja, míg a másik szakadatlanul követi.

Újra tanakodunk, mit jelentsen ez?!

Ezek a vadászok a talajt jól ismerik. Tudják, hogy nincs innen messze a sűrű, fenyőbozóttal benőtt sziklás szakadék. Ott kellett a kannak megpihennie. Az egyik letért a nyomról, hogy elébe kerülve a disznót felriassza, mert ilyenkor rendszeren a saját nyomán szokott visszafelé menekülni. A másik a nyomon marad, hogy ott lövéshez jusson. A puskás vadásznak a közelben kell lennie. Sajnos, igen elkéstünk. Az egész vadászkaland már valószínűleg befejeződött és mi esetleg a már órákkal ezelőtt eltávozott oláhországiaknak a nyomát csak a közmondásos bottal üthetjük.

Épp tovább akartunk indulni, mikor a vaddisznó nyomán a fák között valamit közeledni láttunk. A legközelebbi fák mögött fedezéket keresve várunk.

A vadkan fújva törtetett a saját nyomán visszafelé.

15 lépésről leadott lövésem lefektette.

Midőn zsákmányunkat megszemléltük, azonnal feltűnt, hogy az ormány környékére és mellére száraz, megalvadt vér tapadt. Sőt a nyomán is egyes, gombostűnagyságú, megfagyott vértestecskéket találtunk.

Nagy, de meglehetősen sovány állat volt. Kizsigereztük, meg is nyúztuk és szétdaraboltuk. Hátizsákjainkban nem fért el, ezért a bőrön kívül húst is el kellett hagynunk.

Gyorgye a bőrt semmiképpen sem akarta nélkülözni. A nagy vadkan bőréből készült bocskor az oláh lábbeli rangsorozatában úgy aránylik a tehénbőrhöz, mint a bundák között a coboly a házinyúlhoz, vagy az autók között a Rolls-Royce az olcsó Fordhoz.

Amíg tanakodtunk, a vadkan nyomán órás oláhországi közeledett.

Kezében hosszúcsövű elöltöltő. Vállán fejsze, melynek nyelére véres oláh öltözetet akasztott. Fején két báránsüveg.

Pár perc múlva mindent megtudunk. A disznó bekerítéséről, illetve visszahajtásáról alkotott feltevésünk helyes volt.

Az oláhok tervének első része teljesen programmszerűen sikerült. De a számítást maga a kan húzta keresztül, amennyiben az egycsövű elöltöltővel elébe álló oláhországit agyarával szétszedte és a magas hóba taposta.

Oila Zamora úgy adta elő az esetet, hogy a visszafelé hajtott kan nyomát üldözve, társának holttestét vérebe fagyva találta meg. A puskáját, sapkáját és a még használható ruhadarabokat hátára vette. Hazafelé akart indulni, de mikor lövésemet meghallotta, némi aggodás és gondolkodás után mégis felkeresett bennünket.

Gyorgye egy ideig tanácskozott Oilával.

Aztán osztozkodtak a húson és bőrön.

Végre mind a hárman elindultunk, a nélkül, hogy a beleken kívül valamit is visszahagytunk volna a rókák részére.

Mi visszatértünk Magyarországra.

Oila a fél disznóbőrön kívül társa halálának a híret is vitte.

MEDVE

A MEDVÉRŐL ÉS VADÁSZATÁRÓL

Szakkörökben is sok tévedés és balhit terjedt el, mely helyreigazításra és kiegészítésre szorul.

Az oroszlán és a tigris életének minden mozzanatát számos megbízható és szakszerű leírásból ismerjük. Mindkét ragadozóról igen jó fényképfelvételek készültek, melyek éjjeli és nappali életüknek legaprólékosabb részleteit mutatják be. Ezen a téren már Schillings végzett úttörő munkát.

A medve képét csak igen kevesen tudták fényérzékeny lemezen megrögzíteni, bár három világrészben a legkülönbözőbb környezetekhez alkalmazkodva él. Ebben a tekintetben talán az egyedüli kivétel a jegesmedve. A mackónemzedéknek ez a fehér tagja néha a mozivásznon is szerepel. A többiek azonban inkognitójukat oly ügyesen tudják megőrizni, hogy ritka esetektől eltekintve, csak akkor kerültek a fényképezőgép elé, amikor lelkük már a boldog vadászterületekre átköltözött.

A trópusi India és a Malay-félsziget medvétől eltekintve az összes medve pár hónapra teljesen eltűnik. Téli álmukat alusszák.

Ez a tény ugyan átment a köztudatba, de a külvilágtól való időnkénti visszavonulás módozatai úgyszólván teljesen ismeretlenek. A medve téli álmáról főleg Oroszországból származó értesülésekből szereztünk tudomást. Ezzel összefüggésben a vadászatnak egy egész különleges módját gyakorolják, melyet röviden le akarok írni, megjegyezve, hogy az csak ott dívik:

Amikor az orosz síkságokon elterülő erdőségekben az első hó leesik, az orosz muzsik medvét nyomoz. A csapat mindaddig követi, míg valamely sűrűbe be nem vált, melyről a tapasztalt nyomozó feltételezi, hogy a medve téli tanyáját esetleg ott fogja felütni. Azt a területrészt néha több kilométernyi átmérőjű körben járja körül. Ha a medve a körből eltávozott, nyomát tovább követi, míg újra körözésre alkalmas helyre nem érkezik. Ezt az eljárást addig folytatja, míg a nyom a körből sehol sem távozik el. A nyomozó naponta legalább egyszer meggyőződik arról, hogy a medve még a körön belül tartózkodik. E közben vigyáz, hogy meg ne zavarja! Hiszen ez, amint azonnal látni fogjuk, súlyos pénzvesztés volna. Abban az esetben, ha nem távozik el, a bekörözött medvét eladhatja. A vevő rendszeren valamely nagyobb fővárosi szállodának vagy más idegenforgalmi vállalatnak a megbízottja. Ennek a révén azután az úrivadász abba a helyzetbe jut, hogy Oroszországban medvét lőhessen.

Az oroszországi téli medvevadászat igen költséges multság. A medve árától eltekintve a vadászat rendezői nagyszámú segédszemélyzetet fogadnak fel. A nyomozó paraszt által kikapott területen ugyanis sűrűn egymás mellett őrszemeket állítanak fel, kiknek a meghajtandó medve kitörését meg kell akadályozniok. A körön belül tíz-tizenöt emberből álló hajtósereg felzavarja a mackót, mely az egész kör mentén mindenütt hadonászó és lármázó emberekkel találkozik. Arra menekül, ahol csend uralkodik. Itt azután a vadász puskájának a csöve elé kerül.

Akik a Kárpátok medvevadászatairól írtak, azok téli álmukból felzavart medvék elejtéséről alig emlékeznek meg. Spiesz ezredes, »Im Zauber der Karpathen« című könyvében, melyben 27 medve elejtését írja le részletesen, csak egy, téli álmában meglőtt mackóról tesz említést. Nadler Herberth a »Deutsche Jagd«-ban szintén csak egy esetet ír le. Mindkét szerző sikerét szerencsés véletlennek tulajdonítja. A medve téli tanyájának szakszerű felkutatásáról és a vadászatnak erre alapított rendszeres gyakorlásáról előbbiek nem írnak. Még kevesebbet lehet

olvasni vagy hallani az északamerikai medvék téli álmáról. A grizly és kisebb, feketeszínű rokona, télen eltűnik. Ilyenkor róluk is hallgat a krónika. Az aránylag rövid idővel ezelőtt felfedezett Kodiak-medvéről, nemzetségének óriásáról, ebben a tekintetben éppenséggel semmit sem tudunk.

Erdélyi vadászpályám kezdetén vadbőrkereskedőktől tudtam meg, hogy parasztpuskások téli álmukban meglepett medvéket lőnek. Erről különben a január és február havában eladásra kínált friss télibőrök is tanúskodnak.

A közismert puskásoknak aranyhegyeket ígértem, hogy medvefekhelyekhez vezessenek. Erre azonban nem voltak kaphatók. Mást, mint be nem váltott ígéretet, sohasem kaptam.

Elhatároztam, hogy a medve téli tanyáját magam keresem meg.

December havában néha napokig követtem egy-egy friss medvenyomot. Arra számítottam, hogy a nyugtalan vándorral előbb-utóbb találkozom, vagy pedig utólérem ott, ahol lepihent, hogy hetekig tartó álomba merüljön. Sohasem értem célt. Ezt az éber, fűrge ragadozót, mely a legélesebb érzékekkel rendelkezik, nem lehet meglepni, mégkevésbé utólélni. Ilyfajta kísérletemnek rendesen hóvihar vetett véget, mely a nyomokat eltüntette. Ha az időjárás lecsendesedése után kutatásomat folytatni akartam, nyomokat már egyáltalában nem találtam. A medve, nyomaival együtt, eltűnt, míg március közepe után tenyeres-talpas csapája a kásás hóban újra meg nem jelent.

A medvevadászokat sem tudtam kinyomozni. Ők is úgy rendezték expedícióikat, hogy a szél és a sűrű pelyhekben hulló hó nyomaikat eltakarja.

A véletlen segítségemre jött.

A napokig tartó februári hóvihar éjfélkor megszűnt. Reggel az ősbükköst fehér, érintetlen hólepel borította. Nyusztot nyomoztam.

A kis bundás gavallér messze elkalandozott. Dél felé két ember nyomát kereszteztem. Kik járhattak erre? Szerettem volna követni a csapát, de nem tudtam kideríteni, hogy melyik irányból jöttek és merre mentek. Ne tartsanak ügyefogyottnak olvasóim, amiért vadászember létemre a hóban látható friss embernyomot nem tudom követni. Azt hiszem, hogy Önök közül is a legtöbben nehezen tudnák meghatározni, hogy óráfokon cammogó vadorzók merre meneteltek: kerek, leginkább óriási elefántnyomokhoz hasonlítható lenyomatok sorozata. Ennek a nyomnak nincs se eleje, se hátulja, se sarka, se lábujjhegye.

Találomra követtem az egyik irányt. Az, hogy hova mentek, éppúgy érdekelt, mint az, hogy honnan jöttek.

Kis erdei tisztáson pihentek. Hóval borított nagy kövön nyom látszott, mely a pihenő ember válláról lekerült batyunak vagy zsáknak a lenyomata lehetett. Friss vérrózsákból arra következtettem, hogy a lerakott teher valami elejtett nagyobb vad lehetett. A vérrel elkevert sötét szőrök azonnal elárulták, hogy az ismeretlenek egyikének vállát medvebőr nyomhatta.

Ez a legnagyobb mértékben felkeltette kíváncsiságomat. Csak most sajnáltam igazán, hogy a nyomokból nem tudtam kiolvasni, medvevadászaim merre haladtak. Azért utamat találomra a megkezdett irányban folytattam. A szerencse kedvezett. Meredek lejtőhöz értem, hol a szél a havat elseperte. Itt a vadorzók a óráfokat lecsatolták és ekkor láttam, hogy a csapát visszafelé követtem. Ez tervemnek kedvezett, mivel közelebb jutottam ahhoz a helyhez, ahol a medvét meglőtték és megnyúzták.

Most már a lehető legnagyobb sietséggel folytattam utamat. A Bou-patak lankás oldalait borító szálas bükkfák között a lehető legjobb sielés esett. Ezentúl a nyomokban lépésről-lépésre több vérrózsza virított. Ezt az erdőnek legélelmesebb kis tollas lakói, a cinkék is észre-

vették. Több helyen a vérrel átítatott havat szedegették. Egy rókának gyöngysorszerű nyomai is látszólag ugyanazon cél felé törekedtek. Az ingyen pecsenye szagát a vörös útonálló is megérezte.

Utam, amint kedves olvasóim is sejthetik, oda vezetett, ahol a levetköztetett medve meztelen, sötétvörös teste feküdt. Sűrű fenyvessel körülvelt rétecske. Jöveletemet gágogó mátyások jelezték. Mintha megzavarásuk miatt nehezteltek volna. A róka néhányszor körüljárta az erdők királyának megcsúfított tetemét, de azt mégsem merte kikezdeni. Ezen különben annál kevésbé csodálkoztam, mert a tűz, melyet a szerencsés vadászok egy feldölt fenyőóriás törzse mellett gyújtottak, még füstölgött.

Esteledett. De azért könnyen bírtam követni a nyomot, melyen a medvét, mielőtt megnyúzták volna, a meredek lejtőn végigvonszolták. Így jutottam el oda, ahol meglőtték. Az első medvebarlangot megtaláltam. Keskeny, csekély térfogatú sziklaodu, melyben felnőtt ember épp csak elfért volna. A medve fekhelyét kényelmesen kipárnázta. A szükséges fenyőgallyakat a közvetlen környéken álló fákról tépte le. A kérgen látható volt a felfelé kapaszkodó ragadozó karmainak mély karcolása. A törzset a megsebzett élőfának vére, a szurok, borította. Ezek a legbiztosabb jelek, melyekből arra lehet következtetni, hogy a medve otthon van.

Nem elégedtem meg ezzel az egy medvetanyával, melyhez a véletlen juttatott. A rendszeres keresés módjára megint a véletlen tanított meg:

Siketfajddürgéskor átvirrasztott éjszaka után a táboritűz mellett ültem. Egy medve haladt végig a velem szemközti erdőégestől kopárrá vált hegyoldalra. Ismétlő karabélyomból leadott negyedik lövés után helybenmaradt.

A friss nyom láttára eszembe jutott, hogy azt visszafelé követve, a medve téli szállását meg kell találnom: A medvevadász Columbus-tojása! De ezt első alkalommal magam sem tudtam felállítani. A nyomot egész nap követtem, míg nagyobb hómentes területre nem értem, ahol elvesztettem. Igen későn fogtam hozzá, mert április végén már jó néhány hét telt el azóta, amióta a mackó felébredt.

A következő években azonban a nyomkeresést már márciusban kezdtem. Ilyenkor néha megtaláltam a vackot.

Az elhagyott téliszállás felfedezése azonban még nem elég jogcím arra, hogy az ember a medve bórere igyék. Négylábú tulajdonosa a következő évben néha visszahozza azt, de többnyire elmarad. Harmincnyolc medvevackot sikerült ugyan megtalálnom, de húsz év lefolyása alatt csak öt, téli álmából felzavart medvét ejtettem el.

Igen sok vadászember azzal a kérdéssel fordult hozzám, hogy a medvét hogyan sikerült barlangjából kizavarnom.

Ez a feladatnak legkönnyebb része. A mackó ugyanis majdnem éppoly ébren alszik, mint a nyúl. Az embernek ezért arra kell ügyelnie, hogy a szállás közelébe érve, álmát idő előtt meg ne zavarja. Magam is néhány medvét úgy szalasztottam el, hogy a megfagyott hóban lépkedve, a recsegést nem tudtam elkerülni. A mackó felébredt és megugrott, mielőtt lőhettem volna.

Egy alkalommal a fenyőtörzsek kérgébe vésett jeleket követve, a téliszállásul szolgáló sziklarepedés közeléig jutottam. A friss gallytörés nyoma és a kéregben látható karmolásokról tanuskodtak, hogy a medve vackát elkészítette. De a helyre méternyi pontossággal nem emlékeztem vissza. Most, január havában, amikor a friss hóval megterhelt fenyőgallyak lehajoltak, mikor a földet borító hóréteg is jóval vastagabb volt, borús és ködös időben, a medveszállás képe megváltozott. Sok minden másképp volt, mint azon a verőfényes márciusi délutánon, amikor azt felfedeztem. Jóideig mozdulatlanul egyhelyt álltam és minél tovább

figyeltem, annál kevésbé tudtam kiigazodni. Aztán úgy rémlett, mintha a barlangnyílás tíz lépéssel odébb volna. Elindultam. A következő lépésnél hasig süppedtem. Feldőlt törzs ágába kapaszkodtam, hogy egyensúlyomat el ne veszítsem. A száraz fa ostorcsattogásszerű roppanással eltört. A következő pillanatban, alig öt lépésnyi távolságban, a hótakaró megelevenedett. Sötét állati test a fehér masszából ördöngős gyorsasággal bontakozott ki. Kétszer löttem, amíg a meredek lejtőn lefelé rohanva a legközelebbi fatörzsek mögött eltűnt.

A medve egyenesen lefelé tartott. Nyomát megszakítás nélküli vérsáv jelezte. A Cserna-patak partjára vonszolta magát. A nyomnak itt vége szakadt.

A bővizű, vízeséseket és mély gubbenőket alkotó patak folyását követtem. Ledőlt fenyőfa keresztbeesve pallót alkotott. A medve az ágak közt megakadt. Még élt és fejét a víz felett tartotta. Itt kapta a kegyelemlövést.

Egyedül nem tudtam kihúzni. Mikor másnap harmadmagammal megérkeztem, a medve és a fenyőfa ágai jégtömbbé fagytak össze, mely a patak vizét is némileg felduzzasztotta. Egész nap dolgoztunk, míg partra tudtuk húzni. A megfagyott testet azután nagy tűz mellett alig tudtuk megolvasztani. A bőr nem akart leválni a testről. A nyúzás külön napszámot vett igénybe. A nehéz, nedves bőr elszállítására sok kilométeren át a fárasztó multság legfárasztóbb befejezése volt.

Végeredményben bátran mondhatom, hogy Erdélyben a medve téli vadászata sem a rekordhajhászt, sem a kényelemszerető úrivadászt nem elégíti ki.

EGY RÉGI ISMERŐS

Ma a városban a cigánybanda portáról portára jár és hangos muzikaszóval jelenti be május elsejét.

Ettől a kevésbé irigylésreméltó mulatságtól elestem. Május elseje kora reggelét egy siketfajddal ünnepeltem meg, melyet magas fenyőfa tetejéről, jól irányított golyólövessel szedtem le. De azóta már néhány órányi idő múlt el. Az éjszaka fáradalmait a táboritűz mellett heverve pihentem ki. A lángok a száraz törzsből hasított fahasábokat már megemésztették és az elhamvadásuk után visszamaradt forró hamuban teásfazék áll, melynek tartalma csábító illatot terjeszt. A tűz melegét a fényes, aranyos napsugár pótolja, mely mellett egy átvirrasztott hideg éjszaka után oly kéjesen lehet heverni.

Tekintetem ezután a toronyszerű meredek mészkősziklafalra esik, melynek hómentes párkányain kis zergefalka szedegeti a tavalyról megmaradt barna fűszálak között buján sarjadzó zöld hajtásokat. A kobaltek levegőóceánban egy sólyom kering. Ünnepies mély csend, melyet csupán egy feketeharkály élesen megszakított füttystaccató-ja szakít meg.

A vezérsuta első lábával dobbant, és a Westinghouse-fék sziszegésére emlékeztető jelét hallatja. Egyenesen lefelé néz. A sziklafal tövében valami gyanúsat vesz észre, de azután megnyugszik. Vészjelét nem ismétli, de azt a »valamit« állandóan figyeli.

Fekhelyemről nem láttam a sziklafal tövét. Mindenesetre meg kell győződnöm arról, hogy mi köti le az öreg zergedáma figyelmét. Azért óvatosan a szakadék széléig mászom, mely a sziklafaltól elválaszt.

Most már az árok fenekéig látok. A nap sugara odáig nem tud behatolni, és azért a télen esett és a viharok által összehordott hó majdnem teljes egészében megmaradt. Csupán a sziklafal

tövében összegyűlt kötörmelék, mely meredek háztetőre emlékeztető hegyoldalt alkot, hómentes.

Eleinte semmi gyanúsat sem tudok felfedezni. De azután guruló kavicsok által okozott berregés irányába nézve, nagyobb fekete állatot veszek észre.

Medve!

A ragadozót jellemző nyugtalansággal izeg-mozog. Valamit keres. Köveket forgat, kaparász, nyilvánvalóan rovaralcákat szedeget. Szorgalmasan és sok utánjárással gyűjti azokat az igen apró falatocskákat, melyek ilyenkor a koldusbotra jutott nagyúr gyenge táplálékát adják.

A legnagyobb óvatossággal húzódtam vissza a szakadék szélétől, ahonnét a minden vadászembert érdeklő és izgató jelenetet figyeltem. Amikor már megbizonyosodom, hogy a medve lépteimet nem hallhatja, hosszú ugrásokkal igyekszem az árok fenekét elérni. Itt a betonkeménységű havon, miután szöges cipőmet levettem, csupán vastag gyapjúharisnyában, nesztelenül lépkedve igyekszem a mackót megközelíteni.

A szél kedvező. A sikeres cserkészés összes előfeltételei megvannak. De két császármadár, mely hangos szárnycsapkodással száll fel és egy krákogó havasi mátyás vállalkozásomnak semmiesetre sem kedveznek. Ezeknek tulajdonítom, hogy a medvének hült helyét találtam.

Megláttam friss nyomát az olvadásnak induló hóban. A plasztikus masszában a talp és az ujjak bőrráncai pontosan kivehetők. Rendőrségi nyilvántartóban sem lehetne pontosabb daktiloszkópiai lenyomatot készíteni. Ennek a medvének a nyomát bármikor újra felismerném. Nem a bőrránccok alakjáról. Első lábának két körme hiányzik. A mackó a havasalföldi gesztenyésekben vagy szőlőkben csapdába lépett. Ezt a kalandot aránylag szerencsésen úszta meg.

* * *

Március második felében nyuszt-csapdáimat nézegettem. Egy medve legnagyobb részüket szétrombolta, hogy a juhbeleket kiszedje. Egész friss volt a nyoma. Bosszúságomat némileg lecsillapította az a körülmény, hogy a múlt év május havában kötött futólagos ismeretséget felújíthattam: csonkakörmű medvém volt.

Ez alkalommal egy fiatal vadászhadnagy kísért el. Szenvedélyes sielő és szenvedélyes vadász, helyesebben vadüldöző. Ilyen friss medvenyomot még sohasem látott. Brúnó barátom, akin a vadászláz erőt vett, azon volt, hogy a mackót azonnal és minél gyorsabban kövessük. Erre nem voltam kapható, mivel számos ilyfajta kísérlet sikertelenségén okultam. De nem kifogásoltam, hogy egyedül próbáljon szerencsét. Estére egy nagy barlangban adtam neki találgát. »Weidmanns Heil«. Síverseny a medvével. Hogy nem Brúnó lesz a győztes, azt előre tudtam.

Magam is ugyanazon a medvenyomon haladtam, de ellenkező irányban! Azonnali találkozásra nem számítottam. Nem voltam annyira türelmetlen. Jövő év január haváig is várok. Akkor aztán medvémet meg fogom látogatni, feltéve, hogy ez alkalommal téli szállását megtalálom és a mackó oda vissza fog térni. Hosszú útra készültem. Ha a nyom kiindulási pontját nem találom meg, majd holnap folytatom. Időm és enivalóm volt.

Az olvasót nem akarom annak a görbe és kacskaringós útnak a leírásával untatni, melyet hiányoskörmű mackóm megtett. Felágaskodva, néhány fiatal fenyőfácska puha kérgét harapta meg. Ez alkalommal magasságát hozzávetőleges pontossággal meg is állapíthattam. Alig lehetett 1.80 méternél magasabb. A szurokba ragadt szőr igen sötét, majdnem fekete. Néhány rothadt fatörzset is szétmarcangolt. Álcákat keresett. Ehhez a gyenge koszthoz képest a nyusztcsapdáimból elcsent birkabél valósággal lucullusi lakoma lehetett.

A koradélutáni órákban megint ott voltam, ahol mackómat mult év május elsején láttam. De ez alkalommal hiába keresett volna csigát. A gyenge márciusi nap a sziklafal tövében felgyülemlt hatalmas hótömegeket alig kezdte ki. Medvéem ezen a kietlen helyen végigment, anélkül, hogy az egyenes iránytól akár jobbra, akár balra eltért volna.

Várakozásom ellenére igen magas tengerszínfeletti helyről indulhatott el. Azt hittem, hogy a fenyőgallyakkal kibélelt téli szállást valahol a fenyvesben fogom megtalálni. Most már az erdő felett voltam és a nyom még mindig magasabb hely felé mutatott. Már a gyalogfenyő régiójába jutottam. Az áthatolhatatlan sűrűséget alkotó túlevelű bozótot magas hórétteg fedte, melyen a sítalpak segítségével könnyen és akadálytalanul tudtam átkelni.

A medvenyom által kijelölt utam még magasabb helyre vezetett. Kopár hegygerincen, hol a szél a havat elfújta és a nap a maradékokat elolvasztotta, a nyomot elvesztettem.

A lecsatolt sít a hátamra vettem s a gerinc tulsó oldalán, magas hóval borított hegyoldalon, újra felcsatoltam. Rövid keresés után a nyomot is megtaláltam. Egyideig lefelé vezetett, de mielőtt az erdő felső szélét elérte volna, balra kanyarodva a rétegvonalat követte. Meredek hegyoldal mentén a függőleges sziklafal egyik párkányához vezetett. A medve szemmel láthatólag onnan jött.

Oda azonban nem mertem behatolni. A párkányon lévő hópad, mely már olvadásnak indult, minden pillanatban a mélységbe zuhanhatott. Sőt ilyen kis lavinaesés több helyen szemem láttára be is következett. Azért elhatároztam, hogy az egész sziklafalat meg fogom kerülni. Meg akartam győződni arról, hogy a medve nem jött-e a tulsó oldalról. Mire ezt a tervemet néhány kilométernyi sieléssel vegyes hegymászás árán végrehajtottam és kiindulási helyemre visszatértem, már beesteledett. A nyommal sehol sem találkoztam és így biztos voltam a felől, hogy medvéem téli álmát a sziklafal párkányán aludta át, ahonnan kijött.

Késő éjszaka értem el a fent említett nagy barlangot, hol az aznapra odarendelt erdőőröm már tábortüzet rakott. Gyorgye elemózsiát és újságot hozott.

Brúnó még nem tért vissza.

Aggódtam a fiúért.

De aztán meghallottuk jelzőlövését. Válaszoltunk. Gyorgye eléje ment és végre a teljesen kimerült fiatal tiszttel éjfél után megérkezett.

Brúnó a medvenyomot a Havasalföld felé ereszkedő lejtőkön addig követte, míg azt egy kecskenyáj csapásában el nem vesztette.

Szeptember havában zergecserkészés közben megvizsgáltam azt a bizonyos sziklafalat. A párkányon most könnyen és minden kockázat nélkül mentem végig. Gyalogfenyők és havasi fűzserjék majdnem áthatolhatatlan dzsungelt alkottak. Lucfenyő- és cirbolyatörzsek tövében a sok fekete áfonya és vörös havasi szeder valóságos kis gyümölcsöskertecskét alkotott. Annak a szűk sziklarepedésnek a bejáratát, hol a medve téli álmát aludta, itt találtam meg. Az üreget gyalogfenyőgallyakkal igen gondosan bélelte ki. Megállapíthattam, hogy itt több alkalommal tanyázott. A bejárat előtt sok száraz ág hevert, melyet új fekhely készítésekor az oduból eltávolított.

Január hó folyamán végre tiszteletemet akartam tenni, hogy a sziklavár lakójával az ismeretiséget felújítsam. Szokásom ellenére azonban ez alkalommal nem mentem egyedül. Egy déltiroli munkásomat vittem magammal, aki nem volt vadászember. Tőle nem féltem, hogy el fogja árulni medveváram helyét.

Amikor a sziklafal tövéhez értünk, első pillantásra meggyőződtem arról, hogy a medvebarlangot most sokkal nehezebben lehet megközelíteni, mint a mult év március havában. A

porhó csuszamlása által keletkezett lavinák nyomát több helyen láttam. Azt a kis facsoportot, mely az odu bejáratát elfedte, felismertem. Ha odamegyek, a hóból hirtelen kibontakozó medvét (feltéve, hogy ott van) valószínűleg nem tudom meglőni. Hisz mindkét kezemmel kapaszkodnom kell, hogy le ne zuhanjak. A menekülő medvének különben okvetlen nekem kell jönnie, mert a párkány úgyszólván zsákutca. Közvetlenül az odu mellett végződik. Azt csak az egyik irányból lehetett megközelíteni és csak ugyanarra lehetett eltávozni.

Tóni, aki hazájában turistavezető volt és igen gyakorlott hegymászó, hosszú manilakötelet hozott magával. Vállalkozott arra, hogy kötélen leereszkedik az odu felett a sziklafalba ékelődő cirbolyafenyőig. Onnan az alatta alig két méternyire lévő vackában alvó medvét majd valamiképpen ki fogja zavarni. Jómagam a párkánynak a hegyoldal felőli végén foglaltam helyet. A medvének, minden józan emberi számítás szerint, arra kellett menekülnie. Azt nem tételeztem fel, hogy a szikláról esetleg le fog ugrani. De ebben az esetben is lőtávolon belül maradt volna.

Állásomról, melyet viharverte fenyőfácska mellett foglaltam el, Tóninak minden mozdulatát szemmel kísértem.

A szikla tetejéig mászott és ott a kötelet egy, a hó alól kiásott gyalogfenyőcserje vastag törzséhez erősítette. De amikor arra került a sor, hogy leereszkedjék, bátorsága elfogyott. A kötél hosszát méregette, töprengett, de aztán mégis határozott. A sít lecsatolta és a mély hóban lassan a szél által tisztára sepert sziklagerincig mászott.

Tóni a földhöz fagyott köveket sítotjával feszegette és kalapjába rakta. Ezekkel a lövedékekkel felszerelve tért vissza arra a helyre, ahonnan a medvéhez a kötél segítségével le akart ereszkedni. A kövekkel azután a közvetlenül alatta lévő facsoportot bombázta, ahol feltevésünk szerint a medvének kellett aludnia.

Egy-két kő csattogva esett a fák ágaira, a nélkül, hogy valami történt volna. Azután a párkányról porhófelhőbe burkolt lavina a nyolc-tíz méternyi mélységbe zuhant. A medvét azonban hiába vártam. A szállása ezen a télen szemmel láthatólag üres volt.

De ebben a pillanatban Tóni elkezdett ordítani és integetni.

Der Bär, L'orso, der Bär!

A szikla tövében, a lavina hómasszájából, a medve bontakozott ki. Amikor észrevettem, már 150 lépésnyire lehetett. Fürge görényszerű mozdulatokkal az erdő felé tartott.

Manlicheremből gyors egymásutánban öt golyót küldtem utána.

Alighogy feleszméltem, már Tóni is mellettem volt.

Triéderemmel is megállapíthattam, hogy a medve útját erős, hiánynélküli vérsáv követte.

A sebzett állatot a sötétség beálltáig követtem. A bundát féltettem, mert a rókák ilyenkor az ingyenpecsenyét azonnal megtalálják.

Besötétedés után éjjeli szállásunkat egy barlangban ütöttük fel.

Üldözés közben az omladékos porhóban a nyomok pontos körvonalait nem lehetett megállapítani. De nekem úgy tetszett, mintha lényegesen kisebb medvével volna dolgunk, mint amekkorára csonkakörmű ismerősömet becsültem. Azokban a rövid pillanatokban, amíg a medvét a célgömb takarta és mutatóujjamat meggörbítettem, áldozatom képét nem tudtam emlékezetemben megrögzíteni.

Azzal az érzéssel aludtam el, hogy itt valami nincs rendjén.

Másnap reggel tovább nyomoztam. A róák az éj folyamán megérezték a vér szagát és apró nyomuk a medve durva csapájával keveredett össze. A vérzés helyenként megszűnt. A róák különben a vérrel átítatott hódarabokat szemmel láthatólag összeszedték, amiben számos éhes cinege is segédkezett.

A nyom mélyebb fekvésű helyekre vezetett. A fenyvesből oszlopszerű fatörzsekből álló ősbükkösbe jutottunk. A téliesen kopár lomberdőbe jegenyefenyőkből alkotott kisebb facsoport némi változatosságot varázsolt.

A medve csapája odavezetett.

A pagonyt körüljárva, meggyőződtem róla, hogy áldozatom azt nem hagyta el.

A sűrűbe lövésre készen tartott puskával hatoltam be. Főösleges óvatosság! A medve csontfagyott teteme nagy fenyőfa tövében feküdt.

Mindenekelőtt tüzet gyújtottunk.

Zsákmányomat csak most vehettem tüzetesebben szemügyre. Semmiesetre sem volt a csonkakörmű, sötétszínű medve. Kis, majdnem bocsszámba menő világosszürke nőtény. A róák már kikezdték, de azért a bundában még nem tettek nagyobb kárt.

A megfagyott, merev tetem megnyúzása igen nehéz, kellemetlen mészárosmunka volt.

De hol lehetett a csonkakörmű fekete medve, mely a téli szállás helyét elárulta?

Ezt a rejtélyt nem oldottam meg.

Nincs kizárva, hogy annak egyik gyermekét lőttem meg, mely apró csemetéket szoptató anyjának közelében telepedett le.

Ma is sajnálom, hogy azon a télen ahhoz a sziklához nem mentem vissza.

A csonkakörmű medve nyomait különben még ezután is láttam, de vele sohasem találkoztam.

EGY HADIMEDVE

Gyönyörű, verőfényes októberi nap a Déli-Kárpátokban. A Paltina tetején egy sziklatömb mögött fekszem és megfeszített figyelemmel nézem a velem szemközt elterülő Oszlia hegyláncot. Az utolsó meleg őszi eső után friss füvel benőtt gerince az égboltozaton mint zöld, szabálytalan, töredezett fogú fűrész rajzolódik le. De mindezt a gyönyörűséget alig veszem észre. A Galbina kőtörmelékes hegyoldalán legelésző zergefalka sem érdekel. Nagyobb vadra vadászom. Annak az Oszlia tetején kell megjelennie.

De hiába nézem. Semmit sem látok.

Kezdetben egyedül vagyok. Közvetlen mögöttem léptek zaját hallom. Hátranézek és a legközelebbi gyalogfenyőbozót mögött szürke vászonnal bevont sisakot látok. Ehlers, a vadászkülönítményhez beosztott német telefonista közeledik. Gyeszpa és Kossuth, a 72-es bakák egyik alattam szolgáló tizedese, a távbeszélő összeköttetés létesítésére szolgáló sodronytekercset viszik. A vezeték egyelőre a földön fekszik. Ezzel összeköttetés létesült a hadosztállal.

Háború! Nemcsak az az egyenlőtlen harc, amelyet az ember itt, a havasokon, vadászat név alatt az Úr négy lábú és tollas teremtményei ellen folytat, hanem embervadászat. Könyörtelen, ocsmány, megvetett ellenséggel állunk szemben.

De mindebből itt alig lehet valamit észrevenni. A szabad természet a történelem legnagyobb mézárásával és öldöklésével szemben látszólag közömbösen viseltetik. A Duna felé igyekvő távoli Cserna lombfaerdők közé ékelt sziklamedrében éppúgy zúg, mint máskor. Az alig észrevehető szellő a napsugárban csillogó ökörnyálat éppúgy lengeti, mint amikor más időkben egy csapat zergét figyeltem vagy havasi gyopárt szedtem. Csupán a tőlem nyugatra és keletre hallható távoli ágyúdörgés árulja el, hogy az Alion-hegy és a Vulkán-szoros birtokáért sok emberéletet elpusztító, öldöklő harcok folynak.

De itt, a Retyezát-tömb szívében, egyelőre a vadon mély, háborítatlan, szent templomi csendje uralkodik.

Ehlers a vezeték elkészítését jelenti. Von Kalkreuth vezérkari ezredes telefonon aziránt érdeklődik, hogy mi van az Oszlián.

»Jelentse, hogy a 2113-as magassági pontról Oszliát figyelem. Eddig semmit sem vettem észre, ami az ellenség otlletére engedne következtetni. Az éj folyamán magam megyek majd át egy járőrrel.«

Időközben a Paltina megszállására kirendelt szakasz is megérkezett, Szabó László zászlós parancsnoksága alatt. Az emberek a fedezékek építéséhez azonnal hozzálátanak, hogy a hűvösnek ígérkező éjszakát ne kelljen a szabadban tölteniök. Tüzet nem szabad gyujtani.

Az Oszliát tovább figyelem.

Egyszerre érdekes dolgot látok. Húsz percig minden egyéb külső benyomással szemben teljesen érzéketlen vagyok. Sem egy küldönc, ki részemre postát hozott, sem pedig Ehlers sürgetése, hogy a főhadiszállás velem személyesen sürgősen kíván beszélni, nem bírtak rá arra, hogy a prizmás messzelátót letegyem. Még tíz percig nézek, azután Gyeszpának rövid magyarázat után átadom a látcsövet, magam pedig a távbeszélő kagylóját illesztem fülemhez.

»Halló! Itt Kalkreuth. Miért nem kapok öntől az Oszliát illetőleg közvetlen jelentést? Súlyt helyezek arra, hogy benyomásait velem személyesen közölje.«

»E pillanatban jutottam csak abba a helyzetbe, hogy határozott és érdemleges jelentést tehessek. Ezidőszert az ellenség nem szállta meg az Oszliát.«

»Ez csak az ön személyes meggyőződése lehet, mely azonban Oláhországból érkezett megbízható kémjelentéseinkkel mereven ellenkezik. Az előttem kiterített térkép szerint ön az Oszliát a 2113-as pontról nem tekintheti át annyira, hogy ily apodiktikus jelentést leadhasson. Egyelőre tudomásul veszem, hogy az ellenség otlletét még nem árulta el. Az ügy lényegére vonatkozólag azonban legkésőbb holnap, a délelőtt folyamán, kimerítő jelentést kérek.«

»Ezredes úr! Előbbi jelentésemet felelősségem teljes tudatában fenntartom. Egy anyamedvét látok, mely két boccsal lassú lépésben haladt végig azon a helyen, ahol az ellenségnek rejtőznie kellene. Ha az Oszlián egyetlen katona is volna, a medve a védelmet nyújtó sűrűben eltűnt volna. De erről szó sincs. Mindkét bocsaival most is a hegygerinc közelében nyugodtan legel áfonyát.«

»Ilyen indiántrükkre nem lehet szolgálati jelentéseket alapítani. A térkép szerint a távolság különben is oly nagy, hogy ön azokról a bizonyos állatokról teljes határozottsággal meg sem állapíthatja, hogy azok medvék. Állításainak helyességét alaposabb érvekkel támassza alá. Holnap délelőtt minden kétséget kizáró jelentést várok.«

Gyorsan határoztam. Egyedül fogok átmenni, hogy a medvét meglőjsem és a németet az indiántrükk helytállóságáról kézzelfogható bizonyítékkal győzzem meg.

»Gyeszpa, Szabó László messzelátójával, figyelje a medvéket és csak akkor jöjjön utánam, ha az anyamedvét sikerült meglőnöm. Senki se kísérjen el.«

Elindulok. A dum-dum töltényekkel megtöltött karabélyt hátamra vettem. A rohamkés mellett a derékszíjon függő messzelátón kívül csak egy tölténytárat viszek magammal. A zubbonyt levetem. A főhadnagyi rangot jelző aranycsillagokat már azelőtt az inggallérra is varrattam.

A hátraszegezett hegyibotra támaszkodva gyors iramban ereszkedem a rövid fűvel benőtt lejtőn lefelé. Szöges hegymászócipőm, melyet a bajoroktól kaptam, nagyszerűen beválik. Semmivel sem törődve rohanok előre. A távolság úgyis oly nagy, hogy cseppet sem kell félnem, hogy a medvék jöveteletem észreveszik.

Az erdő felső szélét gyakori orkánok által össze-vissza görbített, elcsenevészedett bükkfák alkotják. E helyt megállok és mielőtt az erdőbe lépnék, meg akarok győződni arról, hogy a medvék ott vannak-e még, ahol előbb láttam. Jelenlegi tartózkodási pontomról azt a helyet nem látom és ezért Gyeszpa felé fordulok, hogy tőle kapjak felvilágosítást. Vadőröm nagyvadászaton minden alkalommal utasítás híján a pillanatnyi helyzetnek megfelelően cselekszik. Nemcsak a vadat figyel, hanem engem is szemmel tart és midőn látja, hogy kérdőleg tekintek feléje, azonnal int, hogy a vad még helyt van.

Utamat folytatva behatolok az erdőbe. A meleg őszi napoknak, midőn a bükkfa levelét már lehullatta, különleges varázsuk van. A nedves lombtakaró a földet vastag réteggel vonja be, melybe a siető vadász lába mint egy - a léptek zaját tökéletesen felfogó - keleti szőnyegbe süpped. Rothadó fa és késői virágok illatának keveréke nagyban hozzájárulnak annak a különös hangulatnak a felkeltéséhez, mely a vadon ölen töltött őszi napokat jellemzi. Az ember lelkébe bizonyos megelégedés és megnyugvás vonul, mely abból a megismerésből táplálkozik, hogy a körülöttünk végbemenő nagy kimúlás az örömteljes feltámadás csíráját hordozza magában és hogy az nem egyéb, mint az élet folyamatának egyik szervesen bekapcsolt láncszeme.

Azon a hegygerincen haladok végig, mely a határhavasok és az Oszlia közé összekötő kapocsként beékelve a Zsil- és a Cserna-folyók közötti vízválasztót alkotja. Szálas ősbükkös, melyet helyenként pagonyszerű túlevelű csoportok tarkítanak. Óriási körisfák alatt a lehullott, halványszínű lombok tömege kis hómezőkre emlékeztető fehér foltokat alkot. Két özet húsz lépésnyire megközelíték. Az ízletes húsrá szükségem volna, de a jelenlegi körülmények között nem akarok egy lövést megkockáztatni, mely valószínűleg nagyobb vad elejtését tenné kétségessé. Hangosan riasztva tűnnek el.

A kiszélesedő gerincen nagyobb, mocsárszerű tócsa mellett haladok el. A víz zavaros. Mintha a vaddisznók a mocsárfürdőt csak most hagyták volna el. Az idén itt nyugodtan tanyázhattak, mivel a legeltető oláhországiak szokatlanul korán költöztek el. A háború előszelét megérezve, kellő időben biztonságosabb helyre menekültek.

Az Oszlia tövéig jutottam. Ha egyenesen arra a helyre akarok kiérni, ahol a medvéket utoljára láttam, roppant meredek, sűrű gyomcserjékkel benőtt sziklás hegyoldalon kellene felkapaszkodnom. Keleti szél fúj. Közvetlen felkapaszkodás esetén egyenesen délnek kellett volna tartanom. Miután nem tudtam elég pontosan tájékozódni, számolnom kellett azzal a lehetőséggel is, hogy a medvéktől keletre fogok jutni, mely esetben megszimatoltak volna. Azért inkább kevésbé meredek helyen nyugati irányban haladtam ferdén felfelé. Tudtam ugyanis, hogy a szél alatt az erdőből kiérve, azon a tagozott talajon vadamat aránylag könnyen be fogom cserkészni. Alig észrevehető kis csapásra akadtam, melyen gyorsan előrehaladva, rengeteg málnával és szederrel benőtt lavinatörésbe jutottam. Itt majdnem a havastetőig nyílt kilátás. A törés alig volt húsz lépésnyi széles és rajta áthaladva épp újra az erdőbe akartam lépni, midőn hátam mögött, magasan felettem, két mátyás izgatott károogását hallottam. A lavinatörés szélén álló kiszáradt fenyőfán ültek. A fenyő alatt pedig a málnás erős mozgása elárulta, hogy nagyobb állat halad gyorsan lefelé, melyet azonban a cserjék teljesen eltakartak. Fegyveremet lövésre készen kezembe vettem. A következő pillanatban megláttam a medvét, amint tőlem

alig ötven lépésnyire a lavinatörésben keresztben fekvő törzsön macskaszerű ügyességgel végigszaladt. De csak oly rövid ideig láttam, hogy nem lőhettem. Pillanatok alatt újból eltűnt a málnásban. Az állat egyenesen felém közeledett. Úgyszólván csak félszeggel láttam, hogy a bocok, anyjuk nyomában haladva, ugyanazon a törzsön szaladnak végig. Tizenöt lépésnyi távolságból leadott lövésemet a medve harapással jelezte. Jobb helyre a golyót nem helyezhettem volna el. De a vad azért tovább iramodott és a következő pillanatban a szálfák között eltűnt. Midőn a lövés helyére siettem, nagy vértócsát találtam, mely a nyom mentén összefüggő vörös sáv alakjában az erdőn végig húzódott. Körülbelül 80 lépésnyire magát a medvét is megtaláltam. Kisznevédett, de a lapocka alatti sebből a vér még mindig csepegett.

Az eset gondolkodóba ejtett. A medve ilyen iramban csak akkor halad, ha valamely veszély elől menekül. A bocok nyomtalanul eltűntek. Azok különben is a maguk erejéből meg tudtak élni. Már akkorák voltak, mint a komondorok.

Azonnal hozzáálltam a nyúzáshoz. Tudtam, hogy Gyeszpa, aki a medvéket állandóan követte és a lövést is mindenesetre meghallotta, nemsokára itt lesz. De azért siettem, mert a besötétedéstől már nem sok idő választott el. Nem volt túlnehéz munka. A bőr a meleg testről oly könnyen vált le, mint a kigombolt felöltő. A lábakkal nem sokat kínlódtam, amennyiben azokat csuklóból levágtam. A koponyát szintén a bőrben hagytam. Kíváncsiságból a mellkast is felbontottam, hogy a lövés hatását tanulmányozhassam. A lövedék a szívet teljesen szétroncsolta. Hogyan lőjön az ember egy medvét, hogy tűzben maradjon, ha ezzel a sebbel még 80 lépést tudott megtenni?

Az erdő mély csendjét az Oszlia-tető felől hallatszó gépfegyver- és puskaropogás szakította meg. Éles, ostorpattogásszerű hangok: A tökéletesített oláh Mannlicher szava, melyet a mienktől már minden arcvonalbeli katona azonnal meg tudott különböztetni.

Az Oszlia csúcsát az ellenség megszállta. Ezt legelőször a medve vette észre.

De kinek szólhatnak ezek a lövések?

Gyeszpára gondoltam, aki mindenesetre utánam jött, hogy a medvék elmenekülését jelentse és engem a veszélyre figyelmeztessen.

A medvebőrt egy bükkfa ágára akasztottam, hogy a róka azt távollétemben el ne érhesse. Magam pedig a lavinatörés szélén felfelé haladva a havastetőt igyekeztem elérni. Látni akartam, hogy tulajdonképpen mi történt.

Esteledni kezdett.

Keleti irányban az égboltozaton egy hófehér felhőtorony, mely mindinkább rózsaszínűvé vált, késleltette a besötétedést, de azért az éjszaka, különösen az erdőben, mindinkább győzedelmeskedett a nappal felett.

A lavinatörés túlsó oldalán egy árnyék suhant fatörzstől fatörzsig. Lefelé tartott, de hirtelen megállt. Úgylátszik, ő is észrevett engem. Pár percig mohával bevont kő mögött kerestem fedezéket és nyugodtan vártam. Azután a mátyás káromását hallottam. A feketeharkály staccatójával válaszoltam. Gyeszpa!

Pár perc múlva mellettem guggolt. Az elválásunk óta lefolyt eseményeket elmondta: A medvék nyugodtan szedegették az áfonyát. Már annyi idő telt el, hogy minden pillanatban oda kellett érkezniem. A medvék azonban hirtelen megijedve felkerekedtek és a lehető leggyorsabb iramban az erdő felé igyekeztek, melyet rövidesen el is értek. Eleinte azt hitte, hogy közeledésem riasztotta fel őket, de azután látta, hogy sok ember, nyilván katonák, jelentek meg az Oszlia tetején. Ebben a pillanatban a lövésemet is meghallotta, mellyel a medvét leterítettem.

Gyészpa azonban sietett, hogy az esetleg nem is sejtett veszélyre figyelmeztessen. Kossuth tizedes határozott parancsom ellenére követte, de alig tudott vele lépést tartani.

Gyészpa a legrövidebb úton igyekezett arra, ahol a medvék áfonyáztak. A meredek sziklafalak mentén felkapaszkodva elérte a fűvel benőtt erdőfeletti zónát, ahol óvatosan körülnézett, de sem engem, sem pedig az ellenséget nem látta. Kossuth lihegve jött utána. Pár percig pihentek. A tizedes ezalatt a fű között tömegesen termő áfonyát szedegetve a nyílt havastetőre merészkedett, ahol egy ideig nyugodtan ette a fekete, édes bogyókat. Egyszerre több lövés és egy géppuska kattogása szakította meg a csendet és Kossuth pár ugrással látszólag sértetlenül a fedezetet nyújtó erdő felé szaladt. Gyészpa lejjebb húzódott és a lavinatörés szélén lefelé igyekezett, mert lövésem irányából következtetve sejtette, hogy velem az erdőben találkozni fog. Párszor a mátyás káromlását hallatta, de a harkály nem válaszolt. Végre a harkályt hallotta és így találkoztunk.

Hol van Kossuth?

Amióta az erdő szélét együtt elérték, nem látta.

Gyészpa nyomán visszamenve, már teljes besötétedés után, Kossuthot megtaláltuk. Halott volt.

Puskáját eltörtük, töltényeit magunkhoz vettük. Kenyértarisznyájából egy megkezdett prófuntot és két konzervet szintén elvittünk. A hősi halottra köveket halmoztunk, hogy addig, míg alkalmunk lesz eltemetni, a vadon szőrös és tollas ragadozói ne bántsák.

A sötét éj leple alatt az egész Oszlia-tetőt bejártuk. Ellenséget nem vettünk észre.

Visszamentünk az erdőbe és az éjszakát jól elrejtett helyen lobogó táboritűz mellett töltöttük.

Reggel, virradat előtt, megint fent voltunk az Oszlia tetején. Ellenségnek nyomát sem láttuk.

De amikor kivirradt, a tulsó oldalról, a Stirbu nevű őrház felől, hosszú libasorban jöttek a bocskorosok, hogy a hegytetőt megszállják. Kényelmesen sétáltak. A terep kikémlésére csupán két embert küldtek előre.

Midőn ezek a tetőt elérték és bennünket tíz lépésnyi távolságban észrevettek, szó nélkül megadták magukat.

Egy bevonult turnszeverini bérkocsis és egy mohamedán cukorkaárus volt.

A tegnap esti eseményeket úgy adták elő, hogy az Oszlia általuk való megszállása után sikeresen visszavertek ellenséges támadást, de biztonság kedvéért éjszakára mégis elvonultak.

Most újra megszállják az Oszliát.

Foglyaink segédkeztek szegény Kossuth temetésénél és a medvebőr cipelésénél. Visszamenet egy zergét is lőttem, mely a Paltina tetejéig a fiákeres hátán tette meg az utat.

Midőn a kaland kiindulási pontjára visszatértünk, már látni lehetett az Oszlia-tetőt megszálló ellenséget.

»Halló! Ezredes úrnak jelentem, az Oszliát az ellenség megszállta.«

»Biztosan tudja?«

»Igen, onnét jövök.«

»Na látja! Ön tegnap nem medvéket, hanem valószínűleg az ellenség legelésző málhásállatait látta.«

»Halló! Az mégis medve volt. Most, mialatt telefonálok, a bőrén fekszem.«

ZERGE

FÖLDRÉSZÜNK ANTILOPJA - A ZERGE

Amikor a Földközi-tenger által elfoglalt tér száraz völgy volt és az Északi-tenger a Nagy-Britannia, Skandinávia és a jelenlegi európai szárazföld közötti területet még nem borította el, földrészünk Afrikával egy, a Nordkaptól a Fokföldre terjedő hatalmas kontinenst alkotott. Európa steppéin és fennsíkjain valószínűleg époly megszámlálhatatlan, faj szerint differenciált, antilópfalka legelészett, mint jelenleg a fekete földrész egyes tájain.

Azután egy geofizikai értelemben vett Trianon következett be. Délen a Földközi-tenger keletkezett, északon pedig az Északi-tenger, mely a földrész tetemes részét elborította. Európa faunájának a megváltozott viszonyokhoz kellett alkalmazkodnia. Az antilópok nagyszámú családja annyira megfogyatkozott, hogy azt nálunk jelenleg csak ketten képviselik: a zerge és a saiga. Utóbbi kevésbé ismert állat: főleg Ázsia nagy steppéinek lakója és Oroszországban csak mint a fajnak egy nyugatra kitolt nyúlványa él. A zerge ellenben Európa összes magas, alpin természetű hegyeinek jellegzetes lakója.

ELSŐ ZERGÉM.

A gimnazisták járvány-vakációt kaptak. Hazautaztam. Alighogy otthon az utazás porát leráztam, erdei faüzemünkbe siettem, hogy ifjúkori álmaim hőseivel, a famunkások között dolgozó olasz vadászokkal találkozjak.

Leginkább az öreg Ferruciót kedveltem, akitől korán elhunyt atyám vadászatairól sokat hallottam. A vén »Raubschütz« nem mert hazájába visszatérni, mert egy csempész-expedíció alkalmával állítólag agyonlőtt egy olasz vámost. Engem azonban rendkívül kedvelt. Azt szokta mondani, hogy azt a sok jót, amiben atyám jóvoltából részesült, azzal akarja meghálálni, hogy belőlem ízlése szerinti vadászbembert nevel.

Ez alkalommal különösen kedves meglepetést tartogatott számomra. Remington-rendszerű puskát szerzett. A fegyver eredetét sűrű homály borította. Azonban tekintettel arra, hogy az oláh határőrök részben ezt a fegyvert hordták és Ferrucio azokkal állandóan hadilábon állt, ezt a mordályt és a hozzá tartozó töltényeket valószínűleg valamely »dorobánc«-tól - örökölte.

A munkástelepre vasárnap délelőtt érkeztem. Délután Ferrucio öt töltényt szánt rá arra, hogy a mordályt kipróbáljuk. Az első lövés után, mellyel ötven lépés távolságból egy söröspalackot eltalált, kijelentette, hogy a fegyver kifogástalan. A megmaradt négy tölténnyel magam is egy ugyanazon távolságra kifüggesztett régi kalapot háromszor eltaláltam.

Még ugyanaznap, a sötétség beállta előtt, Ferrucio a raktárépület közelében lévő erdei rétre vezetett, honnét a Plésa nevű havas függőleges mészkő-sziklafalait át lehetett tekinteni. Itt azután egycsovú távcsövével - amilyennel a régi időkben a hadvezéreket és a tengernagyokat szokták ábrázolni - megmutatta azokat a helyeket, ahol szerinte zerge mindig szokott tartózkodni. A távolság azonban sokkal nagyobb volt, semhogy kezdetleges messzelátónkkal vadat láthattunk volna. Nézés közben kioktatott: kopóját, mely a büszke Róma névre hallgatott, pórázon vigyem magammal. Az általa pontosan megjelölt görgeteges árkon át másszak fel egy gyalogfenyőcserjék által körülvett rétecskéig. Ott néztek körül addig, amíg a zergéket meg nem látom. Ha ott nem találok vadat, menjek északi irányban mindaddig, amíg rá nem

akadok. Akkor ereszem el Rómát. De csak akkor, ha a vadat valóban megtaláltam. Maradjak nyugodtan egyhelyt mindaddig, amíg Róma úgynevezett »Standlaut«-ot nem ad. Ha ezt a különleges, kolomp hangjára emlékeztető, ugatást hallom, akkor bátran menjek oda, ahol Róma hangot ad.

A kopó, megmászhatatlan sziklafal alján állva, a zergét ugatja, mely csak a kutyát fogja figyelni. Ezért bátran mehetek a szikla aljáig, ahonnét messzehordó golyópuskámval lelőhetem. Ha a zerge elesett, kilőtt töltényhüvelyt és zsebkendőt kell rátennem. Értesítem őt mielőbb, hogy a vadért menjen. A róka addig nem fogja bántani, mert az otthagyt tárgyakon megérzi a friss emberszagot.

A tizenöt éves fiú türelmetlensége egy pillanatig sem engedett nyugodni. A Plésa sziklái közt ismertem a járást. Ott már egyszer résztvettem eredménytelen hajtóvadászaton. Mint afféle lógós gyerekek, egy régi elöltöltővel a kezemben, olyan állást jelöltek ki, ahová előrelátólag semmi sem fog kijönni. De attól eltekintve néhányszor ott jártam, hogy havasi gyopárt szedjek.

Még aznap este elindultam, miután tarisznyámat élelemmel megtöltöttem. A nehéz Remington-t, melynek nem volt szíja, karó módjára vállamon vittem. A türelmetlenkedő Rómát pórázon vezettem. Amikor a Plésa sziklái alatt folyó Buta-patakot elértem, már besötétedett.

Rómát fához kötöttem, magam pedig száraz gallyakból terebélyes fenyőfa tövében tüzet raktam. Fejszét nem hoztam magammal. Az éj folyamán azért kétszer vagy háromszor kellett száraz ágakat keresnem, mert az őszi éjtszaka meglehetősen hideg volt. Amikor kivilágosodott, a patak mentén elterülő rétecskén talpam alatt, a megfagyott fűszálak recsegték.

Az éjtszakát az egyik surló alsó torkolatánál töltöttem. Ezzel a kifejezéssel Erdélyben azokat a szakadékokat jelölik, melyek az összefüggő sziklafalak közt járható folytonossági hiányokat alkotnak. Igyekeztem felfelé, hogy a havastetőt és a Ferrucio által előző este kijelölt rétecskét elérjem.

Nehéz menetelés volt. Haladásomat egyrészt a súlyos és kényelmetlen fegyver, másrészt a pórázon türelmetlenül rángatózó Róma akadályozta. A dolog különösen ott volt kellemetlen, ahol továbbjutásomat a szűk árokban keresztbenfekvő fatörzs akadályozta. Ha fölötte kellett átmásznom, a póráz az ágak köré csavarodott és a türelmetlen kutya egyszer úgy lógott a levegőben, mintha felakasztották volna. Ha a törzs alá kellett bújnom, a csalán nemcsak a kezemet, de az arcomat is összecsiszte. Végre, átizzadva feljutottam az egyik rétecskére, melynek közepén nagy cirbolyafenyő állt. A mind nyugtalanabbul viselkedő kutyát egy gyalogfenyőbokor ágához kötöttem, magam pedig körülnéztem. Közbe-közbe szomjúságomat vörös áfonyával csillapítottam.

Fületem hirtelen nagy távolságból hallatszó kutyaugatás ütötte meg. Midőn odanéztam, ahova a kutyát kötöttem, csak az átrágott póráznak a bokorhoz kötött részét láttam. A csaholás irányában azonban egy sziklás hegyoldalon egész zergefalkát vettem észre, amely lassú ugrásokkal, gyakran megállva és hátrafelé figyelve, felfelé törtetett. Szemmelláthatólag nem nagyon féltek a sziklák között messze elmaradó, izgatottan csaholó Rómától.

A zergék világos gesztenyeszínűek voltak. Csupán a falka végén kullogó bak látszott feketének.

A Remington-t azonnal felkaptam és tüzeltem. Izgatottságom ellenére láttam, hogy a nagy ólomlövedékek hol csapódnak be. Amikor a jobbzebeben levő tölténykészletem már elfogyott, nem ringattam magamat abban az illúzióban, hogy a sok zerge valamelyikét megsebesíttem. A végén be kellett vallanom önmagamnak, hogy erre nem is igen számíthattam,

mert egyetlen állatot sem vettem célba. Fegyveremet csak a farka tömegére célozva sütöttem el.

A zergék a hegygerinc mögött eltűntek. Jó idő múlva a kutya is felkapaszkodott és őt sem láttam többé. Azután csaholása is elhalkult.

A szélcsendes őszi nap mély nyugalma a vadászszenvedély által felkorbácsolt idegeimet lecsillapította. Szeleburdiságom miatt önmagam előtt szégyenkeztem. Leginkább az fájt, hogy összes történeteimet hiába lőttem el. Hosszas keresés után azonban találtam egyet a tarisznya fenekén. Ez volt utolsó reménységem. Megfogadtam, hogy azzal okosabban fogok sáfárkodni.

Mindenekelőtt arra a hegygerincre kapaszkodtam fel, hol a zergék és Róma szemem előtt eltűntek. Az egész környező havasi tájat hiába figyeltem. Semmit sem láttam. De Róma hangját sem hallottam. Újra szedegettem áfonyát, azután pedig gyopárt. De annak az ideje már elmúlt. A fehér virágcsillagok elfakultak.

Tünődéséből hirtelen Róma hangja rázott fel. Kolompszerű csaholása mélyen alattam, a sziklafalak tövében, hallatszott. Egész másképp hangzott, mint amikor hajtott. Ez »Standlaut« volt!

Dél már elmúlt. Ugyanazon a surlón, amelyen felmásztam, igyekeztem gyorsan lejutni a völgy fenekére. Amikor a patakhoz leértem, annak zúgása elnyelte a kutya hangját. Egy ideig a víz mentén felfelé tartottam, azután, amikor a Girgán nevű sziklaorommal egy irányban voltam, balra fordultam. A sziklafal meredek hegyoldalból emelkedett ki, mely az évezredek folyamán a sziklatetőről legördült kőtörmelékből töltődött fel. Ezt a töltést sűrű, vegyes állagú erdő borította. Azon kellett áthatolnom mielőtt remélhettem, hogy megközelítem a helyet, ahol Róma helyben-ugatott.

A nap a Plésa gerince mögött már eltűnt. Már csak a hátam mögött tornyosuló Straunyile hegyoldalának felső harmada úszott verőfényben. Róma hangját újra hallottam. Egyenletesen, fáradhatatlanul, szüntelenül, szenvedély nélkül állandóan csaholt. Mint az oláh falusi templom harangja húsvét napján, amikor kötelét felváltva húzzák. Amikor az erdő szélét elértem és a szikla előtt meredt ég felé, a kutya észrevett és most fokozott erővel és szenvedéllyel kezdett ugatni. Szemét állandóan egy pontra szegezte. Azt az általa meg nem közelíthető párkányt nézte, amelyen a fekete zergebak állott. Alig nyolcvan lépésnyire volt tőle, de a függőleges falat, mely a vadtól elválasztotta, nem tudta megmászni. A zerge viszont, biztonságának érzetében, nyugodtan várta az időpontot, amikor a kutya ezt a ránézve kilátástalan türelmijátékot megunja. Eleinte épp szemben állott velem és fekete kabátjának fehér mellét láttam. Mintha szmoking feszült volna rajta. Azután kissé oldalt fordult és széles lapockáját mutatta.

Éreztem, hogy a cselekvés pillanata megérkezett. A Remingtont egy ágra támasztva, nyugodtan céloztam. Amikor az irányzékba illeszkedő célgömb a lapockát fedte, a nehezen engedő ravaszt elhúztam.

A bak a lövés után összecuklott, magába rogyott és azután a párkányról lecsúszott. Esés közben egyszer megfordult a levegőben és azután tompa zuhanással a földre esett.

Zsákmányomat soká néztem. Mellemet büszkeség és boldogság dagasztotta. Végre a bakot kampójánál megfogtam és a völgy fenekéig hurcoltam. Róma farkcsóválva követett. De ki írja le meglepetésemet, amidőn Ferrucióval a patak partján találkoztam. Munkahelyén meghallotta már a délelőtti lövöldözésemet. Azonnal elindult, mert sejtette, hogy szükségem lesz segítségére. Utolsó lövésemet is hallotta és annak hangja után igazodva talált meg.

Amikor a bakot meglátta, felkiáltott:

»Mégis csak vadászembert fogok belőled nevelni!«

KÖDBEN ÉS HÓVIHARBAN.

Aki alanti sorokat olvassa, ne gondolja, hogy sok vadászati kirándulás fejeződik be ily eredménnyel. Nem a rendkívüli *Weidmannsheil* készletet arra, hogy azoknak a napoknak emlékét e szerény sorokban megörökítsem. Hiszen a vadölés magábanvéve nekem akkoriban már nem okozott különös örömet.

Alanti elbeszélés más ilyenmű történések sorozatából azért emelkedik ki, mert a kárpáti nagyvadásznak az időjárás viszontagságaival és a zord környezet veszélyeivel folytatott küzdelmét kiválóan szembeszökő módon tünteti fel.

Viharos délután november végén. A fagyott föld felett süvítő szél egyes hópolyheket sodort magával, melyek fák tövében és nagyobb kövek mellett a szél árnyékában megállapodtak és ott kisebb-nagyobb, háromszögalakú, foltokat alkottak.

A meredek ösvényen hárman haladtunk felfelé. Az ősbükkösben a hideget kevésbé éreztük. A szél csak a fák koronáiban zúgott.

Lassan haladtunk, mivel hátizsákjainkban sok élelmiszert vittünk. Egyheti kirándulásra készültünk fel.

Mire a fenyvesrégiót elértük, már besötétedett. Lámpást gyújtottam. A menet élén haladtam. A dühögő szél a kopár hegygerincen a zseblámpám máriaüvege mögött pislákoló gyertyát néhányszor eloltotta. Azután megint lefelé ereszkedtünk, hol a zúgó fenyvesben az idő viszontagságai ellen némileg védelmet találtunk.

Végre elértük az oláhok által »Brádu bun«, azaz »Jó fenyőfá«-nak nevezett helyet. Emberemlékezet óta azok a vadászok táboroztak itt, kik a Páreng-hegység Oláhország felé eső részein szoktak vadászni. Széltől védett helyen, mohás sziklafal tövében bugyogó forrásból lehetett vizet meríteni. Óriási lucfenyő - melynek törzsén sűrű gallyak nőttek - még órák hosszat tartó esőzés esetén is teljes védelmet nyújtott. A síma talajon pedig nagyobb társaság minden tagja a tábori tűz mellett vízszintes fekhelyet találhatott.

Tíz óra: A tűzálló ponyvát sátorként kifeszítettük. Georgenak kisöccse, a 12 éves Petruc, apró gallyakkal élesztette a tüzet és vizet hozott, míg magam és bátyja a közeli gyalogfenyőrengetegből - melyben egy évvel ezelőtt dühögő tűz jócska pásztát kiszárított - a hosszú éjszakára szolgáló tűzifakészletet hoztuk.

Ha a szeptemberi szárazság alatt a tűz a gyalog fenyőn pörkölve szalad végig, csupán a földön heverő, szurokkal átítatott ágak nagy tömege ég el. A cserjék csupán megfeketednek és kiszáradnak. A következő esztendőben az elhalt kéreg lehull és a kar- és lábszárvastagságú törzsek - mint sokezer elhullott állat fehér bordacsontja - merednek ég felé.

A hamu által megtrágyázott talajon, a legbujább fű között, nyár végén érő eper és fekete áfonya terem.

A fa ellenben egyáltalában nem rothad el. Úgy ég, mint a fáklya. Füstje egyáltalában nincs. Szikrák sohasem pattannak ki belőle. Parazsa olyan, mint a cardiffi széné. Ha a korán reggel elinduló vadász hamuval letakarja, este, mikor a táborozási helyre fáradtan visszatér, nem kell tűzgyújtással bajlódnia.

A hamut félretolja, a tűzifát rádobja és a tábori tűz máris lobog.

A sátor elegendő védelmet nyújtott a szél ellen. Hatalmas tűz mellett pompásan töltöttük el az éjszakát.

Reggel virradat előtt indulunk. Csak Georget viszem magammal. Petruc visszamarad, hogy a tábort őrizze és estére tűzifát gyűjtsön. Igen büszke arra, hogy a visszahagyott sörétes-fegyverrel szabad császármadarat lőnie.

Egy óra hosszat még félhomályban haladunk felfelé.

Azután virradni kezd és az a bizonyos felemás állapot áll elő, melyet a bennszülött vadász igen találóan jellemez, midőn azt mondja, hogy: »a nappal verekszik az éjszakával!«

De reggel a nappal győz!

A Mundra teteje mögött, délkeleti irányban, a felhők narancssárga, majd rózsaszínt öltenek. A nap még nem kelt fel, az ég felhős és párás és ilyenkor az előttünk többé-kevésbé ferde síkban elterülő hómezők fehérje bizonyos ólmosszürke árnyalatot ölt. Az erdők koromfeketének látszanak. A völgyek fenekéről szürkésen fehér páragomolyagok szállanak fel. Összeolvadva tömör felhőpadot alkotnak, melynek teteje elsimul és vízszintes felületet alkot.

Mínta az egész országot egy tó szürkészínű vize öntötte volna el, melyből egyes hegy-csúcsok mint szigetek, a nagyobb havascsoportok pedig mint a szárazföld partjai emelkednek ki.

Mi két felhőréteg között vagyunk.

A kép a lehető legkomorabb: szürkésfehér alapra szürke színárnyalatokkal festett táj.

Teljes szélcsend.

George azt mondja, hogy az idő »hószagú«.

Megállapodunk.

A továbbmenésnek semmi értelme sem volna.

Mindenekelőtt körülnézünk, hogy nem látunk-e vadat.

A talaj teljesen nyílt és kopár. A részint hóval fedett, rövid fűvel benőtt, részint kötörmelékkal borított felület síma.

A láthatárt hóborította hegygerinc alkotja, melynek lágy határvonalai a sokkal sötétebb színű felhőkkel terhes égboltozaton elég határozottsággal rajzolódnak le. Ami azoktól innen van, az teljesen áttekinthetőnek tűnik fel, mivel a szem ezen a fény- és árnyéknélküli napon a talaj süllyedéseit és egyenlőtlenségeit egyáltalában nem veszi észre.

Zergefalka tűnik fel. Mínta a fehér felületnek egy eddig észre nem vett redőjéből fekete hangyák bújnának elő. A látcső azonban olyan közelségbe varázsolja őket, hogy az alaktalan, mozgó fekete pontok határozott alakot öltenek. Sokan vannak. Eddig már 15-öt számláltam, de még mindig egy-egy új jövevény bukkan fel abból a bizonyos redőből.

Libasorban mennek. Mint a hadiösvényen haladó indiánok. Egy-egy gidó a hó alól kikandikáló száraz fűpamacsot szedegeti, de a mögötte jövő felnőtt állat látszólagos nógatására a legelészést abbahagyja és pontosan elődjének a nyomába lépve, folytatja útját.

Egyszerre az egész csapat a szélrózsa minden irányában szétszalad, de azután megáll és kíváncsian néz két száguldó koromfekete alakra. Az egyik a menekülő, a másik az üldöző. A falkán uralkodó vén bak tolakodó vetélytársát kiveri.

Az üldözés szenvedélyes és elkeseredett, de nem tart soká és pár száz lépésnyi távolságot nem halad meg. A szigorú öreg úr háremjéhez visszatér és a fiatal gavallér, miután valószínűleg erősebb riválisának kampódőféseit ismételten kitapasztalta, csak kellő távolságból szemléli azt a boldogságot, melyet a természet könyörtelen törvénye csak az erősebbnek juttat.

Maga a falka ezt a játékot látszólag a legnagyobb közömbösséggel nézi. Egyesek legelésznek, mások kérődzve pihennek, csak a nagykampós pasa semmire sem ér rá. A tolakodva közeledő vetélytársakat állandóan távol igyekszik tartani. És ha nincs rivalizáló Don Juan, akkor, mint igazi türelmetlen házizsarnok, saját falkájának tagjait - melyek most csupa anyaállatból és gidókból állnak - kurgatja. Ilyenkor tűnik ki, hogy a rövid ideig tartó családi közösséget tisztán a túlerejében bizakodó zsarnoktól való félelem tartja össze.

Gyengédebb érzelmekből táplálkozó vonzalom nemes gerjedelmei itt nem érvényesülnek.

Ezen a teljesen nyílt terepen cserkészésre még gondolni sem lehet. A szerelmi játékaival elfoglalt bak valószínűleg nem venné észre az embert. De látcsövemmel látom a szünet nélkül éber figyelemmel őrködő vezérsutát.

Négy vagy öt kivert bak elég respektábilis távolságban tartózkodik. A hegygerincen egyszerre még egy kampós trubadur alakja tűnik fel. Egyenesen a falka felé tart. Abban reménykedem, hogy most egy életre-halálra menő lovagi tornának leszek tanuja. A két bak tényleg összecsap, de komoly harcba nem elegendnek. A jövevény belátja, hogy túlerős ellenfélre akadt.

Ő is Toggenburg-lovag szerepére kényszerül és a boldog háremtulajdonosnak a legnagyobb zergenyilvánosság előtt végbemenő szerelmi játékait figyeli.

Ezt az éppoly vonzó, mint tanulságos látványt órákhosszat szemlélem. Vadászati szempontból látszólag csak kétféle megoldásra nyílik kilátás; vagy a falka közeledik, és akkor a zsarnokoskodó bakot lelőhetem, vagy pedig azoknak a folyton mozgolódó és ide-oda szaladgáló kiverteknek egyike téved hozzám.

Hisz' a délelőtt folyamán már kétszer felemeltem a fegyvert, de nem tudtam magam lövésre elszánni. Nem akartam a szép vadásznapot bosszantó hibázással elrontani.

Maga a véletlen jött segítségemre.

A mögöttem tátongó mélységből, a ködtengerből, egy felhőfoszlány vált ki és lassan, állhatosan közeledett.

Azután épp közötttem és a zergék között állapotodott meg, mintha szerelmi játékait diszkrét spanyolfalként akarná eltakarni.

Ezt a becserkészésre oly kedvező alkalmat nem szalasztottam el.

A zergék irányában törtettem előre. A lábaim alatt meginduló és csörtető kövekre és a megfagyott hó recsegésére nem kellett túlságosan figyelnem. Most, amikor üzekedéskor az egész zergetársadalom reggeltől estig mozog, az ilyen apró zajokkal nem igen törődnek.

Eddig teljes szélcsend. A köd mint szívós, sűrű massa terpeszkedett a meredek hegyoldalon. Egyszerre azonban mozogni kezd, mintha valaki a párát keverővel össze-vissza forgatná. Valahonnan szél kerekedik, de annak pontos irányát nem lehet meghatározni: a jéghideg fuvallatot hol jobb-, hol bal orcámon, hol pedig tarkómon érzem. Megállok és figyelek.

Abból az irányból, ahol a zergefalkát tudtam, kavicsok guruló csörömpölése és a hó recsegése hallatszik. Már igen közel lehetek, de a sűrű ködben semmit sem látok. Tehát a hang irányában előre! Hirtelen szélroham támad.

A ködfüggöny egyszerre szétlebben és előttem a havas gerincvonala által élesen elhatárolt, hóborította hegyoldal kerül el. De a zergék észrevették közeledésemet. Egy szélroham valószínűleg feléjük vitte szimatomat, mert mire a köd szétoszlott, a falka már lőtávolon kívül volt.

Messzelátóval figyelem őket.

A vezető suta legelől megy. Meg-megáll, hátranéz és azután útját a hegygerinc irányában folytatja. Hirtelen eltűnik.

A menet legvégén a vén bak halad. A veszély pillanatában a vezető szerepet a tapasztalt sutának engedte át.

A falkát köntörfalazva, csak saját biztonságáról gondoskodva, követi. Mennyire sajnáltam, hogy az annyira kiérdemelt golyót már nem küldhettem utána.

George melletttem terem.

Megrántja kabátom ujját és leguggolásra kényszerít.

Az egyik kivert bak észrevett bennünket és nyilvánvalóan zergéknek néz. Zsinóregyenesen, nagy szökésekkel közeledik felénk. De százötven lépésnyire tőlünk tévedését észreveszi és derékszögben jobbra kanyarodva, irányt változtat.

Midőn a ravaszt elhúzó, az irányzékban lévő célgömb épp a menekülő állat nyaka alatt nyugszik.

A zerge a lövés után jelez, de menekülését folytatja.

A nyomon sötétszínű vér és béltartalom.

A golyó, annak ellenére, hogy a rohanó vad elé igyekeztem célozni, egy kicsit hátracsúszott és a lágy részeket érte.

A vérnyomot követjük.

A megsebzett bak nem volt annyira beteg, mint ahogy a nagy vérvesztés után ítélve feltételeztem. Azt reméltem, hogy a legközelebbi sziklás árokban, ahová nyoma vezetett, meg fogom találni. A nyom a másik oldalon kijött és a meredek hegyoldal mentén vezetett tovább. Esze ágában sem volt, hogy egyenesen lefelé ereszkedjék, mint ahogy azt súlyosan sebesült vad szokta.

A gyalogfenyőpászta szélén egy másik igen szép bakot láttam. Még nem vett észre, mert más irányban figyelt. Igen könnyű lett volna becserkészni. De a vadászbecsület a megsebzett vad nyomának követésére kényszerített.

Most hirtelen balra kanyarodik és felfelé igyekszik. Úgy látszik, hogy a Mundra tetején túl, a Cápu felé hajló sziklafalakban akar menedéket találni. A vágózást is abbahagyta és csak lépésben halad előre. Egyhelyt megállott és a nyom mutatja, hogy egy ideig töprengve egyhelyt forgolódott. Ezt a helyet a havon megcsomósodott vértócsa jelzi. De aztán mégis újra felfelé tartott.

George türelmetlenkedik. Látszólag hóvihar készül. Már szürkül. Siessünk! A Mundra tetejére érünk.

Nyugat felé, ahonnét jöttünk, elég meredek, de síma, sziklanélküli felület kerül el.

Dél felé a Szádu-patak forrásainak irányában függőleges falak, melyeken azonban néhány párkány van, ahol a sebzett vad esetleg menedéket kereshetett.

A zergék majdnem teljesen letaposták a havat. A sebzett állat nyomát csak a rajta virító vérrózsákról lehet megismerni.

Nem merek továbbmenni, mivel attól tartok, hogy bakom felkerekedik és a fal tövében menekülve lőtávolon kívül jut. Azért Georget megbízom, hogy a sziklafalat alulról kerülje meg és a bakot hajtsa felém. Ha közel jut hozzá, löje le. Mauseremet neki adom, magam pedig Forgách István gróf Cordite-ját veszem elő, melyet George utánam hozott.

Ez a megkerülési művelet ugyan némi idővesztéssel jár, de oly fürgelábú legénynél, mint amilyen az erdőőröm, a késedelem a lehető minimumra fog zsugorodni.

Leülök és az időjárást figyelem. A hangulat percről-percre komorodik. Egyes szélrohamok felhőfoszlányokat hajtanak össze-vissza. Csak annak örülök, hogy ködön kívül maradok. A levegőben hópelyhek szállingóznak.

Georget mélyen alattam látom. A sziklafalat kerüli meg. Gyorsan jár, de ez a természettől a legtökéletesebb vadászösztönökkel megáldott ember semmit sem siet el. A falakat figyeli, de egész magatartása elárulja, hogy eddig semmit sem fedezett fel. Az alattam ásító sziklafallal szemközti hegyoldalon felfelé kapaszkodik és végre eléri a gerincet.

Jelekkel mutatja, hogy a sebzett bak nem távozott el abból a majdnem tökéletesen záródó körből, amelyet eddig bejárt. Leül és messzelátójával az alattam levő sziklapartokat nézegeti, hová nekem nincs betekintésem.

Egyszerre összerezzen. Mintha villanyos áram szaladt volna rajta végig. Guggoló helyzetében még kisebbre zsugorodik, kalapjával pedig felém integet. Jelei azt mutatják, hogy a vad alattam van a sziklafalon.

Amennyire csak lehet, előrekúszom. A sziklafal fölé kihajlom és minden zugba igyekszem benézni. Nem látok semmit. Tekintetemet újra George felé fordítom.

Jelei biztatnak. Azután a kalapjával int, hogy maradjak ott, ahol vagyok. Most kavicsok hullását hallom. A következő pillanatban a bak tőlem 15 lépésnyire jelenik meg.

Nem sietek a lövéssel. Inkább zsákmányomat figyelem. Az állat nagyon beteg lehet. Csak lassan, lépésben halad, de időnként George felé néz vissza.

Egész magatartása elárulja, hogy tőle ijedt meg és miután az elébe került, visszaigyekszik oda, ahonnan jött.

Lövéssem azonnal felfordította. Sőt mindig az volt a benyomásom, mintha a Cordite-expresszből kilőtt lövedék a vadat nemcsak megölte, de fel is lökte volna.

Mikor George hozzám érkezett, a kizsigerezéssel már el is készültem. Fáztam. Jól esett kezemet a frissen felmetszett állati testbe dugni. A meleg vért hóval mostam le.

Mindig azt tapasztaltam, hogy a meleg vadvértől a kéz úgy megtisztul, mint a leglágyabb szappantól.

George furcsa jelentéssel lep meg. A Zsemenare havas gerincén három lovat látott.

- Biztos vagy benne, hogy azok lovak? Ki járhatna ilyenkor málhás állatokkal ezen a vidéken? Minden percben oly hóesésre lehet elkészülve, mely a lovakat a legnagyobb mértékben veszélyezteti.

- Mit nem kockáztatnak meg a csempészek? Különben nem akarok megesküdni, hogy a három állat, melyet határozottan láttam, ló volt, mert az idő meglehetősen párás és olyankor a messzelátóval sem lehet pontosan látni.

A meglőtt zergét otthagytam és Georgeval arra a helyre siettem, ahonnan az állítólagos lovakat látta.

Időközben mind sűrűbben hullottak a hópelyhek. A percről-percre erősebben fújó szél azokat majdnem vízszintes irányban kergette.

Ily körülmények között még nehezebben bírtuk megállapítani, hogy tulajdonképpen micsoda állatokat látunk. Annyi bizonyos, hogy azok nem voltak lovak, mivel a minden oldalról sűrű gyalogfenyőbozóttal körülvett rétecskére alig tudtak volna eljutni. Így mindenesetre csak valami nagyobb vad lehetett. Szarvas vagy vaddisznó. A kedvezőtlen látási viszonyok miatt ezt a kérdést semmiképpen sem bírtuk eldönteni.

A kérdéses állatokat azonban mindenesetre be kellett cserkésznem. Ez annál könnyebben volt keresztülvihető, mivel egy sziklás árokban, mely a tetőtől kiindulva a rétecske közvetlen közelében haladt el, a kérdéses helyet észrevétlenül meg lehetett közelíteni. Miután azonban a gondjaimra bízott drága Cordite-fegyvert mind a nedvességtől, mind más balesettől féltettem, azt újra bőrtokjába helyeztem és George nyakába akasztottam. Magam a Mausert vettem a vállamra.

Az előbb említett árokban a legnagyobb sietséggel rohantunk lefelé. A közeledő sötétedés és a kezdődő hóvihár arra ösztönöztek, hogy cserkészesemet gyorsan fejezzem be.

Egy helyen az árok szélén kiemelkedő sziklatömbre másztam, honnét a rétecskén végignézhettem. Bosszús meglepetésemre azonban semmit sem láttam. A vad a helyet elhagyta.

Időközben azonban már annyi hó esett, hogy a földet ujjnyi réteg borította. Azért elhatároztam, hogy a rétecskéig már azért is el fogok menni, hogy legalább a nyomokból megállapíthassam, hogy milyen vadat láttunk.

Magas megfigyelőhelyemről alapos terepszemlét is tartottam.

A szóban forgó rétecskét attól az ároktól, melyben a hegytetőről idáig eljutottunk, gyalogfenyősáv választotta el. Az árokban patakocska folydogált. Széleit görgeteg szegélyezte, melynek kövei közt fücsomók és akonitum-cserjék nőttek. A gyalogfenyőpásztán átvezető csapáson a rétecskéig el lehetett jutni.

Miután a kilátási pontként szolgáló sziklapárkányról lemásztam, sietve folytattuk utunkat, hogy az alattunk körülbelül 200 lépésnyire a hegyoldal rétegvonalának mentén elhúzódó juhcsapást elérjük. Már csak 30 lépésnyire lehettünk, midőn azt veszem észre, hogy a csapáson a rétecske felől anyamedve két bocsával közeledik.

Bennünket nem vett észre. Útját nyugodtan folytatta, amíg nekem épp lapockáját mutatva, a csapásnak hozzám legközelebb fekvő pontját el nem érte.

Mauserem lövése eldördült. A medvének saját teste ellen irányított harapása a lövedék behatolási helyét pontosan mutatta. Gyors egymásutánban még kétszer lőttem.

A medve erre elterült és a meredek hegyoldalon lefelé gurult, csúszott és bukdácsolt.

George, mint a szabadon bocsátott agár, rohant a sebzett vad felé. Midőn azonban a látszólag tehetetlenül fekvő medvét pár lépésnyire megközelítette, az hirtelen erőre kapott és menyét gyorsaságával támadt. George lekapta a hátán levő puskatokat, amelybe a medve beleharapott.

Ebben a pillanatban érte negyedik lövésem.

Erre a medve a támadást abbahagyta és tovább bukdácsolt, míg a fenyőerdő szélét el nem érte, ahol egy fa mellett megállott.

Amilyen gyorsan tehettem, a medvéhez közeledtem. Midőn azonban észrevette, hogy követem, az erdőbe húzódott. Most már a lehető legnagyobb gyorsasággal eredtem utána. Szaladás közben a négy kilőtt töltényt pótoltam. Attól féltem, hogy a nagy havazásban elvesztem a

nyomot. Ha a sötétség beállta előtt nem találom meg, másnap legjobb esetben a rókák által lerágott csontvázal kell beérem.

Az erdőben a bőségesen vérző nyom a rétegvonal mentén vezetett.

Tovább siettem. Egy lavinatörés közepén megláttam a medvét, amint a tisztáson igen lassan át akart haladni, hogy az erdő sűrűjét elérhesse. Itt gyors egymásutánban körülbelül ötven lépésről még három lövést adtam le, mely végleg megállította.

Ebben a pillanatban már George is mellettem állott és a kicsomagolt, összerakott és megtöltött Cordite-ot a kezembe adta.

Lövésre készen óvatosan közeledtem a medve felé. De az akkor már kimúlt.

Mire a most már óvatosabbá lett George meggyőződött, hogy a medve az élők sorából végleg és visszavonhatatlanul eltávozott és mire zsákmányomat alaposan szemügyre vettem, besötétedett. Leginkább azon csodálkoztam, hogy egy teljesen kifejlett medve, melynek két bocsa van, ilyen kistermetű. Amint később a mérlegelésnél meggyőződhettem, alig nyomott egy métermázsát. Ez az eset is megerősítette bennem azt a meggyőződést, hogy nálunk a medvének (*Ursus Arctos*) egy kisebb, világosszürke válfaja is él. Ezt különben az ottani oláhok is vallják, kik ezt a fajtát »Ursz Furnyikosz« (hangyás medve) elnevezéssel jelölik meg.

De mitévők legyünk?

A teljes besötétedéstől eltekintve sűrű köd is ereszkedett le, melyet az orkánszerűen dühöngő szél a vastag pelyhekben hulló hóval majdnem áthatolhatatlan, örvénylő keverékké kavart össze. Még ma este vissza kellett térnünk sátorunkhoz, mivel ezen az éjszakán szegény Petrucot sem akartuk magára hagyni. De hogyan jussunk vissza?

Ha lefelé ereszkedve az erdőn át menetelünk, úgy óriási kerülőt kell megtennünk és holnap reggel előtt alig érünk oda. Fent a tetőn ellenben jó 2½ óra alatt megtehetjük az utat, ha ugyan egyáltalában odatalálunk. A talajt úgy ismertem, mint saját házamat, de ebben a pokoli időben az embert minden tájékozódhatóság cserben hagyja. Az útkeresésnél mindenesetre a szem játssza a főszerepet. Ennek a működése azonban ilyen viszonyok között majdnem teljesen kikapcsolódik.

Miután az elejtett medvéhez egy kendőt erősítettünk, hogy ezáltal a rókákat távoldartsuk, elhatároztuk, hogy a köd és hóvihár ellenére a havastetőn, illetve a kopár lejtő mentén vezető úton fogunk táborozási helyünkhöz visszatérni.

A medvét üldözve elég mélyen jutottunk az erdőbe. Tehát mindenekelőtt egyenesen felfelé kellett igyekeznünk, hogy a kopár havasra kijussunk. A patak mellett kapaszkodtunk felfelé. Itt aránylagos szélcsendben valamit látni is lehetett. Az ólomszürke égboltozaton a fenyőfák csúcsai mint sötét, imbolygó kupok rajzolódtak le. Aztán a gyalogfenyőpászta felső széléig vergődtünk át.

Szerencsémre karórámon igen erősen fluoreszkáló számok voltak. Oly intenzív fényforrás, melynek segítségével még az iránytűt is le tudtam olvasni.

Midőn a kopár havastetőt elértük, hét óra volt.

Most már balra kellett fordulnunk és lehetőleg a rétegvonal mentén körülbelül északi irányban haladtunk.

Amint a szél ellen némi védelmet nyújtó árkot elhagytuk, helyzetünk azonnal tetemesen megrosszabbodott. A szél a havat egyenesen az arcunkba csapta. Az utat egyáltalában nem

lehetett meglátni. Hóval borított föld, ködös levegő, láthatatlan égboltozat egyenletes szürkeségben olvadtak össze.

A recehártyán észlelhető fényingert a szem semmiféle alakká sem tudta idomítani. A szürke homály époly láthatatlanná tesz mindent, mint ikertestvére, a fekete sötétség.

Botjainkkal tapogatódzva a nagy hideg ellenére izzadva haladtunk. Menetközben egy vezérelv szerint igazodtunk: Se le, se fel. A nagyjában nyugati irányban lejtő hegyoldalt mély, egymástól gerincek által elválasztott árkok, tagolják. Az első gerincre való megérkezésünket csak a szél fékezhetetlen ereje jelezte, mely ilyen helyt a havat is teljesen elfújta. Ha azután lábunk alatt vastagabb hótakarót éreztünk és a szél is alábbhagyott, tudtuk, hogy árokfenék felé közeledünk. A mormoló hegyipatakot azután nem lehetett félreismerni. Így jutottunk a Zsemenarea-patak első elágazásáig.

Egyórai menetelés után, miután még egy gerincen áthaladtunk, a másodikat is elértük.

Lassan, lépésről-lépésre előre küzködve, a Stoinica-patak három elágazásán is áthaladtunk.

A következő gerincen lefelé kell haladnunk, hogy abba az erdő részbe jussunk, ahol a sátor állt.

Miután a menetközben elhagyott patakok és hegyhátak megszámlálása után igazodva megtaláltuk azt a gerincet, melyen lefelé, illetve egyenesen nyugati irányban haladva táborozási helyünket elérhetjük, utunkat főleg az iránytű szerint igazodva folytattuk. Időközben a szél is lecsendesedett, majd teljesen elállt. Annál sűrűbb volt a köd. Erősebben havazott. Több mint embernagyságú kőoszlopnak mentem neki. Itt már a lámpást is meggyújtottam. A csendőrök által évekkal ezelőtt ezen a helyen agyonlőtt Csimponeriu Angyel nevű katonaszökevény síremléke volt.

Most már biztos voltam abban, hogy nem tévedtünk el. Dacára a nagy hónak, lépten-nyomon azokba a mély árkokba süppedtünk, melyeket a marhacsapásban meredeken lefelé folyó esővíz a talajba vájt. Kétségtelen, hogy ma reggel ugyanazon a helyen jöttünk fel. A lámpást, melyet időközben egy szélroham eloltott, az erdőbe érve újra meggyújtottam.

A hegyhát itt már kiszélesedett és kevésbé meredek. A köd és a hulló hópelyhek által sűrűvé tett levegőben alig lehetett a legközelebbi fatörzset meglátni. Szótlanul ballagtunk lefelé.

George is, én is egyszerre megállottunk.

Tulajdonképpen már jobbra kellene kanyarodnunk, ha sátrunkhoz akarunk menni. Különben is ettől a helytől alig lehetett száz lépésnyire.

George kurjantva szólítja a sátrat őrző Petrucot. Kétszer-háromszor kiabál. Semmi válasz!

Csak itt volna a sörétesfegyverem. Abból jelzőlövést adhatnék. A Mauser-töltényt sajnálom. A Cordite ilyen célokra számba sem jöhet.

Előveszem az iránytűt, hogy jelenlegi menetelési irányunkat meghatározzam.

Egyenesen észak felé tartunk.

Pedig nekünk csak nyugat felé lett volna szabad jönnünk, onnét pedig dél felé kellett volna letérnünk.

Időközben tíz óra elmúlt.

George panaszkodik, hogy fáj a feje.

A nagy kimerültség jele. Reggel hat óra óta majdnem szakadatlanul talpon vagyunk és csak menetközben ettünk.

Üljünk le és együnk.

Tejkonzerv-dobozt bontok fel és azt kenyérré kenve fogyasztjuk el. Nagyszerű, ízletes és könnyen emészthető táplálék. Bár egy csésze teánk is volna, mert rettenetesen szomjazunk. Egyelőre pár marék friss hóval kell megelégednünk.

Átizzadt ruhánkban fázunk.

Induljunk.

Pontosan keleti irányban felfelé törtetünk mindaddig, míg a fenyvest a gyalogfenyőtől elválasztó vonalat el nem értük. Most délre kanyarodunk.

Jó ideig az új irányban botorkálunk. Egyszerre behavazott embernyomokra akadunk. Saját nyomaink.

Azt az első kört írtuk le, melyen az eltévedt emberek jární szoktak.

Menjünk most nyugati irányban.

Egy ideig saját nyomunkat követjük.

De mivel mi most az iránytű szerint haladva az egyenes vonalról nem térünk el, a nyomoktólunk jobbra maradnak és pár lépés után az éjjeli köd homályában eltűnnek.

Nekünk sem szabad nyugati irányban messze mennünk, mert különben célunkon túlhaladunk.

Megállunk és George újra kurjant.

Semmi válasz.

Mintha füstszagot éreznék.

George ugyanazt észleli.

De azért ebben a jelben egyikünk sem bízik. Élesszaglású emberek vagyunk, mivel nem dohányzunk, de azért megfigyelésünk helyességét nem mernők esküvel megerősíteni.

Időközben fél tizenkettő lett.

Egy ideig a déli iránnyal próbálkozunk. Azután ismét keletnek megyünk, amíg a gyalogfenyőpásztát el nem érzük. Vissza észak felé. Megint a nyomunkon vagyunk.

A gyertya csendesen fogy. Éjfél elmúlt.

George ismét rosszulétről panaszkodik.

Feldőlt száraz fenyőfa mellett, melynek ágait kézzel le tudjuk tördelni, letelepedünk. A vastag törzs mellett tüzet gyújtunk. Fenyőágakból vackot készítünk. Letáborozunk.

Egy-egy skatulya szardínia, egy doboz tejkonzerv, kenyér.

A magasan lobogó tábori tűz mellett mindenekelőtt lábbelimet szárítom meg. A cipőt levetem és a tüztől respektábilis távolságban helyezem el. A tapasztalatlan embernek fogalma sincs arról, hogy a nedves cipőbőr mily könnyen válik semmivé.

Miután az ingemet is megszáritottam, meztelen lábamat a tűz felé nyujtva, fenyőtörzsnek támaszkodva, nyugalomra térek.

George apatikusan gubbaszt a tűz mellett.

Eltékintve attól, hogy az éj folyamán párszor megfordulok, hogy a tüztől elfordított testrészeimnek is jusson egy kis meleg, elég jól pihenek. George, aki kimerültsége miatt a hideg iránt érzékenyebb, egész éjjel a tüzet rakja.

Világos reggel! Cipőmet felhúzó. George is indulásra kész. A pihenés jót tett, mert fejfájása elmúlt. A köd elhúzó**dott, a szél elállt, de keserves hidegre fordult.

Felkerekedünk.

Alig távoztunk felfelé menve 50 lépésnyire, ma reggeli friss nyomra akadtunk.

Petruc nyoma.

A nyom a sátor felől jött, melyet most a ködmentes, világos erdőben, alig 40 lépésnyire, megpillantottunk.

Odasiettünk.

A sátor körül minden a legnagyobb rendben. A tűz megrakva, a teás üstben az illatos ital készen vár.

Letelepszünk és reggelizünk.

Pár perc múlva visszatér Petruc. Vállán a sörétpuska, kezében a vízzel megtelt vászonveder.

Az éjszakát alig száz lépésnyire a sától töltöttük el.

George Petrucot felelősségre vonja, hogy miért nem válaszolt kurjantására.

A gyerek végre bevallja, hogy félt. Amikor kiabálást hallott, a pokrócot a fejére húzta.

Alig tudtam kiszabadítani George kezéből, aki öccsének hosszú hajába belemarkolt.

Tíz óra felé ébredtem fel. A Petruc által szorgalmasan élesztett tűz sugarai kellemes meleget terjesztettek. George még aludt. Cipőmet felvettem és a legközelebbi tisztásig mentem, honnét a havastetőre és a völgy felé nyílt kilátásom. Most főleg aziránt érdeklődtem, hogy az idő hogyan alakul.

A Páreng éghajlata sokkal zordabb a Retyezát hegységénél. Látszólag a Fekete-tenger felől jövő és Havasalföldön végigszáguldó hideg keleti szélnek inkább van kitéve. A ködös napok is gyakoribbak. Az egymást kergető felhőtömbök és rétegek a képzelhető legszebb, gyakran grandiózus látványt nyújtják.

Ma is ebben gyönyörködtem.

A köddel borított oláh síkság olyan, mint a vihar által korbácsoló tenger, melynek a Szurduk-szoros egyik mély bevágású, kanyargó fjordját alkotta. A levegő magasabb rétegeiben úszó felhők részben a naptól megvilágítva, részben társaik által beárnyékolva, a kaleidoszkopikus változó színárnyalatok pillanatról-pillanatra változó képét mutatták. A Kirzsia és a Mundra csúcsai hol előtűntek, hol pedig átláthatatlan ködfátyolba burkolódtak. Nagyjában véve azonban minden jel verőfényes, jó időre engedett következtetni.

A táboritűznél utasításokat adtam:

Petruc hazaszalad és nyolc embert küld a Zsemenarea-nyeregig, mert a medvét egészben, megnyuzatlanul akarom hazaszállítani.

Feleségem egyszer medvesonkával akar kísérletezni. A többi húst az olasz munkások fogják elfogyasztani. Kár volna a rókákat hízlalni.

George menjen a Gropuba és az ottani bükkösökben a vaddisznók nyomát keresse meg.

Este térjen vissza a Zsemenarea-nyereghez és ott várja meg a Petruc által küldendő nyolc embert, hogy azokat a medveölés helyszínére vezesse.

Magam a Mundra tetején visszahagyott zergebakért megyek. Azt a Zsemenarea-nyeregig lehozom és azután a medve iránt érdeklődöm.

Találkozás: vagy a medvénél, vagy pedig annak közelében a Zsemenareán.

Egynapi eleséget és fejszét viszek magammal. A Mauser nálam maradt, a Cordite-ot Petruc hazaviszi, George pedig a sörétfegyverrel marad.

Indulok.

A térdig érő puha hóban elég könnyen haladok. Alighogy az erdőt elhagyva a kopár területre érek, szarvasnyomra bukkanok. A hó túlnagy ahhoz, hogy annak pontos képét meg lehessen látni. A kiemelt láb helyébe tóduló hó azt részben eltemeti és elhomályosítja.

Mivel iránya az enyémmel többé-kevésbé egyezik, azt követem.

Az idő ugyan nem egészen ködös, de azért távolbalátás szempontjából cseppet sem tekinthető kedvezőnek.

Egyes felhőfoslányok a kilátást szűk határok közé szorítják. Két kivert zergebakot lőtávolon kívül látok, amint kóbor lovagok módjára szerelmi kalandot keresnek. Egy felhőfoslány elnyeli őket. Azután szabadszemmel a Stoinica hegygerincen egy állatot látok. Nyílegyenes irányban lefelé halad. Az erdő széléhez közeledik. Nem lehet zerge, mivel az sohasem szokott ily állandó ütemben, irányváltoztatás nélkül utazásszerűen menetelni.

A távcső közelembe hozza.

Farkas, melyet pár pillanat múlva a fenyves sötétje nyel el. A talajviszonyok olyanok, hogy az erdő felső széléhez leereszkedve bizonyos útrövidítést érek el. Most a szarvas nyomán vagyok, melyet egy ideig követek. A fenyvesbe behatolok, a patak fenekéig leereszkedem és azután a túlsó meredek hegyoldalon lavinatörésben felfelé kapaszkodom. A léniát pár esztendővel ezelőtt lezuhanó hótömegek törték. Szélei oly egyenesek, mintha mérnöki műszerrel tűzték volna ki.

Elég kényelmesen lehet haladni, mivel a cseperedő fenyőcsemeték a mozgást még nem akadályozzák, a kitört törzsek pedig egy tömegben a völgy fenekén rothadnak, hová a görgeteg azokat lesodorta.

Az egyik helyen széldöntötte fenyőtörzs fekszik. Nem érhetett földet, mivel csúcsa a lénia túlsó oldalán levő fákon megakadt. Az utolsó viharok dönthettek le, mert a koronát alkotó gallyak még zöldek. Figyelmemet az a körülmény köti le, hogy a csúcs időnként megmozdul, megrázkódik, mintha valaki arról gallyakat törne. A messzelátóval szarvasok lábát látom. Az állatok testét a fatörzs és a zöld tűlevelek fedik.

Az erdőbe húzódok és óvatosan haladok mindaddig, amíg a vadat ötven lépésnyi távolságból meg nem figyelhetem.

Egy ideig nagy érdeklődéssel néztem, amint a feldőlt fenyőfa gallyai között tanyászó moszatokat, különösen a hosszú fűrtökben lelógó fehér angyalhajat fogyasztották. Mivel némileg sietnem kellett, ennek az idillikus jelenetnek véget vettem és egyenesen a vad felé közeledtem.

Menekülésében, hatalmas ugrásaiban, közmondásos sebes iramában akartam gyönyörködni. Csalódtam! Ezek a szarvasok, miután megláttak, egy ideig háziállatok módjára bámultak, azután lassú ügetésben a lavinatörés irányában távoztak. Meg-megálltak és hátranéztek. Míg a hegygerincen át nem haladtak, állandóan lőtávolon belül maradtak. Azután jobbra fordultak és lépésben mentek az erdőbe, hol szemem elől eltűntek.

Az állatok viselkedése rejtélyes volt. Talán még sohasem láttak embert, vagy talán némely szarvas elméje meghibbant. Azt nem akarom feltételezni, hogy tudták volna, miszerint a

rókák és farkasok részére nem akarok vadat ölni. Hiszen még tegnapi zergémet sem sikerült elhoznom.

Mindenesetre kivételes jelenséggel állottam szemben, mert ha minden szarvas ilyen lenne, úgy fájának utolsó hírmondója már régóta a boldog vadászterületekre költözött volna.

A gerincen, hol a szarvasok szemem elől eltűntek, a farkas nyomára akadtam. Ezt most megfordított irányban követtem, mert szemmel láthatólag egyenesen onnét jött, ahová törekedtem.

Ez nem okozott nekem nagy örömet, mert sejtettem, hogy tegnapi vadászszerencsém gyümölcsének egy részét nem fogom élvezni. Sietni kezdtem, mert azon kellett lennem, hogy mentsem a menthetőt. Az erős északi szél a felhőket szétkergette és a Páreng-hegység kopár tetejének hóleple makulátlan, csillogó fehérségben bontakozott ki.

A láthatár lágy körvonalai a rikítóan kék égboltozaton a legélesebben rajzolódtak le. Az egész látvány a legfenségesebb nyugalom benyomását keltette volna, de egyes szélrohamok által felkorbácsolt hótömegek rohanó fehér felhőfoszlányok módjára száguldtak a magasabb fekvésű gerinceken végig, hogy aztán valamely széltől védett helyhez vagy hegyhajlathoz érve, hirtelen összezsugorodva semmivé váljanak. Így ebből a felette színpompás képből, amilyeneket Verescsagin mesteri ecsete oly utolérhetetlen művészettel varázsolt a vászonra, a mozgás éltető eleme sem hiányzott.

De most már legfőbb ideje volt, hogy a sötét szemüveget feltegyem, mert a napsütötte hómezők fényorgiájában védtelen szemmel büntetlenül nem lehet soká gyönyörködni.

Utamat folytattam. A farkas nyomát már nem láttam, mivel a szél azt már befújta. Hiszen az egész hegyoldal fehér, lisztszerű hótakarója állandóan mozog. Addig a körülbelül egyenlően elosztott puha rétegben aránylag könnyen mozogtam.

Az előrehaladás azonban percről-percre fáradtságosabb és nehezebb. Helyenként ugyan a szél elseperte a havat, de annál nagyobb ott, ahol a szélárnyékban hatalmas hófúvások keletkeztek. Olykor derékig süppedek be. A fehér massa, melyet a szél nyomása szívóssá és ellenállóvá tett, nem tömörült annyira, hogy elbírná az embernek a cipő által alátámasztott testsúlyát. Ilyen hó tetején a nyúl és a róka nagyszerűen halad, anélkül, hogy elsüllyedne. Az emberen csak a sí vagy a hóráf segít.

Hótól mentes gerincen nagyobb fogolycsapat kel szárnyra. Ezek azokból a zöld fűszálacs-kákból élnek, melyek a száraz és fonnyadt tavalyi szárazak között a hó alatt is kisarjadzanak.

A tegnap lőtt zergére vonatkozó balsejtelveim teljesen alaposaknak bizonyultak. Zsákmányomat már nem találtam meg. De a havat hajkurászó szél a rablók nyomait is eltüntette. Csak a széltől védett sziklasorban találtam fekete zergeszórt, amiből a róka munkájára lehet következtetni, mivel ez a mindenütt jelenlevő vörös rabló a szórt kitepi és szertesztét hajigálja. Meg vagyok azonban győződve, hogy a farkas is jóllakott, mert a rókák saját erejükből a csontokat nem tudták volna annyira szétszedni és elhordani, hogy a közvetlen környéken egyet se találjak meg.

A meglőtt medvéhez besötétedés előtt vissza kellett térnem. A nap már a láthatárhoz közeledett és így a sötét szemüveget is levehettem. Nagy ugrásokkal haladtam ugyanazon a helyen lefelé, ahol tegnap a medvét becserkésztem.

Mivel az árokban nagy hó volt, rövid idő múlva a könnyebben járható gerincekre másztam ki. Hiszen ma egész bátran haladhatok, mert nem kell attól félnem, hogy a medvék észrevesznek.

Amint azonban a hótól megtisztított, nagyobb kilátást nyújtó, gerincecskére kijutottam, egyszerre kővé meredtem. Tőlem százötven lépésnyire kivert zergebakot pillantottam meg. Ő

is észrevett már, de nem menekült. Riválisnak nézett és egyenesen felém tartott. Húsz lépésről lőttem le. Tűzben maradt.

Egyik rekordbakom volt.

Mekkora lehetett az, amely ezt a daliát a falkából kiverte?

A nagy sietséggel kiszigerelt bak belsejét egy közeli gyalogfenyőcserjéről letört gallyakkal tömtem ki. Azután a jobb, illetve a bal első lábat a megfelelő hátsó láb ina mögé bujtattam és az első lábak ina alá dugott darabbal megpeckeltem. Két karomat a két jobb-, illetve balláb összefűzése által keletkezett tartókba dugtam és ily módon a bak hátzísák módjára került a hátamra. Az így cipelt zerge, melynek feje az emberé fölött hol jobbra, hol balra hajlik, olyan, mintha a vad a vadászon lovagolna.

Kellemetlen cipelés. A leggondosabb kiszigerelés ellenére a kiszivárgó vér áthatol a ruhán és az undok meleg, és amellet csuszamlós nedv az ember hátán végigfolyik, hol az erőltetett testi munka folytán lecsorgó izzadsággal összekeveredik. Az üzekedés ideje alatt meglőtt zergebák kampói között lévő mirigy sajátságos, semmiféle más szaggal össze nem hasonlítható bűzt áraszt.

De mit nem kell az egyedül cserkésző vadásznak elszenvednie, ha az annyi utánjárással és fáradozással elejtett zsákmányt nem akarja a mindenütt jelenlevő négy lábú húsevőnek átengedni!

Az erdőbe érve, szélcsendes helyen egyenletesen elosztott, puha hótakarót találok, mely az előrehaladást sokkal kevésbé gátolja, mint a havastetőket borító, a szél által többé-kevésbé keményre döngölt fűvások. Az árván maradt két bocs friss nyomára akadok. Látszólag arra vezet, hol meglőtt anyjuk fekszik. Sajnálom őket. Annak ellenére, hogy tegnap este akkorán láttam, mint a felnőtt pásztorkutyák, látszólag mégis ragaszkodnak szülőanyjukhoz.

A meglőtt medvéhez egyelőre nem megyek le, hanem kampós zsákmányomat mindenekelőtt a Georgeval megbeszélte találka helyére viszem. Előrehajló szikla tövében meglelem George ma reggeli nyomát. A jövő éj folyamán eltüzelésre szánt fát gondosan előkészítette. Az elemózsia-t tartalmazó hátzísákat fenyőfaágra akasztotta, az ágyaljnak szolgáló fenyőgallyakat egy rakásra összehordta, úgyhogy visszatérése után negyedórán belül mindent elkészíthessen, amit az erdei táborozás kényelme megkíván.

A zergebákot leveszem hátamról és kampójánál fogva egy fenyőfa ágára függesztem. Két almát és egy kenyeret magamhoz veszek és a 24 óra óta cserbenhagyott medvéhez sietek. Tervbevett táborozási helyünktől 20 perc alatt odaérek.

Aggódva siettem a tegnapi medveölés színhelyére. Számos rókanyomból nem sok jóra következtethetem. A bocsok nyomát is láttam. Most már egész bizonyosra vettem, hogy kimúlt anyjukat látogatták meg. Óvatosan lépkedtem, mert abban is reménykedtem, hogy esetleg még találkozom velük. De azt sem tartottam valószínűtlennek, hogy egy ott settenkedő rókán tönkretett zergémért bosszúmat kitölthetem.

Aggodalmaim ez alkalommal alaptalanoknak bizonyultak. A medve érintetlenül ugyanazon a helyen feküdt, ahol tegnap elhagytuk. Csonttá fagyott testét arasznyi hóréteg borította és a rókaijesztés céljából otthagytott kendőt is megtaláltam.

A két bocs a környéken járt, de azért anyját nem merte megközelíteni. A rókák csupán a tegnapi hajsza nyomán haladva a menekülés közben hullatott vért szedték össze.

Az egymás mellett haladó két bocs nyomát a teljes besötétedésig követtem. De azután visszatértem, mert minden további üldözés céltalan lett volna. Ugysem volt szándékom őket

megölni. Csak nagyon szerettem volna a két árvát figyelni és feltettem magamban, ha semmi sem jön közbe, úgy másnap azon leszek, hogy őket viszontlássam.

A medve közelében tüzet gyújtottam, hogy a prédázó ragadozókat lehetőleg ma éjjel is távol tartsam. A tűz mellett leültem és egy fenyőtörzsnek nekitámaszkodva egy keveset pihentem. Oly jól éreztem magam, hogy pihenésemet percről-percre kitoltam, míg csak el nem aludtam.

Álmomból George zavart fel.

A táborozási helyhez visszatértünk, hol a vacsorát és a gallyágyat a lobogó tűz mellett már elkészítette.

George már két császármadarat és egy nyusztot lőtt. A császármadarakat meg is sütötte és vacsorára elkészítette.

A nyuszt lenyúzott bőre szabályszerűen kipeckelve a hátizsákon lógott.

Egyhangú és rosszkedvű volt.

Gyónt.

A vaddisznókra ráakadt és a vadászszenvedély elragadta. Az egyik vadmalacot sörétes lövéssel megsebesítette.

A kondát ezáltal megriasztotta, úgyhogy az a Szádu völgyébe váltott át. A malacról azonban a leghatározottabban állította, hogy oly súlyosan megsebesült, hogy mindenesetre utól lehetne érni, ha az ember a vérnyomot követné.

Az éj folyamán a Petruc által vezetett nyolc ember megérkezett.

Még soká azon tanakodtunk, hogy ezt a segédcsapatot a medve hazaszállítására használjuk-e fel, vagy rendezzünk vaddisznóhajtást a Szádu völgyében.

Korán reggel kizsigereltük a medvét, két első és két hátulsó lábát összekötöttük és azokon a test hossz tengelyével párhuzamosan, rudat fűztünk át. A zsákmányt négy-négy ember felváltva vitte a lejjebb fekvő erdei útig, hol a zergebakkal együtt ökrösszánra raktuk.

Ez azonban nem bizonyult egyszerű és gondmentes szállítási eszköznek. Valahányszor az ökrök a medvét megszimatozták, megbokrosodtak. A szánt nekivitték egy-egy bozótnak vagy fának, ahol az megakadt.

A jármot ilyenkor le kellett venni a nyakukról és az egész járművet emberi erővel újra járható düllőútra kellett húzni. Ez többször ismétlődött, úgyhogy a nyolc kísérőnek majdnem állandóan akadt dolga. A menet által érintett kunyhók körül tartózkodó szarvasmarha pedig horkolva szaladt szét. Hiszen azon a vidéken alig található felnőtt háziállat, melyet a nyájak legrettegettebb pusztítója életében legalább egyszer rémületbe nem ejtett volna. Az az iszonyat, melyet a medve szimatja terjeszt, valószínűleg az elődöktől átöröklött, veleszületett tulajdonság.

A zsákmányt szállító menetet csak igen rövid ideig kísértem. Ahol az út a Gropu havas felé elágazik, elváltunk, hogy oda menjünk, ahol George tegnap a malacot állítólag megsebesítette. Mivel azonban erősen havazott, Petrucnak meghagytuk, hogy két pár sít hozzon a zsemenarei nagy cseppkőbarlanghoz, hol a következő éjszakát fogjuk tölteni. Egy embert is vittünk magunkkal, hogy addig, amíg a disznókat kinyomozzuk, fát vágjon és a barlangban éjjeli szállást készítsen.

George tegnapi nyomát a folytonos havazás ellenére még felismertük. Midőn azonban oda értünk, ahol a malacot állítólag megsebezte, a vadnyom annyira elhomályosult, hogy a vérnyomokat nem tudtam megállapítani.

Azért a kondának alig látható csapását a késő délutáni órákig követtük. A szél csak a kopasz bükkfák koronáiban zúgott, míg az oszlopszerű szálfákból álló erdőben aránylagos szélsend uralkodott.

Az egyenes irányban előrehaladó többé-kevésbé behavazott csapás elárulta, hogy a konda, a vezető állatot libasorban követve, megszakítás nélkül bizonyos cél felé törtetett.

A szél útirányunkkal épp szembe fújt. Egy róka, mely jó ideje a disznók behavazott nyomában haladt, nyugodtan kaparászott, anélkül, hogy jövetelünket észrevette volna. Jól célzott golyólövessel leterítettem. Utóbb megbántam, hogy nem a Gyorgyenál lévő sörétes fegyvert használtam, mert a gerezna megrongálódott.

A róka azonban Georget teljesen igazolta, amennyiben kaparásának nyomában a megsebzett malac vérnyomát megtaláltuk.

Beesteledett és azért visszatértünk a barlanghoz. A szét elállt, de annál sűrűbben havazott.

Elég hideg lehetett, mert a hó halmazállapota teljesen lisztszerű maradt. Azért mégis izzadtunk. Szükségét éreztük a sínek, mely az embert a lassú, fárasztó taposástól megváltva, az előrehaladást lábemelésküli csúszás alakjában teszi lehetségessé. Az ember ilyen friss porhóban ugyan sível is bokáig süllyed, de az előrehaladás könnyedség és kellemesség szempontjából úgy viszonylik a hótaposáshoz, mint a gépkocsi a frissen kövezett országúton a döcögő szekérhez.

Mikor a Zsemenarea-barlangszájához értünk, majdnem tíz óra volt. Óriási mészkősziklafal belsejében levő üreg, melynek bejárata szűk, de azután hatalmas teremmé tágul. Boltozat-alakú mennyezete és cseppkőoszlopai egy dóm belsejére emlékeztetnek. Itt Alexa a bejárat előtt tömegesen található száraz bükkfalomból elég puha fekhelyeket készített és hatalmas, a barlang belsejét sárgás fényel bevilágító tüzet rakott. A lángok körül mozgolódó emberek árnyékai a sötét falakon mint hatalmas torzalakok jelentek meg.

De ez a természetes palota nem volt ideális éjjeli szállás. Mindenekelőtt pár órai ott tartózkodás után annyira megtelt füsttel, hogy az ember csak ülve vagy fekve tudott lélegzeni. A mennyezetről vastag vízcseppek hullottak, melyek hol itt, hol amott, hol az ember testén, hol a szárításra kiterített ruhán, hol pedig az élelmiszereket tartalmazó hátizsákon kopogtattak. A tüzelés által keletkező meleg valószínűleg a mennyezetről lelógó jégcsapokat olvasztotta meg.

De a kezdetben oly csábítónak tűnő lombfekhelyek sem voltak használhatók. Az ember lefekvéskor vette észre, hogy a látszólag száraz levelek nyirkosak, hidegek. Ezért minden habozás nélkül a barlang közelében található lucfenyő-sűrűből annyi friss gallyat hoztunk, amiből száraz, ruganyos fekhelyeket lehetett készíteni. Az éjszakát azért elég jól töltöttük el.

Reggel felé megérkezett Petruc. Még egy, vele egykorú fiút hozott magával, aki a sít és az élelmiszerpótlással megrakott hátizsákot segített vinni.

Mikor virradatkor Georgeval elindultam, megállapítottam, hogy a hóréteg tegnap reggel óta megkétszerezedett. A szél erősen fújt és a hó azért már annyira megszilárdult, hogy elég tűrhető sípályát adott. Tegnapesti nyomunkat alig lehetett sejteni. Nem követtük, mivel sível néhány meredek lejtőn felmászni túlságosan fáradságos és időtrabló foglalkozás lett volna. Hosszúra nyújtott cik-cak vonalakban haladtunk az oszlopszerű bükkfák között felfelé és csak a hegyhátakon igyekeztünk a nyomot újra megkeresni. Egyes helyeken ez már nehezen sikerült, mivel a csapás csupán mint alig sejtethető mélyedés jelentkezett, mely csak bizonyos távolságból mint a fehér hófelületen végighúzódnó kékes árnyék tűnt fel.

Csodálatos, hogy a nagy hó mennyire elvette mindenféle erdei állat mozgási kedvét. A fehér felületen, mely a havazás megszűnte után mint minden megmozdulást hűen regisztráló természetes jegyzőkönyv terült el, alig lehetett egy karcot észrevenni.

A nyúl ilyenkor egész éjjel meg sem mozdul. Legfeljebb vackának közvetlen szomszédságában rágszál. A róka is barátságosabb vidékekre vonult, hol az embertaposta csapásokon ő is kevesebb fáradsággal mozog.

Az őz nem tesz meg ilyenkor nagyobb utakat és az ember csak akkor akad nyomára, ha azt a csekély átmérőjű területet érinti, melyet nagy havazások alkalmával éjjeli fekhelyének közvetlen közelében szokott bejárni.

A szálas erdőt ilyenkor különben sem kedveli és inkább az erdőégek és szél-, valamint lavinatörések nyomán keletkező fiatalosokba húzódik, hol téli táplálékát, a szederindát, megtalálhatja.

A Páreng-hegység alján tenyésző óriási bükkösöket, melyek aránylag gyenge lejtőjű, a középhegység jellegével bíró vidéken terülnek el, több zúgó hegyipatak szeli át.

A völgyfenék közelében a táj jellege teljesen megváltozik. A tomboló, fehérén habzó víz-eséseket alkotó patak meredek hegyoldalak közé szorul, melyeknek sziklafalai között a bükk- és kőrisfa helyébe a sötétzöld jegenyefenyő lép.

Ilyen helyt az ember természetesen lecsatolja a sít és sziklák között mindaddig le-, illetve felmászik, amíg újra csúszásra alkalmas felületet talál.

Az egyik völgy sziklás fenyvesében nagyobb zergefalkára bukkantam. A havastetőkön tomboló hóihar a természet legedzettebb gyermekeit is enyhébb, legalább a metsző szél ellen védettebb helyekre szorította. Mintha a rossz idő beálltával a szerelemről is megfeledkeztek volna. A szél által ledöntött fenyőfa ágairól és törzséről lelógó hosszú moszatot a legnagyobb békében és egyetértésben fogyasztották.

Egyesek, mint a házi kecskék, a fa törzsén mászkáltak és a szó szoros értelmében felágaskodtak, hogy a látszólag nagyon kedvelt eledelhez hozzájussanak.

Ez alkalommal nem bántottam őket. Ha disznót üldözök, a medve kivételével, minden más vad hidegen hagy.

Ugyanannak az ároknak a fenekén egy mackó nyomát is láttam. Oly friss és érintetlen volt, hogy egy helyen, ahol a fenyőfa alatt csak vékony hóréteg takarta a sziklalapot, a talperezetét, illetve bőrredőit is meg lehetett látni. Felnőtt, hatalmas állat. Legalább mégegyszer akkora, mint az, melyet tegnap hazaszállítottam. A nyomot azonban nem követtem, mert tapasztalatból tudtam, hogy ez teljesen kilátástalan vállalkozás.

Még jó ideig haladtunk a disznóknak mind homályosabbá váló nyomán, míg azt végre a Szádu-völgy egyik lejtőjén teljesen elvesztettük. Itt egy szederindákkal benőtt széltörésbe jutottunk, hol minden keresés hiábavalónak bizonyult. A széltörést körüljártuk, George abba is behatolt, de a kivezető nyomot és a disznókat semmiképpen sem tudtuk felfedezni.

Ily körülmények között elhatároztuk, hogy a disznók nyomát, illetve fekhelyét az eddigi nyomtól függetlenül fogjuk megkeresni, és ezért elváltunk.

Magam a hegyoldalon, a rétegvonalat lehetőleg hegyesszög alatt keresztezve, haladtam felfelé. George a völgy irányában lefelé indult.

Abban állapotunk meg, hogy a határon levő, télen az oláhországi katonák által elhagyott kaszárnyáknál, úgynevezett komandónál, fogunk találkozni, hogy az éjszakát ott töltsük. A barlanghoz visszamenni igen messze lett volna.

Az idő kiderült és a szél is elállt. A behavazott, oszlopszerű bükkfákkal benőtt hegyoldalon kényelmesen haladtam felfelé. Nem választottam olyan meredek pályát, mely a legmesszebbmenő sielési kényelemnek meg nem felelt volna.

Hiszen most nem üldöztem, hanem nyomot kerestem. Minden síakadályt gondosan elkerülve a fenyvesig jutottam. Sehol semmiféle disznónyomot sem tudtam felfedezni. Beesteledett, de ez csepp gondot sem okozott, mivel a derűs égen látható félhold a tájéket megvilágította.

Hogy a találka helyét elérjem, a patak túlsó oldalára kellett átjutnom. Csepp kedvem sem volt, hogy lecsatolt sível a patakfenék szikláit közt mászkáljak mindaddig, míg újra a határgerinc sível járható részéig eljutok. Ezért elhatároztam, hogy a völgy forrásvidékéig fogok sielni és ott az erdő felett, lehetőleg a rétegvonal mentén a túlsó hegygerincig fogok átszúzni.

E szándékom kivitele elé semmi akadály sem gördült. Csak meglehetősen sok idő telt el addig, amíg az erdőrégió fölé jutottam. Ezt azonban cseppet sem sajnáltam, mert jó havon és kedvező talajon sielni magában véve sem utolsó mulatság.

Egy helyen zergenyomra bukkantam, mely felfelé, de közvetlenül azután ismét lefelé az erdőbe vezetett. A délutáni, körülbelül félórát tartó napsütés őket is kicsalta a havastetőre. De az éjszakát mégis csak a védelmet nyújtó fenyőfák tövében töltik el.

Amint a határgerincet elértem, már úgyszólván otthon voltam. Mélyen alattam, holdsütéses, több kilométer hosszú lejtő végén, az erdő szélén megláttam éjjeli szállásunkat. A lecsúzás egyike volt azon válogatott sportélvezeteknek, melyeket csak a szenvedélyes síelő tud igazán megbecsülni. Látszólag minden fáradtság nélküli sikamlás, de ha az ember túlrövidnek látszó idő alatt elérte a célját, mégis azt veszi észre, hogy ruhájának minden szálacskáját átizzadta.

Legnagyobb meglepetésemre George még nem érkezett meg. Pedig arra számítottam, hogy mire odaérek, a tüzet megrakja, a fekhelyet elkészíti és a tea már a sajkában fog párolgni.

Vadászaton azonban semmire sem lehet biztosan számítani. A hóborította rengetegben az egyedül barangoló vadászt sokféle baj érheti.

Ezért az adott helyzetbe beletörődve az éjjeli szállást magam készítem el.

Mindenekelőtt a kunyhó belsejében levő tűzhelyen tüzet raktam, melynek fényénél azonnal láttam, hogy a hely cseppet sem barátságos.

A pár hónappal ezelőtt elköltözött katonák fekhelyén a fenyőgallyak szanaszét heverték. A tűk már régóta megszáradtak és leperegtek. Csak a száraz gallyak maradtak meg. Ezeket mindenekelőtt összeszedtem és a tűzre tettem. Azután a tetőről letépett zsindegyéből kis lapátot faragtam, mellyel a száraz fenyőtűket, az emberi élősdiék legveszedelmesebb búvóhelyét, szintén a tűzbe lapátoltam. Ekkor azt vettem észre, hogy a helyiségben fojtó füst gyülemlik, melynek kieresztésére a zsindegyetöbe megfelelő nyílást bontottam. Így a helyzet félig-meddig tűrhetővé vált. Mivel tudtam, hogy a katonák a nyár folyamán a közelben található minden alkalmas fát eltűzeltek, minden lelkiismeretfurdalás nélkül a kerítésnek nekiestem, melyet szétszedtem és eltűzeltem.

Csupán azt sajnáltam, hogy nincs nálam fejsze, melynek segítségével sokkal könnyebb és szaporább munkát végezhettem volna. A sít azonban még egyszer fel kellett csatolnom, mivel egy, körülbelül kilométernyire levő fenyőbozóthoz mentem, hogy ágykészítéshez szükséges gallyakat hozzak. A nagy vadászéssel levágott fenyőágakat a puskaszíjjal kötöttem csomóba. Két fekhelynek épp elegendő volt.

A tűz mellett ülve valamit falatoztam és gondolkoztam: Ha George egyhamar nem érkezik meg, keresésére kell indulnom. Lábtörés vagy kifocmodás esetén igen váltságos helyzetbe

kerülhetett és ha az éj folyamán nem kap segítséget, úgy reggelig megfagyhat. A teljes szélcsendben jelzőlövését nagy távolból is meghallottam volna. Feszülten figyeltem, de a holdsütéses téli éjszaka csendjét csak egy élesen sípoló hang szakította néha ketté. Igen jól ismertem. Kis törpebagoly hívja a párját, mely pontosan felel.

Azután valahol, igen nagy távolságban, déli irányban ott, ahol a hegyek alján Havasalföld terül el, hosszú, vontatott üvöltést hallok. A Bombesty körül ólalkodó farkas, mely ilyenkor a faluk közvetlen közelében többnyire kutyákra vadászik: Nagy ragadozó mellkasának mélyéből eredő, hihetetlenül hosszúra nyújtott hang. A világ legvégére is elhallatszik. Bombestyben, mint minden oláhországi faluban, téli estéken a kutyák százai valósággal pokoli lármát csapnak. De azt a távolság teljesen elnyeli. Magányos táborozási helyemig csak a vadon fenséges szava hatol el. »The call of the Wild.«

Midőn a kunyhóból kilépek, az éjszakának már nagy része eltelt. A hóba dugott, függőleges helyzetben álló sítalpak fantasztikusan hosszú, kékes árnyékot vetnek. A símára csiszolt szántalpakat felcsatolom és újra hallgatódom. Semmi! Ehhez fogható csend talán csak a most lenyugodni készülő hold légüres felületén képzelhető el.

Most magam kurjantok egyet.

Igyekszem a hangot hosszúra nyújtani. Mint a farkasanya, mely éhes kölykeit vigasztalja, bátorítja, kitartásra serkenti.

Az elhaló hangot követő csend még mélyebb, még nyomasztóbb. Azután délkeleti irányból válasz érkezik. Még hosszabb, elnyújtott, magas kürtszó.

George a sörétesfegyver csövével ad jelt.

Feléje sietek. Még két kölcsönös hívogatás és hű vadőröm mellett vagyok, kinek sorsa miatt már komolyan aggódtam.

A szálas bükkösben találkoztunk. Nehéz súly alatt görnyedve, rövid sícsúszásokkal tért nyer. Neki, illetve most mindkettőnknek, felfelé kell haladnunk, hogy a komandót elérjük. De mielőtt útunkat tovább folytatnók, George ledobja a hátáról a körülbelül 30 kilogrammos malacot. Mindketten ráülünk és az elválásunk óta tapasztaltakat jelenti:

Délután egy ideig hiába kereste a disznó nyomát. Egy hegygerincen lefelé haladva, páfránnyal sűrűn benőtt tisztásra akadt. Itt aznap reggeli túrást talált. A lefelé vezető nyomokat óvatosan követve, hirtelen a kondára bukkant, mely újra a páfránylegelő felé tartott. Midőn a vad-disznók észrevették, azonnal visszafordultak és egyenesen lefelé menekültek.

George a sível utánuk iramodott. Ekkor azt vette észre, hogy utólért egy malacot, mely a többieket nem tudta követni. Száguldó iramát rövid fordulattal lefékezte és az üldözött állatot sörétes puskájával leterítette.

Már a zúgó patak közvetlen közelébe ért és azért nem hallottam a lövést. Midőn zsákmányát közelebről szemügyre vette, látta, hogy ez a megsebzett malac. Az egyik futó kilötte a szemét, a másik pedig egyik első lábát sebesítette meg, közvetlenül a csüd felett. A nyomon látható erős vérzés innét származott.

A malacot, melyet a hátizsák szíjaihoz csatolt, ezután felváltva vittük. Több mint egyórai fáradságos törtetés után végre elértük a komandót. A hold a láthatár mögött már eltűnt.

Az olvasztott hóléből készült teához pörkölt disznómájat vacsoráztunk.

Aznap éjjel nem kellett bennünket ringatni.

Reggel későn ébredtünk. Már kivirradt. Álmunkat a hideg zavarta meg. Tűzünk elaludt. Az éjjeli tüzelés után megmaradt utolsó famaradványokat a parázsra dobtuk. A teát megfőztük.

Elemózsánk utolsó morzsáit elfogyasztottuk és elindultunk. A malacot kettévágtuk. Így a hátizsákokba be tudtuk gyömöszölni anélkül, hogy egyikünket is túlságosan megterhelte volna.

George bemondása szerint a disznók egyenesen északi irányban, tehát Magyarország felé menekültek. Eszerint abban az esetben, ha tegnapi csapásunkon visszamegyünk, a nyomokat a következő hegygerincen meg kellett találnunk. Újra felmentünk az erdőfeletti régióig, hol a rétegvonalat követve a sziklás patakmeder átmászását kerültük.

A szép idő mindenféle állatot vackából kicsalt. A rókát csodálatos szimatja, mely a hússütést megérezte, éjjeli szállásunk közvetlen közeléig csábította. Menetközben nyúl nyomra is akadtunk. George a tapsifülest követte, egy bükkfa tövében meglátta és le is lőtte. A mókusok is fától-fáig szaladva leadták a névjegyüket. A fenyvesbe érve sikefajdcsaládra akadtunk, mely lármás szárnycsattogással a közeli fenyőfák sűrű koronájában tűnt el.

Egy csapat zerge, valószínűleg az, melyet tegnap láttunk, lassú lépésekkel hagyta el az erdőt, hogy a napsütötte havastetőre kapaszkodjék. Jó ideig néztem, amint egy kiugró szikla-párkányon elhelyezkedve nyugodtan lefeküdtek és kérődzve a meleg napsugarakat élvezték.

A Prislop-havas felé leereszkedő gerincre érve, pár kilométeres akadálytalan csúszamlással száguldtunk lefelé. Pár perc múlva már a tegnapi nyomunkat kereszteztük.

Tovább iramodtunk. Azonban már nem kellett messze mennünk, mert az országhatáron át visszaváltó konda nyomára akadtunk.

Azt nem hagytuk el, hanem egy ideig követtük. Mintha a disznók útunkat meg akarták volna könnyíteni, nem ereszkedtek le egyenesen az árok fenekéig, hanem a hegyoldalon törtettek előre.

Ha így folytatják, nemsokára tegnapi nyomunkra térnek vissza. Ebben a feltevésben nem csalódtam. De ezek a felette vad és óvatos állatok a sínyomot nem merték keresztezni. Visszatörpantak és egyenesen a Polatiste-árok sziklás feneké felé tartottak.

Most mindenekelőtt a disznók pontos tartózkodási helyét kellett megállapítanunk. Nézetem szerint a nagy bükkösök között elszórtan található fenyőbozótok egyikében kellett meghúzódniuk. Miután megrökönyödve az eredeti északi iránytól derékszögben nyugat felé tértek el, arra a következtetésre jutottam, hogy a Polatiste völgyét el sem hagyták, hanem abban valamely kevésbé hozzáférhető helyen húzódtak meg. Azért mindenekelőtt elhatároztam, hogy hollétüket körülcsapázással fogjuk megállapítani. Ezért Georgenak meghagytam, hogy a Prislop-gerincen sieljen lefelé mindaddig, amíg a csempészek által használt gyalogösvényt el nem éri, melyen a Polatiste-patak fenekéig le lehet jutni. Magam a Zsemenarea-gerincre megyek és ugyanazon útig ereszkedem le, melyre Georget irányítottam. A Polatiste-patakban fogunk találkozni. Hátizsákomat a fél malaccal George vette át, mivel útja sokkal rövidebb volt és állandóan lefelé vezetett.

A kitűzött tervet programmszerűen hajtottuk végre. Hogy időt nyerjek, magam sem kapaszkodtam fel a kopár havasig, hanem egy jól behavazott lavinatörésen az árok fenekéig ereszkedtem.

Ott véletlenül egy hóhidat találtam, melyen a sí lecsatolása nélkül át tudtam kelni. A túlsó oldalon is szerencsésen felkapaszkodtam. A Zsemenarea síma hegygerincén sportszerű fordulatokkal ereszkedtem le. A csempész utat érintetlen, szűz hó borította. Az utolsó havazás óta senki sem járt arra. A hegygerincről ezen a szűk ösvényen, mely sűrű erdőn, helyenként mély bevágások fenekén ereszkedett le, a patak medréig jutottam. Egy-egy ilyen leereszkedést a sielés érettségi vizsgájának lehet tekinteni. Itt tudni kell, különben az ember bukik. Georget már ott találtam.

Jelentése kedvező volt: a disznók nyomát az erdőn átvezető úton kétszer keresztezte. Először ugyanis az általunk leírt körből nyugati irányba törtek ki. Mielőtt azonban a találkozási helyre érkezett volna, még egyszer keresztezte a konda nyomát, mely az általunk leírt körbe visszavezetett.

A disznók hollétét most minden kétséget kizáróan megállapítottuk.

A Polatiste-patak jobbpartján egy szikla mellett úgy helyezkedtem el, hogy a balpartnak egész hegyoldalát, melyet oszlopszerű bükkös szálerdő borít, beláthassam. Attól nem kellett félnem, hogy a vad a jobbparton, a hátam mögött, törne ki, mert majdnem az erdő felső széléig, sziklafal emelkedett, melyet a disznók kényszerítő ok nélkül alig fognak megmászni. A velem szemközt levő hegyoldal is kevésbé magas sziklafalban végződött, melynek lábát a Polatiste-patak mosta. Ezen a helyen különben hosszú gübbenő volt, melynek sziklafelőli része befagyott. A jeget az utolsó havazásból származó, majdnem 80 cm-es hóréteg borította. A szabadon maradt víztükör hosszú keskeny sávot alkotott, melyen egészen könnyen át lehetett ugrani. A víz itt különben elég mély, legalább is övig érő.

Csatatervünk szerint George a saját nyomán visszamegy oda, ahol a délelőtti folyamán elváltunk. Onnét azután nyomomat mindaddig követi, amíg a Polatiste-patak medrét el nem éri. Azután a patak balpartján, lehetőleg a hegyoldal közepén lefelé jön mindaddig, amíg a disznókra rá nem akad.

Egész biztosan számítottunk arra, hogy a felriasztott vad a nagy hóban, saját csapását útnak használva, azon fog visszatörni. Ez szándékunknak teljesen megfelelt, mert a George által említett utolsó nyomot, melyen a körbe visszamentek, állásomból jól láttam. Legfeljebb 100 lépésnyire volt és azt golyósfegyveremmel teljesen uraltam.

George a disznóhússal megtelt hátizsákot egy fára akasztotta és azonnal elindult. Szívére kötöttem, hogy siessen, mert a tervbe vett utat legjobb esetben három óra alatt teheti meg. Mivel 12 óra már elmúlt, besötétedés előtt a vállalkozás végrehajtására nem lehetett számítani. Átizzadt ruhában az ember farkasordító téli hidegben a kelleténél egy percig sem szeret tovább állni, különösen akkor, ha oly könnyen öltözik, mint ahogy a sielés azt megkívánja. Állásomon a lehető legkényelmesebben rendezkedtem be: A havat letapostam és a földre fenyőgallyakat tettem, hogy lehetőleg ne a hideg havon álljak. Egy ideig még mozgolódtam és utolsó megmaradt elemőzsiámat, egy darab kenyeret és egy tábla csokoládét, megettem. Azonkívül még George tarisznyájában puliszkrét és sült disznómájat is találtam.

A hajtóvadászatot sohasem szerettem. Azzal a passzív szereppel, mely a vadásznak jut, nem bírok megbarátkozni. Különösen nagyvadásznál, hol a hajtás néha órákhoz tart és az embernek az egész időt egyhelyben állva kell eltöltenie. Amellett az eshetőségek a legbizonytalanabbak, különösen ilyen esetben, midőn tulajdonképpen két magányosan vadászó farkas igyekszik a vadat törbe csalni. A terepismeret és a vad szokásainak tanulmányozása az egyedüli tényezők, melyek az egy hajtóval dolgozó magános puskást sikerhez segíthetik. Meg azután és mindenekfelett: a szerencse.

Aki az erdőt és a vadont ismeri, a legmagányosabb órákat is kellemesen tölti el. Alighogy elhelyezkedtem, egy mátyás szórakoztatott. Mintha az erdő lakója a teljesen csendben álló embert nem tudná felismerni. Szajkóm is oly közel telepedett le egy előttem levő ágra, hogy majdnem a puska csövével leüthettem volna. Egyenesen a szemembe nézett és úgy káromgott, mintha ittlétemért felelősségre akart volna vonni. Figyelmét nyilvánvalóan fénylő szemüvegem kötötte le, melyről nem tudta szemét levenni. De hirtelen valami sokkal érdekesebb dolgot láthatott, mert nagyokat lármázva a velem szemközti hegyoldal egyik fájára szállt, honnét állhatatosan és bizonyos szenvedélyességgel másfelé szónokolt. Figyelmemet is oda terelte és egy rókát láttam, amely egyenesen annak a fának tartott, melyre George a vad-

malachússal megrakott hátizsákot akasztotta. A vörös rabló minden irányban figyelve 50 lépésig közelítette meg a fát, de azután hirtelen észbekapva eszeveszett gyorsasággal elrohant. De nem messze. Újra megállott és feszült figyelemmel nézte a helyet, honnét azok a bizonyos pecsenyeillatok szállingóztak, melyek orrát csiklandozták. Ezt a kísérletet néhányszor megismételte és minden alkalommal közelebb merészkedett. Hol látható volt, hol pedig valamelyik fatörzs mögött tűnt el, honnét kíváncsiságának tárgyát figyelte. A mátyás azonban a róka szemmeltartását pillanatig sem mulasztotta el. Fáról fára szállott és állandóan károgott. Közvetlen közelemben a befagyott patak jegére vizirigó szállott. Ezt a fürge kis halászt mindig roppant szerettem. Háromszor-négyszer bókol és azután félelem nélkül a jég hideg vízbe ugrik. Ott jó ideig eltűnik, hogy azután valami vízirovarral a csőrében újra a jég szélére üljön, hol apró prédáját nyugodtan elfogyasztja.

De akkor a nagy testi fáradságokon átesett vadász legnagyobb ellensége, az álom, vett rajtam erőt. A patak egyhangú mormolásából mindenféle zajt és ismert hangokat kezdtem kihámozni. Mintha abból a vonat zakatolása, vagy egy távoli harang zúgása, vagy éppenséggel egy kutya állandó csaholása bontakoznék ki. Azután rémülettel vettem észre, hogy elalszom. Az ijedségtől felébredek és újra figyelni kezdek. De ébrenlétem nem tartós és még kevésbé megbízható. Az elalvás előtti állapotot jellemző fonétikus fogalomzavarok elleni küzdelem újra kezdődik. Minél tovább tart ez az állapot, annál csekélyebb a győzelemre való kilátás.

De amikor ebben a küzdelemben fülem mindinkább cserben akar hagyni, egyszerre akaraterőm legvégsőbb megfeszítésével időnként nyitvatartott szemem megsegített. A tulsó hegyoldalon, a fák között nagyobb állatot pillantottam meg. Ez az új ideginger az álomosság utolsó nyomát is elűzte.

Magános vadkan törtetett előre azon a nyomon, amelyen vártam. Nagy szökésekkel haladt. Látszott, hogy hajtják. A puskacsövet ágra támasztom, és amikor a disznó az irányzék és célgömb vonalába ér, elhúzom a ravaszt.

A vadkan nagyot ugrik, de már nem a lábával ér földet. Mint lavina úgy gurul a lejtőn lefelé, a szikláról pedig nagy hótömegeket magával rántva, függőleges esésben zuhan a patakmenti jégpárkányra. Az utána szitáló hó teljesen eltakarja.

Pár pillanat múlva megint a legmélységesebb csend uralkodik.

A mátyás elhallgatott. Csupán a körül-köre zuhanó patak folytatja egyhangú altatódalát. Mintha az erdő egyik legnagyobb és leghatalmasabb lakójának kimúlása felett napirendre akarna térni.

Consummatum est.

Figyelő szerepem is bevégeződött. Állásomat most már nyugodtan elhagyhattam. A patakon átugrom és kíváncsian közeledem zsákmányomhoz. Nem látom, mert azt először a hóból ki kell ásnom. A puskát a sziklafálhoz támasztom és vadkanomat a fehér takaró alól kotorászom ki. Nagy, hatalmas agyarakkal felfegyverzett állat, de sovány. Hosszú, bicskaszerű vadász-késemet, - melynek pengéje csukott állapotban is arasznyira áll ki a markolatból, nyitottan pedig a fogantyú hosszával van megtoldva - kinyitom és a kizsigerezés véres munkájához azonnal hozzálátok. Szívlövés! Amint a rekeszizmot átvágom, a mellkasból az egész vér a hasüregbe tódul. A vadkan fejét felemelem és a vörös életnedv a hóra folyik.

Ebben a pillanatban hátat fordítottam annak az iránynak, ahonnan a hajtás jött. Egy árnyék mellettem suhant el. Felnőtt vaddisznó súrolja a lábamat és a havon keresztültörtet. Oldalt fordulok, hogy a sziklának nekitámasztott puskámat kézhez vegyem és ebben a pillanatban egy malac igyekszik mellettem elhaladni. Erre rávetem magamat és teljes erővel belédöföm késemet. Az istenadta rettenetesen visít. Egy kiugró szikladarab az egymás nyomában haladó

disznók szeme elől eltakar és azért a többiek is csak akkor vesznek észre, amikor velem már testileg érintkezésbe jutottak. Fegyveremet el akarom érní, de akkor egy nagyobb állat fellök. Arcom, szemüvegem hóval telik meg. Fel akarok tápázkodni, de nem tudok, mert egy vad-disznó, valószínűleg a még mindig visító malac anyja, lábamat ráncigálja. Bokámba kapaszkodott, melyet a vastag darócszövetből készült lábszárvédő és az erős bőrcipő védett. A patak tulsó partján, alig 10 lépésnyire, meglátom Georget. Kiáltok, hogy ne lőjön, de a vállához kapott puskából a füst és tűzsugár már kicsap. A támadó vaddisznó megtántorodik, lábamat elereszti és a vízbe esik. Most végre puskámhoz jutok. Ebben a pillanatban már George második lövése is eldördül.

A vízbeesett vaddisznó kétségbeesetten erőlködik, hogy újra a partra felkapaszkodjék, de a síma felületen folyton csúszik. Elejével ugyan már a jégen evickél, hátulja azonban még a vízben van. Egy lövéssel leterítem, mire a vízbe visszacsúszik és a jég alatt elmerül. A másik golyóval a sebzett malacot lövöm agyon.

Georgeval nem soká tanácskoztam. Mindenekelőtt az araszos jeget vágjuk fel fejszével, hogy a disznót kihúzhassuk. Nem kell soká dolgoznunk, mert a vízben keresztbe fekvő törzsön megakadt. Jó negyedórai munka után a disznót, melyet pár perc alatt jégpáncél borított, partra húztuk. Vén koca. George lövése, síma csőből kilőtt gömbölyű golyó, a lágyrészeket ütötte át. Nyaklövésem ölte meg. George azt állítja, hogy a lövés azért csúszott annyira hátra, mert engem féltett, ami nem is volt alaptalan, mivel akkor a lábam még a disznó szájában volt. Szerencsére sértetlen maradtam.

A három zsákmányolt darabot egymás mellé fektettük.

Legnagyobb meglepetésemre George azt kérdezte, hogy miért nem lőttem a medvére?

Micsoda medvére?

Arra uram, mely tőled alig száz lépésnyire haladt el.

Hol?

Pár lépéssel a vadkan alatt, melyet meglőttél.

Azt hittem, hogy álmodom.

Felkapaszkodom a sziklára, melyről a meglőtt kan lezuhant. Feljebb megyek és kolosszális mackó nyomát látom, mely a pár lépéssel feljebb levő vadkannyommal párhuzamosan haladt.

A dolgot sehogysem tudom megérteni.

Visszatérek Georgehoz, ki időközben tüzet gyújtott. Az egyik disznóra leülök és jelentését meghallgatom.

Midőn a sínyomomat követve az árok fenekét elérte, utasításomhoz képest a rétegvonal mentén jött felém. Ily módon nemsokára a lejtő közepét érte el és onnét lefelé ereszkedett, hogy a patakot lehetőleg szemeltartsa. Soká jött visszafelé a nélkül, hogy a vaddisznók nyomára akadt volna. Egyszerre azt vette észre, hogy a fák között nagy sötétszínű állat menekül. De a kilátás a meglehetősen sűrű fenyvesben annyira rossz volt, hogy a vad pár pillanat múlva eltűnt a nélkül, hogy lőhetett volna. Midőn odasietett, azt vette észre, hogy egy medvére bukkant, mely egy sziklaüreg tövében valószínűleg a téliszállás elkészítésével foglalkozott.

Megnyugodott, mert a nyom egyenesen állásom felé vezetett és azért remélte, hogy a mackó puskám csöve elé fog kerülni. Alig pár lépéssel odébb egyedül járó, nyilvánvalóan általa felzavart vadkan nyomára akadt, mely szintén felém vezetett. Sietett, hogy a fenyvesből a bükkösbe jusson, mert ott mindenfelé nagyobb kilátása nyílt. Most eldördült a lövésem. Erre

az árok fenekén lévő fiatalos megelevenedett és az általunk annyira hajszott konda közvetlenül a víz mellett törtetett előre. George erre a patakig ereszkedett le, leoldotta a sít és a tulsó, azaz jobbparton lefelé szaladt. Most már látta, hogy állásom közvetlen közeléig ért. Még egypár ugrás és meglátott, amint a hóban fetrengék és egy nagy disznó a lábamat ráncigálja. Vállához emelte a puskát és rálőtt a disznóra, mely azonnal elengedett és a vízbe esett.

A menekülő disznók után mégegyszer lőtt, de ez a lövés szemmel láthatólag célt tévesztett.

Egy ideig még a tűz mellett sütkéztünk. Azután George az elhagyott síért ment.

Már szép holdvilágos est volt, mikor barlangbeli éjjeli szállásunkhoz értünk.

A többnapos kirándulás eddigi eredményével meg lehettem elégedve.

Csak az bántott, hogy a nagy medvét elszalasztottam. Valószínűleg azon pillanatok egyikében haladt el, amikor az álom erőt vett rajtam. A vadkannak már nem volt annyira szerencséje.

Az éj folyamán betoppant a kisbíró, akit a küldöncként szereplő Petruc vezetett.

Az alispán üzent, hogy okvetlenül a decemberi megyegyűlésre jöjjenek. A darabantok elleni küzdelemben minden ellenzéki voks nélkülözhetetlen.

Azonnal felkerekedtem, hogy még a hajnali vonatot elérjem.

A vadászembernek is vannak hazafias kötelességei.

VEGYES

IDŐSZAKOS JÓLÉT AZ ERDŐBEN

A bibliai hét kövér és ugyanannyi sovány esztendő jelképezi azt a változást, amelynek az állatvilág megélhetési viszonyai mindig alá voltak és alá lesznek vetve. A mozdulatlanságot, megállást és megmerevedést nem ismerő természetben a szünetnélküli állapotváltozás alig sejthető, legnagyobbbrészt teljesen ismeretlen célok felé vezet. Ez a mozgás azonban nem megy végbe sem egyenes, sem pedig számtani egyenletek által meghatározott egyszerű, hogy úgy mondjam, síma görbék mentén, mint amilyen például a kilőtt lövedék röpíve. A végzetnek ismeretlen törvények szerint alakuló görbéjét az események mindig egy hullámvonal mentén követik, amely a főirányvonalat minden időszakban kétszer metszi és annak hol az egyik, hol a másik oldalán halad.

E helyt középeurópai állatvilágunk életkörülményeinek ama hullámszerű változásaival akarok foglalkozni, amelyek lombfaerdeink magtermési viszonyaival függnek össze. Mivel ily természetű tapasztalataimat főleg a déli Kárpátok bükkfarengetegekben szereztem, ezért mindaz, amit e rövid értekezés keretében össze akarok foglalni, főleg az ottani viszonyokra érvényes. A megmaradt csonkamagyarországi erdei élet iránt érdeklődő természetbarátot azonban a körülmények hasonlóságánál fogva, az alant elmondandók, érzelmi szempontoktól eltekintve, tárgyi szempontból is érdekelni fogják.

Ami a bükkfa termési képességét illeti, a viszonyok nem alakulnak olyan kedvezően, mint ahogy azt József a Fáraók országában megálmodta. Az erdő terméketlensége, a magtermés szünetelése ugyan nem tart hét évig, mert tapasztalataim szerint a fák minden negyedik év végén az áldás súlya alatt görnyednek. Ezzel szemben a bőség időszaka egy évadra zsugorodik össze. De ez alatt az egy év alatt minden állat életkörülményei olyan gyökeresen megváltoznak, a jólétnek bőségszarúja olyan pazarul önti adományait, hogy azt »jubileumi« évnek lehet nevezni.

Amikor a »jubileumi« év késő őszen a vörössárga bükkfalomokkal együtt a fák alján a szögletes magvak is helyenkint többé-kevésbé vastag réteget alkotnak, az élet folyamának egy jelentéktelen kis mellékcsermelye, amely rendes körülmények között alig észrevehető, hirtelen megdagadva, keskeny medreskéjéből kiárad! Az erdei vándor a nap minden szakában azt veszi észre, hogy az erdő a szó szoros értelmében megelevenedett. Úton-útszélen zörög a haraszt, mozog a száraz lomb, és az a kis állat, az egér, amelynek meglátása rendes körülmények között esemény volt, mindenütt feltűnik. Mennél inkább közeledik a tél, annál nagyobb a számuk. Minden gyökéren, minden kövön, minden lehullott gally tövében ül, fészkelődik, mozgolódik a kis rágcslónak egy-egy meghízott példánya. Természetes félénkségéből és óvatosságából részben kivetkőzött. Mintha tudná, hogy minden ellensége, amely a kis pecsenyét rendes körülmények között keresett ingyencfalatnak tekintette, megundorodásig jóllakott egérhússal és azért többnyire közömbösen halad el mellette. De az egérbőség még télen sem szűnik meg. Lépten-nyomon látja az ember a kis barna állatot a fehér hótakarón végigszaladni. A bő tápláléktól meghízott rágcsló élet- és ellenállóereje szemmel láthatóan megnövekedett, úgyhogy a létért való küzdelemben, a legnagyobb hideg ellenére, a védelmet nyújtó hótakaró alatt meg tudja állni a helyét. Ott, vakondok módjára, hosszú tárnákat és folyosókat váj magának, hogy a nagy mennyiségben található olajdús eledelhez hozzájuthasson. De a megszorodott és folyton szaporodó egérhad a hóolvadást is túléli. Amikor a kopár télvégi bükkös hórétegében kisebb-nagyobb folytonossági hiányok képződnek, ahol az első tarka virágok fakadnak, az egerek azok között, mint fűge erdei manócskák, mozgo-

lódnak és vígan táplálkoznak azokból a bükkmagvakból, amelyek ilyenkor már nem is fekszenek a földön. Mert a tavasz a szunnyadó életösztönöket azokban is felébresztette. Csírájuk végét gyökéerként a földbe hajtották. A törzsre támaszkodva, a magasba ágaskodnak és a duzzadó beltartalomtól szétrepesztett maghéj már csak mint zsenge sziklevelek lehullani készülő búrája szerepel.

Minden vidék állatvilága szerves egész, amely a minden tagjának életkörülményeiben beálló változást az egyik vagy másik vonatkozásban megérzi. A »jubileumi« évben az egerhad elszaporodása a kisebb és nagyobb húsevők részére ünnepi eseményt jelent.

A farkas behúzódik a bükkfaerdőbe és ott egerészéssel foglalkozik. Télen ő is felkaparja a havat és a természet élesszemű megfigyelője sok jelből arra következtet, hogy jóllakik. Az ürülék nem kisebb, mint amikor nagyobb prédára vadászik és nem egyéb, mint megemésztetlenül maradt egérszőr, amely sűrűn, labdaszerű csomóvá tömörül össze. Havasalföldön, ahol a farkas egérszegény években juhokat, de főleg falusi kutyákat szokott zsákmányolni, a »jubileumi« év telén nem okoz a pásztoroknak és ebtulajdonosoknak sok gondot.

A »jubileumi« év a róka életmódját teljesen megváltoztatja. A vörös haramiát alig lehet a falu közelében észrevenni. Bundájának megszerzésénél más vadászati cselekedet kell folytatni. Aki csalétekkel a ház környékéhez szoktatta és kényelmes éjjeli lesen a meleg szobából az ablakon vagy lőrésen át lőtte meg, nem számíthat semmi eredményre, mert a jóllakott rókát csalétekkel nem lehet félrevezetni. A mérgezett falatot is megveti. Egérdús években a vidéki urak által a mezei területeken rendezett nyúl vadászatokon alig esik róka. E sorok írója azonban ilyenkor a nyomokon haladva, igen gyakran ért el eredményt. A meghízott és jóllakott róka az éj folyamán nem sokat járkal. Fekvőhelye rendszeren az éjjeli egerészés helyén egy napsütötte kő vagy fatörzs közelében van, ahol aránylag gyanútlanul alussza az igazak álmát.

A déli Kárpátoknak, nemzetgazdasági szempontból fontos, vadfaja a nyuszt. Ennek életviszonyai és vadászási módja is a »jubileumi« év alatt megváltozik. Rendes körülmények között igen falánk állat, amelyet belekkel és más húsmaradványokkal könnyen csapdába lehet csalni. Ejjelenként prédát keresve óriási bonyodalmas utakat szokott megtenni, miért is a friss nyomok követése alig kecsegtet eredménnyel, mert a puskás vadászt meglepi az est sötétsége, mielőtt a csapának végére ért volna. De ettől eltekintve, az éhes nyuszt ébren alszik és azért fekvőhelyét rendszeren elhagyja, mielőtt a vadász azt megközelíthette volna. A »jubileumi« évben a mindig jóllakott és meghízott nyuszt nem megy a csapdába, de könnyen kinyomozható. Eredménydús, de rövid éjjeli kirándulása után az egerész-terület közelében egy odvas fában pihen és könnyen megközelíthető. Ilyenkor a puskás vadász esélyei igen jók.

De a bő bükkmagtermés a növényevő nagy állatok életmódjában is nagy változásokat idéz elő.

A medve a rendesnél sokkal később keresi fel vackát, amelyben téli álmát alussza. Miután még január hó folyamán is bükkmagot kereső medvék friss nyomára akadtam, lehetségesnek tartom, hogy ilyenkor csupán az anyai örömök elé néző nősténymedvék vonulnak vissza, míg a hímek egyáltalában nem hagyják el a terített asztalt.

A vaddisznók, amelyek erős orrukkal még a legvastagabb hóréteget is könnyen feltúrják, bükkmagtermő években egyáltalában nem szenvednek hiányt és hatalmasan meghízhatnak. Valószínűnek tartom, hogy a bőséges táplálék szaporaságukat is előnyösen befolyásolja.

Az őz egész télen eszi a bükkmagot és tekintettel a húsevő ragadozók egérevésből eredő jóllakottságára, kevesebb üldöztetésben részesül.

A »jubileumi« év alatt az erdőben lüktető élethullám mindenesetre sokkal magasabbra csap fel, mint a szükség, a nélkülözés éveiben. A természet ilyenkor gyűjti azokat a tartalékokat, amelyek a három sovány éven átsegítik.

GENTLEMAN »RAUBSCHÜTZ«

Gy. Ferenc olyan vadász volt, aki a mostani szűk csonkamagyarországi viszonyok között gyorsan fejezte volna be pályafutását. Ha valamely uradalmi vadőr golyója nyugtalan életét nem oltotta volna ki, úgy annak nagyrésztét bizonyára valamely börtön vagy fogház falai között élte volna le. Ezzel azonban távolról sem akarom azt mondani, hogy bárminő becsület-bevágó cselekmény elkövetésére képesnek tartottam volna. Jelleme oly tiszta és fedhetetlen volt, mint Bayard-é, a gáncs és félelemnélküli lovagé. Egész életében sohasem hazudott. Tetteinek és mulasztásainak következményeiért mindig, még a legsúlyosabb körülmények között is, férfiasan helytállt. De ha puskáját vállára vette és mind polgári, mind vadászati etika szempontjából nem éppen kifogástalan cimboráival elindult, olyan volt, mint az afrikai vad steppe és szavanna hiénakutyája. Féktelen, vad szenvedélye mindig elfelejtette, hogy vadászati területének határai is vannak, hogy a vadászati törvények tilalmi időket állapítottak meg, hogy a kopó használata csak bizonyos körülmények között engedhető meg. Korai halálát féktelen szenvedélye és fegyelmezetlensége okozta.

Február hó folyamán együtt mentünk vaddisznóvadászatra. Falkánk igen vegyes társaságot alkotott. Két legjobb kutyánk korcs volt: anyja kopó, apja juhászkutya. Azokhoz négy kuvasz csatlakozott. Ugyanannyi szenvedéllyel és kitartással üldözték a vad sertést, mint a vezető-kutyák.

Azon a bizonyos februári napon szerencsénk volt. A megfagyott hó a sível és hótalppal felszerelt embert jól elbírta, míg a hegyes csülkökön szaladó vaddisznó besüppedt. Sőt a jeges kéreg a lábszárát is véresre sebezte. A kutyák ellenben oly könnyen mozogtak a betonszerűen kemény felületen, mint a nyúl. Így aránylag rövid hajsza után utólértük a kondát és két darabot elejtettünk.

Amikor a beleket a kutyák között szétosztottuk, azt vettük észre, hogy egy idegen kuvasz is a vadhús körül settenkedik. Nekem feltűnt, hogy kiéhezett kinézése ellenére a hús körül csak szaglászik, de nem igen eszik. Ferenc barátom, aki egész életében minden kutyáért rajongott, minden elővigyázatossági szabályt figyelmen kívül hagyva, közeledett az idegen állathoz és azt meg akarta símogatni. A kutya ezt a bizalmasságot azzal hálálta meg, hogy megharapta.

A harapós bestiát egyik vadőröm egy lövéssel azonnal leterítette. Miután ez parancsomra történt, Ferivel majdnem összevesztem. A kutya fejét levágtam és hazavittem.

Az állatorvos e lelet alapján nem tudott, vagy nem akart határozott véleményt mondani. Szerinte a kutyát pár napig elevenen kellett volna megfigyelni. A veszettséget csak akkor lehetett volna határozottan megállapítani.

Mikor egy orvos barátunk Ferit a minden kutyaharapás után fennálló veszélyekre figyelmeztette, ő csak kacagott. Semmiesetre sem akart Budapestre, a Pasteur-intézetbe menni. Arról azonban biztosított bennünket, hogy tőle semmi körülmények között sem kell félnünk. Akkor sem haragná meg egyetlen jó barátját, ha a veszettség kitörne rajta. Legfeljebb egy helybeli ügyvédnek menne neki, aki a közelmúltban egy rendezetlen váltója miatt lovát elárvereztette.

Május elsején a Lotru-völgyéből siketfajddürgésről tértünk vissza. Fáradtan és szomjasan érkeztünk Petrozsénybe, hol a kávéházban uzsonnáztunk. Egy foxi kinézésű kutyuska

forgolódott körülöttünk. Feri azt is megsímogatta. Az ebecske megmarta a kezét. Azután nyomtalanul eltűnt. Soha senki sem látta többé.

Közös barátunk, a bányaorvos, Ferit ez alkalommal azonnal a Pasteur-intézetbe küldte. A dolog felett nem lehetett könnyedén elsiklani, mert abban az időben veszett kutya garázdálkodott és már csomó megmárt ember állott kezelés alatt. Feri Budapestről azután egy idő múlva azzal tért vissza, hogy az előírt oltásokon átesett. De néhány ismerős, aki vele együtt volt, azt állította, hogy barátunk az egész kezelést nem vette elég komolyan. Inkább a főváros éjjeli élete iránt érdeklődött.

November hó negyedikén egyedül cserkésztem a Páring-havason. Túl az ország határán, oláhországi területen, egy falka szarvastehenet láttam. Elhatároztam, hogy szerencsét próbálok. Egy szarvastehén engem akkoriban inkább izgatott, mint a legjobb zergebak. A ritka és szokatlan zsákmány vadászati szempontból mindig kívánatos. Márpedig a szarvas csak abban az időben kezdett vidékünkön elszaporodni és elejtése nem volt mindennapos esemény. A szél kedvező volt. Egy, a hegy meredek oldalába betaposott ösvény elegendő fedezetet nyújtott, hogy azon kúszva a vadat 150 lépésnyire megközelítsem. A legnagyobb tehén lövésemet szabályszerűen jelezte és pár ugrás után összeesett. Mire odaértem, kiszenvedett.

Egy stina, azaz havasi kunyhó közelében voltam. A szarvasok nem igen legeltek, hanem a szókőveken visszamaradt sómaradványokat nyalдостák. A súlyos állatot mindenekelőtt kizsigereztem és azután a hegyoldalon lefelé egy egyedülálló fenyőfáig vonszoltam. Ott a még meleg bőrt könnyen lefejtettem és a testet szétdaraboltam. Az egész húst a fenyőfa magasabb ágaira akasztottam fel, hogy a rókák és farkasok meg ne ehessék. Az agyvelőt, a nyelvet, a májat és egy velőcsontot elvittem, hogy abból vacsorát készítsek. Azután magyar területen lévő táborozási helyemre tértem vissza.

Gyorgye, aki a délután folyamán élelemmel és postával megérkezett, már várt a táboritűz mellett. A teát és a gyalogfenyőgallyakból összerakott fekhelyet elkészítette.

Tőle tudtam meg, hogy Feri barátom is ezen a vidéken vadászik. Ezen a kiránduláson az egyik petrosényi bank szívbajos igazgatója is elkísérte. Néhány oláh puskást és hajtót is hoztak, hogy a Lotru-tó vidékén hajtásokat rendezzenek. Most, november havában, ezt bátran tehették, mert ezek a félreeső oláhországi területek ilyenkor senkiföldje voltak. A juhászok és a határt őrző katonák már régóta elvonultak.

Másnap reggel a szarvastehénért mentünk. A húst semmi sem bántotta. Hátunkra vettük és addig az ösvényig vittük, amelyet a szarvastehenek becserkészésénél fedezékül használtam. Mindegyikünk egy-egy általvetőben körülbelül hetven kilogrammnyi súllyal kínlódott. A gyalogútra térve, kissé pihentünk.

Egyszerre lövéseket hallottunk. A hang a Lotru felől jött. Ez a lövöldözés csak Feriékkel hozható összefüggésbe.

Kíváncsian, kissé aggódva, hallgatództunk és figyeltünk. Párszáz lépésnyire alattunk, a rétegvonal mentén, a málháslovak által kitaposott nagy ösvény húzódott. Azon egyszerre szaladó alakok tűntek fel: két kaputos ember és néhány oláh. A távcső segítségével megismertem Ferit és a bankigazgatót. Utóbbi már alig bírta az iramot. Most a hegyerinc végén levő fordulónál sötétruhás alakok tűntek fel. Nyolcszáz lépésnyire lehettek. Nyilvánvalóan az üldözők voltak. Amikor a menekülőket meglátták, ismétlőfegyverekkel valóságos sortüzet zúdítottak földijeinkre.

Pillanatig sem haboztam, hanem barátom védelmére azonnal fegyvert ragadtam. Gyorgyéval együtt az oláhországiakat oldaltűz alá vettük.

A helyzet most pillanatok alatt megváltozott. A meglepett oláhok a tüzelést abbahagyták és visszafelé futottak. De Feri barátom és oláh hajtói is gyorsan észbekaptak. Megfordultak és most ők kezdtek üldözni. Csak a szívbeteg bankár nem kért ebből a mulatságból. Szuszogva és levegő után kapkodva ülve maradt.

Gyorgyéval magyarországi táborozási helyünk felé folytattam utamat. A bankigazgató hozzánk csatlakozott. Állandóan azt hangoztatta, hogy ez volt életének legszerencsésebb fordulópontja.

Alighogy a táborozási helyen a tüzet meggyújtottuk és vacsoránkat elkészítettük, különös karaván közeledett. Elöl Feri lépkedett. Utána négy livazényi oláh jött néhány málháslóval. Foglyokat is hoztak: egy oláhországi főhadnagyot és három határőrezredbeli közkatonát.

»Csak ezeket tudtuk megfogni, mert a többiek elszöktek.« Ezzel a hadijelentéssel állított be Feri barátom. A foglyokat ugyan nem béklyózták meg, de elmenekülésüket mégis a legcélravezetőbb és leghumánusabb módon tették lehetetlenné: A nadrágszíjakat és nadrággombokat elvágták, illetőleg eltávolították. Ilyenformán a foglyok csak a nadrágzsebbe sülyesztett kezekkel járhattak. Amint kezüket onnét kivették, a lecsúszó nadrág, mint önműködő béklyó kötötte össze két lábukat.

Feriék kalandjuk lefolyását pár szóval elmondták: Az eszeveszettül menekülő katonákat addig üldözték, míg a főhadnagyot és három katonát el nem fogtak és saját málháslovaikat vissza nem szerezték.

Időközben beesteledett. Egy oláh két málháslóval érkezett a városból. A Feriéknak szánt elemőzsiát hozták. Az egyik ló csak sört hozott. Ilyformán semmi sem hiányzott, mert több nyáron szarvashús és szalonna-szeletekből összerakott rablópecsenye sercegett. Szabad ég alatt, pattogó tábortűz mellett, lucullusi vacsorát csaptunk. A foglyoknak is mindenből bőven juttattunk. Az első pohár sör után már szent volt a béke. Feri a foglyoknak megengedte, hogy varrják fel a gombokat. Most már vendégek voltak. Az ötödik vagy hatodik pohár után Feri barátom és a főhadnagy rájöttek arra, hogy régi ismerősök és már egy víg éjszakát töltöttek együtt a Berger-féle kávéházban. Most már ölelkeztek, csókolództak és örök barátságot esküdtek.

Másnap reggel hazafelé indultunk. Feri rettenetes fájdalmak kínozták. Valami csúzos bántalmak lehettek. Gyalogolni nem tudott és azért málháslóval kellett magát vitetnie. Az oláh főhadnagy és az egyik katona velünk jött. Semmi áron sem mulasztotta volna el a kínálkozó alkalmat, hogy még egy görbe éjszakát töltsön a Berger-féle kávéházban. Még hozzá másnak a költségén! Feri is ennek örült legjobban. Meg volt győződve, hogy egy jó lumpolás meg fogja gyógyítani.

A város előtt elváltam a társaságtól és jó mulatást kívántam.

Másnap reggel Petrozsényből érkező lovasküldönc ébresztett fel. »Jöjjen hamar, mert Feri barátom haldoklik. Legjobb barátai és vadász cimborái mellette vannak. Tőlem is el szeretne búcsúzni«.

Azonnal nyergeltettem. Amikor Petrozsény felé lovagolva a Szurduk-szoros bejáratát elhagytam, ismerős paraszt fuvarossal találkoztam. Szaporán poroszkáló lovacskaikat megállította és ő is biztatott, hogy siessek, ha barátomat életben akarom találni.

Mi a baja?

A paraszt egykedvűen vonogatta vállát:

»Elfogynak a napjai«.

A szekér fenekén szénából készült ágy, melyben két, pokróccal letakart horkoló alak feküdt: A főhadnagy és katonája. Andrij a mult éjszaka folyamán lezajlott sörcsata áldozatait Oláhországba vitte.

Feri lakása előtt az orvossal találkoztam.

»Mi baja Ferinek?«

»Kitört rajta a veszettség.«

Szerencsétlen barátom pár hónap előtt tett ígéretét betartotta. Világos pillanataiban nyugodtan lehetett vele beszélni. De ha a roham közeledését érezte, mindenkit elküldött, hogy senkiben se tegyen kárt. Még azt a bizonyos ügyvédet sem bántotta volna.

Pár órai rettenetes kínlódás után a halál megváltotta szenvedéseitől. Közben balszerencsáját átkozta, mely az oláhországiak golyóitól megkímélte.

A környék összes úrivadászai, oláh puskásai és vadorzói résztvettek a temetésen. Jancsó Feri szolgabíró *salvus conductus*-ával, melyet minden faluban kidoboltattak, mindenki puskával a vállán jelenhetett meg. A kovás puskától a modern ismétlőig a lőfegyver minden neme szerepelt Feri sírjánál.

Három rendszertelen, vad, szaggatott sortűz hangzott el.

Requiescat in pace.